T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ YAZMA BAĞIŞLAR BÖLÜMÜ 5902 NUMARADA KAYITLI CÖNK (İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gizem ŞAHİN

İstanbul 2023

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ YAZMA BAĞIŞLAR BÖLÜMÜ 5902 NUMARADA KAYITLI CÖNK (İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gizem ŞAHİN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Sebahat DENİZ

İstanbul 2023

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ ..... **II**
ÖZET ..... **IV**
SUMMARY ..... **V**
ÇEVİRİYAZI HARFLERİ ..... **VI**
KISALTMALAR ..... **VII**
GİRİŞ **1**

1.BÖLÜM

1.1. TÜRK FOLKLORUNUNUN YAZILI KAYNAKLARI CÖNKLER **3**
1.1.1.Cönk Teriminin Kökeni ve Tanımı 4
1.1.2.Cönklerin Genel Özellikleri 6
1.1.3.Cönk Okumalarında Karşılaşılan Problemler 9
1.2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ YAZMA BAĞIŞLAR BÖLÜMÜ 5902 NUMARADA KAYITLI CÖNK **12**
1.2.1.Cönkün Şekil Özellikleri 12
1.2.1.1.Cönkteki Manzum Metinlerin Şekil ve Tür Özellikleri 14
1.2.1.2.Cönkteki Manzum Metinlerde Kullanılan Vezinler 15
1.2.2.Cönkün Dil ve İmlâ Özellikleri 15
1.2.2.1.Cönkün Dil Özellikleri 16
1.2.2.2.Cönkün İmlâ Özellikleri 18
1.2.3.Cönkün Muhteva Özellikleri 25
1.2.3.1.Cönkteki Manzum Metinlerin Muhteva Özellikleri 26
1.2.3.2.Cönkteki Mensur Metinlerin Muhteva Özellikleri 32
1.2.4.Cönkte Şiirleri Bulunan Şairler ve Biyografileri 34

2.BÖLÜM

2.1. METİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM **99**
2.2. CÖNKÜN ÇEVİRİYAZI METNİ **101**
SONUÇ **425**
KAYNAKÇA **428**
EKLER **436**

ÖN SÖZ

Cönkler, ait olduğu toplumun sosyal ve kültürel yaşamına dair bilgiler içermesi bakımından Türk folklorunun en önemli yazılı kaynakları arasında yer almaktadırlar. Mürettibinin ilgi alanları ve edebi zevkine göre kaleme alınan cönklerin muhtevasında, halk edebiyatı, tekke-tasavvuf edebiyatı, âşık edebiyatı ve divan edebiyatına ait manzum ve mensur örnekler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra cönkler içerisinde, önemli olaylara ait tarih kayıtları, dualar, ilaç tarifleri gibi bilgiler de yer almaktadır. Çeşitli ve zengin muhtevasıyla birçok alanı kapsayan bu tür eserlerin, disiplinlerarası çalışma metotlarıyla ele alınması gerekmektedir.

Araştırmanın konusunu oluşturan cönk Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar bölümü 5902 numarada kayıtlıdır. Süleymaniye Kütüphanesinden dijital görüntüleri alınan cönk 208 varaktan oluşmaktadır. İncelemeye esas alınan cönkün iki başlangıç noktası olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışmada ilk olarak cönkün birinci kısmını oluşturan 1a ile 79a arasındaki sayfalarda yer alan metinlerin çevirisi yapılmıştır. Daha sonra cönkün ikinci kısmı olan 208a'dan başlanıp 79b'ye kadar olan metinlerin çevirisi yapılmıştır. Bu çalışma, giriş, iki ana bölüm, sonuç, kaynakça ve eklerden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu, amacı ve yöntemi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde ilk olarak cönk teriminin kökeni, tanımı ve cönklerin genel özelliklerine değinilmiştir. Ardından cönk okumalarında karşılaşılan problemler, üzerinde çalışılan cönkten örnekler verilerek açıklanmıştır. Daha sonra araştırmanın konusunu oluşturan cönk, şekil, muhteva ve dil özellikleri bakımından incelenmiştir. Birinci bölüm kapsamında cönkte şiirleri bulunan şairlerin biyografilerine de yer verilmiştir. Ayrıca bu bölüm içerisinde cönkteki şiirlerin konularına, ölçülerine, nazım biçimlerine ve şairlerine göre tasnif edildiği tablolar yer almaktadır. İkinci bölüm ise metin kuruluşunda izlenilen yöntem ile cönkün çeviriyazı metninden oluşmaktadır. Sonuç bölümünde araştırmada elde edilen veriler hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Kaynakça bölümünde araştırmada yararlanılan kaynaklara yer verilmiştir. Ekler bölümünde ise cönkten örnek sayfalara yer verilerek çalışma sonlandırılmıştır.

Tez sürecimde, engin bilgi ve tecrübeleriyle yolumu aydınlatan, büyük bir titizlikle tezimi yöneten, beni her zaman ilgi ve hoşgörüyle karşılayan değerli danışman hocam Prof. Dr. Sebahat Deniz'e; yüksek lisans ders dönemimde bilgi ve

tecrübelerinden yararlandığım sayın hocam Prof. Dr. Mehmet Açа'ya; tez yazım sürecimde takıldığım her konuda bana yardım eden, görüş ve önerileriyle çalışmama büyük katkı sağlayan kıymetli hocam Doç. Dr. Nursel Uyanıker'e; cönkte yer alan Arapça ve Farsça metinlerin çevirisinde yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Bünyamin Ayçiçeği, Doç. Dr. Ümran Ay Say, Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Uğur hocalarıma; bu zorlu süreçte yanımda olan tüm dostlarıma ve eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Gizem ŞAHİN

İstanbul 2023

ÖZET

Cönkler içerisinde geçmişe ait kültürel unsurları barındırması sebebiyle Türk kültür ve edebiyatımızın en önemli yazılı kaynakları arasında yer almaktadırlar. Bu çalışma Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü 5902 numarada kayıtlı cönkün çeviriyazı harflerine aktarımı ve incelenmesinden oluşmaktadır. Çalışma ön söz, özet, giriş ve iki ana bölüme ayrılmıştır. Giriş bölümünde çalışmanın amacı, yöntemi ve konusu hakkında bilgilere yer verilmiştir. Birinci bölümde ilk olarak cönkler ile ilgili genel bilgilere değinilmiştir. Ardından çalışmanın konusunu oluşturan cönkün tanıtımı ve incelenmesi yapılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümü ise cönkün çeviriyazı metninden oluşmaktadır. Çevirisi yapılan şiirler, başta şairlerin yayınlanmış divanları olmak üzere konuyla ilgili yapılmış yüksek lisans/doktora tezleri ve akademik diğer çalışmalar ile karşılaştırılmıştır. Cönkte yer alan şiirler, konularına, ölçülerine, nazım biçimlerine ve şairlerine göre tasnif edilerek tablolar halinde sunulmuştur. Çalışma incelenen cönk ile ilgili genel bir değerlendirme yapılarak sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk edebiyatı, kültür, şiir, cönk.

SUMMARY

Junks is one of the most important written sources of our Turkish culture and literature because it contains cultural elements from the past. This study consists of transliteration and analysis of the junk registered in the Süleymaniye Library Manuscript Donations Department, number 5902. The study is divided into preface, summary, introduction and two main parts. In the introduction part, information about the purpose, method and subject of the study is given. In the first part, firstly, general information about junks is mentioned. Then, the introduction and examination of the junk, which is the subject of the study, was made. The second part of the study consists of the transliteration text of the junk. The translated poems were compared with the published divans of poets, masters/doctorate theses and other academic studies on the subject. The poems in junk are presented in tables, classified according to their subjects, measures, verse forms and poets. The study was concluded by making a general evaluation about the examined junk.

Keywords: Turkish literature, culture, poetry, junk.

ÇEVİRİYAZI HARFLERİ

ا (آ)	a, ā	ص	ṣ
ا (أ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ż, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	s̲	غ	ġ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ڭ	ñ
د	d	ل	l
ذ	z̲	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ى	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

KISALTMALAR

Bakınız: Bkz.

Cönk: C.

Divan: D.

Güfte Antolojisi: G. A.

Kitap: K.

Makale: M.

Tez: T.

Ve benzeri: Vb.

GİRİŞ

Uzunlamasına açılan defterler olarak bilinen cönkler, zengin bir muhtevaya sahip olmaları nedeniyle başta Türk edebiyatı olmak üzere birçok bilim dalına kaynaklık etmektedirler. Türk folkloruna ışık tutan cönkler, aynı zamanda yazıldıkları dönemin kültür ürünleri ve dil özelliklerinin belirlenmesine de katkı sağlamaktadırlar. "Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü 5902 Numarada Kayıtlı Cönk (İnceleme-Metin)" başlığını taşıyan bu çalışmada çevirisi yapılan cönkün içerisinde yer alan şairlerin şiirlerinin tespit edilmesiyle birlikte bu şiirlerin biçim ve içerik açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Üzerinde çalışılan tez konusunu tespit için Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinde bulunan tüm cönkler taranmıştır. Eserin Türk edebiyatının farklı dönemlerini kapsaması, biçim ve içerik açısından zenginliği, metinlerinin okunur olması gibi özellikleri dikkate alınarak çalışmanın konusu Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar bölümünde bulunan 5902 numaralı cönk olarak belirlenmiştir. 208 varaktan oluşan söz konusu cönk içerisinde, halk şairleri ve klasik edebiyat çevresinde yetişen şairlerin şiirleri yer almaktadır. Bunun yanı sıra incelenen cönk sayfalarında önemli olaylara ait tarih kayıtları, dualar, dini bilgiler, ilaç tarifleri, anonim şarkı, türkü, ilahi, mani, gibi sözlü kültür ürünlerine ait örnekler bulunmaktadır. Çalışmanın konusunu oluşturan cönk, çeşitli ve zengin muhtevaya sahip olması bakımından önemlidir. Bu çalışmanın özgün değeri ise incelenecek olan cönkün yalnızca metin çevirisinden ibaret olmayıp cönk içerisinde yer alan metinlerin, biçim ve içerik açısından incelenmesidir. Okuyucunun bilgiye erişimini kolaylaştırmak adına çalışmada çevirisi yapılan şiirler, konularına, ölçülerine, nazım biçimlerine ve şairlerine göre tasnif edilerek tablolar halinde sunulmuştur.

AMAÇ

"Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü 5902 Numarada Kayıtlı Cönk (İnceleme-Metin)" başlığını taşıyan bu çalışma ile Latin harflerine aktarımı yapılan cönk içerisinde bulunan şairler ve şiirlerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Tespit edilen şairlere ait şiirler, başta yayınlanmış divanlar olmak üzere bu konuda yapılmış olan yüksek lisans/doktora tezleri ve akademik diğer çalışmalar ile karşılaştırılmış olup daha az hatalı bir metin ortaya konmasına çalışılmıştır. Söz konusu cönkün incelenmesi sonucunda tespit edilen verileri edebiyat bilgi ve teorileri kapsamında değerlendirmek, bu alanda yapılacak olan bilimsel çalışmalara katkı sağlamak çalışmamızın amaçlarını oluşturmaktadır.

KONU VE KAPSAM

Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar bölümü 5902 numarada kayıtlı olan cönkteki metinlerin Latin harflerine aktarılması ve söz konusu metinlerin incelenmesi çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışma 208 varaktan oluşan cönkün içerdiği metinlerin tüm özellikleri kapsamaktadır. İncelemeye esas alınan cönk içerisinde halk şairlerinin şiirleri yanı sıra klasik edebiyat çevresinde yetişen şairlerin şiirleri, çeşitli dualar, ilaç tarifleri, önemli olaylara ait tarih kayıtları, anonim şarkı, türkü, ilahi, mani, gibi sözlü kültür ürünlerine ait örnekler bulunmaktadır. Muhtevasında birden fazla şaire ait şiirlerin yer alması, Türk edebiyatının farklı dönemlerini ve alanlarını kapsayan örnek bilgiler içermesi bakımından bu eser, zengin bir muhtevaya sahiptir. İncelenen cönkten hareketle bu tür eserlerin birçok alanı kapsadığına ve disiplinlerarası çalışma metotlarıyla ele alınması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

MATERYAL – YÖNTEM

Üzerinde çalışılan Arap harfli metin, transkribe edilerek Latin harflerine aktarılmıştır. Çeviriyazılı metin aktarımı sırasında, yapılmış cönk konulu bilimsel çalışmalar literatür tarama yöntemiyle taranmış ve incelenmiştir. Bu doğrultuda günümüze kadar hazırlanmış olan cönk konulu kitap, makale, bildiri, tez, sözlük ve ansiklopedi maddesi vb. gibi çalışmalar gözden geçirilmiştir. Cönkte yer alan şiirler, yayınlanmış divanlarla ve akademik diğer çalışmalarla karşılaştırılmış olup sağlıklı bir metin neşri ortaya konmaya çalışılmıştır. Tespit edilen benzerlik ve farklılıklar metin içerisinde dipnot sistemi ile gösterilmiştir. Çalışmanın konusu, metin merkezli halkbilim kuramları ile karşılaştırmalı yöntem kullanılarak değerlendirilmiştir.

1. BÖLÜM

1.1. TÜRK FOLKLORUNUNUN YAZILI KAYNAKLARI CÖNKLER

Cönkler içerisinde Türk toplumuna ait kültürel unsurlarını barındırması sebebiyle Türk halk edebiyatının önemli yazılı kaynaklarının başında gelmektedirler. Cönkler, klasik Türk edebiyatının tezkireleri gibi genel bir sisteme, klasik imlâya bağlı olarak yazılmamış ve bu nedenle araştırmacıları zorlamış olsalar da geçmiş dönem halkbilimi ürünlerine kaynaklık eden eserler arasında yer alırlar.

Cönklerde âşıkların ve divan şairlerinin şiirlerinin yanı sıra çeşitli dualar, sihirle ilgili notlar, ilaç tarifleri, sahibini ilgilendiren doğum ve ölüm tarihleri, alacak verecek hesapları, anonim türkü, mâni ve ilahiler, halk hikâyeleri ve daha birçok konu ile ilgili bilgiler bulunmaktadır (Gökyay, 1993: 74). Cönkler, zengin bir muhtevaya sahip olmaları nedeniyle başta Türk edebiyatı olmak üzere dil, tarih, tıp, ilahiyat, sosyoloji, mûsiki, güzel sanatlar gibi birçok bilim dalına da kaynaklık etmektedirler.

Saim Sakaoğlu kültürümüzün zengin kaynakları olan cönklerin önemini şu sözleriyle vurgulamaktadır: "Cönkler Türk kültürünün tapusudur; bize ait olan kültürün atalarımız tarafından adımıza tescil edilmiş belgeleridir. Pek çok bilinmeyeni oradan öğreniriz, yanlış bilineni onun yardımıyla düzeltiriz, eksik bilineni onunla tamamlarız." (Sakaoğlu, 1986: 220) Cönkler, geçmiş dönemlere ait kültürel ürünlerin geleceğe aktarımı açısından önem arz etmektedirler. Cönklerde bilinmeyen şairlere ait şiirlerin bulunması, bilinen şairlere ait daha önce hiç duyulmamış şiirlerin gün yüzüne çıkartılması, bilinen şiirlerin farklı varyantlarının yer alması, bu eserlerin Türk edebiyatına sağladığı katkıyı göstermektedir. Cönklerde, bilinen şiirlerin farklı nüshalarının tespit edilmesiyle birlikte söz konusu şiirler üzerine yapılmış çalışmalarda bulunan eksik, yanlış ve kusurlu kısımlar cönkler aracılığıyla tamamlanmaktadır.

Cönklerin halk kültürümüzün, mecmuaların ise klasik kültürümüzün ürünleri olduğunu ifade eden Şükrü Elçin, cönklerde saz ve tekke şiirimizle folklorumuzu, mecmualarda ise Arap-Fars dil ve edebiyatlarının tesirinde medrese-mektep mensuplarının manzum, mensur; edebi, dini, tarihi, tasavvufi, seçmeleri bulabileceğimizi açıklamıştır. Bu nedenle cönkleri, Türk kültürünün sağlam kilometre taşları, kırkambar kitapları olarak adlandıran Elçin, cönklerin mecmualara nispeten Türk halk kültürü bakımından daha büyük önem taşıdığını ifade etmektedir (Elçin, 2004: 5).

Sözlü kültür ortamında derlenen manzum ve mensur metinler cönklerde kayıt altına alınarak yazılı hâle dönüştürülmüştür. Cönklerdeki metinlerin yazının ruhundan ortaya çıkmış metinler olmadığını belirten Duymaz, cönklerdeki malzemelerin çok büyük bir kısmının "birincil sözlü kültür" döneminde üretilmiş olduğunu, ancak "ikincil sözlü kültür" döneminde unutulma kaygısıyla yazılı hale getirilmiş olabilecekleri görüşündedir. Cönkleri diğer yazılı eserlerden ayıran en önemli farkın sözlü bellekten yazıya geçirilmiş metinleri içermesi olduğunu belirten Duymaz, cönklere genel çerçevede sözün yazılaşması veya sözlü belleğin yazılı belleğe aktarılması olarak bakabileceğimizi ifade etmektedir (Duymaz, 2016: 18).

1.1.1. Cönk Teriminin Kökeni ve Tanımı

Türkçede 15. yüzyıldan beri kullanılmakta olan cönk teriminin kökeni hakkında araştırmacılar tarafından farklı görüşler ileri sürülmüştür. Cönk teriminin kökeninin Çin, Cava ve Malaya dillerinde kullanılan djong (conk) kelimesinden geldiği ve Fransızcada "jonque", İspanyolca ve Portekizcede "junco", İtalyancada "giunco", İngilizcede "junk" olarak kullanıldığı yapılan araştırmalarla açıklanmıştır. Cönk terimi, Çin denizlerinde kullanılan dibi düz ve dört köşeli yelkenli gemilerin genel adı olarak kullanılmıştır (Gökyay, 1993: 73). Kelimenin kökeni ile ilgili yapılan araştırmaların çoğunluğu bu terimin yelkenli Çin gemileri için kullanıldığı yönündedir.

"Sözlük ve ansiklopedilerde ve özellikle İslâm ülkelerinde gemicilik terimi olan cönk sözcüğü dilimizde de büyük kalyon, gemi, yelkenli gemi, sefine anlamları ile yer almıştır. Fakat bizi burada ilgilendiren onun bir gemicilik terimi iken nasıl edebi yaratıcılık dünyasına cönk, sefine, mecmua gibi muhtelif adlar altında girdiğidir." (Yıldırım, 2013: 21) Kaşgarlı Mahmut'un eseri Divanü Lûgat-it Türk'te geçen çönğek kelimesinin açıklamasının "çömçe" ve "kutu" anlamlarının verildiğini belirten Yıldırım, bu kelimenin "çönk", "çöng" ya da "çong/çonk" şeklinde farklı ağızlarda telaffuz edilebileceği üzerinde durmaktadır. Hem kutu gibi olan yelkenli Çin gemisinin hem de Türklerin kullandığı ilk defterlerin adını bu kutu anlamı taşıyan çönğek kelimesinden almış olabileceğini belirtmektedir. İki tahta levha arasına aynı genişlikte olan kağıtların toplanıp kutu gibi saklanması, bu defterlere benzetme yoluyla ad olması ihtimali olabileceğini belirten Yıldırım, kağıt yapraklarının toplanıp belli bir tertip içinde her iki tahta levha arasına yerleştirilmesi işlemlerinin bu sözcüğü ve ad olduğu nesneyi akla getirdiğini ifade etmektedir (Yıldırım, 2013: 16).

Cönk üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların her birinde çeşitli cönk tanımlarıyla karşılaşılmıştır. Çalışmanın hacmini genişletmemesi adına burada yalnızca birkaç cönk tanımına yer verilecektir.

Türk Dil Kurumuna göre "cönk" teriminin anlamı, iki şekilde verilmiştir: "1. *esk*. Büyük yelkenli gemi. 2. *ed.* Saz şairlerinin, kendilerinin veya başkalarının şiirlerini derledikleri, uzunlamasına açılan, deri kaplı defter, sığırdili." (Türk Dil Kurumu, 1998: 413)

Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü'nde ise cönk "İçinde halk şairlerinin şiirlerinin ve türkü, mani, destan, fıkra, hikâye, dua, hutbe gibi yazanı belli olmayan anonim manzum ve mensur ürünlerin yer aldığı, aşağıdan yukarıya doğru açılan, çoğu meşin kaplı/ciltli el yazması defter/mecmua." olarak tanımlanmıştır (Karataş, 2001: 82).

Cönk kelimesinin, Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nde yer alan tanımına göre: "Cönk, genellikle âşık edebiyatı, halk edebiyatı ve folklor ürünlerinin toplandığı anonim mahiyette bir mecmua türüdür." (Gökyay, 1993: 73)

Sabri Koz, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nde yer alan "cönk" maddesinde cönkü: "Çoğunlukla âşık edebiyatı, halk edebiyatı ve halkiyat ürünlerini ihtiva eden; uzunlamasına açılan, ensiz, uzun yazma mecmualara verilen ad. İnce uzun oluşları sebebiyle halk arasında sığır dili, dana dili diye adlandırılırlar." şeklinde tanımlamıştır (Koz, 1977: 83).

M. Şakir Ülkütaşır, "Halk Edebiyatı Araştırmalarında Cönklerin Değeri" adlı makalesinde cönkü "türkü, mani, destan, koşma, atasözü, fıkra, hikâye, nefes, mersiye, ilahi, dua, hutbe vs. gibi milli, dini (tasavvufi) şiir ve mensureleri ihtiva eden el yazması dergi (mecmua)'lere denir." şeklinde tanımlayarak cönklerin muhtevasına dair bilgiler aktarmıştır (Ülkütaşır, 1967: 905).

Şükrü Elçin, eski kütüphanelerimizde ve şahısların ellerinde baba yâdigârı, çoğu zaman anonim, el yazması birtakım kitaplar bulunduğunu ifade etmektedir. Bu kitapların şekil bakımından birer defterden başka bir şey olmadıklarını belirten Elçin, söz konusu kitapların aşağıdan yukarıya, uzunlamasına açılanlarına cönk, sağdan sola, soldan sağa, bugünkü eserlerde olduğu gibi düzenlenmiş olanlarına mecmûa adı verildiğini belirtmiştir (Elçin, 2004: 5).

Doğan Kaya, ise Türk folklorunun önemli yazılı kaynaklarından olan cönkleri "Başta halk şairlerinin şiiri olmak üzere çeşitli folklorik bilgilerin kaydedildiği ve

uzunlamasına açılan (tulanî), sırtı dar, ensiz, deri kaplı defterlerdir." şeklinde tanımlamıştır. Cönklerin, benzerliğinden ve şeklinden dolayı sığır dili, dana dili, dil mecmûa şeklinde adlandırıldığını belirten Kaya, bazı kayıtlarda cönk yerine beyaz-ı büzürg ifadesinin kullanıldığı bu defterlere, aydınlar tarafından sefine-kâri denildiğini ifade etmiştir (Kaya, 2011: 81).

Muhammet Emin Altınışık, "Türk Halk Bilimi Araştırmalarında Cönkler" adlı doktora tezinde bugüne kadar yapılan çalışmalar ve incelediği cönk ve mecmualardan edindiği izlenimlerden hareketle cönk için şöyle bir tanım yapmıştır: "Mürettibinin zevk ve meşrebine göre herhangi bir dilde yazılan; muhteva ve konu açısından hiçbir sınırlaması olmayan, manzum ya da mensur her türden metni ihtiva edebilen; ciltlenişi bakımından kodeks kitapların aksine uzunlamasına açılan el yazması, taş baskı veya matbu eserlere cönk denir." (Altınışık, 2019: 29)

İncelenen tanımlardan hareketle genel anlamda cönkleri, mürettibinin ilgi alanları ve edebi zevkine göre Türkçe, Arapça ve Farsça olarak karışık dilde kaleme alınan; muhtevasında halk şairleri ve divan şairlerinin şiirleri ile mani, türkü, destan, hikâye, fıkra, tekerleme, atasözü, ilahi, dua, hutbe, ilaç tarifi gibi halk kültürü unsurlarını içeren manzum ve mensur metinlerin yer aldığı; aşağıdan yukarıya doğru uzunlamasına açılan; deri ciltli, el yazması defterler olarak tanımlayabiliriz.

1.1.2. Cönklerin Genel Özellikleri

Cönklere genellikle "Besmele" ile başlanır. Cönklerin belirli bir boyutu yoktur, Her cönkün boyutu farklıdır. Cönklerin çoğu ciltlenmediği gibi ciltli olanlar da halk arasında elden ele dolaştığı için genellikle dağınık, bozuk, kopuk ve şîrâzesiz olup sayfaları sıra bakımından karışıktır. Çoğu cönkte sayfa numarası da bulunmamaktadır. Bazı cönklerde, aradan sayfalar kopmuş olduğundan birbiriyle ilgisi bulunmayan yapraklara rastlanmaktadır. Orhan Şaik Gökyay, bu sayfaların cönklere sahip kimselerin inançlarına veya zevklerine ters düştüğünden koparılmış olabileceğini belirtmiştir (Gökyay, 1993: 74). Ayrıca cönklerde bazı sayfaların boş bırakıldığı da görülmektedir. Boş bırakılan bu sayfalarda, cönkü okuyan kişiler tarafından yazılan özel notlara rastlanılabilir.

Bazı cönklerde aynı sayfa içerisinde farklı yazı çeşitlerinin bulunması, bu sayfalarda yer alan metinlerin altında yazan isimlerin farklı olması ve bu metinlerde görülen imlâ değişiklikleri cönkün tek bir kişi tarafından yazılmadığına işaret

etmektedir. Cönklerin ilk sahibinden sonra kaç el değiştirdiğini anlamanın kolay olmadığını belirten Gökyay, bir cönk içerisinde farklı yüzyıllarda yetişmiş şairlerin şiirlerinin yer almasının da yine bu durumdan kaynaklı olduğunu ifade etmiştir (Gökyay, 1993: 74).

Cönklerde kullanılan kâğıt türleri zaman içerisinde değişim göstermektedir. Önceki yüzyıllara ait cönklerin kâğıtlarının daha temiz ve iyi terbiye edildiğini ifade eden Kaya, sonraki yüzyıllarda tutulmuş cönklerin kâğıtlarının ise kirli, kalın ve kaba filigranlı olduğunu belirtmiştir. "19. ve 20. yüzyıla ait cönklerinin kâğıtları ise pembe, krem, sarı, turuncu, mavi, mor renkte olup aharlıdır. Önceki yıllara ait cönklerde ise aharlı kâğıda sahip cönklere pek rastlanılmaz. Genellikle "Alikurna" yahut "Abadî" adı verilen kâğıt kullanılır." (Kaya, 2011: 82) Cönklerde kullanılan bu kâğıtların özellikleri incelenen cönkün hangi dönemde yazıldığını tahmin etmeye yardımcı olmaktadır.

Cönklerin kapakları, cilt özelliklerine göre farklılık göstermektedir. Cönkler çoğunlukla siyah ve kahverengi olmakla birlikte nadiren de olsa kırmızı renkli deriyle kaplıdır. Cönklerin deri kapaklı olmayan örnekleri de görülmektedir. Kaya, bu cönklerin genellikle köylerde tutulmuş olduğunu ifade etmiştir. Bazı cönkler içerisinde kısmen de olsa halk tarzı resim, şekil ve motifler görülmektedir. Büyük şehirlerde yazılmış olan cönklerdeki yazıların çoğunun okunaklı ve güzel hat ile yazıldığını belirten Kaya, Anadolu köylerinde yazılan cönklerin ise yazı ve imlâsının bozuk olduğunu açıklamıştır (Kaya, 2011: 83).

Cönkler, yazı ve imlâ bakımından da bazı özellikler göstermektedirler. Hemen bütün cönklerin okunması güç, kötü bir yazıyla yazılmış olduğunu ifade eden Koz, cönklerde daha çok nesih kırması, talik bozması ve kötü bir rika yazı şekillerinin kullanıldığını belirtmiştir. Bunların yanında yapı ve imlâsı düzgün cönkler de bulunmaktadır. Koz, meraklılarının imlâ bilgisinin azlığından, iyi yazı yazamamalarından dolayı cönk okumanın, alışkanlıklara ve çok uğraşmaya bağlı olarak gelişen bir yetenek ve uzmanlık isteyen bir alan olduğu görüşündedir (Koz, 1977: 85).

Cönklerde yer alan imlâ sorunlarının cönkü tutan kişinin eğitimsiz olmasından kaynaklandığını ifade eden araştırmacılar bulunmaktadır. Cönkteki metinlerin, sözlü kültürden yazılı kültüre aktarımı sırasında birtakım imlâ farklılıkları oluşmaktadır. Derleme özelliği gösteren bu eserlerin düzenlenişi sırasında ortaya çıkan imlâ sorunlarının eseri derleyen kişilerin fonetik imlâyı yazıya aktarmasından kaynaklandığı

söylenebilir. Bu nedenle cönklerde bulunan imlâ sorunlarının özellikle dil alanında araştırma yapan kişiler tarafından çalışılması gereken önemli bir konu olduğu görüşündeyiz.

Cönklerde, halk şiirinin dışında divan şairlerinin şiirleri, ilaç tarifleri, gelecek ve nazarla ilgili bilgiler, bilmeceler ve çözümleri, yemek tarifleri, kişilerin doğum ve ölüm tarihleri, alacak-verecek hesapları, halk hikâyeleri, Karagöz metinleri, rüya tabirleri, hutbeler, mevizeler, dualar ve salâvatlar; seyir-nâme, fal, büyü, tılsım ve muskalar, ay tutulması, büyük yangınlar ve sel felaketleri, vefkler, mektuplar, tarihî olayları açıklayan kayıt ve tarihler ile tekerlemeler görülür (Kaya, 2011: 83).

Cönkleri muhteva açısından inceleyen çalışmalara bakıldığında ise bu eserlerin içerisinde çoğunlukla halk şairlerinin şiirleri, mâni, türkü, atasözü, deyim, tekerleme gibi sözlü kültür ürünleri, dini metinler ve ilahilerin yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle cönklerin muhtevasını ele alan söz konusu çalışmaların çoğunluğu Türk halk edebiyatı alanında yapılmıştır. Fakat Türk halk edebiyatına göre sayıca az da olsa bu konunun klasik Türk edebiyatı ve Türk İslâm edebiyatı alanlarında da çalışıldığı görülmüştür. Cönklerin muhtevasında, şekil bakımından daha çok manzum metinlerin yer aldığı bilinmekle birlikte içerisinde mensur metinlerin bulunduğu cönkler de vardır.

Orhan Şaik Gökyay, içerisinde dini metinler, hutbeler ve duaların yer aldığı mensur metinlerin bulunduğu cönklere örnek olarak; Osmanlı âlimlerinden Kara Dede lakabıyla tanınan Dede Cöngî' ye ait olan "Dede Cöngü" adlı eserinden bahsetmiştir. Gökyay, bu eserin yazıldığı andan itibaren medrese öğrencileri arasında büyük rağbet görerek günümüze kadar ulaştığını ifade etmiştir (Gökyay, 1993: 74).

Bu bilgilerden hareketle cönklerin şekil bakımından yalnızca manzum metinlerden oluşmadığı aynı zamanda içerisinde dini bilgiler, hutbeler, dua metinleri ve ilaç tariflerini konu edinen mensur metinlerin de bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenledir ki cönkler içerisinde bulunan malzemeler dolayısıyla yalnızca halk edebiyatı değil klasik Türk edebiyatı, Türk dili, ilahiyat, sosyoloji, tarih, tıp, mûsiki, güzel sanatlar gibi alanları da kapsamaktadırlar.

1.1.3. Cönk Okumalarında Karşılaşılan Problemler

Sözlü geleneğin tespit tutanakları diyebileceğimiz cönkler, içinde oluştuğu toplumun kendi bilgi, değer ve yargılarını muhafaza etmektedirler. Tarihi konulara ışık tutması bakımından sosyal tarih kitapları gibi olan cönkler, araştırmacılara bu konularda kaynak sağlama yönüyle önemlidir (Duran, 2016: 47). Eski yazı ile yazılmış bu eserlerin ehilleri tarafından yeni yazıya aktarılmasının elzem görüldüğünü belirten Hamiye Duran "Dana Dili Terimi ve Cönk Araştırmacılarının Karşılaştığı Bazı Problemler"[1] başlıklı makalesinde cönklerle ilgilenen araştırmacıları bekleyen birtakım zorluklar olduğunu ifade etmektedir. Biz de çalışmanın bu bölümünde söz konusu makaleden hareketle incelemeye esas aldığımız cönkün çevirisinde karşılaştığımız problemlere değineceğiz.

Yukarıda adı geçen makalede cönk araştırmacılarının karşılaştığı problemler başlıklar halinde verilmiştir. Bu başlıklardan biri, çalışmamızın konusunu oluşturan cönkte de karşılaştığımız, cönklerin kayıt altına alınması ve saklanması meselesidir.

Araştırmacılara çalışmak istedikleri konulara ulaşabilme kolaylığı sağlamak üzere her cönkün içindekiler başlıklar halinde kayıt bilgilerinde yer almalıdır. Hem kayıt bilgilerinde hem de kurumlarca oluşturulacak kataloglarda yer alacak muhteva ile ilgili bilgiler araştırmacıların zaman ve emek kaybını en aza indirecektir (Duran, 2016: 48). Çalışmamızda incelemeye esas alınan cönkün kütüphane kayıt bilgilerinde eser adı, demirbaş numarası, bulunduğu bölüm ve varak sayısı, eserin ölçüsü, yazı türü gibi fiziksel niteliklere ait bilgiler bulunmaktadır. Fakat eserin muhtevasına ait herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.

Çalışmamız sırasında karşılaştığımız problemlerden biri de eserin dijital ortama aktarılmasından kaynaklanan sayfalardaki karışıklık meselesidir. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinden dijital görüntüleri alınan eserin 79a sayfasından sonra gelen metinlerinde karışıklık olduğu görülmüştür. Bu karışıklığın nedenini tespit edebilmek adına eserin dijital görüntülerinin çıktıları alınarak incelenmiştir. İnceleme sonucunda eserin iki başlangıç noktası olduğu anlaşılmıştır. Bunun üzerine kütüphane ile iletişime geçilerek eserin orijinalini görebilme talebi bildirilmiştir. Ancak kütüphane tarafından incelemeye alınan cönkün orijinali yerine yeni dijital görüntüleri tarafımıza

[1] Bkz.: Hamiye Duran, "Dana Dili Terimi ve Cönk Araştırmacılarının Karşılaştığı Bazı Problemler" *Milli Folklor*, (111), (2016).

ulaştırılmıştır. Yeni dijital görüntülerde 79a'dan sonra gelen sayfalarda yazıların ters olduğu görülmüştür. İki baştan tutulmaya başlanan ve 208 varaktan oluşan cönkün birleşme noktası 79. sayfadır. Eser kayıt altına alınırken bu durum fark edilmemiş ilk sayfadan başlayarak eserin sonuna kadar arka arkaya numara verilmiştir. Çeviri sırasında fark edilen ve düzeltmeye çalışılan bu karışıklık, kütüphane görevlilerinden kaynaklı olup çalışmanın seyri açısından vakit kaybına neden olmuştur.

Cönkün çevirisi sırasında karşılaştığımız diğer bir problem ise sayfa numaralarının verilmesindeki karışıklıktır. Cönkün sayfalarına kütüphane görevlileri tarafından numara verilmiştir. Eserin ilk dijital görüntüleri ile yeni dijital görüntüleri karşılaştırıldığında bazı sayfaların numara verilirken atlandığı ve bazı boş sayfalara da numara verilmediği tespit edilmiştir. Yeni dijital görüntülerde atlanan sayfalar ile boş bırakılan sayfalar tekrardan numaralandırılmıştır. Eserin çevirisine yeni dijital görüntüler ile devam edilmiştir. Bu durum kütüphane görevlilerinin, özensiz ve dikkatsiz davranarak eserin detaylı bir şekilde incelemeden dijital ortama aktarılmalarından kaynaklanmıştır.

Cönkün görünümünden kaynaklı, zamana ve kullanıma bağlı olarak meydana gelen birtakım problemler ile de karşılaşılmıştır. Daha çok yen/kolların içinde kuşaklarda veya insanların koynunda saklanan bu defterler insan vücudunun ısı ve sıvısına maruz kalarak deformasyona uğramaktadırlar. Cönklerin koruyucu deri ciltleri söz konusu etkenlerden dolayı kuruyup hacimlerinden kaybederler ya da tamamen kopup kaybolurlar. Cildin dışında kalan defterin uçları yıpranır (Duran, 2016: 50). İncelediğimiz cönkün yukarıda bahsi geçen etkenlerden dolayı birtakım deformasyonlara uğradığı görülmüştür. Cönkte yırtık, kopmuş ve lekeli sayfalar bulunmaktadır. Bu etkenler, cönkün sayfalarında yer alan bazı kısımların okunamamasına neden olmuştur.

Çeviri sırasında cönkü derleyen kişiden kaynaklı birtakım problemler ile de karşılaşılmıştır. Bu problemlerden biri cönkteki şiirlerde yer alan başlık ve mahlas uyumsuzluğudur. Cönkte yer alan bazı şiirlerin başlıkları ve mahlaslarında yer alan isimlerin birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Cönkün 4a-4b sayfalarında yer alan Dertlî başlıklı şiirin mahlasında Nesîmî yazması bu duruma örnektir. Söz konusu şiir Dertlî Dîvânı'nda bulunmayıp Kul Nesîmî şiirleri arasında yer almaktadır. Cönkte başlık ve mahlas uyumsuzluğu tespit edilen diğer örnekler ise şu şekildedir:

8a-8b sayfalarında yer alan ʿÂşıḳ ʿÖmer başlıklı şiirin mahlasında Kuloğlu ismi yer almaktadır. Karşılaştırma yapılan Âşık Ömer Dîvânı'nda bu şiirin mahlasının Ömer olduğu görülmektedir.

10b-11a sayfalarında yer alan ʿÂşıḳ ʿÖmer başlıklı şiirin mahlasında ise Sinân ismi yer almaktadır. Bu şiir Âşık Ömer Dîvânı'nda bulunmayıp Ümmî Sinân Dîvânı'nda yer almaktadır.

33a-33b'de bulunan ʿÂşıḳ ʿÖmer başlıklı şiirin mahlasında Bekdaş ismi yazmaktadır. Bu şiir karşılaştırma yapılan Âşık Ömer Dîvânı'nda bulunmamaktadır.

190b-190a-189b'de yer alan Ġazel-i Cezbî başlıklı şiirin mahlasında Şükrî ismi yazmaktadır.

165a-164b'de Şükrî başlığına ve mahlasına sahip olan şiir Kul Nesîmî şiirleri arasında yer almaktadır.

150a-149b'de İlahi başlıklı şiirin mahlası Zahid olmakla beraber bu şiir Ahmed Câhidî Dîvânı'nda yer almaktadır.

182b-182a-181b başlığı bulunmayan Ḳızıl Ḥâfıẓ mahlaslı şiirin kaynaklarda Kazak Abdal'a ait olduğu belirtilmektedir.

Cönkü derleyenden kaynaklı problemlerden birisi de cönkün imlâsı ile ilgilidir. Bu problem cönk sahiplerinin sosyal ve kültürel durumuna paralel olarak ortaya çıkmaktadır. Yerel dil özelliklerinin yazıya aktarımı ve cönklerin nesilden nesile el değiştirdiği gerçeğine bağlı olarak kullanılan yazı çeşitleri, satır aralarına ve kenarlarına yapılan eklemelerle karmaşık bir hal alan yazılar cönklerle ilgili problemlerden bazılarıdır (Duran, 2016: 50). Söz konusu problemler çalışmamızın konusunu oluşturan cönkte de karşımıza çıkmıştır. Cönkü derleyen kişinin kelimeleri duyduğu ve telaffuz ettiği şekilleriyle yazıya aktarmasından kaynaklı bazı imlâ farklılıkları ile karşılaşılmıştır. Belirtilen imlâ farklılıklarına ait örnekler cönkün imlâ özellikleri başlığı altında ele alınmıştır.

Cönkü derleyenden kaynaklı diğer bir problem ise cönkün satır aralarına ve kenarlarına yapılan eklemelerdir. İncelediğimiz cönk sayfalarında satır aralarına ve kenarlarına yapılan eklemelerin özellikle 130 ve 145. sayfalar arasında kalan kısımlarda daha çok olduğu görülmüştür. Cönkte yer alan bu eklemelerin yazı çeşitleri ve boyutlarının farklı olması aynı zamanda Arapça, Farsça gibi farklı dillerde yazılmış olması cönkün bu kısımlarının okunmasını güçleştirmiştir.

Cönk okumalarında karşılaşılan ve yukarıda ele alınan zorluklara ilaveten daha birçok problem bulunmaktadır. Zaman ve emek kaybına neden olan tüm bu problemler araştırmacıların cönk okumaya karşı ilgisini azaltmaktadır. Kişilerin şahsi kütüphaneleri ile devlet kütüphanelerinde edebiyatımıza kazandırılmayı bekleyen pek çok cönk bulunmaktadır. Cönk konulu araştırmaların sayısının artması açısından bahsi geçen problemlere çözüm yolları bulmak gerekmektedir. Cönklerin kütüphanelerde kayıt altına alınırken fiziki özellikleri ile içerik bilgilerinin eksiksiz ve doğru olması sağlanarak araştırmacıların zaman kaybının önüne geçilebilir. Ayrıca kütüphane görevlilerinin bilgi belge yönetimi mezunu olmaları ve en önemlisi yazma eser okuma konusunda tecrübeye sahip olmaları gerekmektedir. Cönklerin uzman kütüphane görevlileri tarafından detaylı ve titiz bir inceleme sonucunda dijital ortama aktarılması oluşabilecek karışıklıkları engelleyerek araştırmacılara kolaylık sağlayacaktır.

1.2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ YAZMA BAĞIŞLAR BÖLÜMÜ 5902 NUMARADA KAYITLI CÖNK

1.2.1. Cönkün Şekil Özellikleri

Çalışmamızın konusunu oluşturan cönk, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar bölümü 5902 numarada kayıtlı olarak bulunmaktadır. 120*70 mm ölçülerine sahip olan cönk 208 varaktan oluşmaktadır.

Cönkün kime ait olduğu ve kim tarafından yazıldığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Cönk içerisinde yer alan bazı metinlerin altında bulunan tarih kayıtları eserin hangi tarihler arasında yazılmış olabileceği konusunda bilgi vermektedir. Cönkün yazılış tarihi ile ilgili bilgi veren kayıtlardan bazıları şu şekildedir: (1a: Sene 1285), (104b: 1283 Ṣ. 14), (114b: Sene 1282 Re. 19), (130a: Sene 1282 Ṣ. 15), (183a: Sene 1288 Ṣ. 25). Hicri 1282 ile 1288 arasında değişen bu tarih kayıtları cönkün 19. yüzyıl sonlarına doğru yazıldığını düşündürmektedir.

Kahverengi deri ciltli olan cönkte kullanılan kağıtların pembe, sarı, mavi ve yeşil renklerde olduğu görülmektedir. Eserin yazımında siyah, kırmızı ve mavi mürekkep kullanılmıştır. Cönkün sayfalarının kenarları ise cetvellidir.

Talik hat ile yazılmış olan cönkteki metinlerin çoğunluğu okunaklıdır. Fakat az da olsa farklı yazı türlerinde yazılmış okunaklı olmayan metinler de bulunmaktadır. Cönkün 144b, 200b ve 201a sayfalarında yer alan mensur metinler farklı yazı türlerine yazılmış örnek metinlerdir.

Cönkün sayfalarında yer alan metinlerin satır sayıları farklılık göstermektedir. Cönkteki metinlerin satır sayıları 10 ile 16 arasında değişmektedir. Cönkte yer alan şiirler alt alta sıralanan satırlardan oluşmaktadır. Fakat sınırlı sayıda da olsa çift sütun şeklinde yazılmış olan şiirler bulunmaktadır. Çift sütun şeklinde yazılmış olan şiirlerin sayfa numaraları ve başlıkları şu şekildedir: (27b-28a: 54/İlahi), (28b-29a: 56/İlahi), (40b-41a: 95/Dertlī), (41a-41b: 96/Dertlī), (105b: 552/ ʿĀşıḳ ʿÖmer), (84a: 596/-), (149a: 257/Niyāzī).

Cönkte yırtık ve boş sayfaların yer aldığı görülmektedir. Cönkün boş bırakılan sayfa sayısı otuz altıdır. Cönkte bulunan boş sayfaların numaraları şunlardır: 43b, 56b, 121a, 154b, 154a, 155b, 155a, 156b, 156a, 157b, 157a, 158b, 158a, 159a, 170b, 170a, 171b, 171a, 172b, 172a, 173b, 173a, 174b, 174a, 175a, 176b, 177b, 177a, 178b, 178a, 179b, 179a, 180b, 180a, 181a, 186b. Cönkte yırtılmış olduğu görülen sayfa sayısı ise ondur. Cönkün yırtılmış olan sayfaların numaraları şunlardır: (32a-32b), (134a-134b), (185a-185b), (186a-186b), (187a-187b).

Cönkün bazı sayfalarının ise kopmuş olduğu anlaşılmaktadır. 12a sayfasında iki mısrası bulunan 21. şiirin öncesinde yer alan iki sayfanın koparılmış olduğu görülmektedir. Ayrıca cönkte yer alan bazı şiirlerin başı ve sonunun eksik olması da cönkte koparılmış sayfaların olduğuna işaret etmektedir. 92a' da yer alan 579. şiirin sonu ve 91b'de yer alan 580. şiirin başında bulunan beyitlerin eksik olması bu duruma örnektir.

Cönk, kendi içerisinde belirli bir düzene sahiptir. Cönkte yer alan manzum ve mensur metinler konularına göre art arda sıralanmıştır. Gazel, murabba, muhammes, semai, kalenderi, şarkı, ilahi, türkü, koşma, mani, ilaç tarifleri ve dualardan oluşan manzum, mensur metinlerin hepsinin art arda yazılması cönkün bütününde belirli bir düzene sahip olduğunu göstermektedir. Cönkün kendi içerisinde belirli bir düzeninin olması ve yazı karakterinin aynı olması eserin tek elden yazıldığını düşündürmektedir. Fakat bu durum için kesin bir şey söylemek mümkün değildir.

Cönkün sayfalarına, kayıt altına alınırken sayfa numarası verilmiştir. Cönkün ilk 79 varağında yer alan metinler düzenli bir şekilde yazılmış olmakla beraber 79a'dan sonra sayfa düzeninde karışıklık olduğu görülmektedir. Cönkün 79a sayfasından sonra gelen metinler normal yazı düzeninin tersi yönünde yazılmıştır. Eserin orijinali görüldükten sonra bu cönkün iki başlangıç noktası olduğu tespit edilmiştir ve bu

karışıklığın eserin dijital ortama aktarılırken oluştuğu anlaşılmıştır. Eserin birinci kısmı 1a'dan başlayıp 79a'ya kadar devam etmektedir. İkinci kısım ise 208a'dan başlayıp 79b'de son bulmaktadır. İki baştan tutulmaya başlanan cönkün birleşme noktası 79. sayfadır.

1.2.1.1. Cönkteki Manzum Metinlerin Şekil ve Tür Özellikleri

İncelemeye esas alınan cönkteki şiirlerin çoğunlukla naat, münâcât, mersiye ve hiciv türünde yazıldığı görülmektedir. Şiirlerin belirlenebilen nazım türleri cönkün envanter tablosunda verilmiştir. Cönkteki manzum metinlerde en fazla kullanılan nazım biçimi ise müfred ve matla olup beyit başlığı altında verilmişlerdir. Beyiti sırasıyla gazel, şarkı, murabba, ilahi, mani, nefes, koşma ve muhammes takip etmektedir. Sayısı ondan az olan nazım biçimleri ise müseddes, kalenderi, türkü ve semaidir. Ayrıca cönkte terkib-i bent nazım biçimiyle yazılmış bir şiir bulunmaktadır. Cönkte yer alan şiirlerin nazım biçimleri ve sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1.1. Cönkteki Şiirlerin Nazım Şekilleri ve Sayıları

SIRA	NAZIM ŞEKLİ	SAYI
1.	Gazel	99
2.	[Müfred/Matla] Beyit	245
3.	Kalenderi	8
4.	Semâi	4
5.	Murabba	34
6.	Muhammes	10
7.	Müseddes	9
8.	Terkib-i Bent	1
9.	Şarkı	38
10.	İlâhi	32
11.	Türkü	6
12.	Koşma	13
13.	Nefes	15
14.	Mâni	24

1.2.1.2. Cönkteki Manzum Metinlerde Kullanılan Vezinler

İncelemeye esas alınan cönkte hem aruz ölçüsüyle hem de hece ölçüsüyle yazılan şiirler bulunmaktadır. Bu şiirlerde kullanılan nazım birimleri ise beyit, bent ve dörtlüktür. Cönkteki şiirlerin 238'i aruz ölçüsü ile yazılmıştır. Hece ölçüsüyle yazılan şiirlerin sayısı ise 94'tür. Cönkte yer alan şiirlerde kullanılan vezinler ve sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1.2. Cönkteki şiirlerde kullanılan vezinler

Sayı	Şiirlerde Kullanılan Ölçüler	Sayı
1.	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	140
2.	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	14
3.	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	10
4.	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	1
5.	Mefāʿilün / Mefāʿilün / Feʿūlün	4
6.	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün	54
7.	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün	1
8.	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün	11
9.	Mefʿūlü / Mefāʿīlün / Mefʿūlü / Mefāʿīlün	1
10.	Müstefʿilün/Müstefʿilün/Müstefʿilün/Müstefʿilün	1
11.	Müfteʿilün / Fāʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün	1
12.	11'li Hece Ölçüsü	36
13.	8'li Hece Ölçüsü	31
14.	7'li Hece Ölçüsü	27

1.2.2. Cönkün Dil ve İmlâ Özellikleri

"Cönklerde yer alan metinler, çoğu zaman var olduğu sürecin içinde yazıya alındıkları halleriyle, mahallî dil özelliklerini veya zamanın telaffuz ve imlâ tarzlarını da yansıtmaktadırlar." (Yıldırım, 2013: 29) Çalışmanın konusunu oluşturan cönkteki metinler dil ve imlâ bakımından incelendiğinde bu metinlerin imlâsında bir tutarlık bulunmadığı görülmektedir. İncelenen metinlerde standart imlâdan farklı birtakım kullanımlar ile karşılaşılmıştır. Cönkü derleyen kişinin standart imlâya uymaması, yaşadığı dönem ve yetiştiği çevrenin ağız özelliklerini esere yansıtmasından kaynaklandığı şeklinde değerlendirilebilir.

Standart imlâ ile yazılan eserler ile cönkler imlâ bakımından karşılaştırıldığında cönklerin bu eserlere göre imlâ yanlışlığı bulunma olasılığının daha fazla olduğu görülmektedir. Fakat cönklerin tamamı için böyle bir durum söz konusu değildir. "Cönk İmlâsı" başlıklı makalesinde imlâ yanlışı oranının cönkten cönke değişiklik gösterdiğini ifade eden Aksoyak, kimi cönklerin standart yazım bakımından mecmualardan farksız olduğunu açıklamaktadır. Eski yazılı metinlerde müstensihin aldığı yazı eğitimi metnin imlâsına yansımaktadır. Cönklerin okunmasındaki güçlüklerin, standart imlâ farklılığından kaynaklandığını belirten Aksoyak, söz konusu imlâ farklılıklarının tespitinin bu tür metinlerin okunması açısından kolaylık sağladığını ifade etmektedir (Aksoyak, 2016: 5).

1.2.2.1. Cönkün Dil Özellikleri

Cönkte kullanılan yazı dili Türkçe olmakla beraber cönk içerisinde Arapça ve Farsça metinler de yer almaktadır. Cönkte yer alan çeşitli dualar, dini bilgiler ve beyitlerden oluşan Arapça metinlerin sayısı 62'dir. Cönkte bulunan Arapça metinlerin sayfa ve metin numaraları şu şekildedir:

(12a: 23/-), (48a-48b: 112/Münācāt-ı İstiġfāriyye), (201b: 174/Ḥadīs-i Ḳudsī), (201a: 176/-), (198a-197b: 188/Ḥuṭbe-yi Muṭlaḳ), (197b: 189/Ḥuṭbe-yi Muṭlaḳ), (197a: 190/Ḥuṭbe-yi Muṭlaḳ), (197a: 191/-), (187a: 211/-), (152b: 251/-), (148a: 260/Şifa Duası), (144b: 270/-), (142a: 290/-), (142a: 291/-), (142a: 292/-), (142a: 293/-), (142a: 301/-), (140b: 325/-), (139a: 347/-), (139a: 349/-), (137a: 375/-), (137a: 376/-), (136b: 384/-), (136a: 389/-), (135b: 394/-), (135a: 402/-), (135a: 403/-), (135a: 404/-), (135a: 405/-), (135a: 406/-), (134b: 407/-), (134b: 408/-), (134a: 411/Ḍarb-ı Miṣāl), (133b: 415/Beyit), (133a: 421/Beyit), (133a: 422/Beyit), (132b: 424/Kibār-ı Kelām), (132a: 429/Beyit), (132a: 430/Luġaz Beyit), (132a: 431/Luġaz), (131a: 437/-), (131a: 438/-), (131a: 441/-), (130b: 445/Selām-ı Ḳabr), (130a: 446/-), (130a: 447/-), (129b: 448/-), (129b: 449/-), (129b: 450/Muʿammā), (129b: 451/Muʿammā), (129b: 452/Muʿammā), (128a: 468/Ḥadis), (128a: 469/Kibār-ı Kelām), (128a: 470/Kibār-ı Kelām), (127b: 473/Secde Āyeti Duası), (127b: 474/Ḳālellāhu Teʿālā), (126b: 477/-), (125a: 483/-), (125a: 484/-), (122a: 506/-), (88a-88b: 586/İlāhī), (84a: 597/-).

Cönk içerisinde Farsça kaleme alınan beyitlerin sayısı ise 20'dir. Cönkteki Farsça beyitlerin sayfa ve metin numaraları şu şekildedir:

(131a: 439), (131a: 440), (130b: 443), (135b: 401), (135b: 400), (135b: 399), (135b: 398), (135b: 396), (137a: 377), (137b: 369), (137b: 368), (138a: 367), (138a: 364), (138a: 363), (139a: 346), (139b: 341), (142a: 289), (143a: 280), (143a: 279), (144b: 273).

Cönk içerisinde yer alan bazı şiirlerde cönkü derleyen kişinin yetiştiği çevrenin ağız özelliklerinin esere yansıdığını gösteren örnekler bulunmaktadır. Bu kelimelerin bir kısmı hâlâ halk arasında kullanılmaya devam etmektedir. Cönkün 2b sayfasında yer alan Hüsnî başlıklı şiirde geçen "tepe" kelimesinin "debbe" şeklinde yazılması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. (2b: 4/3) Cönkü derleyen kişinin yetiştiği çevrenin ağız özelliklerinin esere yansıdığı diğer bazı örnekler şu şekildedir:

alnımız: annımız (95b: 573/4), çubuk: çıbuġ (61b: 132/1), egnime: eglime (53a: 119/4), fincan: filcān (35b: 77), göğsüne: gösgüne (69b: 144/3), herkes: herkeş (14b: 28/2), İstanbul: İslāmbol (58b: 127/6), meme: möme (35b: 76), (58a: 127/2), mintān: miltān (36b: 83), ova: oġa (78a: 157), parmak: barmaḳ (69a: 143/3), pembe: penpe/pempe (101b: 559/2), (61a: 131/3), peri: perū (14b: 28/1), sine: sinā (57b: 126/2), (200a: 181/1), (148b: 259/2), şarkı: şarḫı (58a: 127/1), yuva: yuġa (75a: 153/2).

Cönkteki metinlerde geçen bazı Arapça, Farsça kelime ve terkiplerin üzerlerine anlamlarının yazıldığı görülmektedir. Metinlerde anlamları verilen kelime ve terkipler şu şekildedir:

āmed: geldi (138a: 363/1), ʿanāi: meşaḳḳat (197b: 189), asā: beñzer (160b: 240/4), Behişt-i Āʿlā: Cennet-i Āʿlā (162a: 237/4), ber-serem: başım üzerine (143a: 280/1), bihter est: gāyet eyüdür (142a: 289/2), bisyār: çoḳ (124b: 487/1), (161a: 239/2), dīdeñ: göziñ (143a: 279/1), dehān: aġız (138a: 364/1), dil: ḳalb (142a: 289/1), dūzeḫ: cehennem (143a: 279/1), efsāne: ḥikāye (84b: 594/1), ehli hüner: hüner kimse (131a: 440/1), ekber est: büyük (142a: 289/1), ez: men (142a: 289/2), ez: yaʿni men (143a: 279/1), gencīne: ḫazīne (103a: 556/1), (83b: 598/1), girībān: yaḳa (83a: 601/1), goften: söylemek (137b: 369/1), ġurāb: ḳarḳā (136a: 391/1), ḫāme: ḳalem (84a: 595/1), ḫande: gülmek (161a: 239/2), hezārān: biñ (142a: 289/2), huşyār: ʿāḳıllı (161b: 238/1), huşyār: uyanıḳ(106b: 550/5), ʿinnān: yulār (82b: 601/3), künc: köşe (101a: 561/3), meges: sinek (160b: 240/4), meknūn: maḳbūl (161a: 238/7), men ḥafera: ḳazısam (131a: 438), meşhūn: ṭolu (161b: 238/2), muġān: meyḫāneci (99a: 566/3), mūr: ḳarınca (160b: 240/4), naḫl: aġaç (84b: 594/5), nevā: ṣadā (136a: 391/1), nigāh: baḳış (161b: 238/4), nīm: yarım (161b: 238/4), pīçīde: ṭolaşmış (84a: 595/1), rāh-ı rāstı-yı selīmi: selāmet

yolu (161a: 238/6), revāst: layıḳdır (143a: 280/1), sāḥa: açıḳ ṣahrā (161a: 239/3), ṣahbā: mey (161a: 239/4), seyyāre: yıldız (116b: 529/4), şehd: ʿasel (96b: 572/2), şehd: bal (160b: 240/4), şermsār: rezīl (116b: 529/3), şināsī: añlar iseñ (131a: 439/1), to: sen (143a: 280/1), veş: gibi (83a: 601/1), yek dil: bir göñül (142a: 289/2), zebān: dil (84a: 595/1), zerd: ṣarı (161b: 238/2).

1.2.2.2. Cönkün İmlâ Özellikleri

Cönklerde karşımıza çıkan standart imlâdan farklı olan kullanımların cönkleri derleyen kişilerin sözlü kültür ortamında dinledikleri metinleri fonetik imlâ kullanarak yazıya aktarmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca cönkteki şairlerin de şiirlerini yazarken standart imlânın dışına çıkmaları bu tür farklı kullanımların oluşmasına neden olmaktadır. Bu çalışmada incelemeye esas alınan cönkü derleyen kişinin de standart imlâya dikkat etmediğini gösteren örnekler bulunmaktadır. İncelemeye alınan cönkte görülen bazı imlâ farklılıkları şu şekildedir:

Cönkü derleyen kişi cönkteki şiirleri kulaktan duyduğu ve telaffuz ettiği şekliyle yazıya geçirmiştir. Cönkün 10a sayfasında yer alan 18. şiirde geçen "māl u menāl" tamlamasının "māl u melāl" şeklinde yazılmış olması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. (10a: 18/2)

Cönkü derleyen kişinin şiirlerde geçen bazı kelimelerde vezni imlâya yansıttığı görülmektedir. *Bazı kelimelerde geçen meddin imlâda hareke ile gösterilmesi:* çār-sū: çārı sū (101a: 560/4), firdevs: firdevsi (107b: 548/3), yār: yāri (102a: 558/1), var: varı (102a: 558/1), ʿuşşāḳdır: ʿuşşāḳıdır (102a: 558/5), erbābdan: erbābıdan (100b: 561/7).

Belirtme durum ekinin yönelme durum eki ile gösterimi: ḥüsn-i rūyını: ḥüsn-i rūyına (9b: 17/5).

Elif harfinin fazladan yazılması: bilmeyen: bilmeyan (206a:163/4), dileyen: dileyan (110a: 544/2) eyleyen: eyleyan (113a: 535/5), (206a:163/4), (110a: 544/2), (99b: 563/6), geçen: geçan: (95b: 573/3), gelen: gelan (118a: 527/1) (118a: 527/4), (167b: 231/2), (96a: 572/6), giyen: giyan (181b: 218/10), gizliyen: gizliyan (166a: 234/1), isteyen: isteyan (206b: 162/4), (206a: 163/4), itmeyen: itmeyan (82b: 601/2), (118a: 527/4), seven: sevan (95b: 573/4), yiyemeyen: yiyemeyan (188b: 205/2).

Vav harfinin fazladan yazılması: Farsça olan gül kelimesi vavsız yazılmaktadır. Ancak bazı şiirlerde gül kelimesi yazılırken araya bir vav harfi eklendiği görülmektedir.

(55a: 123/2), (70b: 146/1), (40b: 94/2), (193b: 198/3), (12b: 24/4), (19a: 36/), (53a: 120/1).

Kaf harfinin yerine gayın harfinin kullanılması: ẕülfiḳār: ẕülfiġār (116b: 530/1) Şiirin diğer bentlerinde tekrar eden bu kelimede yer alan gayın harfinin sonradan düzeltilerek kaf harfi ile yazıldığı görülmektedir. (116a: 530/2-3-4)

Dal harfi yerine te harfinin kullanılması: derd: dert (3b: 6/3), (112a: 537/2), od: ot (146b: 265/4).

Re harfinin yerine lam harfinin kullanılması: berḫūdār: belhudār (110b: 542/1).

Harfin ve hecenin eksik yazılması: Vücūd-ı ẕenbini tamlamasındaki dal harfi eksik yazılmıştır. Dal ve zel harfi tek harf olarak gösterilmiştir. (112a: 537/7). Dürüstçe: dürüsce (2b: 4/3), dört: döt (168a:230/5) sürūrusuñ: sürūsuñ (72b: 150/1).

Nazal n yerine nun harfinin kullanılması: Göñül: Gönül (25b: 49/2), (14a: 27/4), (18b: 35/4), (44a: 106/1), (140b: 326/1), (98b: 568/1), (92a: 579/1) (91b: 581/1), bañа: bana (92a: 579/2).

Cönkteki Metinlerde Harekenin Kullanımı

Cönkte yer alan metinlerin bir kısmının harekeli bir kısmının ise harekesiz olduğu görülmektedir. Ayrıca aynı metin içerisinde hem harekeli hem de harekesiz yazımlar bulunmaktadır. Cönkte yer alan harekeli metinlerin sayısı 140 civarındadır. Harekeli metinlerin sayfa numaraları ve başlıkları şu şekildedir:

(1b-2a: 1/-), (2a-2b: 2/Dīvān-ı Ẕātī), (2b: 4/Ḥüsnī), (4a-4b: 8/Dertlī), (4b-5a: 9/ʿĀşıḳ Şükrī), (5a-5b: 10/ʿĀşıḳ ʿÖmer), (5b-6a: 11/ʿĀşıḳ ʿÖmer), (6a-6b: 12/Dertlī), (6b-7a: 13/ʿĀşıḳ ʿÖmer), (12a: 22/-), (12a: 23/-), (21a: 40/Şarḳı), (25b: 49/Şarḳı), (37a-37b: 88/Pertev Paşa), (44b-45a: 107/Muḫammes Ḳalenderi), (61b: 132/-), (62a: 133/-), (62a-62b: 134/Naʿt-ı Resūl), (62b-63a: 135/Naʿt-ı Resūl), (63b-64a: 136/Naʿt), (64b-65a: 137/İlāhī), (65a-65b: 138/İlāhī), (69b: 144/Şarḳı), (72a: 149/-), (72b-73a: 150/Şarḳı), (73a-73b: 151/Şarḳı), (73b-74a-74b: 152/-), (75a-75b: 153/İlāhī), (75b-76a: 154/Şarḳı), (208a-207b: 159/Niyāzī Dīvānından Menḳul), (207b-207a: 160/Dīvān-ı Ẕātī), (205a: 166/Dervīş Yūnus), (204b: 167/Luṭfī), (204b: 168/Beyit), (204a-203b: 169/Luṭfī), (202a-201b: 173/Niyāzī), (200b: 179/Beyit), (198b-198a: 187/Şemʿī), (198a-197b: 188/Ḫutbe-yi Muṭlaḳ), (197b: 189/Ḫutbe-yi Muṭlaḳ), (197a: 190/Ḫutbe-yi Muṭlaḳ), (197a: 191/Beyit), (187a: 211/Bismillāhirraḥmanirraḥim), (184b-184a-183b-183a: 215/Hicv-i Nādān-ı Türk), (152b: 251/Beyit), (151b: 253/Beyit), (151a-150b:

254/İlāhī), (150a-149b: 255/İlāhī), (149a: 256/İlāhī), (149a: 257/Niyāzī), (148b: 258/-), (148b-148a: 259/-), (148a: 260/Şifa Duası), (148a-147b: 261/Gazel), (147b: 262/Beyit), (147b: 263/Beyit), (147a-146b: 264/-), (146b: 265/-), (146a: 266/Seyrānī), (145b-145a: 267/Seyyāhī), (145a: 268/-), (145a: 269/Ḥarfü'z-zāl), (144b: 273/-), (142a: 289/-), (139a: 346/-), (138a: 361/-), (138a: 362/-), (137b: 368/-), (137b: 369/-), (135b: 393/-), (135b: 396/-), (135b: 399/-), (135b: 400/-), (135b: 401/-), (134b: 407/-), (133b: 412/-), (133b: 413/-), (133b: 415/-), (133b: 416/-), (133a: 417/-), (133a: 418/-), (133a: 419/ Beyit), (133a: 420/Beyit), (133a: 421/Beyit), (133a: 422/Beyit), (131a: 439/Beyit), (131a: 441/-), (130b: 445/Selām-ı Ḳabr), (130a: 446/-), (129b: 452/Muʿammā), (129a: 454/Beyit), (129a: 455/Beyit), (129a: 456/Beyit), (129a: 457/Beyit), (129a: 460/Beyit), (128b: 461/Beyit), (128b: 462/-), (128b: 463/-), (128b: 464/Beyit), (128b: 465/Beyit), (128b: 466/Beyit), (128b: 467/Beyit), (128a: 468/Ḥadis), (128a: 469/Kibar-ı Kelām), (128a: 470/Kibār-ı Kelām), (128a-127b: 471/Selbesī), (127b: 472/Beyit), (127b: 473/ Secde Duası), (127b: 474/Ḳālellāhu Teʿālā), (127a: 476/Medhiye), (126b: 477/-), (126b: 478/Beyit), (125a: 483/-), (124b: 485/Beyit), (124b: 486/Beyit), (124b: 487/Beyit), (124b: 488/Beyit), (124b: 489/Beyit), (124b: 490/-), (122a: 506/-), (114a-113b: 533/Mersiye), (113b: 534/-), (111b: 538/-), (109b-109a: 545/İlāhī), (109a-108b: 546/ʿĀşıḳ ʿÖmer), (108b-108a: 547/Şarḳı), (107a-106b: 550/Niyāzī), (106a-105b: 551/ʿĀşıḳ ʿÖmer), (104a: 554/Şarḳı), (98b: 568/Beyit), (88a: 587/İlāhī), (85a: 593/-), (84b-84a: 594/Ġazel-i Ṣaffet), (83b: 598/Ġazel), (82a-81b-81a: 602/İlāhī).

Cönkteki aynı metin içerisinde hem harekeli hem de harekesiz yazımların kullanıldığı metinlerin sayısı 30 civarındadır. Bu metinlerin sayfa numaraları ve başlıkları şu şekildedir:

(3a: 5/Naḥifī), (16a-16b: 31/Ġazel-i Şemʿī), (17b: 33/Dīvān-ı Pertev Paşa), (19b: 37/Şarḳı), (20a: 38/Şarḳı), (51a: 116/Dīvān), (51b: 117/Ḳalenderi), (57a: 125/Şarḳı), (57b: 126/Şarḳı), (69a: 143/Şarḳı), (207a-206b: 161/Diger Dīvān-ı Ẕātī), (206b: 162/Maṭlab-ı Şemʿī Pesendīde), (206b-206a: 163/Şevḳī), (205b: 165/Şemʿī Ġayet Pesendīde Olmuşdur), (203b-203a: 170/Şemʿī), (202b-202a:172/Niyāzī), (201b: 174/Ḥadīs-i Ḳudsī), (193b-193a-192b: 199/Gazel), (188b: 205/Pīr Sulṭān), (182b-182a-181b: 218/-), (166b-166a: 233/ʿĀşıḳ ʿÖmer), (125b-125a: 482/Niyāzī), (105a-104b: 553/-), (115b-115a: 531/Mersiye), (102a: 558/Ġazel-i Luṭfī), (83b-83a: 600/Ġazel).

Cönkte Geçen Atıf Vavlarının Gösterimi

"Arap harfli metinlerde bağlama grubu yapılırken sözcüklerin arasına genellikle vav harfi eklenir. Bu harf, Arap harfli metinlerden Latin harflerine aktarılırken, ünlüyle biten sözcüklerden sonra "vu/vü" ünsüzle biten sözcüklerden sonra ise "u/ü" biçiminde okunmaktadır. Ancak Osmanlı Türkçesi döneminde bu genel görünümün dışında bazı metinlerde bağlama gruplarının yazımı ile ilgili sıradışı durumlar da dikkat çekmektedir." (Çelik, 2018: 53)

Cönkte yer alan şiirlerde geçen atıf vavlarının dört farklı şekilde kullanıldığı görülmektedir. Cönkteki metinlerde bağlama grubu yapılırken sözcüklerin arasına vav harfi eklenmiştir. Cönkte yer alan metinler içerisinde atıf vavının bu şekilde kullanıldığı yaklaşık 60 örnek bulunmaktadır. Metinlerde geçen söz konusu örneklerden bazıları şu şekildedir:

āʿlā vü ednā (105a: 553/2), cāhil ü aḥmaḳ (100b: 561/5), cān u bāş (146b: 265/2), çeşm ü nigeh (99b: 564/), dermān u devā (46a: 108/4), dest ü dil (47a: 109/3), dil u cān (92b: 578/1), dīn ü devlet (31a: 60/8), dīv ü şeyṭān (196b: 192/6), dünyā vü ʿuḳbā (189b: 203/5), (30b: 59/7), (37b: 89/1), eb u ceddī (115b: 531/4), enbiyā vü evliyā (207b: 159/7), encüm ü şems ü ḳamer (196a: 193/3), ḫāl u ḫaṭṭ (99a: 566/2), ḥaşr u neşr (91b: 581/3), ḥüsn ü ān (99a: 566/1), iḥsān u kerem (46a: 108/3), 'ilm ü ʿirfān (47a: 109/4), ḳıl u ḳāl (97b: 569/7), leyl ü nehār (202a: 173/3), Loḳmān u Felāṭūn (46a: 108/4), luṭf u ʿināyet (45a: 107/3), mūr u meges (160b: 240/4), nāle vü efġān (204a: 169/1), Nīl ü Murād (16a: 30/4), peder ü māder (46b: 109/2), Ṣafā vü Merve (92b: 578/1), sāz u ney (102a: 558/3), sīm u zer (137b: 370/1), tār u mār (26b: 52/2), umīd ü niyāz (45a: 107/2), vaḳt ü saʿat (188a: 208/1), yaz u ḳış (202a: 173/3), zār u fiġān (98a: 569/2)

Cönkteki metinlerde bağlama gruplarının yazımında u/ü şeklinde okunan atıf vavı yerine "ye" harfi kullanılmıştır. Cönkte yer alan metinlerde geçen atıf vavlarının bu şekilde kullanıldığı yaklaşık 37 örnek görülmektedir. Metinlerde geçen söz konusu örnekler şu şekildedir:

āh u fiġān: āh-ı fiġān (32a: 61/6), āh u zār: āh-ı zār (4a: 8/1), (6b: 13/1), (69a: 143/1), ʿaḳl u fikrü: ʿaḳlı fikrü (14b: 28/2), āl ü zem: āl-i zem (44a: 106/4),ʿār u ġayret: ʿār-ı ġayret (93b: 576/2),ʿarş u kürsī: ʿarşı kürsī (15b:30/2), aṭlas u dībā: aṭlas-ı dībā (39b: 92/3), baş u cāna: baş-ı cāna (27b: 53/3), cevr ü cefā : cevr-i cefā (67a: 140/3), (104a: 554/3), cürm ü ḫaṭā: cürm-i ḫaṭā (191b: 202/2), (86b: 590/3), cürm ü günāhım: cürm-i günāhım (187b: 209/2), derd ü belāyı: derdi belāyı (18b: 35/3), ḥamd u şükür: ḥamd-ı

şükür (191b: 202/1), Ḥayy u Mucīb: Ḥayy-ı Mucīb (86b: 590/4), hevā u heves: hevā-yı heves (193a: 199/3), İskender ü Dārā: İskender-i Dārā (167a: 232/2), kevn ü mekān: Kevn-i mekān (53b: 121/3), mal u mülk: mal-ı mülk (183a: 215/10), murād u maḳṣad: murād-ı maḳṣad (189b: 203/5), namūs u ʿār: namūs-ı ʿār (166b: 233/2), ṣūḳ u pāzār: ṣūḳ-ı pāzār (28b: 55/3), şekk ü gümān: şekk-i gümān (28b: 55/1), şöhret ü şānın: şöhret-i şānın (198b: 187/2), tāc u ḳabā: tāc-ı ḳabā (44a: 106/2), yās u mātem: yās-ı mātem (190a: 203/2), (190b: 203/1), ẓāhir u bāṭın: ẓāhir-i bāṭın (91b: 580/3), zār u efġān: zār-ı efġān (28b: 56/2), zevḳ ü ṣafā: zevḳ-i ṣafā: (40a: 93/1), (44a: 106/1), (19a: 36/2), ẕevḳ ü ṣafā: ẕevḳ-i ṣafā (80b: 604/1).

Cönk içerisinde yer alan metinlerde kullanılan atıf vavlarının hareke ile gösterildiği örnekler de bulunmaktadır. Atıf vavlarının esre ile gösterimi ile ilgili tespit edilen örnekler 20 civarındadır. Cönkteki metinlerde geçen söz konusu örnekler şu şekildedir:

ʿar u nāmūs: ʿār-ı nāmūs (4a: 8/1), ʿāşıḳ u maʿşūḳ: ʿāşıḳ-ı maʿşūḳ (128a: 471/4), ʿaşḳ u sevdā: ʿaşḳ-ı sevdā (113a: 535/1), cāhil ü nādan: cāhil-i nādan (7a: 13/3), ceng ü cidāl: ceng-i cidāl (148b: 258/3), cevr ü cefā : cevr-i cefā (203b: 169/5), emr ü nehy: emr-i nehy (1b: 1/3), enfüs ü āfāḳ: enfüs-i āfāḳ (201b: 173/5), Ġufrān u Kerīm: Ġufrān-ı Kerīm (64b: 137/2), ḥāżır u ḥayrān: ḥāżır-ı ḥayrān (63a: 135/6), īmān u iḳrārı: Īmān-ı iḳrārı (6b: 12/3), mest ü hüşyār: mest-i hüşyār (106b: 550/5), Raḥmān u Raḥīm: Raḥmān-ı Raḥīm (64b: 137/2), (63b: 136/2), rūz u şeb: rūz-ı şeb (104a: 554/1), (106b: 550/4), Sulṭān u ʿaẓīm: Sulṭān-ı ʿaẓīm (64b: 137/2), zevḳ ü ṣafā: zevḳ-i ṣafā (148b: 259/2), (203b: 169/5).

Metinlerde kullanılan atıf vavlarının ötre ile gösterildiği örnekler ise 55 civarındadır. Metinlerde geçen söz konusu örneklerden bazıları şu şekildedir:

āb u dāne (205b: 165/2), āh u fezā (104a: 554/1), āh u zār(37a: 88/2), (39a: 90/3), (117b: 548/7), ʿaḳl u dil (117b: 548/6), ʿārif u dānā (204b: 167/2), ʿāşıḳ u üftāde (117b: 548/7), cān u baş (41b: 97/3), cān u beden (125b: 482/1), cān u dil (111b: 538/5), (146b: 265/4), (207b: 160/1), cān u ten (24a: 46/2), (72a: 149/3), (88a: 587/3) (113b: 534/3), (204b: 167/3), ḥaşr u neşr (202a: 173/4), ʿıyş u ʿişret (5a: 9/3), ḳabż u basṭ (84b: 594/2), ḳadr u ḳıymet (14a: 28/1), kār u kesb (153a: 248/1), ḳīl u ḳāl (148b: 258/1), lāf u güzāf (198b: 187/6), (207b: 160/1), leyl ü nehār (150a: 255/2), luṭf u ʿināyet (45a: 107/3), medḥ u senā (104a: 554/1), meyl ü raġbet (186: 212/3), Münker ü Nekīr (191a: 202/7),

nāz u edā (24a: 46/1), Raḥman u Raḥīm (45a: 107/4), raḫt u baḫt (39a: 90/3), ṣabr u sükūnet (204b: 167/5), sīm u ẕer (145a: 268/1), (181b: 218/10), (203b: 169/4), subh u dem (2a: 2/3), şām u seḥer (87a: 589/1), (204b: 167/4), şarḳ u ġarb (201b: 173/7), şeng ü şūha (186: 212/3), tāc u taḫt (146b: 265/3), tār u mār (166b: 233/2), umīd ü niyāz (45a: 107/2), Vāhid ü Ferd ü Eḥad (11a: 19/8).

Cönkte Geçen Tamlamaların Gösterimi

Arap harfli metinlerde Farça isim ve sıfat tamlamaları yapılırken kullanılan izafet kesresi kelimenin son ünsüzünün esreli okunmasını sağlar. İzafet kesresi ünsüz ile biten kelimelerde yazılmaz sadece okunur. Tamlamalarda birinci kelime ünlüyle bitiyorsa izafet kesresi "ye" veya "hemze" ile gösterilir. Fakat birinci kelime ünsüz ile bitiyorsa izafet kesresi yazılmaz yalnızca esreli okunur. Cönkte yer alan metinlerde tamlamaların normal gösteriminin yanı sıra farklı şekillerde gösterildiği örneklerle de karşılaşılmıştır. Cönkün imlâsındaki bu durumun derleyicinin kelimeleri duyduğu ve teleffuz ettiği şekilleriyle yazıya geçirmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Cönkteki metinlerde geçen tamlamalarda izafet kesresinin hareke ile gösterildiği örnekler bulunmaktadır. Metinlerde geçen tamlamalarda izafet kesresinin ötre ile harekelendirildiği örneklerin sayısı yaklaşık olarak 40'tır. Cönkün 1b sayfasındaki 1. gazelde geçen "bāb-ı 'aşkıñ" tamlaması bāb-u 'aşḳıñ şeklinde ötre ile harekelendirilmiştir. (1b: 1/1) İzafet kesresinin ötre ile harekelendirildiği diğer bazı örnekler şu şekildedir:

āb-ı ḥayvān: āb-u ḥayvān (111b: 538/5), (149a: 256/3), āb-ı zemzem: āb-u zemzem (127a: 476/1), ʿaḳl-ı delīl: ʿaḳl-u delīl (167b: 231/1), bāb-ı luṭf: bāb-u luṭf (127a: 476/6), (12a: 22/3), bāb-ı mürüvvet: bāb-u mürüvvet (204b: 167/4), cām-ı hū: cām-u hū (2a: 3/2), cān-ı şirīn: cān-u şirīn (199b: 183/3), cār-ı erkān: cār-u erkān (147a: 264/3), dūd-ı āh: dūd-u āh (98b: 568/1) erbāb-ı dīvān: erbāb-u dīvān (139b: 344/2), esīr-i nefs: esīr-ü nefs (63b: 136/1), ʿilm-i Ḫudā: ʿilm-ü Ḫudā (51b: 117/3), rikāb-ı ḥān: rikāb-u ḥān (15a: 29/1), sīm-i ġabġab: sīm-u ġabġab (124b: 486/1) şaḫṣ-ı nādān: şaḫṣ-u nādān (37a: 88/3), şarāb-ı dilgüşā: şarāb-u dilgüşā (133a: 419/2), şems-i cihān: şems-ü cihān (167b: 231/1), tīr-i ʿaşḳ: tīr-ü ʿaşḳ (82a: 601/5).

Metinlerde geçen tamlamalarda izafet kesresinin esre ile harekelendirildiği örneklerin sayısı ise yaklaşık olarak 180'dir. Söz konusu örneklerden bazıları şu şekildedir:

āb-ı rūy (84b: 594/5), ʿandelīb-i bāġ-ı gülzār (106b: 550/2), aṣl-ı pāk (105a: 553/4), ʿāşıḳ-ı Mevlā (65b: 138/4), ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ (88a: 587/2), āteş-i ʿaşḳ (115b: 531/1), bezm-i mey (101b: 559/5) bezm-i vaḥdet (204b: 167/1), cism-i cānı (108b: 546/3), dāġ-ı derūn (94b: 574/5), ehl-i dil (7a: 13/3), ehl-i īmān (2a: 1/5), erbāb-ı suḫan (84a: 595/1), fikr-i yār (6b: 13/1), genc-i esrār (83b: 598/1), ḫalḳ-ı ʿālem (2a: 1/5), ḫūn-ı giryān (83a: 601/1), ʿişret-i ʿuşşāḳdır (102a: 558/5), kelām-ı ʿāşıḳ (104a: 554/3), ḳuṭb-ı ilāhi (109a: 546/1), laʿl-i leb (107a: 549/1) mekr-i iblīs (109a: 546/1), müddet-i ʿömür (63b: 136/1), nūr-ı īmān (108b: 546/4) pīr-i muġān (99a: 566/3), rūz-ı ezel (204b: 167/3), ṭālib-i dīdār-ı Ḥaḳḳ (207a: 160/6), tīr-i ġamzeñ (99a: 566/1), vaḳt-i sermā (84b: 594/2), ẕevḳ-i ṣoḥbet (5a: 9/3).

Metinlerde geçen tamlamalarda izafet kesresinin "ye" harfi ile gösterildiği örneklerin sayısı yaklaşık olarak 210'dur. İzafet kesresinin "ye" harfi ile gösterildiği örneklerden bazıları şu şekildedir:

āb-ı temevvüc (30a: 59/3), āh-ı maẓlum (42b: 103/1), (124b: 489/1), ʿālem-i iḳbāl (17a: 32/5), ʿāşıḳ-ı bīçāre (116a: 530/3), (194b: 196/4), āteş-i ʿaşḳ (16a: 30/5), (89b: 585/2), (108b: 546/3), bād-ı ṣabā (106b: 550/2), bāġ-ı cenneti (105b: 552/2), cām-ı esrār-ı tecelli (89b: 585/4), çeşm-i şarāb (40a: 93/3), derd-i derūn (44a: 106/5), dil-i nālān (55a: 123/1), ehl-i ẕāta (102a: 558/4), envār-ı Ḫudā (83b: 598/3), feṭḥ-i nuṣret (31b: 61/1), güftār-ı ʿaşḳ (76a: 154/4), gül-i aḥmer (55a: 123/2), ḥayāl-i ḥüsn-i yār (148a: 259/3), ḥāl-i perīşān (193b: 198/4), ḳāmet-i serv-i revān (99a: 566/2), mālik-i mülk-i velī (38a: 89/3), nev-bahār-ı gül (70b: 146/1), pertev-i nūr-ı cemāl (54a: 122/1), serv-i semen (16a: 31/1), şāh-ı velāyet (190a: 203/2), (41b: 97/2), ṭālib-i dünyā (198b: 187/2), (65b: 138/4), verd-i raʿnā (19b: 37/1), yār-i bī-vefā (44b: 106/7), zülf-i siyāh (152b: 249/4), (99b: 564/1), zülf-i kemend (20b: 39/1), (54b: 122/3), (59a: 128/1).

Arap harfli metinlerde tamlamaların birinci kelimesi "a, e" şeklinde okunan güzel he ile bitiyorsa izafet kesresi hemze ile gösterilir. Metinlerde geçen tamlamalarda izafet kesresinin hemze ile gösterildiği örneklerin sayısı ise yaklaşık olarak 130'dur. Bu örneklerden bazıları şu şekildedir:

āyīne-yi dünyā (167a: 232/1), būse-yi sükker (99a: 566/3), cāme-yi ṣabır (83a: 601/1), dāne-yi ḳısmet (117b: 528/1), ġonca-yı ruḫsār (107a: 549/1), ḫırḳa-yı şāl (39b: 92/3), kūşe-yi vaḥdet (40a: 92/4), (51b: 117/6), lāle-yi ḥamrā (161a: 239/1), nāme-yi işyān (63a: 135/6), perde-yi ʿaşḳ (198b: 187/5), ravża-yı cānān (45b: 108/2), secde-yi raḥman

(53b: 121/2), sīne-yi mecrūh (203b: 170/2), şīve-yi reftār (108a: 548/2), (107a: 549/ 4), (199b: 183/3), tekke-yi ʿaşḳ (204b: 167/1), tīr-i müjgāne-yi ḫūn-rīzden (204a: 169/3), tīşe-yi ʿaşḳ (15b: 30/2), zümre-yi ehl-i ḥaḳīḳat (208a: 159/1), zümre-yi nādān (144a: 275/1).

1.2.3. Cönkün Muhteva Özellikleri

Cönklerin muhtevasında, halk şairleri ve divan şairlerin şiirleri, bilmeceler, tekerlemeler, fıkralar, halk hikâyeleri, destanlar, hutbeler, dualar, dini bilgiler, yemek tarifleri, hesap kayıtları, önemli olaylara ait tarih kayıtları, mektuplar ve ilaç tarifleri gibi hemen her konuda yazılmış manzum ve mensur metinler yer almaktadır. Bu bakımdan cönkler, farklı disiplinlere de katkı sağlayacak zenginlikte muhtevaya sahip eserlerdir.

Üzerinde çalıştığımız cönkün de farklı bilim dallarına katkı sağlayacak zenginlikte muhtevaya sahip olduğu görülmektedir. Çalışmanın devamında da örnekleriyle tespit edildiği gibi cönkün muhtevasının, halk şairleri ve divan şairlerinin şiirlerinin içermesi bakımından edebiyat; dualar, hadisler, dini bilgiler ve hutbe metinleri içermesi bakımından dini ilimler; önemli olaylara ait tarih kayıtları içermesi bakımından tarih; çeşitli hastalıkların tedavisi için yazılmış ilaç tariflerini içermesi bakımından tıp, şarkı, türkü, ilahi örneklerini içermesi bakımından mûsiki, toplumsal ve sosyal olayları konu edinen metinler içermesi bakımından sosyoloji gibi alanlar ile ilgili olduğu söylenebilir.

Cönkün deri kapağının iç yüzeyinde *Silsile-yi ʿAlīye-yi Naḳşibendiyye-yi Ḫālidiyye Risalesi* yazmaktadır. Bu sayfanın sol kenarında ise alt alta sıralanmış isimler yer almaktadır. Sayfanın devamında ise [.....] *ʿArabistān, Salṭanatü'l ʿOsmān, Ḫaṭṭ-ı Ḫūb-ı ʿAcemistān, Güzel Gürcistān, Hüner Frengistān* şeklinde ülke adlarına yer verilmiştir.

1a sayfasında ise cönkü derleyen kişinin bu eseri yazma amacını belirten bir beyit yer almaktadır.

Bu mecmūʿayı yazdım yādigār olmaḳ içün

Oḳuyan yazana bir duʿā ḳılmaḳ içün

Yine cönkün 1a sayfasında *Her kim bu mecmūʿayı bulup virmez ise şefāʿat Resūlullāh'dan* ifadesinin yer aldığı görülmektedir.

Cönkün 81a sayfasında cönkü derleyen kişinin eseri tamamladığını belirten temmet kelimesiyle başlayan bir dörtlük yer almaktadır.

Temmet didim saldım ḳalemi

Bunı yazar iken çekdim elemi

Bu mecmūʿanıñ bedel [ü] ʿivażı

Bir duʿā ʿaṭāsınadır bu ḥaḳīriñ niyāzı (81a: 603)

1.2.3.1. Cönkteki Manzum Metinlerin Muhteva Özellikleri

Cönkte yer alan manzum metinlerin çoğunluğu dini ve tasavvufi muhtevaya sahip şiirlerden oluşmaktadır. Söz konusu manzum metinler, münâcât, naat, mersiye, medhiye, ilahi gibi nazım türlerinde yazılmıştır.

Cönkün 1b sayfasındaki gazel nazım şekliyle yazılmış olan manzum metnin birinci mısrası besmele ile ilgilidir.

Bāb-ı ʿaşḳıñ bendiniñ miftāḥı bismillāh imiş

Besmele sırrı ḳamū ʿālemde ʿaşḳullāh imiş (1b: 1/1)

Cönkte Allah'a yalvarma, yakarma ve duada bulunma amacı taşıyan münâcât türünde manzum metinler yer almaktadır. Cönkün 191b sayfasında yer alan İbrahīm Ḥaḳḳı Ḥażretleriniñ Elif Münācātı başlıklı metin, manzum metinler içerisinde hem münâcāt hem de elifnâme türüne örnektir.

Elif- Allāh cümleniñ maʿbūdı sensiñ ḳıl meded

Be- Bir avuç ḫakden ḫalḳ eylediñ insānı yā Rabbim meded

Te- Teʿālallāh yaratdı kāf [u] nūndan ʿālemi

Se- Señā [vü] ḥamd u şükür dilde Subḥānım meded (191b: 202/1)

Cönkün 62a-62b sayfalarında yer alan Naʿt-ı Resūl başlıklı metin Hz. Peygamber'e övgü amacıyla naat türünde yazılmış manzum metinlere örnektir.

Meded Allāh saña ṣundum elimi

Bizi ol dost Muḥammed'den ayırma

Ġayrı kime ʿarż ideyim ḫālimi

Bizi ol dost Muḥammed'den ayırma (62a-62b: 134)

Dini tasavvufi konulu manzum metinlere diğer bir örnek ise cönkün 96b-96a sayfalarında yer alan devriye nazım türünde yazılmış metindir.

Cihān var olmadan ketm-i ʿademde

Ḥaḳḳ ile birlikde yekdāş idim men

Var etdi bu mülki çünki ʿademde

Yazdım taḳdīri[ni] naḳḳāş idim men (96b: 572)

Cönkün 165a-164b sayfalarında yer alan manzum metin içerisinde ihlâs suresinin âyetleri yer almaktadır. Bu manzum metin âyetnâme türünde yazılmış olan şiirlere örnek olarak verilebilir.

Oḳurum ismiñde *Bismillāhirraḥmānirraḥim*
Ay ẕevātıñdır ṣıfātıñ *Ḳulhūvallāhu eḥad* (165a: 235/2)

Cönkte duanâme türüne örnek verilebilecek manzum metinler de yer almaktadır. 30b-31a sayfalarında yer alan Duʿā-yı ʿAsākire-i İslāmiyye-yi Şāhāne başlıklı şiir ile 31b-32a-32b sayfalarında yer alan Diger Du'ā-yı ʿAsākir-i İslām-ı Şāhāne başlıklı şiir duanâme niteliği taşımaktadır.

İlāhī ʿasker-i İslāmı her dem şād-ı ḫandān it
Ḳamu aʿdāy-ı bedhāhı her zaman perīşān it (30b: 60/1)

Ḳıl ḳabūl yā Rabb duʿāmız kendi ẕātıñ ḥürmeti
Yā ilāhī ḳıl ʿināyet ile feṯḥ-i nuṣreti
Enbiyālar ḥürmeti hem evliyālar himmeti
Ḳıl ḳabūl ya Rabb duʿāmız kendi ẕātıñ ḥürmeti (31b: 61/1)

Cönkteki dini tasavvufi konuların bir kısmı da İlahi başlığı altında ele alınmaktadır. Cönkün 151a-150b sayfalarında yer alan İlāhī başlıklı manzum metin İslam âlemi için mübarek sayılan Cuma gününü konu edinmektedir.

Geliñ müʾminler ẕikr idelim
Mübārek Cumʿa gicesi
Mevlā'ya şükür idelim
Mübārek Cumʿa gicesi (151a: 254/1)

İlahi nazım türüne diğer bir örnek ise cönkün 164b-164a-163b-163a sayfalarında yer alan karşılıklı söyleşmeye dayalı İlāhī Ecel başlıklı manzum metindir.

Ḳapuya geldi bir ʿArāb
Eyderem benden nedir dilek
ʿArab eydür Ḥaḳḳ emriyle
Ben seni almaġa geldim (164b: 236/1)

Cönkün 128b sayfasında yer alan Cuma namazının şartlarını konu edinen beyit başlıklı metin dini bilgiler içermesi bakımından ilmihâl niteliği taşımaktadır.

Cumʿanıñ Edāsınıñ Şarṭı
On ikidür cumʿanıñ şarṭı temām (128b: 466)

Cönkte dini tasavvufi konular içerisinde nasihatnâme türünde yazılmış olan manzum metinler ile de karşılaşılmıştır. Cönkün 37a-37b sayfalarında yer alan Pertev Paşa başlıklı manzum metin nasihatnâme türüne örnektir.

Ṣaḳın gezme żarar ḳaṣdıyla ḫalḳa sen sen ol sin sin
Ki zīrā eylemez āzürde ʿaḳrebler daḫı cinsin
Eger bedḫūy olursañ cins-i insāndan degil cinsiñ
Velī isterseñ insān-ı kāmil şānıña densin
Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin (37a: 88/1)

Nasihatnâme türünde yazılmış dini tasavvufi konulu manzum metinler içerisinde değerlendirilebilecek diğer bir örnek ise şu şekildedir:

Dil penāh-ı Kibriyā'dır yıḳma ḳalbiñ kimseniñ
Genc-i esrār-ı Ḫudā'dır yıḳma ḳalbiñ kimseniñ (83b: 598/1)

Cönkün 152a sayfasındaki manzum metin ise dönemin toplumsal konularına dini açıdan eleştiri niteliği taşımaktadır.

Ḳalmadı şimdi müẕekkerde müʾenneṣde hicāb
Baḳılursa günümüz rūz-ı ḳıyāmet gibidir (152a: 252/4)

Cönkte dini tasavvufi konulu manzum metinler yanında Alevi Bektaşi inancı çevresinde oluşturulmuş şiirler de yer almaktadır. Cönkün 37b sayfasında yer alan methiye türündeki manzum metin Hz. Ali'ye ve onun kılıcı olan Zülfikâra övgü içermektedir.

Sāḳī-yi kevser dirir Cennet'de şīr-i Kirdigār
Raḥm-ı māderden olupdur Muṣṭafā'ya yādigār
Oldu seyfinden anıñ din-i Muḥammed āşikār
Leşker-i küffārı şemşīrden geçirdi bī-şümār
Ya nice medḥ itmeyem dünyā vü ʿuḳbā nāmı var
Lā fetā illā ʿAli lā seyfe illā Ẕülfeḳār (37b: 89/1)

Cönkün 114b ve 115b sayfalarında yer alan mersiye türündeki manzum metinler Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilmesini konu edinmektedir.

Ey şehīd-i Kerbelā'ya āh aġlayan
Aġla mātemdir Muḥarremdir bugün
Āteş-i ʿaşḳ ile sīne daġlayan
Aġla mātemdir Muḥarremdir bugün (115b: 531/1)

Faḫr-ı ʿālem nūr-ı ẕāt-ı Kibriyāsın yā Ḥüseyn
Server-i şāh-ı şehīd-i Kerbelāsın yā Ḥüseyn (114b: 532/1)

Alevi Bektaşi inancı çevresinde oluşturulmuş manzum metinlere diğer bir örnek ise cönkün 192a sayfasında yer alan Çerak-ı Tercüman başlıklı metindir.

Bismillāh yā Allāh
Çün çerāġ-ı faḫrı uyandurdım Mevlām ʿaşḳına
Ḫudā'nıñ ʿaşḳına seyyid kevneyn enbiyānıñ ʿaşḳına (192a: 201/1)

Cönkte, Alevi Bektaşi inancını yansıtan nefes türündeki manzum metin örneklerine de rastlanılmıştır.

Şemʿī seniñ āteş midir kūlāhıñ
Āsumāna çıḳdı ʿalev-i āhıñ
Açılmadı gitdi baḫt-ı siyāhıñ
Kūşe-yi vahdetde ḳapandı ḳaldı (117b: 528/4)

Birliğiñ emriyle var oldı dünyā
Bu ḳadar mevcūdat bu ḳadar eşyā
Nefaḫtü min rūḥī didikde Mevlā
Vücūd-ı Ādem'e girenlerdeniz (4a: 7/2)

Cönkte dini tasavvufi konulu manzum metinlerin yanı sıra toplumsal ve sosyal konuları ele alan metinler de yer almaktadır. Cönkün 126a sayfasında Bolu şehrini övmek amacıyla yazılmış olan Medhiyye başlıklı manzum bir metin bulunmaktadır.

ʿİlmiyle ʿāmil olan ʿirfān ararsañ şu Bolu
Lā ulā el ʿallāḳ sulṭān ararsañ şu Bolu
Cümlesi ḥıfẓ eylemiş ḳalb-i veli ümmü'l kitāb
ʿİlm-i Ledün ḥāfıẓ-ı Ḳurān ararsañ şu Bolu (126a: 481/1)

Cönkte Bolu şehrini konu edinen diğer manzum metinler ise 143b-144a sayfalarında bulunmaktadır. Ayrıca söz konusu metinlerde Abdulaziz Han ismi de yer almaktadır.

Ḥabbeẕā bu mekteb-i rüşdiye ġayet dilpezīr
Sāye-yi ʿAbdulazīz'de çoḳ şeref buldı Bolı (144a: 275/1)

Mekteb-i rüşdiyye yapıldı şereflendi Bolı
Himmet ḳaʿim maḳāmdır virmesün Ḥaḳḳ āfeti (143b: 278/5)

Cönk içerisinde hiciv/taşlama türünde manzum metinler yer almaktadır. Hicv-i Nādān-ı Türk başlıklı manzum metin Türk toplumunun eleştirisini konu edinmektedir.

Cāhil ile Türk'e cevāb virilmez
Besmelesiz aġzını açdığı zamān
Degme bir ḥālle yanına varılmaz
Şeyṭānlar başına uçdığı zamān (184b: 215/1)

Hiciv türünde yazılmış olan manzum metinlere diğer bir örnek ise cönkte başlığı bulunmayan 218. şiirdir.

Köy yerinde büyüyen insān azġını
İnsāniyyet bilmeyüp meclis-i ʿirfān ḳaçḳını
Çiftçiler ḳaçḳını ṣofṭa bozḳunı
Selām virmeye müslimān begenmez (182b: 218/1)

Cönkte tarih konulu manzum metinler ile karşılaşılmıştır. Söz konusu metinlerden biri Post Nişīn Türābī Babanıñ Dār-ı Beḳā Tārīḫi başlıklı manzum metindir. Kaynaklarda bu şiirin Türabi tarafından mezar taşına yazılması amacıyla kaleme alındığı belirtilmektedir.

Şerbet-i mevti içürdi ʿāḳıbet devrān baña
Vaḳt ü saʿat irdi mühlet virmedi bir an baña (188a: 208/1)

Vusʿatiñ elde iken söyle didi tarīḫini
Ḫāme destimde işāret eyledi bir cān baña (188a: 208/3)

195a' da yer alan Tārīḫ-i Luṭfī başlıklı manzum metin ise Bolu şehri ve Luṭfī mahlaslı şaire ait tarihi bilgileri konu edinmektedir.

Ḥaḳḳ Teʿālā'nıñ ḳażāsı gökden indi nāgehān
Yandı bolı çarşūsı pürtāb oldı asumān (195a: 195/1)

Sāl-i seksen beş Muḥarrem ayı başlanmış idi
Söyledi tārīḫini Luṭfī hemāndem ol zamān (195a: 195/5)

Cönkte yer alan diğer manzum metinler ise aşk, sevgili ve ayrılık konularını ele almaktadır. Söz konusu metinlerin koşma, mani, şarkı, türkü gibi nazım şekilleriyle yazıldığı görülmektedir. Cönkün 19b sayfasındaki koşma nazım şekliyle yazılmış olan manzum metin aşk, sevgili ve ayrılık konularını ele almaktadır.

Nār-ı hicriñ serde tüter sevdigim
Olsam ʿāşıḳıñ ser de gider sevdigim

Bu Ḥüsnī tā ḥaşre ḳadar sevdigim

Ṣanma ki sen melek simādan geçer (19b: 36/4)

Cönkte yer alan Şarkı ve Türkü başlıklı manzum metinler genel anlamda aşk, sevgili ve ayrılık konularını içermektedir.

Açıldı nevbahār bir ġonca-yı gül

Gönül ʿarżı çeker menendi bülbül

Düşmişem āteşe sevdā ne müşkül

Āh gönül vāh gönül sevdālı gönül (23a: 44/1)

Ḥadiñ gidem şu ʿAvşar'ıñ yolına

Ayrılıḳ sürmesin çekmiş gözine

Uyma didim uydıñ eller sözine

Yandıda ṣabrım çū ṣaḳladı yār buña cānım

Bu şarḫıyı biz sañā düzdük Naẓīfe ḫānım (58a: 127/1)

Cönkteki mani başlıklı manzum metinlerin ise daha çok sevda konulu manilere örnek olduğu görülmektedir.

Baġçeler çiçeklendi

Kāküller pürçeklendi

Gel seniñle aġlaşalım

Ayrılıḳ gerçeklendi (35a: 71)

Cönkün muhtevası dahilinde, yukarıda bahsi geçen nazım şekilleri ve türlerinin dışında müfred ve matla şekillerinde yazılmış olan beyit başlıklı metinler de yer almaktadır. Söz konusu beyitlerin Türkçe, Arapça ve Farsça olmak üzere üç farklı dilde yazıldığı görülmektedir. Cönkteki bu beyitler, genel anlamda gündelik yaşam ile ilgili toplumsal ve sosyal olayları konu edinmektedir. Ayrıca bu beyitlerin birçoğu öğüt verme amacı dolayısıyla atasözü ve nasihatnâme niteliği taşımaktadır.

Cönkün ilgili sayfalarında art arda sıralanan bazı beyitler arasında bir anlam bütünlüğü olduğu görülmektedir. 142a'da yer alan Türkçe ve Arapça dillerinde yazılmış olan beyitlerin aynı konuyu ele alması bu duruma örnek teşkil etmektedir.

El cāhil aduvv Allah velev kāne zāhidān

El ʿālim Ḥabīb Allāh velev kāne fāsıḳāñ (142a: 293)

ʿĀlimiñ her bir kelāmı laʿl-i gevher incüdir

Cāhiliñ her bir kelāmı tende cānı incidür (142a: 295)

Cönte yer alan bazı Türkçe ve Farsça beyitlerin ise cinsel içerikli olduğu görülmektedir. Cönkün 135b sayfasında yer alan 396. ve 397. beyitler cinsel içerikli olan beyitlere örnektir.

Kīr-i kesī be-her gün Ḥaḳ müdevver mī-koned
Ger bovedeş behr-i küs şekl-i teber mī-koned (135b: 396/1)

Benim kīrim gibi ehl-i tevāżuʿ var mı ʿālemde
Ḳaçan bir tāze rū görse hemān ṭurmaz ḳıyām eyler (135b: 397)

Cönkün muhtevasında yer alan cinsel içerikli diğer beyitlerin sayfa ve metin numaraları şu şekildedir: (135b: 401/Beyit), (135b: 400/Beyit), (135b: 399/Beyit), (137b: 368/ Beyit), (138a: 366/Beyit), (138a: 365/Beyit), (141b: 307/Beyit).

1.2.3.2. Cönkteki Mensur Metinlerin Muhteva Özellikleri

İncelemeye esas alınan cönk içerisinde manzum metinlerin yanı sıra mensur şekilde yazılmış olan metinler de yer almaktadır. Cönkte mensur şekilde yazılmış olan 61 metin bulunmaktadır. Söz konusu mensur metinlerin sayfa ve metin numaraları şu şekildedir:
(12a: 23), (201b: 174), (201a: 175), (201a: 176), (200b: 180), (198a-197b: 188), (197b: 189), (197a: 190), (187a: 211), (176a: 219), (176a: 220), (176a: 221), (175b: 222), (175b: 223), (169b: 224), (169b: 225), (169b: 226), (169b: 227), (169b: 228), (148a: 260), (144b: 270), (140b: 325), (135a: 404), (135a: 405), (135a: 406), (134b: 407), (134b: 408), (132a: 431), (131a: 438), (130b: 445), (130a: 446), (130a-129b: 447), (129b: 448), (129b: 449), (129b: 450), (129b: 451), (129b: 452), (128a: 468), (128a: 469), (128a: 470), (127b: 473), (127b: 474), (126b: 477), (125a: 483), (125a: 484), (124b: 490), (124a: 491), (123b: 493), (123b: 494), (123b: 495), (123b: 496), (123a: 497), (123a: 498), (123a: 499), (122b: 500), (122b: 501), (122b: 502), (122b: 503), (122a: 506), (120b: 516), (119b: 522).

Cönkte yer alan mensur metinler incelendiğinde bu metinlerin muhtevasının dini metinler, çeşitli dualar, ilaç tarifleri ve önemli olaylara ait tarihi bilgilerden oluştuğu görülmektedir. Cönkte dini bilgiler ile çeşitli duaları konu edinen mensur metinler Arapça olarak yazılmıştır. Bu metinler içerisinde Ḫuṭbe-yi Muṭlaḳ başlıklı üç dini metin yer almaktadır. Söz konusu dini metinlerin sonunda konuyla ilgili âyetlere yer verildiği görülmektedir.

Cönkün 197b sayfasında yer alan Ḫuṭbe-yi Muṭlaḳ başlıklı dini metinde dünyanın gelip geçiciliğinden bahsedilmektedir. Ahiretin insanlar için dünyadan daha hayırlı olduğu anlatılan bu metnin sonunda konuyla ilgili olan Duha suresinin 4. âyetine yer verildiği görülmektedir.

Cönkteki Arapça mensur metinlerin içerisinde çeşitli dualar bulunmaktadır. Bu duaların içerisinde kabir duası, hastalık halinde okunacak dua, secde âyeti duası ve dilek duası yer almaktadır. (127b: 473/Secde Âyeti Duası), (130b: 445/Selâm-ı Ḳabr), (148a: 260/ Şifa Duası), (187a: 211/Dilek Duası). Cönkün 12a sayfasında ise imânı tazeleme konusu üzerine yazılmış olan dini mensur bir metin yer almaktadır. (12a: 23).

Cönkün muhtevasında önemli olaylara ait tarih kayıtları yer almaktadır. Söz konusu tarih kayıtlarından biri vefat kaydıdır. Cönkün 10b sayfasının sonuna *Ṭāhir Ağa Vālidesi fevti Sene 83 Ẕilḥicce 25* şeklinde not düşülmüştür. Cönk içerisinde önemli olaylara ait bilgi veren diğer tarih kayıtları şu şekildedir: Feṭḥ-i Bolu Sene 724 (169b: 224), Feṭḥ-i Mudurnu Sene 829 (169b: 225), Feṭḥ-i İslāmbol Sene 856 (169b: 226), Sulṭān Mahmut'un Niẓāmı İcādı Sene 1240 (169b: 227), Sulṭān Mecīd'in Moṣḳof Muḥārebesi Sene 1270 (169b: 228).

Cönk içerisinde çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılacak bazı ilaçlar ve bu ilaçların kullanımına dair bilgiler yer almaktadır. Sayfa 124a'da yer alan Tertīb-i Eflāṭūn başlıklı mensur metinde, ilk önce yapılacak olan ilaç için kullanılacak malzemeler verilmiştir. Ardından ilacın yapılış aşamaları ve kullanım şekli açıklanmıştır. Bu ilaç tarifinin insan vücudundaki her türlü hastalığa iyi geleceği belirtilmiştir. Hatta ilacı kullanan kişinin sakalının dahi geç beyazlayacağı ifade edilmiştir. (124a: 491)

Cönkte hastalıkların tedavisi için yazılan diğer ilaç tariflerinin sayfa ve metin numaraları şu şekildedir: (176a: 219/līnet), (176a: 220/öksürük), (176a: 221/balgam), (175b: 222/balgam ve basur), (175b: 223/gece yanığı), (123b: 492/-), (123b: 493/basur), (123b: 494/kızıl), (123b: 495/frengi), (123b: 496/yara), (123a: 497/tuzlu balgam), (123a: 498/hararet), (123a: 499/mayasıl), (122b: 500/-), (122b: 501/mide fesadı), (122b: 502/bel tutulması), (122b: 503/istiska illeti), (120b: 516/sıtma), (119b: 522/-).

1.2.4. Cönkte Şiirleri Bulunan Şairler ve Biyografileri

İncelemeye esas alınan cönkte şiirleri bulunan 70 şair tespit edilmiştir. Cönkte tespit edilen şairlere ait şiir sayısı ise 209'dur. Cönk içerisinde en fazla şiire sahip olan şair Âşık Ömer'dir. Âşık Ömer'i sırasıyla Lutfî, Dertlî, Şemʿî, Niyâzî Mısrî, Şükrî ve Yunus Emre takip etmektedir. Cönkte şiirleri bulunan şairlerin farklı yüzyıllarda yaşadıkları görülmektedir. Çalışmanın konusunu oluşturan cönkte farklı yüzyıllarda yaşamış şairlerin şiirlerinin bulunması söz konusu cönkün Türk edebiyatının farklı dönemlerine ait bilgiler içermesi açısından önemini göstermektedir.

Cönkte anonim halk edebiyatı ürünleri dışında başlığı ve mahlası bulunmayan şiirler de yer almaktadır. Bu şiirler içerisinde şairi tespit edilenler metin çevirisi kısmında dipnot ile gösterilmiştir. Başlığı ve mahlası bulunmayan şiirlerin sayfa ve metin numaraları şu şekildedir:
(13a: 25), (12a: 21), (33a: 62), (33b-34a: 64), (62a: 133), (73b-74a-74b: 152), (200a: 181), (183a: 217), (183a: 216), (148b: 258), (148b-148a: 259), (147a-146b: 264), (143b: 278), (113b: 534), (85a: 593), (84a: 596).

Başlığı bulunup mahlası bulunmayan şiirlerin sayfa ve metin numaraları ile başlıkları ise şu şekildedir:
(4b-5a: 9/ʿĀşıḳ Şükrī), (5a-5b: 10/ʿĀşıḳ ʿÖmer), (5b-6a: 11/ ʿĀşıḳ ʿÖmer), (16b-17a: 32/Ġazel), (29b-30a: 58/Na't-ı Ẕātī), (40b: 94/Şemʿī), (43a: 105/Ḳudduṣī), (62b-63a: 135/Na't-ı Resūl), (63b-64a 136/Naʿt), (193b-193a-192b: 199/Ġazel), (191b-191a-190: 202/ İbrahīm Ḥaḳḳı Ḥażretleriniñ Elif Münācātı), (164b-164a-163b-163a: 236/İlāhī Ecel), (152a: 252/Dīvān), (102b: 557/Ḳoşma), (103b: 555/ Dertlī), (99a: 566/ Ḳalenderī), (99a: 567/Ḳalenderī), (92b-92a: 578/Ġazel), (92a: 579/Ġazel), (83b-83a: 600/ Ġazel).

Cönkte yer alan bazı şiirler yapılan araştırmalar sonucunda kaynaklarda bulunamamıştır. Bu şiirlerin tam olarak hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir. Şairi tespit edilemeyen şiirlerde geçen mahlaslar şunlardır:
Âbî, ʿÂrifî, Şükrī, Dervîşoġlu, Fāiḳ, Fevzî, Ġaybî, Gedâ ʿAbdal, Ḥüsnî, İzzet, Marʿaşî, Muḥammed, Müdâmî, Naḥifî, Naʿîmî, Neşâtî, Nihânî, Râżî, Selbesî, Seydî, Seyyâhî, Şakir, Şevkî, Ṭâlib, Vâfe, Ẓarîfî, Zihnî.

Cönkte yer alan şairlerin adları, mahlasları, yaşadıkları yüzyıllar ve şiir sayıları ile ilgili bilgileri içeren tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.3. Cönkteki şairlerin adları, yaşadıkları yüzyıllar, şiir sayıları ve nazım şekilleri

Sıra No.	Şairin Adı	Mahlası	Şairin Yaşadığı Yüzyıl	Şairin Şiir Sayısı	Şekil / Tür
1.	Abdulehad Nûrî	Nūrī	17. yy	1	1 ilahi
2.	Abdulkâdir Geylânî	ʿAbdulḳādir	12. yy	1	1 gazel
3.	-	Ābī	-	2	2 gazel
4.	Ahmed Bîcân	Bīcān	15.yy	1	1 gazel
5.	Ahmed Câhidî	Zāhid	17.yy	1	1 ilahi
6.	Âşık Ömer	ʿÖmer/ Dervīş Nihānī	17. yy	29	22 murabba 2 gazel 2 nefes 1 koşma 1 muhammes 1 şarkı
7.	-	ʿĀrifi	-	1	1 müseddes
8.	Âşık Şükrî	Şükrī	-	9	5 gazel 2 müseddes 2 şarkı
9.	Aziz Mahmud Hüdâyî	-	17.yy	1	1 ilahi
10.	Bağdatlı Rûhî	-	16.yy	2	1 terkib-i bent, 2 beyit
11.	Baharzâde Ferîde Hanım	Ferīde	19.yy	1	1 gazel
12.	Bolulu Velvele Ömer Efendi	Luṭfī/ ʿÖmer	19.yy	26	20 gazel 2 kalenderi 3 muhammes 1 murabba

13.	Dertlî	Dertlī	19.yy	16	7 nefes 5 gazel 2 semāi 2 müseddes
14.	Dervîş Mustafa	Dervīşoġlu	-	1	1 murabba/hiciv
15.	Eşrefoğlu Rûmî	Eşrefoġlu	15.yy	5	2 ilahi 3 gazel
16.	Ecrî	-	-	1	1 beyit
17.	-	Fāiḳ	-	1	1 murabba
18.	Fazlî, Atpazarlı	Fażlī	17.yy	1	1 ilahi
19.	-	Fevzī	-	1	1 murabba
20.	Fuzûlî	Fużūlī	16.yy	2	2 beyit
21.	-	Ġaybī	-	3	2 kalenderi 1 gazel
22.	-	Gedā Gedā ʿAbdal	-	2	2 gazel
23.	Hasan Sezâyî	Sezāyī	18. yy	2	1 gazel/mersiye 1 murabba
24.	Hayretî	Ḥayretī	16.yy	1	1 gazel
25.	Hacı Hâfız Ahmed Fethî	-	20.yy	1	1 ilahi
26.	-	Ḥüsnī	-	2	1 nefes 1 koşma
27.	İbrahim Hakkı	-	-	1	1 elifname/münācāt
28.	-	İzzet	-	1	1 gazel
29.	Kazak Abdal	Kızıl Hafız	17.yy	1	1 koşma/taşlama
30.	Kenzî	Kenzī	19.yy	1	1 semāi
31.	Kuddûsî	Ḳuddūsī	19. yy	2	1 gazel 1 beyit
32.	Kul Nesîmî	Nesīmī	17.yy	4	3 gazel 1 ilahi

33.	Koca Râgıp Paşa	Rāġıp Paşa	18.yy	2	2 beyit
34.	Lâmî Efendi	Lāmīʿ	19.yy	1	1 gazel
35.	-	Marʿaşī	-	1	1 gazel
36.	Mehmed Hanîf	Ḥanīf	-	1	1 gazel
37.	Mehmet Nasûhî	Naṣūhī	17.yy	1	1 ilahi
38.	-	Muḥammed	-	1	1 şarkı
39.	Mustafa Safvet	Ṣaffet	19.yy	1	1 gazel
40.	Mustafa Zekâyî Efendi	Zekāyī	18.yy	1	1 gazel
41.	Muvakkitzâde Muhammed Pertev	Pertevī/ Pertev	18.yy	2	2 muhammes
42.	-	Müdāmī	-	1	1 gazel
43.	-	Naḥifī	-	1	1 murabba
44.	-	Naʿīmī	-	1	1 gazel /muamma
45.	-	Neşātī	-	1	1 gazel
46.	-	Nihānī	-	1	1 gazel
47.	Niyâzî Mısrî	Niyāzī/ Mışrī	17.yy	12	10 gazel 2 ilahi
48.	Pîr Sultan	Pīr Sulṭān	16.yy	1	1 gazel
49.	Prizrenli Şemʿî	Şemʿī	16.yy	13	9 gazel 1 murabba 1 semāi 1 nefes 1 müseddes
50.	-	Rāżi	-	1	1 müseddes/mersiye
51.	-	Selbesi	-	1	1 gazel
52.	-	Seydī	-	1	1 müseddes
53.	Seyyid Nizâmoğlu	Seyfullāh/ Seyyid Nizāmoğlu	16.yy	2	2 ilahi

54.	Seyrânî	Seyrānī	19.yy	2	2 nefes
55.	-	Seyyāhī	-	1	1 nefes
56.	Seyyid Nesîmî	Nesīmī	15.yy	2	2 gazel
57.	Sultan II. Mustafa	Meftūnī	17.yy	1	1 ilahi
58.	Sultan III. Mustafa	-	18.yy	1	3 beyit
59.	-	Şakir	-	2	1gazel/naat 1 ilahi
60.	Şemseddin Sivâsî	Şemsī	16.yy	1	1 gazel
61.	-	Şevki	-	1	1 murabba
62.	Şîrî	Şīrī	18.yy	2	2 nefes
63.	-	Ṭālib	-	1	1 müseddes
64.	Türâbî	Türābī	19.yy	1	1 gazel
65.	Ümmî Sinan	Sinān/ Sinān Ümmī	17.yy	2	1 naat 1 gazel
66.	-	Vāfe	-	1	1 muhammes/ Mersiyye
67.	Yunus Emre	Yūnus/ ʿĀşıḳ Yūnus/ Dervīş Yūnus	15.yy	8	7 ilahi 1 gazel
68.	-	Ẓarīfi	-	1	1 gazel
69.	Zâtî Süleyman Efendi	Ẕātī	18.yy	7	7 gazel
70.	-	Zihnī	-	1	1 gazel

ABDULEHAD NÛRÎ[2]

17.yy divan ve tekke şairi olan Abdulehad Nûrî, Sivas'ta doğmuştur. Abdülehad Nûrî'nin lakabı Evhadüddin, şiirlerinde kullandığı mahlası ise Nûrî'dir (Baz, 2004: 47-48). Küçük yaşlardayken kaybettiği babası kadılar zümresinden Muslihuddin Mustafa Safaî'dir. Dedesi, dönemin Sivas Müftüsü Mevlana İsmail Efendi'dir. Halveti şeyhi Şemseddin Sivâsî, İsmail Efendi'nin ağabeyidir. Annesi Safa Hatun, dönemin tasavvuf ehlinden âlim bir kişi olan Muharrem Efendi'nin kızıdır. Nûrî Efendi'nin şeyhi olan Abdülmecîd Sivâsi aynı zamanda dayısı olmaktadır (Baz, 2004: 50).

Sivas'ta başlayan eğitim hayatına İstanbul'da devam eden Nûrî Efendi, birçok âlimden ilim tahsil etmiştir. Bir yandan zahiri ilimleri öğrenen Nûrî Efendi bir yandan da dayısı Abdülmecîd Sivâsî'den tasavvufi terbiye almaya devam etmiştir (Baz, 2004: 54). Hocası Abdülmecid Sivâsî'nin duasını alarak erbain çilesine giren Nuri Efendi, uzun süre devam eden art arda kırk halvet çıkarmıştır. Halvetten sonra Abdülmecid Sivâsî tarafından Midilli Adasına gönderilen Nûrî Efendi, vaazları ve ilmiyle tasavvuf âşıklarına rehberlik etmiştir. Kısa süre içerisinde herkes tarafından sevilen Nuri Efendi'nin etrafında müridleri artmıştır (Baz, 2004: 59-60). Abdulehad Nûrî Efendi, Halveti tarikatının Şemsiyye koluna bağlı olup bu tarikatın tek alt kolu olan Sivâsiyye'nin kurucusudur (Baz, 2004: 85).

Ömrünün son yıllarında verdiği dersler ile sohbetleri azaltan Nûrî Efendi tüm zamanını ibadet ile meşgul olarak geçirmiştir. Abdulehad Nûrî, 1061 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir (Baz, 2004: 69). Nûrî Efendi, tasavvufi şahsiyetiyle tanınmış olmakla birlikte ilahileriyle de tanınan divan sahibi özgün bir şairdir (Baz, 2004: 196). Şiirlerinde ağırlıklı olarak dini tasavvufi konuları ele alan Nûrî Efendi'nin şiirlerinin çoğunluğu bestelenmiştir. Abdulehad Nûrî'nin eserlerinden bazıları şunlardır: Mirʿâtü'l Vücûd ve Mirkâtü-ş Şuhûd, Risâletün fi Deverâni's Sûfiyye, Teʾdibü'l Mütemerridin fi İslâmi'l Ebeveyn, Riyâzü'l Ezkâr ve Hiyâzu'l Esrâr, Kasmü'l Mübtediʿîn, Risâletün fi Tayyi'l Mekân, İsbâtü'l ʿÂlim ve'ş Şuʿûr Limen Kâne min Ehli'l Kubûr, El ʿAdlü Ve'l İksât beyne't Tefrîti ve'l İfrât.

[2] Abdulehad Nûrî'nin hayatı, eserleri ve tasavvuf anlayışı hakkında geniş bilgi için bkz.: İbrahim Baz, *Abdulehad Nûrî-i Sivâsî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004. Hüseyin Akkaya, Abdulehad Nûrî ve Divanı, İnceleme ve Tenkitli Metin, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003.

ABDULKÂDİR GEYLÂNÎ[3]

Abdülkâdir Geylânî, 1077 tarihinde Hazar denizinin güney batısındaki Gilân şehrine bağlı Nef köyünde dünyaya gelmiştir. Kaynaklarda Abdulkâdir Geylânî'nin soyunun Hz. Ali'ye ulaştığı belirtilmektedir. On sekiz yaşında dönemin önemli ilim ve kültür merkezi olan Bağdat'a giden Geylânî, burada tanınmış âlimlerinden hadis, fıkıh ve edebiyat dersleri almıştır (Uludağ, 1988: 234).

Kadiriyye tarikatının kurucusu olarak kabul edilen Geylânî'nin tasavvufu şerîata ve dinin hükümlerine titizlikle bağlı kalma esasına dayanmaktadır. Sağlığından itibaren kendisinden birçok keramet nakledilen Geylânî'nin kişiliği menkıbeleştirilmiş, gerçek kimliği ise önemini yitirerek unutulmuştur. Veysel Karani ve İbrahim b. Edhem gibi Geylânî de Türk halk edebiyatı ve folklorunda önemli bir yere sahiptir. Geylânî, tasavvuf edebiyatının en güzel örneklerinden sayılan eserlerini sade bir üslupla herkesin anlayacağı tarzda kaleme almıştır. 1166 tarihinde vefat eden Geylânî'nin türbesi Bağdat'tadır. Abdulkadir Geylânî'nin eserlerinden bazıları şunlardır: el-Gunye li-tâlibi tarîki'l hak, Fütuhu'l-Gayb, Mektubât, el Fethu'r-Rabbâni ve'l-Feyzü'r-rahmâni (Uludağ, 1988: 235-236).

AHMED BÎCÂN

15.yüzyıl âlim ve mutasavvıflarından olan Ahmed Bîcân, Yazıcızâde nadiren de İbnü'l Kâtib unvanlarıyla tanınmıştır. Onun Bayramiyye tarikatının esaslarından olan riyâzet nedeniyle sürekli oruç tutmak, aşk ve muhabbet çokluğundan yiyip içmekten kesilmek ve çok zayıflamak gibi durumlar dolayısıyla Bîcân sıfatıyla meşhur olduğu söylenmektedir. Bîcân'ın babasının ve ağabeyinin, Malkara'dan veya Kadıköyü'nden gelip Gelibolu'ya yerleşmesi dolayısıyla onun Malkara ya da Kadıköyü'nde doğmuş olabileceği tahmin edilmektedir. Bununla birlikte Bîcân'ın Envârü'l-Âşıkîn adlı eserinde geçen ifadeler dolayısıyla Gelibolu'da doğduğu söylenmektedir. Bîcân'ın eserlerinden hareketle onun dönemin ilimlerini tahsil ettiği, Arapça ve Farsça'yı iyi bildiği anlaşılmaktadır. Ahmed Bîcân'ın Hanefi mezhebinden olduğu ve Bayramiyye tarikatına bağlı olduğu kendi ifadeleriyle de sabittir. Bîcân'ın nerdeyse tüm eserleri dini, tasavvufi ve efsanevi, mitolojik mahiyettedir. Eserlerinde sanat gayesi gütmeyen Ahmed Bîcân'ın muradı Müntehâ adlı eserinde de ifade ettiği şekliyle "Hakikat ve şeriat incilerini cemʿ eylemek, dünya ve ahiret esrarına yol bulmaktır." Ahmed Bîcân'ın

[3] Geylâni'nin hayatı hakkında geniş bilgi için bkz.: Dilaver Gürer, *Abdulkâdir Geylâni, Hayatı, Eserleri, Görüşler*i, İnsan Yayınları, İstanbul 2009.

eserlerinden bazıları şunlardır: Envârü'l-Âşıkîn, Acaibü'l-Mahlûkât, Dürr-i Meknûn, Şemsiyye (Çelebioğlu, 1989: 50-51).

AHMED CÂHİDÎ[4]

Ahmed Câhidî 17.yüzyılın mutasavvıf şairlerindendir. Asıl adı Ahmed olan şairin şiirlerinde kullandığı mahlası Câhidî'dir. Hayatı hakkındaki bilgiler sınırlı olan Câhidî'nin doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Çocukluğu ve gençliği, doğum yeri olan Edirne'de geçen Câhidî, yüksek bir ilim çevresinde yaşamıştır. Ahmed Câhidî Cemâliyye ve Uşşâkiyye tekkelerinde dersler alarak din ve fen ilimlerinde kendini yetiştirmiştir. Câhidî, Halvetiliğin Uşşâkiyye koluna bağlı olan Câhidîyye'nin kurucusudur. Gece gündüz Kuran okuyan, cömert, kişilik sahibi, dünya malına itibar etmeyen, çevresinde sevilen ve sayılan biri olan Câhidî'nin şöhreti günümüze kadar ulaşmıştır. Ahmed Câhidî'nin eserleri şunlardır: Divan, Kitâbu'n-Nasîha, Tevhîd-i Zât (URL 3).

ÂŞIK ÖMER

İncelemeye esas alınan cönkte en fazla şiire sahip olan şair 29 şiir ile Âşık Ömer'dir. 17. yüzyıl saz şairlerinden Âşık Ömer'in şiirleri gerek kendi yaşadığı dönemde gerekse kendisinden sonraki dönemlerde dilden dile dolaşarak geniş halk kitlelerine ulaşmıştır. Âşık Ömer ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde şairin hayatı ile ilgili kesin bilgilere ulaşılmadığı görülmektedir. Âşık Ömer'in hayatı ile ilgili en çok tartışılan konu ise doğum tarihi ve yeridir. Âşık Ömer'in doğum tarihi ve yeri ile ilgili araştırmacılar tarafından ileri sürülen görüşler içerisinde doğruya en yakın olarak görüleni şairin Gezleve (Konya'nın Hadım ilçesi) köyünde 1651 yılında doğmuş olduğudur. Âşık Ömer'in ölümü ile ilgili de çeşitli rivâyetler bulunmaktadır. 1707 tarihinde İstanbul'da vefat ettiği ve Yemiş iskelesinde bir türbesinin bulunduğu bu rivâyetler arasındadır. Şiirleri geniş halk kitleleri tarafından sevilen Âşık Ömer Gevheri ve Karacaoğlan gibi dönemin seçkin saz şairleri arasında yer almaktadır. Dönemin kültür çevrelerinde bulunarak kendi kendini yetiştirmiş olan şairin şiirleri aracılığıyla devrin önemli isimlerinden Arapça ve Farsça öğrendiği anlaşılmaktadır (Karahan, 1991:1).

Ordu şairi olduğu yazdığı şiirlerden anlaşılan Âşık Ömer, bazı sınır kalelerinde bulunmuş ve savaşlara da katılmıştır. Şiirlerinde ilk önce Adlî mahlasını kullanan şair

[4] Ahmed Câhidî hakkında geniş bilgi için bkz.: Hamdi Kızıler, *Ahmed Câhidî Efendi ve Tasavvuf Felsefesi*, Tutku Yayınevi, İstanbul 2006.

Ömer mahlasını daha sonra kullanmıştır (Karasoy; Yavuz, 2003: 178). Hece vezniyle yazdığı şirlerde daha başarılı olmasıyla birlikte şairin aruz vezniyle yazılmış şiirleri de bulunmaktadır. Âşık Ömer'in Klasik Türk edebiyatından etkilenerek şiirler yazması kendisinden sonra gelen şairler arasında onun gibi yazmanın bir moda haline dönüşmesine neden olmuştur. Bu durum halk şiirin kendi doğal seyri içerisinde gelişmesine olumsuz yönde etki etmiştir (Karahan, 1991:1). Âşıkâne ve sufiyâne tarzda yazmış olduğu bazı şiirler tanınmış bestekârlar tarafından bestelenerek âşık kahvelerinde ve çeşitli meclislerde söylenmiştir. 17. yüzyılın sonları ile 18. yüzyıl başlarında özellikle saz şairleri arasında büyük bir şöhrete sahip olan Âşık Ömer'e, Gevheri, Levnî, Âşık Hasan, Rûhî, Sevdâyî, Siyâhî, Sinânî ve Aşkî gibi şairler tarafından nazireler yazılmıştır. Âşık Ömer'in etkilendiği saz şairleri arasında Kuloğlu, Kayıkçı Kul Mustafa, Kâtibi, Gazi Âşık Hasan Paşa ve Gevheri önemli bir yere sahiptir (Köprülü, 1940: 204-206).

Âşık Ömer'in cönkler ve çeşitli mecmualarda rastlanılan birçok şiiri bulunmaktadır. Cönk ve mecmualarda tespit edilen bazı şiirlerin ise şairin divanında yer almadığı görülmektedir (Karasoy; Yavuz 2003: 194). Türk edebiyatının en çok yazan şairleri arasında bulunan Âşık Ömer'in divanının bilinen nüshalarının başlıcaları şunlardır: İstanbul Yahya Efendi Dergâhı Nüshası (Süleymaniye Kütühanesi), Mevlânâ Müzesi Müzelik Eserler Bölümü Nüshası, Konya Yazma Eserler Kütüphanesi Nüshası (Karasoy; Yavuz: 2003: 178-179).

AZİZ MAHMUD HÜDÂYÎ[5]

17.yüzyıl mutasavvıf şairlerinden olan Aziz Mahmud Hüdâyi, 1541 yılında Şereflikoçhisar'da dünyaya gelmiştir. Hüdâyî, Celvetiyye tarikatının kurucusu kabul edilmektedir. İlk tahsilini, çocukluğunun geçtiği Sivrihisar'da tamamlayan Hüdâyî, daha sonra İstanbul'a giderek Küçük Ayasofya medresesine girmiştir ve medrese tahsilini burada tamamlamıştır. Medrese tahsilinden sonra Nâzırzâde Ramazan Efendi'nin muidi olan Hüdâyî, hocası ile birlikte Edirne, Mısır ve Şam'a gitmiştir. Hüdâyî, hocasının vefatından sonra daha önce sohbetlerine katıldığı Muyiddin Üftade'ye instisap etmiştir (Yılmaz, 1991: 338).

Tasavvufî halk edebiyatı şairlerinden olan Hüdâyî, sade ve hikemi tarzda tekke şiirleri kaleme almıştır. Şiirlerinde hem hece hem de aruz veznini kullanan Hüdâyî'nin

[5] Hüdâyî hakkında geniş bilgi için bkz.: Hasan Kâmil Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdâyî (Hayatı-Eserleri-Tarikatı)*, Erkam Yayınları, İstanbul 1990.

ilahi tarzında yazmış olduğu şiirleri bir divan oluşturacak sayıdadır. Bestelenen ilahileri yüzyıllar boyunca tekkelerde, zikir meclislerinde ve ayinlerde okunmuştur. Hüdâyî'nin şiirlerinden hareketle onun vahdeti vücûd anlayışına bağlı bir mutasavvıf olduğu anlaşılmaktadır. Aziz Mahmud Hüdâyî'nin Türkçe ve Arapça eserlerinden bazıları şunlardır: Divân-ı İlâhiyât, Tarikatnâme, Mektûbat, Nesâih ve Mevâiz, Miʿraciyye, Nefâisü'l-Mecâlis, Habbetü'l-Mahabbe, Cāmiʿu'l-Fezâil ve Kamiu'r-Rezâil (Yılmaz, 1991: 339).

BAĞDATLI RÛHÎ[6]

16.yüzyıl divan şairlerinden olan Rûhî, 1534-1535 yılında Bağdat'ta doğmuştur. Asıl adı Osman olan şairin mahlası Rûhî'dir. Rûhî'nin eğitimi konusundaki bilgiler sınırlıdır. Kaynaklarda Rûhî'nin seyahati seven bir şair olduğu bu nedenle de Necef, Kerbela, Şam, Erzurum, Hicaz hatta İstanbul ve Konya'da bulunduğu belirtilmiştir. Rûhî, gittiği yerlerde pek çok devlet adamı, şair, bilgin ve sanatkārla tanışmıştır. Bağdatlı Rûhî, Zâtî ve Muhibbî gibi klasik Türk edebiyatının en çok gazel yazan şairleri arasında yer almaktadır. Gazellerde içki, sevgili, ayrılık ve vuslat gibi konuların işlenmesi dolayısıyla Rûhî, gazellerinde lirik bir söyleyiş tarzı benimsemiştir. Sosyal hayata ve olaylara duyarlı bir divan şairi olan Rûhî'nin şiirleri akıcı ve sade bir anlatıma sahiptir. Bazı âşıkane gazelleri, naat ve şefaatnâme türündedir. Mevlânâ ve Yunus Emre gibi mutasavvıf olmayan Rûhî'nin şiirlerinde görülen tasavvufî remizler, ilahi aşkın vahdet ve kesret meselesinin, onun şiirlerinin dokusuna işlenmiş olmasındandır. Asıl şöhretini terkib-i bendiyle kazanan şairin bilinen tek eseri Türkçe divanıdır (URL 14).

BAHÂRZÂDE FERÎDE HANIM[7]

19.yüzyıl divan şairlerinden olan Ferîde Hanım, 1837 yılında Kastamonu'da dünyaya gelmiştir. Babası Mehmet Raşit Efendi, dönemin aydınları arasında yer alan müderris, şair ve hattattır. Eğitiminin büyük bir kısmını babası tarafından alan Feride Hanım, Arapça ve Farsça öğrenip hat dersleri almıştır (Çağlayan, 2006: 2).

Sahabe ve evliyalarıyla önemli bir ilim ve sanat merkezi olan Kastamonu'da Halvetiliğin Şabaniye kolunun kurucusu olarak bilinen Şeyh Şaban-ı Veli'nin dergâhı bulunmaktadır. Feride Hanım da dönemin birçok âlim ve aydını gibi bu tarikata intisap

[6] Bağdatlı Rûhî hakkında geniş bilgi için bkz.: Coşkun Ak, *Bağdatlı Rûhî Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı'ndan Seçmeler*, Gaye Kitabevi, Bursa 2000.
[7] Feride Hanım hakkında geniş bilgi için bkz.: Bünyamin Çağlayan, *Baharzâde Ferîde Hanım Dîvânı*, Çağhan Ofset Matbaacılık Yayınları, Ankara 2006.

etmiştir. Şair, divanında yer alan bazı şiirlerde Şaban-ı Veli'ye karşı sevgi ve saygıyla bağlılığını ortaya koymuştur (Çağlayan, 2006: 8).

Feride Hanım'ın divanında farklı nazım şekilleriyle yazılmış toplam 92 şiir yer almaktadır. Şairin sade ve anlaşılır bir dil kullanarak yazdığı şiirlerden hareketle onun toplumdan kopuk yaşamayan, halkın içinden biri olduğu anlaşılmaktadır. Feride Hanım'ın şiirlerinde çoğunlukla yerel kelimeler, deyimler ve atasözlerine rastlanılmakla birlikte Kastamonu folkloruna dair unsurlar da yer almaktadır (URL 1).

DERTLÎ[8]

19. yüzyılın önemli âşıklarından biri olan Dertli, 1772'de Bolu'nun Şahnalar köyünde dünyaya gelmiştir. Asıl adı İbrahim olan âşık, 1846 yılında Ankara'da vefat etmiştir. Yazılı ve sözlü kaynaklarda Dertli'nin eğitimi konusunda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Geleneksel kültür bağlamında usta-çırak ilişkisi içerisinde yetişmiş olan Dertli'nin eğitimi konusunda bulunduğu kültür muhitleri önemli bir işleve sahiptir. Dertli'nin Konya ve Mısır gibi merkezlerin zengin kültür ortamlarında bulunmuş olması onun eğitim görmüş olabileceğini akla getirmektedir (Tek, 2011: 41). Âşık kahvelerinde ve çeşitli meclislerde saz çalıp şiirler okuyarak geçimini sağlayan Dertli, seyahat ettiği yerlerdeki kültür ortamları aracılığıyla kendini geliştirerek önemli saz şairleri arasında yer almıştır.

Dertli, önce Halvetiliğe sonra da Bektaşiliğe intisap etmiştir. Şiirlerinde tasavvufi konuları ele alan şair aynı zamanda âşıkâne ve rindâne şiirler de kaleme almıştır. Şair, şiirlerinde ehli beyt sevgisini samimi hisler ile dile getirmiştir (Ergun, 1956: 15). 19. yüzyılda Erzurumlu Emrah ve Seyrânî'den sonra âşık edebiyatının en tanınmış isimlerinden olan Dertli, birkaç çırak yetiştirmiştir ve kendisinden sonraki âşıklar üzerinde de etkili olmuştur. Şiirlerinde divan şairlerinden Fuzûli ve Bağdatlı Rûhî'nin, halk şairlerinden Âşık Ömer, Gevheri, Kaygusuz Abdal ve Pîr Sultan Abdal'ın etkisi görülmektedir. İlk dönem şiirlerinde Lutfî mahlasını kullanan şair, sonraki dönemlerde Dertli mahlasını kullanmayı tercih etmiştir. Şiirlerinde hem hece ölçüsünü hem de aruz ölçüsünü kullanan şairin hece ile yazdığı şiirlerinde daha başarılı olduğu bilinmektedir (Yüce, 1994: 186).

[8] Dertli hakkında geniş bilgi için bkz.: Şemsettin Kutlu, *Dertli*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988. Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011.

Cönkler ve çeşitli mecmualarda Dertli'ye ait şiirlerin bulunduğu görülmektedir. Bu çalışmada incelenen cönkte ise Dertli'ye ait 16 şiir tespit edilmiştir. 19. yüzyılda yazılı kültür ortamıyla birlikte âşıkların şiirlerini içeren divanlar tertip edilmiştir. Bu dönemde yaşamış olan Dertli'nin şiirleri de divan şeklinde tertip edilerek basılmıştır (Tek, 2011: 104). Dîvân-ı Derdli adıyla taş baskısı olarak birkaç defa basılmış olan şairin divanının en güvenilir yayınları, 1928 yılında Ahmet Talat Onay ve 1954 yılında Haşim Nezihi Okay tarafından yapılanlardır (Yüce, 1994: 187).

ECRÎ[9]

19. yüzyıl bektaşi saz şairlerinden olan Ecrî'nin hayatı hakkında kaynaklarda yer alan bilgiler yetersizdir. Sadeddin Nüzhet Ergun, hayatının büyük bir kısmını Mısır'da geçiren şairin, bu şehir ve Mısırlılar ile ilgili bazı destanların elinde bulunduğunu belirtmektedir. Şairin, Mehmet Ali Paşa'nın vefatından, yani 1849 yılından sonra Mısır'da bulunduğu anlaşılmaktadır. Ergun, Ecrî'nin aruz ve hece vezniyle yazmış olduğu çeşitli şiirlerinin mecmualarda dağınık halde bulunduğunu ifade etmiştir. Ecrî'nin sadece aruz vezniyle yazdığı şiirlerinden oluşan "Der Beyân-ı Dîvân-ı Ecrî Baba" başlıklı yüz sayfalık bir divançesi bulunmaktadır. Ergun, Ecrî'nin destan, koşma, nefes gibi çeşitli tarzlarda yazdığı bazı şiirlerinde Hurufilik ve Alevilik telakkileri bulunduğunu belirtmiştir (Ergun, 1956: 102-103).

EŞREFOĞLU RÛMÎ[10]

15.yüzyılın önemli mutasavvıf şairlerinden biri olan Eşrefoğlu Rûmî'nin asıl adı Abdullah'tır. Babasının adı Ahmed Eşref olan şair İbnü'l Eşref, Eşrefzâde, Eşref-i Rûmî, Abdullah İznikî ve Abdullah-ı Rûmî adlarıyla da tanınmıştır. Âlim ve şeyhler yetiştirmiş bir ailenin çocuğu olan Eşrefoğlu Rûmî'nin Hz. Peygamber soyundan geldiği rivayet edilmiştir (Pekolcay; Uçman, 1995: 480). Eşrefoğlu, büyük mutasavvıfların ve âlimlerin İslâm dünyasında peygamber soyuna nisbet edilmeleri düşüncesinin bir geleneği olarak "Seyyid" ve "Şerîf" olarak gösterilmek istenmiştir. Ancak yapılan araştırmalar sonucunda Eşrefoğlu'nun Hz. Peygamber soyundan geldiğini kanıtlayacak herhangi bir belge bulunamamıştır (Güneş, 1994: 17).

Çocukluğu ve gençlik yıllarını İznik'te geçiren Eşrefoğlu, ileriki yaşlarda Bursa'ya giderek Çelebi Sultan Mehmed Medresesinde eğitim almaya başlamıştır. Bu

[9] Ecrî hakkında bilgi için bkz.: Sadeddin Nüzhet Ergun, *Bektaşi-Kızılbaş-Alevi Şairleri ve Nefesleri*, İstanbul Maarif Kütüphanesi, Cilt: III, İstanbul 1956.
[10] Eşrefoğlu Rûmî hakkında geniş bilgi için bkz.: Mustafa Güneş, *Eşrefoğlu Rûmî ve Dîvânı (İnceleme-Metin)*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya 1994.

medresede Mevlânâ Hocazâde ile Mevlânâ Tûsî'den dersler almıştır (Pekolcay; Uçman, 1994: 480). Eşrefoğlu'nun, gördüğü bir rüya nedeniyle ilim yolunu terk ettiği rivâyet edilir. Abdal Mehmed adında bir meczubun kendisine bâtınî ilimlerden nasibi olduğunu söylemesi üzerine Eşrefoğlu, Emir Sultan'a gider. Emir Sultan ise onu, tasavvuf yolunda ileri bir mertebeye yükselmesi amacıyla Hacı Bayram Veli'ye gönderir. Hacı Bayram Veli, Eşrefoğlu'nun tasavvuf yolunda belirli bir merhaleyi aşmış olduğuna karar verdikten sonra onu önce dergâhta imam olarak görevlendirir daha sonra ise kızı Hayrünnisâ ile evlendirir (Pekolcay; Uçman 1995: 481). Kâdiriyye tarikatının Türkiye'deki temsilcisi olarak tanınan Eşrefoğlu, bu tarikatın Eşrefiyye kolunun kurucusudur. Hayatını hem halka yol göstererek hem de düşüncelerini ve kurduğu Eşrefîlik tarikatının esasları ile ilgili eserler yazarak geçiren Eşrefoğlu, vefatından sonra da tarikatının devam etmesini sağlamıştır (Güneş, 1994: 49).

Edebi şahsiyeti tasavvufi inançları doğrultusunda gelişen Eşrefoğlu'nun şiirlerinde genellikle Yunus Emre tesiri görülmektedir. Bunun yanı sıra şairin kendine has söyleyişlerinden oluşan şiirleri de bulunmaktadır. Hem hece hem de aruz veznini başarıyla kullanan şair, lirik ve didaktik tarzda şiirler kaleme almıştır. Şiirlerinin muhtevasını tasavvufi konular, yer yer halk deyişleri, atasözleri ve âyet mealleri oluşturmaktadır. Şairin bazı şiirlerinde ise vahdeti vücûd anlayışını konu edindiği görülmektedir. Eşrefoğlu Rûmî'nin eserlerinden bazıları şunlardır: Divan, Müzeki'n-nüfus, Tarîkatnâme, Tâcnâme, Makâlât, Delâ'ilü'n-nübüvve, Şerh-i Kaside-i Seyyid Şâfî, Manzume-i Esrâr-ı İlm-i Kâfî (Pekolcay; Uçman, 1995: 481-482).

FAZLÎ, ATPAZARLI[11]

Asıl adı Osman Fadlî bin Seyyid Fethullâh olan şair, 1631 yılında Bulgaristan'ın Şumnu kasabasında doğmuştur. Celvetiyye tarikatına mensup olan Osman Fazlı büyük âlim ve sufîlerdendir. Fatih'in Atpazarı semtinde ikâmet etmesi sebebiyle Atpazarî Şeyh Osman Efendi ismiyle tanınan Fazlı, Kutub Osman, Fazlı-ı İlâhî, Emir Efendi, Şeyh Osman adlarıyla da anılmıştır.

İlk tahsilini babası Fethullâh Efendi'den alan Fazlı daha sonra Edirne'ye geçerek Aziz Mahmud Hüdâyî'nin halifesi olan Saçlı İbrahim Efendi'ye intisap etmiştir. Celvetiyye tarikatının esasları üzerine sülûkunu devam ettiren Fazlı, çeşitli hocalardan zahiri ve batını ilimlerde dersler alarak kendini geliştirmiştir. Tekkelerdeki irşad

[11] Fazlı hakkında geniş bilgi için bkz.: Muhammed Bedirhan, *Osman Fadli Atpazarî: Hayatı-Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2006.

faaliyetlerinin yanı sıra çeşitli camilerde vaazlar vermiştir. Görüşleri dolayısıyla devletin ileri gelenleriyle anlaşmazlık yaşayan Fazlı'nın hayatı sürgün ve sıkıntılarla geçmiştir. İsmail Hakkı Bursevî, Osman Fazlı'nın müridi ve halifesidir. Fazlı'nın hayatı hakkındaki bilgilere İsmail Hakkı Bursevî'nin eserleri aracılığıyla ulaşılmaktadır. Osman Fazlı Efendi, tasavvufi kimliği ile tanınan bir mutasavvıftır. Fazlı Efendi, Aziz Mahmud Hüdâyî, Yunus Emre gibi sufilerin şiirlerini şerh ederek talebelerine anlatmıştır. Divanında şiir anlayışı ve şiir yazma sebebini belirten Osman Fazlı, şiirlerini tasavvufi görüşlerini başkalarına anlatmada bir araç olarak kullanmıştır. Arapça ve Farsçayı iyi derecede bilen Fazlı, genellikle gazel şeklinde naat, münacaat ve tevhid türlerinde şiirler kaleme almıştır.

Osman Fazlı'nın eserlerinden bazıları şunlardır: El Laihâtü'l-Berkıyyât fî Keşfi'l-Hucub ve'l-Estâr an Vücûhi Esrâri Baʿzi'l Ehadis ve'l-Âyât, Mektûbât-ı Osman Celvetî li-Tılmîzihî Şeyh İsmâil Hakkı, Misbâhu'l-Kalb Şerhu Miftâhi'l-Gayb (URL 15).

FUZÛLÎ

Klasik Türk edebiyatının büyük şairlerinden olan Fuzûlî'nin asıl adı Mehmed'dir. Hayatı hakkında çok fazla bilgi bulunmayan Fuzûlî'nin doğum tarihi ve yeri hakkındaki bilgiler de kesin değildir. Bazı şiirlerinde geçen Bağdâdî ifadesi ile Fuzûlî-yi Bağdâdî şeklinde anılmasından dolayı kaynaklarda Bağdat'ta doğduğu bildirilen şairin Necef, Hille ve Kerbelalı olduğunu belirten kaynaklar da bulunmaktadır. Fuzûlî'nin bazı şiirlerinden hareketle onun Kerbela'da doğmuş olabileceği gerçeğe daha yakın bulunmuştur. Türkçe, Arapça ve Farsça gibi önemli dillerde kaleme aldığı eserlerden hareketle Fuzûlî'nin iyi bir öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır. Fuzûlî, daha hayatta iken şöhreti tüm Türk İslâm ülkelerine yayılmaya başlamıştır. Şairin böyle büyük bir şöhrete ulaşması Türkçe, Arapça ve Farsça dillerinde ustalıkla şiirler yazmış olması ile açıklanabilir. Fuzûlî'nin Divan, Leylâ ve Mecnûn, Beng ü Bâde, Hadikatü's-Suadâ, Hadis-i Erbain Tercümesi adlı eserleri başta olmak üzere Türkçe, Arapça ve Farsça yazdığı manzum ve mensur eserleri vardır (Karahan, 1996: 240-241).

HASAN SEZÂYÎ[12]

Hasan Sezâyî, 1669 yılında Mora yarımadasında yer alan Gördüs kasabasında dünyaya gelmiştir. Asıl adı Hasan olan şairin mahlası Sezâyî'dir. Şaire Sezâyî mahlasının Niyâzi Mısrî tarafından verildiği rivâyet edilir. Sezâyî, Venediklilerin Mora'yı işgali üzerine deniz yoluyla İstanbul'a gitmiş, oradan da Edirne'ye geçmiştir. İstanbul'a giderken tanıştığı bir Halveti şeyhinin etkisiyle tasavvufa ilgi duymaya başlayan Sezâyî, Gülşeni şeyhi Mehmet Sırrî Efendi'ye intisap etmiştir. Sezâyî, şeyhinin vefatı ardından seyrü sülûkunu Laʿli Mehmet Fenâi Efendi'nin yanında tamamlayarak hilâfet almıştır. Hasan Sezâyî, Halvetî-Gülşenî tarikatının Sezâiyye kolunun kurucusu olarak kabul edilmektedir. Sezâyî'nin eserleri şunlardır: Divan, Mektûbât-ı Sezâyi, Şerh-i Gazel-i Niyâzî-i Mısrî (Konur, 2009: 79-80).

HAYRETÎ

16.yüzyıl divan şairlerinden olan Hayretî, Vardar Yenicesi'nde doğmuştur. Asıl adı Mehmed olan şair, kaynaklarda Mehmet Şah, Mehmet Çelebi ve Baba Hayretî olarak da geçmektedir. Hayretî hakkında kaynaklarda bulunan bilgiler sınırlıdır. Mevlevî şeyhi Yûsuf-ı Sîneçâk'ın kardeşi olan Hayretî, mutasavvıf bir şairdir. Önce Şeyh İbrahim Gülşenî'ye intisap eden Hayretî, daha sonra Rumeli abdalları arasına girerek Bektaşîliği benimsemiştir. Hayretî'nin, halk zevkine uygun, samimi ve sade bir üslûp kullanarak yazdığı âşıkane gazellerinin bulunduğu tezkire yazarlarının ortak görüşüdür. Tasavvufi terimleri kullanmakta oldukça maharetli olduğu belirtilen Hayretî, dervişâne ve rindâne tarzda samimi şiirler yazmıştır. Divan, Belgrad Şehrengizi, Yenice Şehrengizi Hayretî'nin eserleridir (Tatçı, 1998: 61).

HACI HÂFIZ AHMED FETHÎ[13]

Hacı Hâfız Ahmed Fethî, Kosova'da Melâmi tarikatına bağlı mutasavvıf bir şairdir. Asıl adı Fethî Müdüt olan şair, 1895 yılında Prizren'de dünyaya gelmiştir. Şiirlerinde Fethî mahlasını kullanan şair, Ahmed ismini ise kendine uygun bulduğu için kullanmayı tercih etmiştir. Melâmi tarikatını benimseyen Fethî, Hacı Ömer Lütfî'nin müridi olmuştur ve şeyhinin ölümüne kadar ona hizmet etmiştir. Şeyhinin ölümünden sonra İpek şehrine yerleşen Fethî, camide imamlık ve muallimlik yapmış daha sonra hacca gitmiştir. Hac ibadetini tamamladıktan sonra Mekke'ye yerleşen Fethî, burada iki

[12] Sezâyî hakkında geniş bilgi için bkz.: Ali Rıza Özuygun, *Hasan Sezâyî-i Gülşenî*, Hasan Sezayi Vakfı Yayınları, Edirne 2002.
[13] Hâfız Fethî hakkında geniş bilgi için bkz.: Gonca Kuzay Demir, "Prizrenli Bir Mutasavvıf Şair: Hoca Hafız Ahmed Fethî ve Eserlerinden Örnekler", *Sûfî Araştırmaları*, VI, (12), (2015), s. 67-106.

yıl kalmıştır. 1935 yılında Prizren'e dönmüş ve Emin Paşa Camisi'nde 1960 yılına kadar imamlık yapmıştır. Hacı Hâfız Ahmed Fethî, 1978 yılında Prizren'de vefat etmiştir (Kuzay Demir, 2005: 71).

Fethî, şiirlerinde sanatkārane bir üsluptan ziyade halk şairlerine has bir üslûpla dini-tasavvufi mahiyette şiirler yazmıştır. Tasavvufi terminolojiye hâkim olan şair şiirlerinde âyetlere ve hadislere çokça yer vermiştir. Şairin hem aruz vezniyle hem de hece vezniyle yazdığı şiirleri bulunmaktadır (Kuzay Demir, 2005: 76-77).

Hâfız Fethî'nin şiirlerinin muhtevasını ise Allah aşkı, Allah'a ulaşma, vahdet-i vücûd anlayışı, tarikat yolunda iyi bir derviş olma gibi konular oluşturmaktadır. Şairin dini tasavvufi konulu şiirlerinin yanı sıra şeyhi Hacı Ömer Lutfî'ye duyduğu saygı ve sevgiyi dile getirdiği şiirleri de bulunmaktadır. Hâcı Hâfız Ahmed Fethî'nin bilinen tek eseri Divanı'dır (Kuzay Demir, 2005: 78-79).

KAZAK ABDAL

Hayatı hakkında çok fazla bilgi bulunmayan Kazak Abdal'ın asıl ismi Ahmed'dir. Kazak Abdal'ın 17. yüzyılda yaşayan Bektaşi şairlerinden olduğu tahmin edilmektedir. Şairin tespit edilebilen az sayıdaki şiirlerinden biri Balım Sultan'a övgü ve sevgi içermektedir. Cönk ve mecmualarda şiirlerine rastlanılan şairin henüz tüm şiirleri derlenmemiştir. Kendine özgü bir söyleyiş tarzına sahip olan şair, kaba sofuların ve softaların çelişkili davranışlarını ustalıkla eleştirmiştir. Kazak Abdal'ın tasavvuf konulu şiirlerinin yanı sıra eleştiri mahiyetinde yazılmış şiirleri de bulunmaktadır. Şair, "Eşeği Saldım Çayıra" ve "Ormanda Büyüyen Adam Azgını" ile başlayan taşlamaları ile Balım Sultan'a yazdığı şiirle tanınmaktadır (URL 6).

KENZÎ

Kenzî, 19. yüzyılda yaşayan Bektaşi saz şairlerindendir. Asıl adı İbrahim Kasım olan şair, Kıbrıs'ta doğmuştur. Anadolu'ya geçerek Bektaşîliğe intisap eden şairin şiirlerinde kullandığı mahlası Kenzî'dir. Hayatını âşıklıkla kazanmaya çalışan şair, Anadolu'nun birçok şehrini gezmiştir. Edirne, Kalkandelen ve Prizren şairin yaşadığı şehirler arasındadır. Türk-Yunan savaşlarına katılan Kenzî, izlenimlerini yazdığı üç destanda anlatmıştır. Kenzî, 1839 yılında Edirne'de vefat etmiştir. Saz çalma konusunda kabiliyetli olduğu bilinen şair, destan, koşma ve şarkılarının dışındaki şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmıştır. Şairin kendini divan şairleri ile kıyasladığı bazı şiirleri bulunmaktadır. Mehmet Halit Bayrı ve Sadeddin Nüzhet Ergun, Kıbrıslı Kenzî'nin

cönklerde bulunan şiirleri hakkında yaptıkları araştırmaları yayınlamışlardır. Kenzî hakkında detaylı bilgiler ise Kıbrıslı araştırmacı Harid Fedai tarafından ortaya koyulmuştur (URL 13).

KUDDÛSÎ AHMED EFENDİ

Kuddûsî, 1769 yılında Niğde'nin Bor ilçesinde dünyaya gelmiştir. Nakşibendi şeyhi ulemâdan Hacı İbrahim Efendi'nin oğlu olan Kuddûsî, dini bilgilerini babasından alıp ona intisap etmiştir. Kuddûsî, babasının vefatından sonra Bor'dan ayrılmıştır. Turhal, Erzincan, Kayseri gibi şehirleri dolaştıktan sonra Şam, Mısır ve Hicaz'a gitmiştir. On yedi yıl Mekke'de yaşayan Kuddûsî, Anadolu'ya dönüp çokça evlenmesi gerektiği şeklinde manevi bir işaret üzerine Bor'a dönmüştür. Sufiyâne, dervişâne ve âşıkane şiirleriyle çevresini etkileyen şair, Nakşibendi tarikatını bırakarak daha kolay ve daha hoşgörülü kabul ettiği Kadiriyye tarikatına geçmiştir. Kuddûsî'nin divanı tasavvuf ve ilahi aşk konulu şiirlerden oluşmaktadır. Kuddûsî, on altı evlilik yapmıştır ve yirmi altı çocuğa sahiptir. Memleketine döndükten sonra çevresindeki bazı kişiler tarafından ağır bir şekilde suçlanmış ve işkence görmüştür. On üç yıl zaviyesinden dışarı çıkmayan şair, 1849 yılında Bor'daki evinde vefat etmiştir (Uludağ; Köksal, 2002: 315-316).

KOCA RÂGIP PAŞA

Asıl ismi Mehmed olan Koca Râgıp Paşa, İstanbul'da doğmuştur. Şiirlerinde Râgıp mahlasını kullanan şair, Koca Râgıp Paşa olarak tanınmıştır. Babası Defterhâne-i Âmire kâtiplerinden Mehmed Efendi'dir. Râgıp Paşa'nın öğrenimi hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Müstakimzâde'ye göre Râgıp Paşa, babasının dairesinde ve özel hocalardan dersler alarak kendini yetiştirmiştir. Şaire, Râgıp mahlası kitâbet, inşâ, hesap ve defter usullerini öğrendiği Defterhâne'de verilmiştir. Osmanlı'da kâtiplik, mektupçuluk, defter eminliği, reisü'l-küttâblık, gibi görevlerde bulunan Râgıp Paşa, 1757 yılında III. Mustafa'nın ilk sadrazamı olmuştur. Askeri alanda önemli ıslah çalışmaları yapan Râgıp Paşa, III. Mustafa'nın takdirini kazanarak 1758 yılında padişahın kız kardeşi Sâliha Sultan ile evlenmiştir. Râgıp Paşa, nükteleri, zengin kitaplığı, hukuk bilgisi, şairliği ve sohbetleriyle İstanbul'a ve Osmanlı kültürüne katkıda bulunmuştur. Görev yaptığı yerlerde âlimler, mutasavvıflar ve şairlerle dostluk kuran Râgıp Paşa, Fıtnat Hanım, Haşmet, Çelebizâde Asım Efendi gibi şairleri etrafında toplayarak dönemin kültür odaklarından biri olmuştur. Son günlerini İstanbul Koska'da bir külliye yaptırarak geçiren Râgıp Paşa, 1763 yılında vefat etmiştir.

Şairin eserlerinden bazıları şunlardır: Divan, Münşeât-ı Râgıp, Tahkîk ve Tevfîk, Mecmûa-i Râgıp Paşa (URL 12).

KUL NESÎMÎ[14]

Kul Nesîmî'nin hayatına dair doğum ve ölüm tarihleri gibi bilgiler kesin olarak belirlenememiştir. 17.yüzyıl şairlerimizden olan Nesîmî ile Bağdatlı Nesîmî isim benzerliği nedeniyle uzun bir zaman karıştırılmıştır. Cahit Öztelli bu iki şairi birbirinden ayırmak için 17.yüzyılda yaşamış olan Nesîmî'yi "Kul Nesîmî" olarak adlandırmıştır. Şairin asıl adının Ali, mahlasının ise Nesîmî olduğu şu mısrasından anlaşılmaktadır: "Mahlasım Nesîmî ismim Ali'dir" (Öztelli, 1969: 8).

Şairin şiirlerinden hareketle onun iyi bir eğitim aldığı anlaşılmaktadır. Şiirlerinin muhtevasında Hz. Ali sevgisi, on iki imama bağlılık Caferi ve Alevi inancı önemli bir yer tutmakla birlikte şairin beşeri aşkı konu edindiği şiirleri de bulunmaktadır. Hem hece hem de aruz veznini kullanan şair hece vezniyle yazdığı şiirlerinde daha başarılı olmuştur. Şair şiirlerini halkın anlayabileceği şekilde sade bir dil ve samimi duygularla kaleme almıştır (Albayrak, 2002: 303).

LÂMÎ EFENDİ[15]

"Lâmî Efendi, 1804-1847 yılları arasında yaşamıştır. Önemli ve uzun süreli tahsil gördüğü anlaşılmaktadır. Vidin'de kadılık yapmıştır. Müfredleri, gazelleri, medhiyeleri olan şairin bütün şiirlerinde akıcı ve anlamlı bir üslûp hâkimdir (Bilgin, 2010: 75)."

LUTFÎ, VELVELE ÖMER EFENDİ

Çalışmamızın konusunu oluşturan cönkte Lutfî mahlaslı şaire ait 26 şiir bulunmaktadır. Lutfî mahlaslı bu şiirler içerisinde cönkün 108a-108b sayfalarında yer alan şiirin başlığının Ömer Lutfî olduğu görülmektedir. 31b-32a-32b sayfalarındaki Diger Duʿā-yı ʿAsākir-i İslām-ı Şāhane başlıklı şiirin mahlası ise Ömer'dir. Cönkün 46b-47a sayfalarındaki Ġazel-i Muhammes başılığına ve Lutfî mahlasına sahip şiirin Bolu Livâsı Sâlnâmesi[16] adlı eserde yer aldığı görülmektedir. Muhammes nazım şekliyle yazılan bu şiirin adı geçen eserde Bolulu Velvele Ömer Efendi'ye ait olduğu belirtilmektedir. Cönkte tespit edilen Lutfî mahlaslı diğer şiirlere ise herhangi bir

[14] Kul Nesîmî hakkında geniş bilgi için bkz.: Cahit Öztelli, *On Yedinci Yüzyıl Tekke Şairi Kul Nesimi,* Türk Etnografya Folklor ve Turizm Derneği Yayını: 3, Ankara 1969.
[15] Bkz.: M. Şemsettin Bilgin, *Adıyamanlı Şairler,* Adıyaman Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, Adıyaman 2010, s.75-90.
[16] Bkz.: Nermin Kılıç vd. , *Bolu Livâsı 1921-1925 Senesi Sâlnâmesi (Giriş- Metin-Tıpkıbasım-Dizin),* Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları I, Bolu 2008.

kaynakta rastlanılmamıştır. Bu nedenle söz konusu şiirlerin Lutfi mahlasını kullanan hangi şaire ait olduğu belirlenememiştir.

Bolu Livâsı Sâlnâmesi adlı eserde kısa boylu ve fesli olarak tanıtılan Velvele Ömer Efendi'nin ehli dil ve ulemâdan bir zat olduğu belirtilmektedir (Kılıç vd. , 2008: 457-458). Jurnal kitabetinde bulunmuş olan Velvele Ömer Efendi Bolu Sâlnâmesinin yazılışından elli sene kadar önce 1876 yılında vefat etmiştir. Şair, Lutfî mahlasını kullanarak birçok şiir yazmıştır (Kaya Yiğit, 2013: 318-319).

Kaynaklarda Velvele Ömer Efendi'ye ait olduğu belirtilen ve incelemeye esas alınan cönkte de örneği bulunan şiirin ilk ve son bendi şu şekildedir:

Olsa ʿömrüm nice yıl görmesem aṣlā elemi
Devşürüp bir yere cemʿ eylesem ehl-i raḳamı
Cümle ḫalḳ ile berāber ele alsam ḳalemi
Ṣayamam Rabbimiñ iḥsānını çoḳdur keremi
İdemem şükrini īfā ki besīdür niʿamı (46b- 109/1)

Lutfî'yā yalvaragör maġfiret eyler günehüñ
Sende ġayrı güzele baḳma ṣaḳın hā nigehüñ
ʿAfv idüp aġ ider ḥaşrde rūy-ı siyehüñ
Ṣayamam Rabbimiñ iḥsānını çoḳdur keremi
İdemem şükrini īfā ki besīdür niʿamı (47a: 109/5)

MEHMED HANİF[17]

Mehmed Hanif Efendi, 18. yüzyıl Bolulu divan şairlerindendir. Mehmed Hanif'in hayatı hakkında kaynaklardaki bilgiler sınırlıdır. Şairin şiirlerinde kullandığı mahlaslar Hanif ve Hanifî'dir. Şiirlerinde dini ve tasavvufi görüşlere pek yer vermeyen Mehmed Hanif, hicivleri ve beşeri aşk konulu şiirleri ile tanınmıştır. Şairin kâtiplik görevinde bulunduğu ve 1809 tarihinde vefat ettiği düşünülmektedir (Kaya Yiğit, 2015:8). Mehmed Hanif'in bilinen tek eseri divanıdır. Şairin divanı gazel, muhammes, müstezat, mersiye ve hiciv tarzında yazılmış şiirlerden oluşmaktadır (Kaya Yiğit, 2015: 12).

[17] Mehmed Hanif hakkında geniş bilgi için bkz.: Bilge Kaya Yiğit, *XVIII. Yüzyıl Divan Şairi Bolulu Mehmed Hanif ve Divanı*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Bolu 2015.

MEHMED NASÛHÎ

Asıl adı Mehmed olan Nasûhî, Üsküdar'da doğmuştur. Doğum tarihi ile ilgili kaynaklarda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Sipahi zümresinden Nasûhî Bey'in oğlu olan şair, babasının adı ile tanınmıştır. Gençlik yıllarında tasavvufa ilgi duymaya başlayan Nasûhî, Şabaniyye piri Şeyh Karabaş Veli'ye intisap etmiştir. Seyrü sülûkunu tamamladıktan sonra mürşidinin emriyle Mudurnu'ya giden şair, Sunullah Efendi Zaviyesi'nde dini ilimler okutmaya ve halkı irşad etmeye başlamıştır. Şeyhi Karabaş Veli'nin Limni'ye sürgün edilmesi üzerine Nasûhî Efendi, birkaç kez onu ziyarete gitmiştir. Nasûhî, o dönemlerde Limni'de sürgünde bulunan Niyâzî Mısrî'ye hizmetlerinden dolayı Mısrî'nin kendisine dua ettiğini belirtmiştir. Nasûhî, İstanbul'a döndükten kısa bir süre şeyhi Karabaş Veli ona tac-ı şerifini giydirerek irşad için görevlendirmiştir. Mehmed Nasûhî Efendi, Halvetî-Şabanî tarikatının Nasûhiyye kolunun kurucusu olarak kabul edilmektedir. Mehmed Nasûhî, 1718 yılında vefat etmiştir. Nasûhî'nin eserlerinden bazıları şunlardır: er-Risâletü'r-Rüşdiyye fi't-tarikati'l Muhammediyye, Vâridât-ı Kudsiyye, Divançe, Şerh-i Gazel-i Niyâzi-i Mısrî, Tefsîr (Kara, 2003: 500-501).

MUSTAFA SAFVET

Mustafa Safvet Efendi, 1795 yılında Galata'da dünyaya gelmiştir. Galata'da Arap Camisi imamı Mehmet Efendi'nin oğlu olan Safvet yorgancılık işi ile uğraşırmış. Kethüdazâde Ârif Efendi, Menâkıb-ı Kethudazâde adlı eserde Safvet'in Baş Muhasib şuaradan Hâtif Efendi'nin uşağı olduğunu hem hizmet edip hem de öğrendiğini ifade etmiştir. Kaptan-ı Derya Hüsrev Paşa'ya sevdiğinin affedilmesi konusunda bir kaside yazıp ret cevabı alan Safvet, Tophane Ruznamçeliği görevinde bulunan Lebib Efendi'nin dikkatini çekmiştir. Kaynaklarda zevk ve eğlence düşkünü olduğu belirtilen Safvet Efendi, Lebib Efendi'nin yardımıyla memuriyet hayatına girmiştir. Tersâne Ruznamçeliği ve Başkitabetlik görevlerinde bulunan Safvet Efendi, 1845-46 yılında emekli edilmiştir. Şairin, borcundan ve ihtiyaçlarından bahsettiği bazı eserlerinden hareketle geçim sıkıntısı çektiği anlaşılmaktadır. Emekli olduktan sonra yüksek mertebelerde bulunan kişilere sunduğu kasideler ile geçimini sağlamaya çalışmıştır (URL 2).

MUSTAFA ZEKÂÎ EFENDİ[18]

Üsküdarlı olan Mustafa Zekâyî Efendi'nin doğum tarihi bilinmemektedir. Babası Üsküdar muhafızı beylerbeyi Hacı İbrahim Efendi'dir. Öğrenim hayatı hakkında bilgi bulunmayan Mustafa Zekâyî'nin divanından hareketle onun iyi bir eğitim aldığı anlaşılmaktadır. Divan-ı hümayun kaleminde göreve başlayan Zekâyî, babasının vefatından sonra görevini bırakmıştır. Mustafa Zekâyî, İstanbul'dan ayrıldıktan sonra Simav'a gitmiştir ve Halvetiyye-Şabâniyye tarikatı şeyhi Hasan Efendi'ye intisap etmiştir. Şeyhi Hasan Efendi'nin yanında tasavvuf yolunda ilerlemiştir (Bilgin, 2007: 561). Şeyhinin vefatı üzerine İstanbul'a dönen Zekâyî, Ümmî Sinân dergâhı şeyhliğine atanmıştır. Mustafa Zekâyî Efendi, 1812 yılında vefat etmiştir (Bilgin, 2007: 563). Edebi kişiliği ile pek tanınmayan şairin şiirlerinde Fuzûlî etkisi görülmektedir. Şairin divanında Hz. Peygamber, Kerbela ve Hz. Ali konusunda yazılmış şiir türleri bulunmaktadır. Şairin şiirlerinde tasavvufi düşünce hâkim olmakla beraber bazı şiirlerini rindâne, hakîmâne ve kalenderâne tarzında kaleme aldığı görülmektedir (Bilgin, 2007: 564).

MUVAKKİTZÂDE MUHAMMED PERTEV

Muvakkitzâde Muhammed Pertev, İstanbul'da doğmuştur. Sultan Ahmed Camii muvakkiti Çelebi Efendi'nin oğludur. Asıl ismi Muhammed olan şair, şiirlerinde önce Nûrî mahlasını kullanmış, Hoca Neşet'e intisap ettikten sonra hocasının yazdığı mahlasnâme ile Pertev mahlasını almıştır. On beş yaşlarında muhasebe kaleminde memuriyet hayatına başlayan Pertev, sonraki yıllarda hâcegânlık ve vakanüvîslik görevlerine atanmıştır. Kaside yazmaya rağbet etmeyen şairin şiirlerinin birçoğu nedimâne tarzda söylenmiş gazellerden oluşmaktadır. Pertev'in divanı, arkadaşı Beylikçi İzzet tarafından tertip edilmiş, şairin biyografisi de eklenerek Hoca Neşet'e sunulmuştur. Muhammed Pertev, 1807-1808 yılında Edirne'de vefat etmiştir (URL 5).

NİYÂZÎ MISRÎ[19]

Türk edebiyatının önemli mutasavvıf şairlerinden olan Niyâzî Mısrî, 1618 yılında Malatya'da doğmuştur. Asıl adı Mehmed olan şair, ilim tahsili için bir süre Mısır'da kalması dolayısıyla şiirlerinde Mısrî mahlasını kullanmıştır. Mısrî mahlasının

[18] Mustafa Zekâyî Efendi hakkında geniş bilgi için bkz.: Azmi Bilgin, "Mustafa Zekâyi Efendi'nin Hayatı, Edebi Kişiliği, Naʿtları ve Oruç Baba'yla İlişkisi" *Üsküdar Sempozyumu IV Bidiriler (3-5 Kasım 2006)*, Üsküdar Belediyesi Yayınları, İstanbul 2007, s. 561-585.

[19] Niyâzî Mısrî hakkında geniş bilgi için bkz.: Mustafa Aşkar, *Niyâzî-i Mısrî, Hayatı, Eserleri, Görüşleri, İnsan Yayınları*, İstanbul 2004.

yanı sıra şiirlerinde Niyâzî mahlasını da kullanan şair, bu iki ismin birleşiminden oluşan Niyâzî Mısrî, Mısrî Niyâzî, Şeyh Mısrî isimleri ile tanınmıştır. Mısır, Suriye ve Anadolu'nun çeşitli şehirlerine seyahat eden Niyâzî Mısrî, 1646 yılında İstanbul'a gitmiştir. İstanbul'dan ayrıldıktan sonra Anadolu'nun çeşitli şehirlerini dolaşan Mısrî, Uşak'ta Ümmî Sinân'a intisap etmiştir. Tasavvufi yönden kendisini geliştiren Niyâzî Mısrî'nin şöhreti kısa sürede her yere yayılmıştır. Niyâzî Mısrî, Halvetiyye tarikatının Mısriyye kolunun kurucusu olarak kabul edilmektedir (Aşkar, 2007: 166-167).

Yaşamı boyunca çeşitli sebeplerden ötürü birkaç kez sürgüne gönderilen Mısrî, en son sürgüne gönderildiği yer olan Limni'de 1694 yılında vefat etmiştir. Yazmış olduğu eserlerde Yunus Emre tesiri görülen Niyâzî Mısrî, şiirlerini halkın anlayabileceği şekilde sade bir anlatım ile kaleme almıştır. Tekke-tasavvuf edebiyatının öncü isimlerinden olan Niyâzî Mısrî'nin ilahi şeklinde yazdığı şiirlerinin genellikle dini tasavvufi muhtevaya sahip olduğu görülmektedir. Niyâzî Mısrî'nin eserlerinden bazıları şunlardır: Divan, Tuhfetü'l-uşşâk, Risâle fi't-tasavvuf, Risâle-i Devriyye, Şerh-i Esmâü'l-hüsnâ, Şerh-i Nutk-ı Yûnus Emre, Divân-ı İlâhiyât, Mecmûa-i Şeyh Mısrî Efendi, Risâle-i Vahdet-i Vücûd, Taʿbirâtü'l- Vâkıât (URL 11).

PÎR SULTAN

Pîr Sultan Abdal'ın, 16. yüzyıl başlarında Sivas'ın Yıldızeli ilçesinin Banaz köyünde doğduğu tahmin edilmektedir. Pîr Sultan'ın hayatı hakkında tarihi kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Şairin hayatına dair bilgiler sözlü gelenek ortamında halk arasında anlatılan menkıbeler ve şairin şiirleri aracılığıyla öğrenilmiştir. Asıl adının Haydar olduğu ve soyunun Horasan'ın Hoy kasabasından geldiği şairin şiirlerinde geçen mısralardan anlaşılmaktadır. Alevi-Bektaşi inancının yedi büyük şairinden biri olan Pîr Sultan'ın şiirlerinin muhtevası genellikle Hz. Peygamber, Hz. Ali, Hasan ve Hüseyin, on iki imam konularından oluşmaktadır. Halk şiiri geleneğini iyi bilen şairin, şiirlerini coşkulu bir dille söylemesi, halkı ilgilendiren konulara yer vermesi en önemli özelliklerindendir. Farklı dönemlerde Pîr Sultan ile aynı mahlası kullanan birden fazla şairin bulunması onun şöhretinin geniş bir coğrafyaya yayıldığını göstermektedir (Albayrak, 2007: 277).

SEYRÂNÎ

Kayseri'nin Develi ilçesinde doğan Seyrânî'nin doğum tarihi ile ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür. Seyrânî'nin 1800 yılında doğduğu genel kabul görmüştür. Asıl adı Mehmed olan şairin babası Oruza Camii imamı Cafer Efendi'dir. İlk öğrenimini babasından alan Seyrânî, İstanbul'da bulunan Köprülü Medresesinde öğrenimini tamamlamıştır. Seyrânî, geçimini âşıklık yaparak kazanmıştır. Şair, camiler için hat yazması ve cami içi tezyinat yapması ile de bilinmektedir. Bağlı olduğu tarikata dair kesin bir bilgi bulunmayan şairin farklı kaynaklarda Bektaşi, Kadiri veya Nakşibendi tarikatlarından birine intisap ettiği belirtilmiştir. Türk edebiyatında Seyrânî mahlasını kullanan iki şair olduğu bilinmektedir. Bu şairlerden biri Rumelili Seyrânî diğeri ise Ispartalı Seyrânî'dir. Kendisine ait bir divanına ulaşılamayan şairin şiirleri, cönk ve mecmualarda bulunmaktadır. Seyrânî, hece ile yazdığı şiirlerinde açık ve akıcı bir dil kullanırken aruzlu şiirlerinde sanatlı bir söyleyiş ile ağır bir dil kullanmıştır. Şiirlerinde ilahi ve beşeri aşk konularını işleyen, Seyrânî asıl şöhretini dönemin ileri gelenlerini eleştiren şiirleriyle kazanmıştır (URL 4).

SEYYİD NESÎMÎ[20]

14. yüzyıl sonu ile 15. yüzyıl başlarında yaşamış olan divan şairi Nesîmî hakkında kaynaklarda çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Nesîmî hakkında kaynaklarda yer alan bilgiler ise birbiri ile çelişkilidir. Şairin doğduğu yer olarak Şiraz, Şirvan ve Bağdat şehirleri gösterilmektedir. Kaynaklarda Nesîmî isminin yanında Seyyid unvanı da kullanılmaktadır. İyi bir eğitim görmüş olan Nesîmî, tasavvufa yönelerek Fazlullâh Hurûfi'ye intisap etmiştir ve onun halifesi olmuştur. Hurûfilik anlayışının en sadık temsilcilerinden olan Nesîmî, asıl şöhretini Fazlullâh Hurûfi'nin halifesi olduktan ve onun idam edilmesinden sonra kazanmıştır. Şiirlerini, fikirlerini yaymak için bir araç olarak kullanan Nesîmî, fikirlerinin İslâm'a aykırı bulunması sonucunda boynu vurulup derisi yüzülerek öldürülmüştür. Nesîmî, Alevi Bektaşilerin yedi büyük şairinden biridir. Türk edebiyatına önemli etkisi olan şair, Azeri Türkçesinin Fuzûlî'den önceki en büyük şairi olarak kabul edilmektedir. Seyyid Nesîmî'nin başlıca eserleri, Türkçe ve Farsça divanları ile Mukaddimetü'l-Hakaik'tir (Bilgin, 2007: 3-4).

[20] Nesîmî'nin hayatı hakkında geniş bilgi için bkz.: Hüseyin Ayan, *Nesîmî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni I-II*, TDK Yayınları, Ankara 2002.

SEYYİD NİZÂMOĞLU

Doğum tarihi tam olarak bilinmeyen Seyyid Nizâmoğlu, İstanbul'da doğmuştur. Asıl ismi Seyfullâh Kasım'dır. Babası, Silivrikapı tekkesi şeyhi Seyyid Nizâmeddin Ahmed Efendi'dir. İlk dini-tasavvufi eğitimini babasından almış olduğu düşünülen Seyyid Nizâmoğlu daha sonra eğitimini ilerletmesi için babası tarafından Halvetiyye tarikatının Sinâniyye kolunun kurucusu İbrahim Ümmî Sinan'a gönderilmiştir. Seyyid Nizâmoğlu, seyrü sülûkunu tamamladıktan sonra şeyhi, ona babası Seyyid Nizâmoğlu'nun hatırasını yaşatmak için Nizâmî tacı giydirmiştir. Nizâmoğlu Silivrikapı'da kendisi için yapılan Emirler Tekkesi'nde uzun yıllar irşâd faaliyetlerinde bulunmuştur. 1601 yılında vefat eden Nizâmoğlu, tekkesinin hazîresine defnedilmiştir. Şair, coşkun bir dil kullanarak kaleme aldığı şiirlerinde ilahi aşk, ehli beyt sevgisi, on iki imama bağlılık gibi konuları işlemiştir. Seyyid Nizâmoğlu'nun eserlerinden bazıları şunlardır: Miʿrâcü'l-Müʾminîn, Câmiu'l-Maârif, Maʿdenü'l-Maârif, Seyr-i Sülûk, Esrârü'l-Ârifîn, Divan, Risâle-i Tāc-ı Nizâmî, Miftâh-ı Vahdet-i Vücûd (Tosun, 2009: 73).

SULTAN II. MUSTAFA

Sultan II. Mustafa, 1664 yılında doğmuştur. Babası Sultan IV. Mehmed'dir. Amcası II. Ahmed'in ölümü üzerine 1695 yılında tahta çıkmıştır. Padişahlığının ilk yıllarında kazandığı küçük başarıların devamı gelmemiştir. II. Mustafa'nın Karlofça antlaşmasını imzalaması üzerine Osmanlı Devleti gerileme dönemine girmiştir. 1703 yılında Birinci Edirne Vakası adıyla bilinen ayaklanma sonucunda tahttan indirilen II. Mustafa kısa bir süre sonra vefat etmiştir. Şairliği, hattatlığı ve müzisyenliği ile tanınan II. Mustafa, iyi bir eğitim görmüştür. Yazdığı ilk şiirlerde Meftûnî mahlasını kullanan şair, sonraki şiirlerinde İkbâlî mahlasını kullanmıştır (URL 9).

SULTAN III. MUSTAFA

III. Ahmed ile Mihrişah Sultan'ın oğlu olan III. Mustafa, 1717 yılında doğmuştur. Özel bir eğitimle yetiştirilen III. Mustafa, Lale Devri'nin yenilikçi ortamı içinde büyümüştür. Babasının Patrona Halil İsyanı sonucunda padişahlıktan çekilmesinin ardından yirmi yedi yıl kafes hayatı yaşamıştır. III. Osman'ın vefatı üzerine 1757'de tahta çıkmıştır. Sadrazam Koca Râgıp Paşa'nın yardımlarıyla devlet savaşa sokulmamıştır. Askeri alanda bazı yenilikler için çalışmalar yapılmıştır. Koca Râgıp Paşa vefat ettikten sonra 1768 yılında Ruslarla savaş ilan edilmiştir ve ordu

bozguna uğramıştır. III. Mustafa, savaşın getirdiği yenilgiler ile olumsuzlukların etkisiyle 1774 yılında vefat etmiştir. Bilim adamları ile sanatkârları himaye eden III. Mustafa yazdığı şiirlerde Cihangîr mahlasını kullanmıştır. Şiirlerinde yaşadığı devrin umutsuzluklarını işleyen şair, devlet adamlarının yetersizliğinden şikâyet etmiştir (URL 10).

ŞEMʿÎ, PRİZRENLİ

16.yüzyıl divan şairlerinden olan Şemʿî, Kosova'da yer alan Prizren şehrinde doğmuştur. Asıl adı bilinmeyen şairin hayatı hakkında çok fazla bilgi bulunmamaktadır. 16.yüzyılda Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi; 17. ve 18. yüzyılda Beyânî, A. Mustafa, Riyâzi ve Esrâr Dede'ye ait tezkirelerde Şemʿî'nin Prizren'de doğduğu belirtilmekle birlikte söz konusu tezkirelerde şairin doğum tarihi belirtilmemiştir (ĀşıkFerki, 2006:3).

Kaynaklarda Şemʿî'nin belirli bir mesleği olmadığı için düzenli bir eğitim almadığı belirtilmektedir. Şairin şiirlerinden hareketle kendi kendini yetiştiren bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Şemʿî İstanbul'da bulunan Şeyh Vefâ Hankâhı'ndan Ali Dede'ye intisap ederek kendisinden tasavvufi terbiye almıştır. Şair, Türk edebiyatında Şemʿî mahlasını kullanan on şairden biridir. Şemʿî'nin şairliği ise mahlası ile mum arasında ilişki kurularak anlatılmıştır. Mum ışığının aydınlatma özelliği ve parlaklığı dolayısıyla şairin şiirlerinin âşıkâne, mestâne ve yürek yakan türde olduğu söylenmiştir. Şiirlerinde halk söyleyişleri, atasözleri ve deyimlere çokça yer veren Şemʿî, Türkçeyi ustaca kullanan şairler arasında yer almaktadır. Şemʿî divanının müstakil üç nüshasının bulunduğunu belirten Karevelioğlu, bu nüshalar içerisinde Türkiye'deki tek nüshanın Prof. Dr. Hayati Develi'nin özel kütüphanesinde bulunduğunu ifade etmektedir (Karevelioğlu, 2010: 505-506). Murat Ali Karevelioğlu Şemʿî'nin divanı üzerine bir doktora tezi hazırlamıştır.[21]

ŞEMSEDDİN SİVÂSÎ

1520 yılında Tokat'ın Zile kazasında dünyaya gelen Şemseddin Sivâsî'nin asıl adı Ahmed'dir. Şemseddin Sivâsî, ilk öğrenimine Zile'de başlayıp Tokat'ta devam etmiştir. Medrese eğitimini İstanbul'da tamamlayan Şemseddin, müderrislik yapmaya başlamıştır. Müderrislerin kazasker tarafından aşağılanmalarına şahit olup bu duruma çok üzülen Şemseddin, müderrisliği bırakarak tasavvufa yönelmiştir. Şemseddin Sivâsî,

[21] Bkz.: Murat Ali Karavelioğlu, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizrenli Şemʿî'nin Divanı'nın Edisyon Kritiği ve İncelenmesi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2005.

Halvetiyye tarikatının Şemsiyye kolunun kurucusu olarak kabul edilmektedir. Şairin eserlerinden hareketle onun Arapça, Farsça ve dini ilimleri iyi bildiği anlaşılmaktadır. Şemsî mahlasını kullanarak kaleme aldığı birçok manzum eseri bulunan şair, şiirlerini irşad vasıtası olarak kullanmayı tercih etmiştir. Şairin gazel şeklinde yazmış olduğu ilahileri ise çok sevilmiş ve bu ilahilerin bir kısmı bestelenmiştir (Aksoy, 2010:523-524). Şemseddin Sivâsî'nin manzum ve mensur eserlerinden bazıları şunlardır: Divân-ı Şemsî, Süleymâniyye, İbretnümâ, İrşâdü'l-avâm Gülşen-âbâd, Mirʿatü'l-ahlâk ve Mirkâtü'l-eşvâk, Menâzilü'l-ârifîn, Menâkıb-ı Çehâr Yâr-ı Güzîn, Nakdü'l Hâtır (Aksoy, 2010: 525).

ŞÎRÎ

Şîrî'nin hayatı hakkında hakkında kaynaklarda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. 18.yüzyılda İstanbul'da yaşadığı düşünülen Şîrî'nin İstanbul'da bulunan Merdivenköyü' ndeki Bektaşi tekkesi şeyhlerinden Bektaş Çelebi olduğu tahmin edilmektedir. Şîrî, "Cihân var olmadan ketm-i âdemde" mısrasıyla başlayan devriyesiyle tanınmıştır ve daha birçok şiiri bulunmaktadır. Cahit Öztelli, Tekke Şiiri Antolojisi adlı eserde Şîrî'nin Hamdullah isminde ayrı bir şair olabileceği ihtimali üzerinde durmuştur. Sadeddin Nüzhet Ergun ise Şîrî'nin 18. yüzyıl Bektaşilerinden olduğunun tahmin edildiği bilgisini aktarmaktadır. Ayrıca Ergun, Bektaşiler arasında birkaç şiiri meşhur olan Şîrî'nin bazı kişiler tarafından Hacı Bektaş Veli veya Kırşehir hangâhından postnişin olan Bektaşi Çelebilerden biri olduğunun kabul edildiğini belirtmektedir. Şîrî'nin kaynaklarda yer alan şiirlerinden hareketle onun sağlam bir tasavvuf kültürüne sahip güçlü bir şair olduğu anlaşılmaktadır (URL: 7)

TURÂBÎ

Turâbî, 1786 yılında Bulgaristan sınırları içerisinde yer alan Yanbolu'da dünyaya gelmiştir. Asıl ismi Ali olan şair, Yanbolulu Ali Turâbî Baba olarak tanınmaktadır. Sazıyla birçok şehri gezen Turâbî, Melâmiliğe intisap etmiştir. Daha sonra İstanbul'da Bektaşiliğe geçmiştir. 1868 yılında vefat eden Turâbî, Kırşehir Hacı Bektaş Dergâhı Pîr Evi yakınlarında bulunan Kırklar Meydanı'na defnedilmiştir. Şair mezar taşına yazılması için ölmeden önce "Şerbet-i mevti içirdi âkıbet devrân bana/ Vakt ü saat erdi mühlet vermedi bir an bana" beyitiyle başlayan bir şiir yazmıştır. Turâbî, şiirlerinde hem aruz hem de hece ölçüsünü kullanmıştır. Şiirlerinde Hz. Ali ve

Ehli beyte duyduğu sevgi, saygı ve bağlılığı dile getirmiştir. Turâbî'nin şiirlerine dair bilgilerden Alevi Bektaşi inancını benimsediği anlaşılmaktadır (URL 8).

ÜMMÎ SİNÂN[22]

17.yüzyıl mutasavvıf şairlerinden olan Ümmî Sinan, Elmalı'da doğmuştur. Asıl adı Yusuf olan şairin babasının adı İbrahim'dir. Şairin şiirlerinde kullandığı mahlası kaynaklarda hem Ümmî Sinan hem de Sinan Ümmî olarak geçmektedir. Sinan'ın ailesi ve öğrenimi hakkında bilgi bulunmamaktadır (Bilgin, 2017: 1). Niyâzî Mısrî, Uşak'ta Ümmî Sinan'a intisap etmiştir. Ümmî Sinan'ın Niyâzî Mısrî'nin de şeyhi olması şöhretinin yayılmasına tesir etmiş olmalıdır. Ümmî Sinan'ın çeşitli mecmualarda ilahilerinin bulunması ve bazı ilahilerinin bestelenmesi şairin şiirlerinin meclislerde okunduğunu göstermektedir. Ümmî Sinan ile Halvetiyye tarikatının Sinaniyye kolunun kurucusu olan İbrahim Ümmî Sinan (ö. 976/1568) eski ve yeni kaynaklarda birbiriyle karıştırılmıştır. 1657 yılında vefat eden Ümmî Sinan'ın mezarı Elmalı'da yer almaktadır. Kutbü'l Meânî ve Divan, Ümmî Sinan'ın eserleridir (Bilgin, 2017: 2-3).

YUNUS EMRE[23]

Türk edebiyatının önemli şairlerinde olan Yunus Emre'nin hayatına dair ilk tarihi kaynaklarda verilen bilgiler eksik, birbiriyle çelişkili ve menkıbelerle karışmış haldedir. Fuat Köprülü, Bektaşi ananesinde Yunus Emre'nin 13. yüzyılın son yarısında Sivrihisar civarında veya Bolu'da yetişen bir Türkmen köylüsü olduğunun rivâyet edildiğini belirtir (Köprülü, 2014: 370).

Yunus'un medrese tahsili görüp görmediği kesin olmamakla birlikte onun yaşadığı çağın kültürünü şifahen alması dolayısıyla tahsilini yetiştiği tekke ve çevre içinde düşünmek gerekir. Kaynakların çoğunda Yunus, ümmî bir şair olarak gösterilmektedir. Fakat şiirlerinden hareketle onun iyi bir tahsil gördüğü anlaşılmaktadır. Tarikatı kesin olarak bilinmeyen Yunus'un mürşidi Tapduk Emre'dir. Tarikatı konusunda da çeşitli bilgiler bulunmakla birlikte en fazla üzerinde durulan tarikatlar Mevlevîlik ve Bektaşîlik'tir (Tatçı, 2013: 601).

Türk Tasavvuf edebiyatının önemli temsilcilerinden olan Yunus'un amacı halkı irşad ederek onlara faydalı olmak düşüncesidir. Yunus'un şöhreti Anadolu ve Rumeli

[22] Ümmî Sinan hakkında geniş bilgi için bkz.: Azmi Bilgin, *Ümmî Sinan Divanı*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2017.
[23] Yunus Emre hakkında geniş bilgi için bkz.: M. Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Alfa Yayıncılık, İstanbul 2014.

sahalarına yayılarak bütün halk sınıflarını etkilemiştir. Türklerin milli zevklerine hitap eden sanat unsurlarını içine alması bakımından Yunus'un şiirleri Bektaşiler, tekke şairleri ve saz şairlerini etkilemiştir. Bu nedenle Türk edebiyatında Yunus Tarzı şiir söyleme geleneği oluşmuştur (Köprülü, 2014: 479). Yunus Emre daha yaşarken menkıbelerinin tüm Anadolu'ya yayılması sebebiyle vefat tarihi ve mezarının nerede olduğu tam olarak bilinmemektedir. Anadolu'nun geniş coğrafyasında Yunus Emre'ye ait olduğu belirtilen birçok mezar ve makam bulunması halkın ona verdiği kutsiyet ile açıklanmaktadır (Köprülü, 2014: 382). Yunus Emre'nin divanı ile Risâletü'n-Nüshiyye adlı mesnevi şeklinde yazılmış bir eseri bulunmaktadır.

ZÂTÎ SÜLEYMAN EFENDİ[24]

18.yüzyılın mutasavvıf şairlerinden olan Zâtî Süleyman Efendi, Gelibolu'da doğmuştur. Asıl adı Süleyman olan şair, şiirlerinde Zâtî mahlasını kullanmıştır. Süleyman Zâtî, Celvetiyye tarikatının büyük âlim ve şeyhlerinden olan Bursalı İbrahim Hakkı Hazretleri'nin yanında yetişmiştir. Aklî ve naklî ilimleri hocasından öğrendikten sonra hocası tarafından Gelibolu'ya gönderilmiştir. Ardından Keşan'a giden Süleyman Zâtî, Halvetiyye Dergâhı postnişini olmuştur (Arslan, 1994: 7-8). Süleyman Zâtî, tahsilini ve seyrü sülûkunu Bursa'da tamamlaması dolayısıyla Bursalı olarak gösterilmektedir. Keşanlı olarak gösterilmesi ise bu şehirde uzun yıllar çile ve irşâd faaliyetlerinde bulunması dolayısıyladır (Şimsek, 2010:110). Şair Keşan'da bulunduğu sıralarda insanlara islamiyetin emir ve yasakları ile dünya ve ahirette kurtuluşa ermek konularında nasihatlerde bulunmuştur (Arslan, 1994: 8).

Şairin şiirlerinin muhtevasını dini ve tasavvufi konular oluşturmaktadır. Şiirlerinde kullandığı tasavvufi muhtevayı bir şöhret aracı olarak görmeyen Süleyman Zâti, şiirlerini hak yolunda bir irşâd vesilesi olarak kullanmıştır. Anadolu evliyalarının büyüklerinden olduğu kabul edilen Süleyman Zâtî, 1738 yılında Keşan'da vefat etmiştir. Süleyman Zâtî'nin eserlerinden bazıları şunlardır: Divan, Sevânihu'n-Nevâdir fî Maʿrifeti'l-Anâsır, Miftâhu'l-Mesâil, Şerh-i Kasîde-i Ferîde li-İsmail Hakkı, Şerh-i Muammâ-yı Nakşî Tercüme-i Hazret-i Zâtî, Risâle-i fi Mebde-i İnsân, Gülşen-i Vahdet Şerhi (Arslan, 1994: 5).

[24] Zâtî Süleyman Efendi'nin hayatı, eserleri ve tasavvufi görüşleri hakkında geniş bilgi için bkz.: Selami Şimşek, *Keşanlı Süleyman Zâtî ve XVIII. Asırda Celvetîlik*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2005.

Tablo 1.4. Cönkün Envanter Tablosu

Varak Numarası	Şairin Mahlası	Metnin Cönkteki Başlığı	Şekil/Tür	Nazım Birimi/ Sayısı	Vezin
1b-2a	-	-	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
2a-2b	Ẕātī	Divān-ı Ẕātī	Gazel	Beyit / 2	. . - - / . . - - / . . - - / . . -
2a-2b	Ẕātī	-	Gazel	Beyit /6	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
2b	Ḥüsnī	Ḥüsnī	Koşma/ Nefes	Dörtlük /5	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
3a	Naḥifī	Naḥifī	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
3b	Dertlī	Dertlī	Koşma/ Nefes	Dörtlük /3	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
3b-4a	Dertlī	Dertlī	Koşma/ Nefes	Dörtlük /3	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
4a-4b	Nesīmī	Dertlī	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
4b-5a	-	ʿĀşıḳ Şükrī	Şarkı	Bent /3	- . - - / - . - - / - . -
5a-5b	-	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Koşma	Dörtlük /4	(4+4+3) 11'li Hece Ölçüsü
5b-6a	-	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /4	
6a-6b	Dertlī	Dertlī	Koşma/ Nefes	Dörtlük /4	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
6b-7a	ʿĀşıḳ ʿÖmer	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
7b-8a	ʿÖmer	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
8a-8b	Ḳul oġlu	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
8b-9a	ʿÖmer	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
9a-9b	ʿÖmer	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
9b-10a	ʿÖmer	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
10b-11a	Sinān	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Gazel	Beyit /14	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
11b-	Şemʿī	Şemʿī Dīvānı	Gazel	Beyit /8	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
12a	-	-	-	Mısra /2	11'li Hece Ölçüsü
12a	Nasūhī	-	İlāhi	Bent /3	- . - - / - . - - / - . -

12a	-	-	Mensur [Dini Bilgi Arapça]	Satır /3	
12b	Naʿīmi	Muʿammā Naʿīmī	Gazel Muamma	Beyit /6	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
13a	[ʿĀşıḳ ʿÖmer]	-	Murabba	Bent	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
13a	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Dīvān	Murabba	Bent /4	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
13b-14a	Seydī	Dīvān-ı Seydī	Müseddes/ Medhiyye	Bent /4	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
14a-14b	ʿÖmer	Dīvān-ı ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
14b-15a	Fā'ik	Dīvān-ı Fā'ik	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
15b-16a	Şemʿī	Destūr Şemʿī	Murabba	Bent /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
16a-16b	Şemʿī	Ġazel-i Şemʿī	Gazel	Beyit /7	
16b-17a	[ʿÖmer]	Ġazel	Muhammes	Bent /5	
17b-	Pertev	Dīvān-ı Pertev Paşa	Muhammes/ Beddua	Bent /3	
18a	Kenzī	Semāʿī	Semāi	Beyit /5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
18a-18b	Dertlī	Semāʿī	Semāi	Bent /4	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
19a	Hüsnī	Ḳoşma-yı Ḥüsnī	Koşma/ Güzelleme	Dörtlük /4	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
19b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	
20a	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
20b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /4	
21a	-	Şarḳı	Şarkı	Bent	
21b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	- . - - / - . - - / - . -
22a	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
22b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /2	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
23a	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /4	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
23b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

24a	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	11'li Hece Ölçüsü
24b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /4	8'li Hece Ölçüsü
25a	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /4	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
25b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /4	(4+4+3) 11'li Hece Ölçüsü
26a	-	-	Şarkı	Bent /1	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
26a	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
26b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	11'li Hece Ölçüsü
27a-27b	[Seyfullāh]	İlāhī	İlāhi	Bent /4	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
27b-28a	[Yunus Emre]	İlāhī	İlāhi	Bent /5	7'li Hece Ölçüsü
28b	Yūnus	İlāhī	Gazel/ İlāhi	Beyit /3	- - . - / - - . - / - - . - / - - . -
28b-29a	Eşrefoġlu	İlāhī	Gazel/ İlāhi	Beyit /3	
29a-29b	Seyfullāh	İlāhī	İlāhi	Dörtlük /3	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
29b-30a	-	Na't-ı Ẕātī	Gazel/ Naat	Beyit /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
30a-30b	Ferīde	Na't-ı Şerīf	Gazel/ Naat	Beyit /7	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
30b-31a	Luṭfī	Duʿā-yı ʿAsākire-i İslāmiyye-yi Şāhāne	Gazel/ Duanāme	Beyit /9	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
31b-32a-32b	ʿÖmer	Diger Du'ā-yı ʿAsākir-i İslām-ı Şāhāne	Murabba/ Duanāme	Bent /9	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
33a	-	-	Koşma/ Güzelleme	Dörtlük /3	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
33a-33b	Bekdāş	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Koşma/ Güzelleme	Dörtlük /4	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
33b-34a	-	-	Koşma/ Güzelleme	Dörtlük /5	

34b	-	Māni	Mani	Dörtlük /1	(3+4) 7'li Hece Ölçüsü
34b	-	Māni	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
34b	-	Māni	Mani	Dörtlük /1	(3+4) 7'li Hece Ölçüsü
34b	-	Māni	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
34b	-	Māni	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
35a	-	Māni	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
35a	-	Māni	Mani	Dörtlük /1	(3+4) 7'li Hece Ölçüsü
35a	-	Māni	Mani	Dörtlük /1	
35a	-	Māni	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
35b	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
35b	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
35b	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
35b	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
35b	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
36a	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
36a	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
36a	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
36a	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
36b	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
36b	-	-	Mani	Dörtlük /1	(3+4) 7'li Hece Ölçüsü
36b	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
36b	-	-	Mani	Dörtlük /1	
36b	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
37a-37b	Pertev	Pertev Paşa	Muhammes/ Nasihatnāme	Bent /4	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
37b-38a-38b	Dertlī	Ġazel-i Dertlī	Müseddes/ Medhiye	Bent /5	-. - - / - . - - / - . - - / - . -
38b-39a	Ḥayretī	Ḥayretī	Gazel	Beyit/5	-. - - / - . - - / - . - - / - . -
39a-39b	Dertlī	Semāʿi-yi Dertlī	Semāi	Beyit /5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
39b-40a	Dertlī	Dīvān-ı Dertlī	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
40a	Şemʿī	Semāʿi-yi Şemʿī	Semāi	Beyit /5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

40b	-	Şemʿī	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
40b-41a	Dertlī	Dertlī	Koşma/ Nefes	Dörtlük /3	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
41a-41b	Dertlī	Dertlī	Koşma/ Nefes	Dörtlük /4	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
41b	Dertlī	Ġazel-i Dertlī	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
42a	Zihni	Ġazel	Gazel	Beyit /5	-. - - / - . - - / - . - - / - . -
42b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /2	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
42b	-	Beyit	Beyit	Beyit /2	
42b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	. . - - / . . - - / . . - - / . . -
42b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
42b	-	Beyit	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
42b	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
43a	-	Ḳudduṣī	Beyit [Matla]	Beyit /1	
43b	Boş sayfa				
44a-44b	Şükrī	Şükrī	Gazel	Beyit /7	
44b-45a	Luṭfī	Muḫammes Ḳalenderi	Muhammes/ Kalenderi	Bent /5	- - . / . - - . / . - - . / . - -
45b-46a	Luṭfi	Muḫammes Ḳalenderi	Muhammes/ Kalenderi	Bent /5	
46b-47a	Luṭfī	Ġazel-i Muḫammes	Muhammes	Bent /4	. . - - / . . - - / . . - - / . . -
47b	Lāmʿī	Hu	Gazel/ Medhiyye	Beyit /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
47b	-	Beyt-i Reml	Beyit	Mısra /1	

48a-48b	Luṭfī	Münācāt-ı İstiġfāriyye	Muhammes/ Münācat [Arapça]	Bent /5	
49a	Kuddūsī	Münācāt	Gazel/ Münācat	Beyit /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
49b-50a	Şükrī	Medhiyye	Gazel/ Medhiyye	Beyit /9	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
50b	Ġaybī	Ḳalenderi	Kalenderi	Beyit /5	
51a	Ġaybī	Dīvān	Gazel	Beyit /7	
51b	Ġaybī	Ḳalenderi	Kalenderi	Beyit /6	- - . / . - - . / . - - . / . - -
52a	ʿÖmer	-	Murabba	Bent /2	
52a-52b-53a	ʿÖmer	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /4	
53a	ʿĀşık ʿÖmer	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Gazel	Beyit /5	
53b-54a	ʿĀşık ʿÖmer	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /4	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
54a-54b	ʿÖmer	Dīvān	Murabba	Bent /4	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
55a-55b	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Dīvān	Murabba	Bent /4	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
55b-56a	Müdāmī	Müdāmī	Gazel	Beyit /6	
56b	Boş sayfa				
57a	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	11'li Hece Ölçüsü
57b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
58a-58b	-	Türkü	Türkü	Bent /6	
59a-59b	-	Türkü	Türkü	Bent /3	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
59b-60a	-	Türkü	Türkü	Bent /6	
60b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	
61a	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	
61b	-	-	Türkü	Bent /4	11'li Hece Ölçüsü
62a	-	-	Gazel/ Naat	Beyit /3	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -

62a-62b	Sinān Ümmī	Naʿt-ı Resūl	Koşma/ Naat	Dörtlük /3	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
62b-63a	-	Na't-ı Resūl	Koşma/ Naat	Dörtlük /6	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
63b-64a	-	Naʿt	Koşma/ Naat	Bent /4	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
64b-65a	Nūrī	İlāhī	İlāhi	Dörtlük /4	(3+4) 7'li Hece Ölçüsü
65a-65b	Müştāḳ	İlāhī	İlāhī	Dörtlük /4	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
66a-66b	ʿĀşık Yūnus	İlāhī	İlāhi	Dörtlük /4	(4+4) 8'li Hece ölçüsü
67a-67b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /4	8'li Hece Ölçüsü
67b-68a	Ṭanbūrī	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	- . - - / - . - - / - . -
68a-68b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /4	- . - - / - . - - / - . -
69a-	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	8'li Hece Ölçüsü
69b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	
70a-70b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	8'li Hece Ölçüsü
70b-71a	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /4	- . - - / - . - - / - . -
71a-71b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /4	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
71b	-	-	Şarkı	Mısra /3	
72a	-	-	Şarkı	Bent /3	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
72b-73a	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	
73a-73b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	
73b-74a-74b	[Aziz Mahmud Hudāyī]	-	İlāhi	Dörtlük /9	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
75a-75b	Dervīş Yūnus	İlāhī	İlāhi	Bent /5	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
75b-76a	Muḥammed	Şarḳı	Şarkı	Bent /4	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
76b	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /4	8'li Hece Ölçüsü
77a	-	Türkü	Türkü	Bent /4	
77b-78a	-	Türkü	Türkü	Bent/5	
78b-79a	-	-	Şarkı	Bent /7	7'li Hece Ölçüsü

208a-207b	Niyāzī	Niyāzī Dīvānından Menḳul	Gazel	Beyit /7	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
207b-207a	Ẕātī	Dīvān-ı Ẕātī	Gazel	Beyit /6	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
207a-206b	Ẕātī	Diger Dīvān-ı Ẕātī	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . -
206b	Şemʿī	Maṭlab-ı Şemʿī Pesendīde	Gazel	Beyit /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
206b-260a	Şevḳī	Şevḳī	Murabba	Bent /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
205b	-		Beyit [Matla] [Mezar Taşı Yazısı]	Beyit /2	
205b	Şemʿī	Şemʿī Ġayet Pesendīde Olmuşdur	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
205a	ʿĀşıḳ Yūnus	Dervīş Yūnus	Gazel	Beyit /7	
204b	Luṭfī	Luṭfī	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
204b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
204a-203b	Luṭfī	Luṭfī	Muhammes	Bent /5	. . - - / . . - - / . . - - / . . -
203b-203a	Şemʿī	Şemʿī	Gazel	Beyit /5	-. - - / - . - - / - . - - / - . -
203a-202b	Niyāzī	Niyāzī	İlāhi	Dörtlük/5	
202b-202a	Niyāzī	Niyāzī	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
202a-201b	Niyāzī	Niyāzī	İlāhi	Dörtlük /7	- . - - / - . - - / - . -

201b	-	Ḥadīṯ-i Ḳudsī	Mensur/ Hadis [Arapça]	Satır/1	
201a	-	-	Mensur/ Mektup	Satır /9	
201a	-	-	Mensur [Arapça]	Satır /5	
200b	-	Beyit	Beyit	Mısra /1	
200b	-	Beyit	Koşma	Dörtlük /1	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
200b	-	Beyit	Koşma	Dörtlük/ 1	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
200b	-	Saʿādetlü Efendim Ḥażretleri	Mensur/ Mektup	Satır /6	
200a	-	-	Gazel	Beyit /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
200a-199b	Nesīmī	Nesīmī	Gazel	Beyit /3	
199b-199a	Luṭfī	Luṭfī	Gazel	Beyit /5	
199a	Fużūlī	Güfte-yi Fużūlī	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
199a	-	Diger Fużūlī	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
199a	-	Beyit	Beyit	Beyit /2	
198b-198a	Şemʿī	Şemʿī	Gazel	Beyit /8	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
198a-197b	-	Ḫutbe-yi Muṭlaḳ	Mensur/ Dua [Arapça]	Satır /11	
197b	-	Ḫuṭbe-yi Muṭlaḳ	Mensur/ Dua [Arapça]	Satır /11	
197a	-	Ḫuṭbe-yi Muṭlaḳ	Mensur/ Dua [Arapça]	Satır /11	

197a	-	-	Beyit [Müfred Arapça]	Beyit /1	
196b-196a	Mışrī	Niyāzī	Gazel	Beyit /7	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
196a-195b	Niyāzī	Niyāzī	Gazel	Beyit /7	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
195b-195a	Dertlī	Dertlī	Koşma/ Nefes	Dörtlük /3	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
195a	Luṭfī	Tārīḫ-i Luṭfī	Gazel	Beyit /5	
194b	Sezāyī	Dīvān-ı Sezāyī	Gazel	Beyit /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
194b-194a	Eşrefoġlu Rūmī	Dīvān-ı Eşref-i Rūmī	Gazel	Beyit /5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
194a-193b	ʿAbdulḳādir	Ġazel-i ʻAbdulḳādir Geylānī	Gazel	Beyit /6	
193b-193a-192b	Ṭālib	Ġazel	Müseddes	Bent /4	. . - - - / . . - - - / . . - - - / . . -
192b-192a	Eşrefoġlu Rūmī	Eşref-i Rūmī	Gazel	Beyit /6	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
192a	Şükrī	Çerāḳ-ı Tercümān	Gazel/ Çerağ Düvāzı	Beyit /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
191b-191a-190b	-	İbrahīm Ḥaḳḳı Ḥażretleriniñ Elif Münācātı	Murabba/ Münācat	Bent /8	
190b-190a-189b	Şükrī	Ġazel-i Cezbī	Müseddes	Bent/ 5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

189a	Zekāī	Naʿt-ı Resūl	Gazel/ Naat	Beyit/6	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
188b	Pīr Sulṭān	Pīr Sulṭān	Gazel	Beyit/ 5	8'li Hece Ölçüsü
188b		Beyit	Beyit	Beyit /2	
188b	[Ecrī]	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
188a	Türābī	Post Nişīn Türābī Babanıñ Dār-ı Beḳā Tārīḫi	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
188a-187b	Fevzī	Dīvān-ı Fevzī	Murabba	Bent/3	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
187a	-	-	Beyit/ [Muamma]	Beyit/2	
187a	-	Bismillāḥirraḥmanirraḥim	Mensur/ Dua [Arapça]	Satır /3	
186b	Boş sayfa	-	-	-	-
186a-185b	Ābī	-	Gazel	Beyit /8	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
185b-185a	Ābī	-	Gazel	Beyit /7	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
185a	-	Beyit	Beyit [Müfred]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
184b-184a-183b-183a	-	Hicv-i Nādān-ı Türk	Koşma/ Taşlama	Dörtlük /10	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
183a	-	-	Beyit	Beyit/2	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
183a	-	-	Beyit	Beyit/2	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
182b-182a-181b	Ḳızıl Ḥāfıẓ	-	Koşma/ Taşlama	Dörtlük /11	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

181a	Boş sayfa				
180b	Boş sayfa				
180a	Boş sayfa				
179b	Boş sayfa				
179a	Boş sayfa				
178b	Boş sayfa				
178a	Boş sayfa				
177b	Boş sayfa				
177a	Boş sayfa				
176b	Boş sayfa				
176a	-	Ālāy Beginñ Muḥammed Beginñ Līnet-i Muʿālecesi	Mensur/ İlaç tarifi	Satır /2	
176a	-	Öksürük İçin	Mensur/ İlaç tarifi	Satır /2	
176a	-	Ṭuzlu Balġam İçin	Mensur/ İlaç tarifi	Satır /5	
175b	-	[Balgam ve basur için]	Mensur/ İlaç tarifi	Satır /5	
175b	-	[Gece yanığı]	Mensur/ İlaç tarifi	Satır /5	
175a	Boş sayfa				
174b	Boş sayfa				
174a	Boş sayfa				
173b	Boş sayfa				
173a	Boş sayfa				
172b	Boş sayfa				
172a	Boş sayfa				
171b	Boş sayfa				
171a	Boş sayfa				
170b	Boş sayfa				
170a	Boş sayfa				

169b		Feṭḥ-i Bolu Sene 724	Mensur/ Tarih	Satır /2	
169b		Feṭḥ-i Mudurnu Sene 829	Mensur/ Tarih	Satır /1	
169b		Feṭḥ-i İslāmbol Sene 856	Mensur/ Tarih	Satır /1	
169b		Sultan Mahmut'un Nizamı icadı 1240 Senesi	Mensur/ Tarih	Satır /1	
169b		Sultan Mecīd Moskof Muharebesi 1270 Senesi	Mensur/ Tarih	Satır /3	
169a-168b	ʿĀşıḳ ʿÖmer	ʻĀşıḳ ʻÖmer	Koşma/ Nefes	Dörtlük /5	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
168b-168a	ʿÖmer	ʻĀşıḳ ʻÖmer	Murabba	Bent /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
167b	Neşātī	Neşātī	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
167a-166b	ʿĀrif [ʿĀşıḳ ʿÖmer]	ʿĀrifī	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
166b-166a	ʿÖmer	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
166a-165b	Nihānī ʿÖmer	Nihānī	Murabba	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
165a-164b	Şükrī [Kul Nesīmī]	Şükrī	Gazel	Beyit /7	- . - - / - . - - / - . - - / - . -

164b- 164a- 163b- 163a	-	İlāhī Ecel	İlāhi	Dörtlük /15	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
162b- 162a- 161b	Şükrī	-	Müseddes	Bent /6	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
161b- 161a	Luṭfī	Ġazel	Gazel	Beyit /7	. . - - - / . . - - - / . . - - - / . . -
161a- 160b	Luṭfī	Luṭfī	Gazel	Beyit /5	. . - - - / . . - - - / . . - - - / . . -
160b	Luṭfī	Luṭfī	Kalenderi	Beyit /5	- - . / . - - . / . - - . / . - -
160a- 159b	Şākir	Na't-ı Şerīf	Gazel/ Naat	Beyit /7	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
159b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
159a	Boş sayfa				
158b	Boş sayfa				
158a	Boş sayfa				
157b	Boş sayfa				
157a	Boş sayfa				
156b	Boş sayfa				
156a	Boş sayfa				
155b	Boş sayfa				
155a	Boş sayfa				
154b	Boş sayfa				
154a	Boş sayfa				
153b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- - . / - . - . / . - - . / - . -
153b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
153b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	

153b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
153b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
153a	Luṭfī	Luṭfī	Gazel	Beyit /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
153a-152b	Luṭfī	Luṭfī	Gazel	Beyit /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
152b	-	Dibāde	Beyit [Müfred]	Beyit /1	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
152b	-	Beyit	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	
152a	-	Dīvān	Gazel	Beyit /7	
151b	Sayfanın devamı boş bırakılmıştır	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
151a-150b	-	İlāhī	İlāhi	Bent /6	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
150a-149b	Zāhid [Ahmed Cāhidī]	İlāhi	İlāhi	Bent /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
149a	Şemsī	İlāhī	Gazel/ İlāhi	Beyit /4	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
149a	Niyāzī	Niyāzī	Gazel	Beyit /5	. - - - / . - - - / . - -
148b	[Süleyman Zātī]	-	Gazel	Beyit /4	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
148b-148a	[Süleyman Zātī]	-	Gazel	Beyit /4	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
148a	-	Ḫaste Olan Kimesne Bu Duʿāyı Dāʾimā Oḳuya Şifā-yı Şerīfden	Mensur/ Dua [Arapça]	Satır /6	

148a-147b	Nihānī	Ġazel	Gazel	Beyit /6	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
147b	-	Beyit	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
147b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
147a-146b	-	-	Gazel/ Naat	Beyit /6	
146b	Niyāzī	-	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
146a	Seyrānī	Seyrānī	Koşma/ Nefes	Dörtlük /4	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
145b-145a	Seyyāhī	Seyyāhī	Koşma/ Nefes	Dörtlük /4	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
145a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
145a	Niyāzī	Ḥarfü'z-zāl	Gazel/ Münācat	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . -
144b	-	-	Mensur [Arapça-Türkçe]	Satır /6	
144b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
144b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
144b	-	-	Beyit [Farsça]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
144b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
144a	ʿİzzet	-	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
143b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . -
143b	-	Suʾāl ü Cevāb-ı Ḫātemi Ḳıṭʿa-yı Ez Dīvān	Beyit	Beyit /4	

143b	-	-	Gazel	Beyit /6	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
143a	-	Beyit	Beyit [Matla Farsça]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
143a	-	-	Beyit [Matla Farsça]	Beyit /1	- . - - / - . - / - . - - / - . -
143a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
143a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
143a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
142b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
142b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
142b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
142b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
142b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
142a	-	-	Dörtlük [Farsça]	Dörtlük/1	- . - - / - . - - / - . -
142a	-	-	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	
142a	-	-	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	
142a	-	-	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	

142a	-	-	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	
142a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
142a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
142a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
142a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
142a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
142a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
142a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
142a	-	-	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	
141b	-	-	Beyit	Mısra /3	
141b-142a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
141b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
141b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
141b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
141b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
141b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	

141b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
141b-141a	[Āşık Ömer]	-	Beyit	Beyit/2	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
141a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
141a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
141a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - - / - . - - - / - . -
141a	-	-	Beyit	Beyit /2	
141a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
141a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
141a		-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
141a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
140b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
140b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
140b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - - / - . - - - / - . -
140b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
140b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
140b	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
140b	-	-	Mensur/ Hadis [Arapça]	Satır /1	

140b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
140b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	-.-- /-.--/-.--/-.-
140a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
140a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	.---/.---/.---/.---
140a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	-.-- /-.--/-.--/-.-
140a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	.---/.---/.---/.---
140a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	-.-- /-.--/-.--/-.-
140a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	-.-- /-.--/-.--/-.-
140a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
140a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
140a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	.---/.---/.---/.---
140a-139b		-	Beyit	Beyit /2	
139b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
139b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
139b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
139b	-	Beyit	Beyit [Matla Farsça]	Beyit /1	

139b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
139b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
139b	[III. Mustafa]	Beyit	Beyit	Beyit /3	
139a	-	Beyit	Beyit [Müfred]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
139a	-	-	Beyit [Müfred Farsça]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
139a	-	-	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	
139a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
139a	-	-	Beyit [Arapça]	Beyit /1	
139a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
139a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
139a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
138b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
138b	-	-	Beyit	Beyit /2	
138b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
138b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
138b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	

138b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
138b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
138a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
138a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
138a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
138a	-	-	Beyit [Matla Farsça]	Beyit /1	
138a	-	-	Dörtlük [Matla Farsça]	Dörtlük/1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
138a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
138a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
138a	-	-	Beyit [Matla Farsça]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
137b	-	-	Beyit [Farsça]	Beyit /2	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
137b	-	-	Beyit [Matla Farsça]	Beyit /1	
137b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
137b	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
137b	-	-	Beyit	Mısra /3	

137a	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
137a	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit/1	
137a	-	-	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	
137a	-	-	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	
137a	-	-	Beyit [Matla Farsça]	Mısra /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
137a	-	-	Beyit	Beyit/1	
137a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
137a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
137a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
137a	-	-	Mani	Dörtlük /1	(4+3) 7'li Hece Ölçüsü
136b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
136b	-	-	Beyit [Arapça]	Beyit /1	
136b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
136b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
136b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
136b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	

136a	-	-	Beyit [Arapça]	Beyit /1	
136a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
136a	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
136a	Ḥanīf	Beyt-i Ḥanīf	Beyit	Beyit /3	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
135b	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
135b	-	-	Beyit [Arapça]	Beyit /1	
135b	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
135b	-	-	Beyit [Farsça]	Beyit /2	
135b	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
135b	-	-	Beyit [Farsça]	Beyit /2	
135b	-	-	Beyit [Matla Farsça]	Beyit /1	
135b	-	-	Beyit [Matla Farsça]	Beyit /1	
135b	-	-	Beyit [Matla Farsça]	Beyit /1	
135a	-	Hū	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	
135a	-	-	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	

135a	-	-	Mensur [Matla Arapça]	Satır/3	
135a	-	-	Mensur [Arapça]	Satır/1	
135a	-	-	Mensur [Arapça]	Satır/3	
134b	-	-	Mensur/ [Arapça]	Satır /3	
134b	-	-	Mensur [Arapça]	Satır/1	
134a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	.---/.---/.---/.---
134a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	.---/.---/.---/.---
134a	-	Ḍarb-ı Mi̱sāl	Atasözü [Arapça]	Satır /1	
133b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	.---/.---/.---/.---
133b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	--./.---/--./.---
133b	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	..--- /..---/..---/..-
133b	-	Beyit	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	
133b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	-.-- /-.--/-.--/-.-
133a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	-.-- /-.--/-.--/-.-
133a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	

133a	[Bağdatlı Rūhī]	Beyit	Beyit	Beyit /2	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
133a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
133a	-	Beyit	Beyit [Arapça]	Beyit /1	
133a	-	Beyit	Beyit [Arapça]	Beyit /1	
132b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
132b	-	Kibār-ı Kelām	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	
132b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
132b	-	Beyit	Beyit	Beyit /2	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
132b	-	-	Beyit	Beyit /2	
132b	-	Beyit	Beyit [Müfred]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
132a	-	Beyit	Beyit/ Lugaz [Arapça]	Beyit /1	
132a	-	Luġaz Beyit	Beyit/ Lugaz [Arapça]	Beyit /1	
132a	-	Luġaz Elcevab	Mensur/ Lugaz [Arapça]	Satır/10	
131b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . -
131b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
131b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
131b	-	Beyit	Beyit	Beyit /2	- . - - / - . - - / - . - - / - . -

131b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
131a	-	Hū	Beyit [Matla Arapça]	Beyit /1	
131a	-	-	Mensur [Arapça]	Satır /1	
131a	-	Beyit	Beyit [Müfred Farsça]	Beyit /1	
131a	-	Beyit	Beyit [Matla Farsça]	Beyit /1	
131a	-	-	Beyit [Arapça]	Beyit /1	
131a-130b	-	Hū	Dörtlük/ [Mezar Taşı Yazısı]	Dörtlük/1	
130b	-	-	Beyit [Matla Farsça]	Beyit /1	
130b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
130b	-	Selām-ı Ḳabr	Mensur/ Dua [Arapça]	Satır /6	
130a	-	-	Mensur/ Dua [Arapça]	Satır /3	
130a-129b	-	-	Mensur/ Hadis [Arapça]	Satır/11	

129b	-	-	Mensur [Arapça]	Satır/1	
129b	-	-	Mensur [Arapça]	Satır/1	
129b	-	Muʿammā	Mensur/ Muamma [Arapça]	Satır/1	
129b	-	Muʿammā	Mensur/ Muamma [Arapça]	Satır/1	
129b	-	Muʿammā	Mensur/ Muamma [Arapça]	Satır/1	
129b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- - . / . - - . / . - - . / . - -
129a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /2	
129a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
129a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
129a	-	Beyit	Beyit [Mezar Taşı Yazısı]	Beyit /2	
129a	-	-	Beyit [Mezar Taşı Yazısı]	Beyit /2	
129a	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
129a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . -
128b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	

128b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
128b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
128b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	. . - - / . . - - / . . -
128b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
128b	-	Beyit Cumʿanıñ Edāsınıñ şarṭı	Beyit	Mısra /3	
128a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
128a	-	Ḥadiṣ	Mensur/ Hadis [Arapça]	Satır /1	
128a	-	Kibar-ı Kelām	Mensur [Arapça]	Satır /1	
128a	-	Kibār-ı Kelām	Mensur [Arapça]	Satır /1	
128a-127b	Selbesī	Selbesī	Gazel	Beyit /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
127b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
127b	-	İşbu Duʿāyı Ḳurān-ı Kerīm'de Secde Āyeti geldikde oḳıyalar	Mensur/ Dua [Arapça]	Satır /2	
127b	-	Ḳālellāhu Teʿāla	Mensur [Arapça]	Satır /1	

127b	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
127a	Gedā	Medhiyye	Gazel/ Medhiye	Beyit /6	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
126b	-	-	Mensur/ Dua [Arapça]	Satır/5	
126b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
126b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
126b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
126a-125b	-	Medhiyye	Murabba/ Medhiyye	Bent /4	
125b-125a	Niyāzī	Beyit Niyāzī	Gazel	Beyit /7	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
125a	-	-	Mensur [Arapça]	Satır /1	
125a	-	-	Mensur [Arapça]	Satır /2	
124b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
124b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
124b	-	Beyit	Beyit	Beyit /2	
124b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
124b	-	Beyit	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
124b	-	-	Mensur	Satır /1	
124a	-	Tertīb-i Eflāṭūn	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /6	

123b	-	Beyit	Beyit/ İlaç Tarifi	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . -
123b	-	Bāṣūr İçün	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /2	
123b	-	Ḳızıl İçūn Mīl	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /2	
123b	-	Frengi ʿİlleti	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /2	
123b	-	Yara İçün	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /1	
123a	-	Men Ḥıfz-ı Kurrā Men Ketebe Kurrā	Mensur/ İlaç Tarifi [Tuzlu Balgam ʿilletine]	Satır /3	
123a	-	[Hararet İçün]	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /1	
123a	-	Aḳarca Mayāṣırı Veyli İçün	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /3	
122b	-	-	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /2	
122b	-	[Mide fesadı]	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /3	
122b	-	[Bel tutulması]	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /3	
122b	-	[İstiska illeti için]	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /2	
122a	Rāġıp	Rāġıp Paşa	Beyit [Matla]	Beyit/1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
122a	-	Beyit	Beyit [Müfred]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

122a	-	Ḳāle ʿaleyhi's Selām	Mensur/ Hadis [Arapça-Türkçe]	Satır /2	
122a	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
122a	-	Beyit	Beyit	Beyit /2	-.-- /-.--/-.--/-.-
122a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
121b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
121b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
121b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
121b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
121b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
121b	-	Murād Cevāb-ı Nābī	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
121a	Boş sayfa				
120b	Sayfanın devamı boş bırakılmıştır	[Sıtma İçün]	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /2	
120a	-	Beyit	Beyit [Müfred]	Beyit /1	-.-- /-.--/-.--/-.-
120a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	.---/.---/.---/.---
120a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	-.-- /-.--/-.--/-.-
120a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	.---/.--- /.--

120a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
119b	-	-	Mensur/ İlaç Tarifi	Satır /10	
119b	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	
119b	-	Beyit	Beyit [Müfred]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
119b		Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	. . - - / . . - - / . . - - / . . -
119a-118b	Dervīş Oġlu	Kemāl Ḥażretleriniñ Ḳarşısında Ṣākin Dervīş Muṣṭafā'nıñ Kelāmı	Murabba/ Hiciv	Bent /7	
118a	Ẓarīfī	Ẓarīfī	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
117b	Şemʿī	Şemʿī	Koşma/ Nefes	Dörtlük /4	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
117a-116b	Rāżi	-	Müseddes/ Mersiye	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
116b-116a	Şemʿī	Şemʿī	Müseddes/ Mersiye	Bent /4	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
115b-115a	Sezāyī	Mersiyye	Murabba/ Mersiye	Bent /7	- . - - / - . - - / - . -
114b	Şükrī	Mersiyye	Gazel/ Mersiye	Beyit /6	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
114a-113b	Vāfe	Mersiyye	Muhammes/ Mersiye	Bent /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
113b	-	-	Gazel/ Mersiye	Beyit /5	- - . / . - - . / . - - . / . - -
113a-112b	Ārifi	-	Müseddes/ Mersiye	Bent /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -

112b	Dertlī	Dertlī	Gazel	Beyit /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
112a	Niyāzī	Niyāzī	Gazel	Beyit /7	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
111b	Eşrefoġlu Rūmī	-	Gazel	Beyit /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
111b	-	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	- - - / . - - - / . - - - / . - -
111a-110b	Luṭfī	Luṭfī	Gazel	Beyit /10	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
110b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
110b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
110b	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	
110a-109b	ʿĀşıḳ Yūnus	İlāhi	İlāhi	Dörtlük /5	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
109b-109a	ʿĀşıḳ Yūnus	İlāhi	İlāhi	Dörtlük /5	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
109a-108b	ʿĀşıḳ ʿÖmer	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /4	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
108b-108a	-	Şarḳı	Şarkı	Bent /3	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
108a-107b	Luṭfī	ʿÖmer Luṭfī	Gazel	Beyit /7	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
107a	Luṭfī	Lutfī	Gazel	Beyit /5	- - - / . - - - / . - - - / . - -
107a-106b	Niyāzī	Niyāzī	Gazel/ Münācat	Beyit /7	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
106a-105b	ʿÖmer	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Gazel	Beyit /6	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
105b	ʿÖmer	ʿĀşıḳ ʿÖmer	Koşma/ Nefes	Dörtlük /7	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
105a-104b	Marʿaşī	Hū	Gazel	Beyit /11	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

104a	ʿÖmer	Şarḳı	Şarkı	Bent /4	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
103b	-	Dertlī	Koşma/ Nefes	Dörtlük /3	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
103a	Dertlī	Dertlī	Gazel	Beyit /6	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
102b	-	Ḳoşma	Koşma	Dörtlük /4	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
102a	Lutfī	Ġazel-i Luṭfī	Gazel	Beyit /5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
101b	Luṭfī	Ġazel	Gazel	Beyit /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
101b-101a	Luṭfī	Luṭfī	Gazel	Beyit /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
101a-100b	Şükrī	Dīvān	Gazel	Beyit /8	
100b-100a	Luṭfī	Ġazel	Gazel	Beyit /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
100a-99b	Luṭfī	Ġazel	Gazel	Beyit /7	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
99b	Luṭfī	Ḳalenderi	Kalenderi	Beyit /5	- - . / . - - . / . - - . / . - -
99a	-	Ḳalenderī	Kalenderi	Beyit /4	- - . / . - - . / . - - . / . - -
99a	-	Ḳalenderī	Kalenderi	Beyit /3	- - . / . - - . / . - - . / . - -
98b	Luṭfī	Dīvān	Gazel	Beyit /5	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
98b	-	Beyit	Beyit [Müfred]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
98a-97b	Luṭfī	Dīvān-ı Luṭfī	Gazel	Beyit /9	
97b-97a	Şemʿī	Dīvān-ı Şemʿī	Gazel	Beyit /6	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -
97a	-	Beyit	Beyit [Matla]	Beyit /1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
96b-96a	Dertli [Şīrī]	Dertli	Koşma/ Devriye	Dörtlük /6	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
95b-95a	Ḥacı Bekdāş [Şīrī]	-	Koşma/ Nefes	Dörtlük /5	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
95a-94b	Bīcān	Aḥmed Bīcān	Gazel	Beyit /6	
94b-94a	Gedā ʿAbdāl	Gedāyī	Gazel	Beyit /6	- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -

94a-93b	ʿÖmer	Ġazel-i ʿĀşıḳ ʿÖmer	Murabba	Bent /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
93a	Seyrānī	Ġazel	Koşma/ Nefes	Dörtlük /4	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
92b-92a	-	Ġazel	Murabba	Bent /4	
92a	-	Ġazel	Muhammes/ Münācat	Bent /3	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
91b	Dertlī	-	Gazel	Beyit /3	
91b	-	Ġazel-i Şemʿī	Gazel	Beyit /6	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
91a	Nesīmī	-	İlāhi	Dörtlük /4	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
90b	Şākir	İlāhī	İlahi	Dörtlük /4	
90a	Dervīş Yūnus	İlāhi	İlāhi	Dörtlük /4	(6+5) 11'li Hece Ölçüsü
89b	-	İlāhī	İlāhi	Dörtlük /5	
88b-89a	-	İlāhī	İlāhi [Arapça]	Dörtlük /6	
88a	-	İlāhī	İlāhi	Bent /3	- . - - / - . - - / - . -
87b	Nesīmī	İlāhī	Gazel	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
87a	Seyyid Niẓāmoġlu	İlāhī	İlāhi	Dörtlük /3	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
86a-86b	Meftūnī	İlāhī	İlāhi [Arapça-Türkçe]	Bent /4	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
85b-86a	-	İlāhī	İlāhī	Bent /3	
85b	Faẓlī	İlāhī	Gazel/ İlāhi	Beyit /5	
85a	[Hacı Hāfız Ahmed Fethī]	-	İlāhi	Bent	
84b-84a	Ṣaffet	Ġazel-i Ṣaffet	Gazel	Beyit /9	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
84a	[Koca Rāgıp Paşa]	-	Beyit [Müfred]	Beyit /1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -

84a	[Bağdatlı Rūhī]	-	Terkib-i Bent	Beyit /7	- - . / . - - . / . - - . / . - -
84a	-	-	Dörtlük [Arapça]	Dörtlük /1	
83b	Nesīmī	Ġazel	Gazel/ Nasihatnāme	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
83b	-	-	Beyit [Matla]	Beyit /1	
83b-83a	-	Ġazel	Gazel/ Münācāt	Beyit /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
83a-82b-82a	Dertlī	Kelām-ı Dertlī	Müseddes	Bent /5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -
82a-81b-81a	-	İlāhī	İlāhi	Bent /4	(4+4) 8'li Hece Ölçüsü
81a	-	-	[Temmet]	Dörtlük/1	
80b-80a	Eşrefoġlu	Eşrefoġlu	İlāhi	Bent /7	
79b-79a	-	Rubāʿi	Murabba	Bent /5	

2. BÖLÜM

2.1. METİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM

İncelemeye esas alınan cönkün iki başlangıç noktası bulunması sebebiyle ilk olarak 1a ile 79a arasında bulunan metinler çevrilmiştir. Ardından 208a'dan başlanıp 79b' ye kadar olan kısımların çevirisi yapılmıştır.

Çalışmada çevirisi yapılan tüm metinlere sırasıyla metin numarası verilmiştir. Cönkte başlığı bulunan metinlerin başlıkları metin numarasının altına yazılmıştır. Başlığı bulunmayan metinlere herhangi bir ekleme yapılmamıştır. Ayrıca şiirlerin tespit edilen vezinleri, başlığı bulunan şiirlerde başlık altına başlığı bulunmayan şiirlerde metin numarasının altına eklenmiştir. Şiirlerde kullanılan nazım birimlerine göre her beyit, bent ve dörtlüğün başı numaralandırılmıştır. Şairlerin mahlasları italik yazı karakteri ile gösterilmiştir.

Arapça ve Farsça metinler Latin harflerine aktarılıp Türkçe anlamları dipnotta verilmiştir. Arapça âyet ve hadisler italik yazı karakteri ile belirtilerek anlamları dipnotlarda gösterilmiştir.

Cönkte yer alan şiirler, başta şairlerin yayımlanmış divanları olmak üzere konu ile ilgili hazırlanmış yüksek lisans/doktora tezleri ve diğer akademik çalışmalar ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucu ortaya çıkan farklılıklar dipnot sistemi ile gösterilmiştir. Söz konusu farklılıklar dipnotta gösterilirken önce cönkte yer alan kelimeye yer verilerek kelimenin cönkte yer aldığını belirten "C. :" kısaltma işareti eklenmiştir. Daha sonra kelimenin karşılaştırma yapılan divandaki şekline yer verilerek kelimenin sonuna şairin divanından alındığını belirten "D." kısaltması eklenmiştir. Şiirlerin karşılaştırıldığı eser yüksek lisans/doktora tezi ise kelimenin sonuna "T." makale ise "M." kitap ise "K." kısaltmaları eklenmiştir.

Cönkteki bazı şiirlerde eksik ve yanlış kullanımların olduğu görülmüştür. Vezin ve anlam gereği eksik ve yanlış kullanıldığı tespit edilen bu kelimelerin karşılaştırma yapılan divanlardaki şekilleri tercih edilmiştir. Yapılan bu düzeltmeyi belirtmek amacıyla ilk önce kelimenin karşılaştırma yapılan divandaki şekline yer verilip "D. :" kısaltması eklenmiştir. Ardından kelimenin cönkte yer alan şekline yer verilmiştir. Karşılaştırma yapılan divanda bulunup cönkte yer almayan kelimeler "- C." işaretiyle belirtilmiştir. Cönkte bulunup divanda yer almayan kelimeler için ise "- D" işareti kullanılmıştır.

Cönkte yer alan bazı şiirlerin kaynaklarda yer almadığı görülmüştür. Bu şiirlerde tespit edilen eksiklikler vezne ve anlama uygun olacak şekilde köşeli parentez "[ ]" kullanılarak tamamlanmıştır. Vezin ve anlam gereği, fazladan yazıldığı düşünülen kelime ve ekler ise yay ayraç "( )" içerisine alınmıştır. Cönkün fiziksel özelliklerinden dolayı okunamayan kısımlar "[...]" işareti ile gösterilmiştir. Özellikle Arapça ve Farsça metinlerde anlaşılamayan kısımlar olduğu gibi bırakılmıştır.

Cönkü derleyen kişi şarkı, türkü, ilahi başlıklı şiirlerin ilk bendinden sonra bent sonlarında tekrar eden mısraları belirtmek için eyżân kelimesini kullanmıştır. Bu çalışmada her bent sonunda eyżân yerine tekrar eden mısralar yazılmıştır.

Cönkün imlâ özellikleri başlığı altında ele alınan atıf vavları ve tamlamaların yazımında ortaya çıkan imlâ farklılıkları standart imlâ esas alınarak çeviri sırasında düzeltilmiştir. Ayrıca bazı şiirlerde yazılmayan atıf vavları köşeli parentez içerisinde "[u]" şeklinde gösterilmiştir.

2.2. CÖNKÜN ÇEVİRİYAZI METNİ

1a

Erbaʿīniñ yedinci günü iki sāʿat elli beş daḳīḳada güneş ṭulūʿ etmişdir.

Sene 1285
Bu mecmūʿayı yazdım yādigār olmaḳ içün
Oḳuyan yazana bir duʿā ḳılmaḳ içün

Her kim bu mecmūʿayı bulup virmez ise şefāʿat Resūlullāhdan

1b

-1-

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bāb-ı ʿaşḳıñ bendiniñ miftāḥı bismillāh imiş
   Besmele sırrı ḳamū ʿālemde ʿaşḳullāh imiş

2. Cān göziyle ḳıl temāşa ʿālemiñ maʿbūdı bir
   Herkese ḳılmaḳ muḥabbet ḥasbeten lillāh imiş

3. Ders alup āmentü billāh añladım ben sırrını
   Emr ü nehyiñ ḫayr u şerriñ ṣāḥibi Allāh imiş

4. Āyet-i Ḳur'ān-ı ʿāẕīmü'ş-şānda sen isbāta baḳ
   Varlıġıñ yoḳluġıña bāʿiṣ kesb- i ẕikrullāh imiş

2a

5. Ḳıl naẓar erbāb-ı müʾmin ehl-i īmān şübhesiz
   On sekiz biñ ḫalḳ-ı ʿālem sırrı illallāh imiş

-2-[25]

DİVĀN-I ẔĀTĪ

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Dost yolunda nice terk eylemeyem baş ile cān[26]
   Çün efendiniñ ola ḳul daḫı her varı ḳamu

2. Ḳande bir[27] şūḫ-ı cihān görse bu *Ẕātī*[28] adını[29]
   ʿAyn-ı Ḥaḳ ile naẓar eyleyüp ider[30] yā hū

-3-[31]

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Çün nidā-yı ṣubḥ u demden irdi şemʿi cāna hū
   Anıñ içün eyledi cān bülbülin dīvāne hū

2. Cām-ı hūdan nūş idenler cān u başı terk ider
   Dāʾimā eyler ṣafā erbābını mestāne hū

3. ʿĀrif-i billāh olanlar bildiler hū sırrını
   Keşf-i esrār itmedi ʿālemde hiç nādāna hū

---

[25] Mehmet Arslan, *Zâtî Süleyman Efendi - Divan ve Sevânihu'n-Nevâdir fî Maʿrifeti'l-Anâsır,* Sivas 1994, s.85. Bu şiir şairin divanında beş beyitten oluşmaktadır. Şiirin divanda bulunup cönkte yer almayan ilk üç beyiti şu şekildedir:

Eyledi ʿarż-ı cemāl ʿāşıḳa çün ol meh-rū
Ol sebebden düşdü şehr-i dile bir özge ġulū

Dögülüp kūs-ı maḥabbet naʿra naʿraya urup
Ṣanki açıldı bu ṣadrımda niçe bağlı ḳapu

Ḳande baḳsam görünür gözlerime ḳıble-i Ḥaḳ
Anıñ içün ḳıluram her rūy-ı dildāra ṭapu

[26] cān D. : cānı C.
[27] Ḳande bir D. : Ḳande C.
[28] bu Ẕātī D. : Ẕātī C.
[29] adını C. : derd-mend D.
[30] eyleyüp ider C. : eyleyuben der D.
[31] Mehmet Arslan, *Zâtî Süleyman Efendi - Divan ve Sevânihu'n-Nevâdir fî Maʿrifeti'l-Anâsır*, Sivas 1994, s. 85.

2b

4. Hū didükçe ḳalb-i ʿuşşāḳı feraḥnāk eyler ol
Ol sebebden dürlü ḥāletler virür insāna hū

5. Hū ile buldı maʿārif erler[i] Ḥaḳḳ'dan vücūd
Anıñ içün feyż alur[32] her dem dil-i merdāne[33] hū

6. Māsivā āsārını nefy eyle dilden *Ẕāti'yā*
Cān u dilden ʿışḳ ile di ṭurma yana yana hū

-4-

ḤÜSNĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Öleyim derseñ ey dil sen (de) ölürsüñ
Var ḫiẕmet it yüz ṭut ʿirfāna ḳarşu
Ṭut öziñi hemān ḫāke berāber
Tekebbürlük itme sulṭāna ḳarşu

2 Erenler yolunda ṭoġrı gidegör
Gerçekler iḳrārın iẕin īdegör
Sen bunda taḥḳīḳ-i taḥṣīl idegör
Gel taḳlīde gitme dīvāna ḳarşu

3 Mürşid-i ḳāmil ṭālibiñ özini bişirir
Yolını ṣarbdan uca debbeye düşürir
Cāhile yār olma yolıñ şaşırır
Gidersiñ dürüs[t]ce sūzāna ḳarşu

4 Gel ey göñül düşme şirk-i memāta
Sil ḳalb-i mirʾātıñ naẕar ḳıl ẕāta

[32] alur C. : olur D.
[33] dil-i merdāne C. : dil-i merdāna D.

[.....]

[.....][34]

5 Tā kemāliñ ḥāṣıl olunca ḥüsnī
Yaşa ʿömrüñ artsun ey ḳoca *Ḥüsnī*
Var işiñe güzel yanınca *Ḥüsnī*
Zebūn ġāfil olma düşmāna ḳarşu

3a

- 5 -

NAḤĪFĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Rāh-ı Ḥaḳḳıñ evvelā ebvāb dörtdür beş degil
Gökden inen hem daḫı kitābı dörtdür beş degil
Çār ʿanāṣır çār maʿārif çār meẕheb çār kitāb
Çār ferişţāh Tañrı'nıñ aḳrābı dörtdür beş degil

2 Şöyle bir yıl on iki çarḫıñ maḳāmı on iki
Her sene māh on iki burcuñ tamāmı on iki
Yaʿḳūb oġlı on iki şerʿiñ imāmı on iki
Çār yārı Kaʿbe'niñ miḥrābı dörtdür beş degil

3 Faḫr-ı ʿālem ṭoġdığı ay geçdi şebden on iki
Virdi Mūsā ṭaşa ḍarbın aḳdı ābdan on iki
 açdı yol tevfīḳi Rabbān'on iki
Cennet ırmaġı lezīz işrābı dörtdür beş degil

4 Ey *Naḥīfī* zīr-i ʿarşda dört melek eyler ḳıyām
Ṣofrasında balġam u dem cümlesinde [el] merām
Hem namāzın şarṭı sāʿat on ikidür ve's-selām
İḳlīm üzre kūşeniñ ḥisābı dörtdür beş degil

[34] Bu dörtlüğün son iki mısrası muhtemelen cönke aktarılırken yazılmamıştır.

3b

- 6-[35]

DERTLĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Bāb-ı ḥużūruñdan[36] ʿināyet eyle
Ḳarışdırma her bir eşyāya meni
Baḳma ḳuṣurıma[37] merḥamet eyle
İrişdir[38] menzil-i aʿlāya meni

2 Çün[39] buyurduñ hep[40] eşyāyı bitürdüñ[41]
Mevcūdātı kemāline yetürdüñ[42]
Yapdıñ ʿArşı [u] Kürsü kendiñ bitürdüñ
Düşürdüñ dükenmez ġavġāya meni

3 *Dertli*'ye dükenmez böyle[43] dert virdiñ
Ne çekmeye ṣabır ne ġayret virdiñ
Ne salṭanat virdiñ ne devlet virdiñ
Ya niçün getürdüñ dünyāya meni

-7-[44]

DERTLĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Ḫiṭāb-ı Elestde bezm-i ezelde
Ṣıdḳ ile[45] iḳrārı virenlerdeniz

[35] Hamdi, Birgören *Aşık Dertli Dîvânı*, T.C. Bolu Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Bolu 2011, s.136.
[36] Bāb-ı ḥużūruñdan C. : Bāb-ı ihsānından D.
[37] ḳuṣurıma C. : isyānıma D.
[38] irişdir C. : ulaştır D.
[39] çün C. : kün D.
[40] hep C. : her D.
[41] bitürdüñ C. : yetirdin D.
[42] yetürdüñ C. : getirdin D.
[43] böyle C. : nice D.
[44] Hamdi, Birgören *Aşık Dertli Dîvânı,* T.C. Bolu Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Bolu 2011, s.136.
[45] ṣıdḳ ile C. : ṣadaḳatle D.

Göñül gezdirmeziz ġayrı güzelde
Biz Cemālullāh'ı görenlerdeniz

4a

2 Birliğiñ[46] emriyle var[47] oldı dünyā
Bu ḳadar mevcūdat bu ḳadar eşyā
Nefaḫtü min rūḥī didikde Mevlā
Vücūd-ı Ādem'e girenlerdeniz

3 Biñ dürlü renk[48] ile bezet *Dertlī*'yi
İster uzat ister ḳışalt[49] Dertli'yi
Bāb-ı velāyetde gözet Dertli'yi
Yabancı degiliz erenlerdeniz

-8-[50]

DERTLĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ben melāmet gezdim ise āh u ẕārım kime ne[51]
ʿĀr u nāmus şīşesini ṭaşa çaldım kime ne

2. Gāh giderem medreseye ders oḳuram Ḥaḳḳ içün[52]
Gāh giderem dem-ḫāneye mey içerem kime ne[53]

[46] Birliğiñ C. : Bir kün D.
[47] var C. : halk D.
[48] renk C. : dert D.
[49] ister uzat ister ḳışalt C. : gerek kısalt gerek uzat D.
[50] Bu şiirin başlığı cönkte Dertli olarak yer almaktadır. Fakat şiir Dertli Divanı'nda bulunmayıp Kul Nesimi şiirleri arasında yer almaktadır. Cahit Öztelli, *On Yedinci Yüzyıl Tekke Şairi Kul Nesimi*, Türk Etnografya Folklor ve Turizm Derneği Yayını: 3, Ankara 1969, s. 49.
Bu şiir adı geçen eserde altı beyitten oluşmaktadır. Cönkte yer almayan beşinci beyit şu şekildedir:

Sofular secde ederler mescidin mihrabına
Benim ol dost eşiğidir secdegāhım kime ne

[51] Ben melāmet gezdim ise āh u ẕārım kime ne C. : Ben melāmet hırkasını kendim geydim eğnime K.
[52] Bu beyit adı geçen eserde üçüncü beyit olarak yer almaktadır.
[53] Gāh giderem dem-ḫāneye mey içerem kime ne C. : Gāh giderim meyhaneye dem çekerim ışk için K.

3. Gāh çıḳaram ʿarş yüzine[54] seyr iderem ʿālemi[55]
Gāh inerem yeryüzine ḥūb severem kime ne[56]

4b

4. Ṣofūlar ḥarām dimişler bu ʿaşḳıñ şerbetini[57]
Ṭoldurub ben içerem[58] günāh benim kime ne

5. Ṣorsalar kim *Nesīmī* yār seniñle ḥoş mıdır[59]
Ya ḥoş olam ya olmayam[60] yār benimdir kime ne

-9-

ʿĀŞIḲ ŞÜKRĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Eyle vaṣlıñla efendim behredār
İltifātıñla efendim kā mekān
[.....][61]
Ben saña üftādeyim ol āşikār
Sen gibi hīç görmedim bir şīvekār

2 Herkesiñ ʿālemde var bir dilberi
Sensiñ ol dilberleriñ hep serveri
Dil-rübāsıñ ḫoş edāsıñ ey perī
Ben saña üftādeyim ol āşikār
Sen gibi hīç görmedim bir şīvekār

5a

3 Ḫāṭıra geldikçe ey nāzik edā
ʿIyş u ʿişret ẕevḳ-i ṣoḥbet dāʾimā
ʿĀlemi döndüm ṭolaşdım her yaña

---

[54] ʿarş yüzine C. : gökyüzüne K.
[55] Bu beyit adı geçen eserde ikinci beyit olarak yer almaktadır.
[56] ḥūb severem kime ne C. : seyr eder alem beni K.
[57] bu ʿaşḳıñ şerbetini C. : ışkımın şarabına K.
[58] Ṭoldurub ben içerem C. : ben doldurur ben içerim K.
[59] Ṣorsalar kim Nesīmī yār seniñle ḥoş mıdır C. : Nesimi'ye sordular kim yārin ile hoş musun K.
[60] Ya ḥoş olam ya olmayam C. : hoş olam ya olmayam ol K.
[61] Bu mısra muhtemelen cönke aktarılırken yazılmamıştır

Ben saña üftādeyim ol āşikār
Sen gibi hīç görmedim bir şīvekār

-10-[62]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

(4+4+3) 11'li Hece Ölçüsü

1 Şu cihānda bir murāda irmedim
Efendimiñ ġonca gülin dermedim
Ben ʿömrümde böyle sevdā görmedim
Amān felek cānım felek ḥasretime ḳavışdır

2 Hīç bir bülbül iki dala ḳonar mı
Bülbülüñ ḳondıġı dallar ṣolar mı
Kişi sevdügine böyle ḳıyar mı
Ḳuzum felek ḥasretime ḳavışdır

3 Mecnūn oldum ṭaġ başında gezerim
Efendimiñ ismini dilde yazarım
5b Seniñ içün melūl maḫzūn gezerim
Amān felek cānım felek ḥasretime ḳavışdır

4 Uçurdum şāhinim ḳonmaz ḳolıma
Ḳaçırdım furṣatım girmez elime
Gören dos[t]lar aġlar benim ḥālime
Amān felek gözüm felek ḥasretime kavışdır

[62] Bu şiirin başlığı cönkte Âşık Ömer olarak geçmekle beraber şiir karşılaştırma yapılan Âşık Ömer Divanı'nda bulunmamaktadır.

-11-[63]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

1 Māh yüzüñ ṭoġdı cihāna[64] aya minnet[65] ḳalmadı
Yüce ṭaġlar meskenim saḥrāya minnet ḳalmadı
Gel bu ḥāl ile ḥevesden fāriġ ol derler baña[66]
Hep ḳonanlar göçüyor[67] dünyāya minnet ḳalmadı

2[68] Ġāfil olma Kaʿbetullāh'a sen(de) insān ḫāk olur
Yeñiden dünyāya[69] geldim yene cismim pāk olur
6a Günāhım deryā misāli bahre aksa[70] şaḳ olur[71]
Göñül Mevlā'ya dayandı[72] Leylā'ya minnet ḳalmadı

3[73] Gel menzile irem derseñ yene bin ʿaşḳ atına[74]
Evliyālar enbiyālar mürseller ḥürmetine[75]
[.....]
[.....][76]

4[77] Meskenim ṭaġlar başı ṣaḥrāya ḥācet kalmadı
Hep oñuldu yaralarım cerrāḥa ḥācet kalmadı

---

[63] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.541.
[64] ṭoġdı cihāna C. : tuttu cihanı D.
[65] Bu şiirde tekrar eden "minnet" kelimesi şairin divanında "hācet" şeklinde yer almaktadır.
minnet C. : hācet D.
[66] Gel bu ḥāl ile ḥevesden fāriġ ol derler baña C. : Gel bu ahū sevdāsından geç gönül şimden geri D.
[67] Hep ḳonanlar göçüyor C. : Her konan göçmektedir D.
[68] Bu bent Āşık Ömer Divanı'nda üçüncü bent olarak yer almaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan ikinci bent şu şekildedir:

Ār u nāmus şīsesini kırdılar şimden geri
Hicābı ref et cihānda (dahı) sen de ey perī
Zengin olana çatarlar bu zamāne dilberi
Sim ü zer eyyamıdır esmāya hācet kalmadı

[69] dünyāya C. : vücūda D.
[70] bahre aksa D. : aḳdıḳca iḳlim C.
[71] Günāhım deryā misāli aḳdıḳca iḳlim şaḳ olur C. : Vücūdum deryā misāli bahre aksa çāk olur D.
[72] Göñül Mevlā'ya dayandı C. : Gel gönül Mevlā'yı bul D.
[73] Bu bent Āşık Ömer Divanı' nda son bent olarak yer almaktadır.
[74] Gel menzile irem derseñ yene bin ʿaşḳ atına C. : Menzile ermek dilersen bine-gör aşk atına D.
[75] Evliyālar enbiyālar mürseller ḥürmetine C. : Enbiyā vü evliyānın sırr-ı muʿcizātına D.
[76] Divanda bulunup cönkte yer almayan son iki mısra şu şekildedir:

Gel gidelim ey Ömer seninle dilber katına
Neyleyim ednāyı ben aʿlāya hācet ḳālmadı

[77] Bu bent Âşık Ömer Divanı'nda bulunmamaktadır.

İçdim ecel şerbetini loḳmāna ḥācet kalmadı
Ḫāk ile yeksān olup devrāna ḥācet kalmadı

-12-[78]

DERTLĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Ervāḥ-ı ezelde evvelki ṣafda
Elestü ḫiṭābında ben belā didim
Ḳoyma beni anāṣırda ḫilāfda
Cānım cemāliñe mübtelā didim

2 Rūḥlar ʿaşḳ meyinden oldı mestāne
Kimi küfre ṭaldı kimi īmāna
Ṣāf ṣāf olup[79] cümle ṭurduḳ dīvāna
Kāfirler[80] lā didi ben illā didim

6b

3 Ne çāre kün emri ẓuhūra geldi
Eşyāʾ[vü] maḥluḳāt hep ẓāhir oldı
Her ervāḥ kendini bir yolda buldı
Īmān u iḳrārı ben saña didim

4 *Dertlī* çoḳ ḥikmetden irşād olmadı
Sensiz maḥşer yeri güşād olmadı
Çoḳ nebīyye vardım imdād olmadı
Şefāʿat sendedir[81] Muṣṭafā didim

[78] Hamdi, Birgören, *Âşık Dertli Dîvânı*, T.C. Bolu Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Bolu 2011, s.138.
[79] Ṣāf ṣāf olup C. : Saf be saf olarak D.
[80] Kāfirler C. : Münkirler D.
[81] sendedir C. : kānısın D.

-13-[82]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Mübtelāyım ḫātırımdan fikr-i yār eksik degil
Māh cemāliñ görmeyeli āh u zār eksik degil
El çeküp[83] ḳılsam ferāġat ʿaşḳ beni rāḥat ḳomaz
Başda sevdā dilde zaḥmet ḳalbde nār eksik degil

7a

2 Emr-i Ḥaḳ'la ezelden böyle çalınmış ḳalem
Cānıma kār eyledi dilber yeter çekdim elem[84]
Bilmezem baḫt mı alçaḳ[85] ya benim baḫtım mı kem
Keyfe[86] keder virir bir nābekār eksik degil

3 Gel arayup bulam[87] der iseñ şu[88] cihānda devleti
Ehl-i dil kāmiller ile eyle dāʾim ülfeti[89]
Cāhil ü nādan ile eyler iseñ ṣoḥbeti[90]
Ya elinden ya dilinden bir żarar eksik değil

4 Gel[91] naṣiḥat diñler[92] iseñ saña bir taḫḳīḳ ḫaber
Sen naṣīḥat[93] diñlemezseñ saña çoḳ żarar irer[94]
Ẕevrāḳı[n] eñgine ṣalma pek ṣāḳın *ʿĀşıḳ ʿÖmer*
Deryālarda bir muḫālif rūzigār eksik değil

---

[82] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.359.
[83] el çeküp C. : çeksem el D.
[84] Cānıma kār eyledi dilber yeter çekdim elem C. : Bağrımı hūn eyledi derd u belā mihnet elem D.
[85] baḫt mı alçaḳ ya C. : pāyem mi alçaḳ bu D.
[86] keyfe C. : keyfime D.
[87] gel arayup bulam C. : ger bulayım D.
[88] şu C. : sen bu D.
[89] eyle dāʾim ülfeti C. : dāʾim eyle sohbeti D.
[90] eyler iseñ ṣoḥbeti C. : ger eder isen ülfeti D.
[91] gel C. : ger D.
[92] diñler C. : diler D.
[93] naṣīḥat C: bu pendi D.
[94] saña çoḳ żarar irer C. : sonra olur çok keder D.

7b

-14-[95]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 İbtidā Mevlā'yı sevsin sevmeye yār isteyen
Vird idinsin ismin anıñ rūz şeb kār isteyen
Oḳusun Kurʾān-ı ʿAẕīmi ḥükmüne ḳılsın ʿamel
Ḳabr-i ʿummāna varınca mūnis yār isteyen

2 Eylesin ṣabr-ı ḳanāʿat her yaña meyl etmesin
Ḥaḳ virir ḳısmetin anıñ eliñ ʿaybın gütmesin
Aldanup dār-ı fenānıñ naḳşına meyl etmesin
Yarın ol maḥşer gününde Ḥaḳḳ dīdārın isteyen

3 Ḥaḳ ḳatına varsa gerekdir her birimiz nām ile
İçeler ecel şerbetinin öñde ṣoñda cām ile
Baş ḳoyup erkān öñünce hiẕmet etsin kām ile
Utanup Bārī Ḫudā'dan nāmūs [u]ʿār isteyen

8a

4 Der ki *ʿÖmer* yā İlāhī isterim ḥażretiñden kāmil īmān
Budur senden dilegim sen bilürsiñ her zamān
ʿAşḳ elinden dertli sinam ney gibi iñler hemān
Bu ṣadā-yı nāl-i āhım diñlesin zār isteyen

[95] Bu şiirin başlığı cönkte Âşıḳ ʿÖmer olmakla beraber şiir Âşık Ömer Divanı'nda bulunmamaktadır.

-15-[96]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 ʿAşḳımız pervāne miṣāli yanar[97] nār üstündedir
Ādem ile Ḥavvā'nıñ mihmānı ḳār[98] üstündedir
Bārī Ḫudā[99] ḳudretinden gökleri ḫalḳ eyledi
Yedi ḳat yer bunca deryā[100] rūzgār üstündedir

2[101] Ḥażret-i Mūsā kelāmın söyler Ṭūr ṭaġında[102]
Tā ḳıyāmet ḥaşr olunca İsrāfīl Ṣūr'undadır[103]
Bir mübārek gün gelince[104] cümle rūḥlar gökdedir[105]
Bir rivāyetde demişler rūḥ[106] mezār üstündedir

8b

3[107] Bu dünyā sanṭranç miṣāli her sürünce[108] ferz olur
Şāma ġarḳa varması üstümüze farż olur[109]
Çeküp sancā[ḳı][110] öñünce bir ʿacāyib ṭarz olur
Şol[111] laʿīn Deccāl'i ṣorsañ bir ḥimār üstündedir

4 Ey *Ḳuloġlı* gel fikr eyle[112] ʿāḳıbet ölseñ gerek
Sen türāba ḳarışup[113] nābedīd olsañ gerek

---

[96] Bu şiirin Âşık Ömer Divanı'nda yer alan mahlası Ömer olmakla beraber cönkte Kuloğlu mahlası yer almaktadır. Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s. 207.
[97] misāli yanar C. : misli döner D.
[98] ḳar C. : hār D.
[99] Bārī Ḫudā C. : Hak Teālā D.
[100] Yedi ḳat yer bunca deryā C: Bunca deryā yedi ḳat yer D.
[101] Bu bent şairin divanında üçüncü bent olarak yer almaktadır.
[102] Ḥażret-i Mūsā kelāmın söyler Ṭūr ṭaġında C. : Bilirsin Ḥażret-i Mūsā'nın kelāmı Ṭūr'dadır D.
[103] ṣūr'undadır C. : ṣūr'dadır D.
[104] Bir mübārek gün gelince C. : Bin bir ayak bir olunca D.
[105] gökdedir C. : yerdedir D.
[106] rūḥ C. : cān D.
[107] Bu bent şairin divanında ikinci bent olarak yer almaktadır.
[108] her sürünce C. : sürer isen D.
[109] Şāma ġarḳa varması üstümüze farż olur C. : Cānımız şāma çekilir hasb-i hālim arz olur D.
[110] Çeküp sancā C. : Düşüp askerin D.
[111] Şol C. : Ol D.
[112] Ey ḳul oġlı gel fikr eyle C. : Gafil olma ey Ömer sen D.
[113] Sen türāba ḳarışup C. : Karışıp seng ü türāba D.

Ḥaḳḳ naṣīb iderse suʾāle cevāb[114] virseñ gerek
Bu fikri düşünen kimse şübhe[115] kār üstündedir

-16-[116]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Mekteb-i ʿirfān içinde[117] bir melek sīmā oḳur
Zümre-yi ḥūbān içinde şöyle bir ṣanem[118] oḳur
Ḥūrīler eṭrāfın almış diz çöküp ebrār[119] ile
Taʿlīm eyleyüp[120] her birisi ṭurmayup inşā oḳur

2 Sīm endāmın görenler der ki oldur nev-civān[121]
Görmedim ʿömrüm içinde[122] böyle bir şāh-ı ciḥān[123]
9a Biñ bir ismiñ yer etmiş[124] aġlayup eyler fiġān
Yüz ṭutup dergāh-ı Ḥaḳḳ'a ʿālleme'l esmā oḳur

3 Ḳonuşmaḳ ḳābil olaydı o [illegible][125] ile
Gāhice ʿarż gerekdür gör[126] şahbāz ile
Her ḳaçan mektebe[127] gelse şāḳıyup biñ nāz ile
Ṣanasıñ vaḳt-i seḥerde bülbül-i şeydā oḳur

4 Ṣaḳla yā Rabb göster efendimiñ[128] yüzini
Gelüp rakīb tebdīl it gice gündüz beni[129]

---

[114] suʾāle cevāb C. : cānım hem suāl D.
[115] Bu fikri düşünen kimse şübhe C. : Bu maʿnādan anlayanlar başka D.
[116] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.220.
[117] ʿirfān içinde C. : irfānda gördüm D.
[118] bir ṣanem C. : bī-hemtā D.
[119] ebrār C. : ādāb D.
[120] Taʿlīm eyleyüp C. : durmayıp taʿlim eder D.
[121] Sīm endāmın görenler der ki oldur nev-civān D. : Ṣoñ deminde gözler olur şādımān C.
[122] ömrüm içinde C. : ömrümde asla D.
[123] şāh-ı cihān C. : şūh-ı cihān D.
[124] yer etmiş C: vird edinmiş D.
[125] [.....] C. : ol dili mümtāz D.
[126] ʿarż gerekdür gör C. : arza girerdim gözleri D.
[127] mektebe C. : güftāra D.
[128] göster efendimiñ C. : gösterme ol rakibin D.
[129] Gelüp rakīb tebdīl it gice gündüz beni C. : Tebdīl eyle ol adūnun gecesin gündüzünü D.

Bu ʿ*Ömer*'iñ derdimendin[130] işidiñ sözini
Eylesün ḥasbī şehādet ne güzel imlā oḳur

-17-[131]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Bir güzeller şāhı gördüm dersini aḫfā oḳur
Lebleri āb-ı ẕulāldir rūḥları ḥamrā oḳur
Nice vaṣf eylesem[132] anıñ evṣāfını ʿālemde ben[133]
Bārekallāh bir ḥaḳīḳat[134] ḳāmeti ṭūbā oḳur

2 İnce dülbendi[135] başına ḳıl temāşā ḥānesin[136]
Zāʾil[137] olur ʿaḳlım göricek[138] muḥabbet nāmesi[n]
9b Meşḳini taʿlīm ider ḳomaz elinden[139] ḥāmesin
Kātib olmaḳdır murādı rūz u şeb inşā oḳur

3 Vech-i pākini[140] görenler üstüne ʿamber[141] ṣaçar
Bendesin gördükde efendim[142] āşinā olmaz ḳaçar
Nice ışṭılāḥlar ile diz çöküp kitāb açar[143]
Ḥoca dānā[144] öñinde bir[145] melek-sīmā oḳur

[130] Bu ʿÖmer'iñ derdimendin C. : derdmend Āşık Ömer'in D.
[131] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.236
[132] eylesem C. :etsem D.
[133] ʿālemde ben C. : ben sizlere D.
[134] ḥaḳīḳat C. : sehī kad D.
[135] İnce dülbendi C. : Tāc-ı şāhāni D.
[136] ḥānesin C. : cāmesin D.
[137] zāʾil C. : zāy D.
[138] göricek - C. : görünce ol D.
[139] ḳomaz elinden C. : destinde almış D.
[140] vech-i pākini D. : ḥüsn-i rūyına C.
[141] ʿamber C. : dürler D.
[142] Bendesin gördükde efendim C. : bende-i efgendesine D.
[143] Nice ışṭılāḥlar ile diz çöküp kitāb açar C. : Nāz u istigna ile dilber kitābını açar D.
[144] Ḥoca dānā C. : Hāce-i dānā D.
[145] bir C. : ol D.

4[146] Ne yatarsın deli göñül ġaflet içre ḳalḳ uyan
Bir raḳīb girdi araya sırrımız oldı beyān
Der ʿ*Ömer* şāʿirān ismini ḳıldım ben beyān
Biri ʿayn biri mīm biri ḥarf-i rā[147] oḳur

-18-[148]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Yā İlāhī sen beni insāna muḥtāc eyleme
Olur olmaz nā-ḫalef nādāna muḥtāc eyleme
Ol ḥabībiñ faḫr-i ʿālem Muṣṭafā'nıñ ʿaşḳına
Çāresiz ḳoyup beni düşmāna muḥtāc eyleme

10a

2 Cümleniñ maʿbūd[ı] sensiñ sende vardır cümle māl[149]
İstemem nāmerd elinden devlet-i māl [u] menāl[150]
Kendi luṭfuñdan kerem ḳıl ey ʿAẕīm[151] ü Ẕü'lcelāl
Yalñız düşmāna degil[152] yārāna muḥtāc eyleme

3 Yā İlāhī ḳıl ʿināyet tā ki[153] Ādem ʿaşḳına
Cennetü'l Meʾvā daḫı ʿarşü'l ʿaẕīm[154] ʿaşḳına
Ravża-yı zemzem[155] daḫı beytü'l mükerrem ʿaşḳına
Bāb-ı luṭfuñdan beni hīç bir ferd[e][156] muḥtāc eyleme

---

[146] Bu bent şairin divanında şu şekildedir:

Güzeller tahtına çıkmış hūblara kurmuş dīvān
Derdmend āşıklar ise āh kılarlar hem figān
Der ki Ömer üç hurūfla ismini eyler ayān
Biri ayın biri mimdir birini hem rā okur

[147] Rā: bu kelime cönkte "neva" olarak geçmekle beraber anlam gereği "rā" olarak düzeltilmiştir.
[148] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.466.
[149] sende vardır cümle māl C. : sendedir devlet kemāl D.
[150] māl u menāl D. : māl u melāl C.
[151] ʿAẕīm C. : Kerīm D
[152] yalñız düşmāna degil C. : düşmāna değil dahı D.
[153] Yā İlāhī ḳıl ʿināyet tā ki C. : Kıl kanāat sen bana Hazret-i D.
[154] Cennetü'l Meʾvā daḫı ʿarşü'l ʿaẕīm C. : Cennet-i uzmā vü hem arş-ı muazzam D.
[155] Ravża-yı zemzem C. : Āb-ı zemzem D.
[156] beni hīç bir ferd C. : kalan bir cāna D.

4 Biñ bir ismiñ ṣāḥib[i] sensiñ[157] şübhemiz yoḳdur saña
İns ile cin ḳurd ile ḳuş cümlemiz ḳuldur saña[158]
Yā İlāhī aġlamaḳdan budur niyāzım saña[159]
Bu ʿ*Ömer*'e dert virüp[160] dermāna muḥtāc eyleme[161]

10b

-19-[162]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. ʿĀrifiñ ḳalbinde her dem ʿalleme'l-esmāsı var
ʿĀşıḳıñ ḳalbinde her dem maʿşūḳıñ sevdāsı var

2. Sırrına ḥālā[163] tecelli eylemiş on[164] pādişāh
Ehl-i vaḥdet ehl-i vuṣlat rızḳınıñ ġınāsı[165] var

3. Kāmil insān on sekiz biñ ālem-i cāmiʿ var[166]
ʿĀlemiñ ḳalbinde her dem āyet-i kübrāsı var

4. Gerçi[167] erler Ḥaḳḳ yoluna varlıġın eyler nişān[168]
Sālikiñ[169] kalbinde Ḥaḳḳ'dan ġayrınıñ üftādesi[170] var

5. ʿĀr ider ʿāriflere başın egüben Ḥaḳ görmege
Dāḫil ider dāḫil[171] gör nā ḥaḳ yere daʿvāsı var

---

[157] ṣāḥib sensiñ C. : sāhibisin D.
[158] Bu mısra şairin divanında dördüncü bendin üçüncü mısrası olarak yer almaktadır.
[159] Bu mısra şairin divanında dördüncü bendin ikinci mısrası olarak yer almaktadır.
Yā İlāhī aġlamaḳdan budur niyāzım saña C. : Gece gündüz ağlayıp budur niyāzım dāimā D.
[160] dert virüp C. : dertl' edip D.
[161] Bu şiirin altında "Ṭāhir Ağa Vālidesi fevti Sene 83 Ẕilḥicce 25" tarihi bulunmaktadır.
[162] Bu şiir cönkte Âşık Ömer başlığını taşımakla beraber şiir Âşık Ömer divanında bulunmayıp Ümmî Sinan Divanı'nda yer almaktadır. Azmi Bilgin, *Ümmî Sinan Divanı*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2017, s.48-49.
[163] ḥālā C. : halen D.
[164] on C. : ol D.
[165] rızḳınıñ ġınāsı C. : ẕevḳınıñ raʿnāsı D.
[166] cāmiʿ var C. : cāmiʿ-durur D.
[167] Gerçi C. : Gerçek D.
[168] nişān C: fenā D.
[169] Sālikiñ D. : - C.
[170] üftādesi C. : ifnāsı D.
[171] dāḫil C. : daḫḫālı D.

6. Dersini iblisden alur[172] küfrini īmān ṣanur
Münkiriñ ḳalbinde naḳş olmuş ḳuru ġavġāsı var

7. Küfr ü īmān derken[173] fehm eylemez yokdur necāt
Fāsıḳıñ ḳalbinde her dem iblisiñ iġvāsı var

11a

8. Vāhid ü Ferd ü Eḥad[174] dāʾimā ẕikr etdigi
Ẕākiriñ ḳalbinde her dem tevḥīdiñ deryāsı var

9. Ḥamdülillāh çoḳ şükür iḥsānına yoḳdur ʿaded
Şākiriñ ḳalbinde her dem şükr ider Mevlāsı var

10. Ḥikmeti [vü] ḳudreti çoḳ Ḫāliḳ-i Yezdānımıñ
Münkiriñ ḳalbinde lāsı müʾminiñ illāsı var

11. Āşināsından ḫaberdār olmayup ġuṣṣa çeker
Ehliniñ[175] ḳalbinde her dem cennetiñ ferdāsı var

12. Gün gibi āşikārdür ʿāşıḳlara tevḥīd-i ẕāt
Ḳalʿa-yi Ḳāf[176] üzre derviş olanıñ[177] ʿAnḳāsı var

13. Müʾminiñ mirʾatı müʾmindür belī ḥaḳḳa'l yaḳīn
Ol Muḥammed Muṣṭafa'nıñ nūrunuñ ebhāsı var

14. Dir *Sinān* ey[178] bizüm maḳṣūdumuz Hū'dur hemān
Anuñ içūn ġayrısından ḳalbiniñ istiġnāsı var

[172] alur C. : alup D.
[173] derken C. : neydügin D.
[174] Eḥad C. : Aḥaddur D.
[175] Ehliniñ C. : Zāhidiñ D.
[176] Ḳalʿa-yi Ḳāf C. : Ḳulle-i Kāf D.
[177] derviş olanıñ C. : turmış ādemiñ D.
[178] Dir Sinān ey C. : dir Sinān Ümmī D.

11b

-20-[179]

ŞEMʿÎ DÎVÂNI

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ben beni bilmem neyem dünyā nedir ʿukbā nedir
   Söyleyen kim söyleden kim ʿaşḳ nedir sevdā nedir

2. Mey nedir sāḳi nedir Mecnūn nedir Leylā nedir
   Kimse idrāk eylemez bu ʿālemi eşyā nedir

3. Gül dırāġında[180] ḳurı feryād idersiñ ʿandelīb[181]
   Ölmeden dostuñ yolında ṭutdıġın daʿvā nedir

4. Arayor yanmaḳ[182] diler pervāne ʿaşḳıñ āteşin
   Dosta cān virmek murādı bilmez istiġnā nedir

5. Şems gibi iẓḥār olur her kimde var nūr-ı ʿaşḳ[183]
   Āşikāre yanmalıdır ʿāşıḳa[184] iḫfā nedir[185]

6. Daḳınup zencīr-i ʿaşḳ dīvāne olduñsa eger
   Ḫalḳ[ı] taʿcīz eyleyüp senden saña şekvā nedir[186]

7. Vāḳıf olduñsa eger ḳāl ū bela esrārına
   Maḳṣūd[187] ancaḳ rıżādır cennet-i aʿlā nedir[188]

---

[179] Ümran ÂşıkFerki, *Şemʿî Divanı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006, s. 40.
[180] dırāġında C. : derıhtında D
[181] idersin ʿandelīb C. : ile kām isteyān D.
[182] Arayor yanmaḳ C.: Arayup gezmekdedir D.
[183] nūr-ı ʿaşḳ C. : envār-ı aşk D.
[184] yanmalıdır ʿāşıḳa C: yanmalı āşıklara D.
[185] Bu beyit şairin divanında yedinci beyit olarak yer almaktadır.
[186] Bu beyit şairin divanında beşinci beyit olarak yer almaktadır.
[187] Maḳṣūd C. : Maksūdın D.
[188] Bu beyit şairin divanında altıncı beyit olarak yer almaktadır.

8. ʿĀşḳ pāzārına fużūlī başmasın kimse ayaḳ[189]
Şem ʿī yanmaḳ rifʿatiñ andan[190] saña pervā nedir

-21-[191]

11'li Hece Ölçüsü

12a El gögüsde yüzüm yerdedir dāʾim
Cümlesine eyvāllahım var benim

-22-[192]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Eyleyen ʿuşşāḳı şeydā dāʿimā
Ṭalʿatiñdir yā Resūlullāh seniñ
Derd ile āh itdiren ṣubḥ u mesā
Ḥasretiñdir yā Resūlullāh seniñ

2 Merḥamet ḳıl ben żaʿīf[193] avāreye
Mücrimem raḥm eyle yüzi ḳaraya
Şefḳat itmek bīkes ū bīçāreye
ʿĀdetiñdir yā Resūlullāh seniñ

[189] başmasın kimse ayaḳ C. : kimse basmasun ayak D.
[190] andan C. : oddan D.
[191] Başlığı bulunmayan bu şiirin öncesinde yer alan iki sayfanın koparılmış olduğu görülmektedir.
[192] Mustafa Yılmaz, *Mehmed Nasûhî Efendi Hayatı, Eserleri ve Dîvânçesinin Tenkitli Neşri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997, s.45. Bu şiir adı geçen tezde gazel şeklinde yazılmıştır ve on beyitten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci beyitler şu şekildedir:

Rūz u şeb-kārım benüm efġān iden
Nar-ı ḥasretle dilüm sūzān iden

Dem-be-dem bu gözlerimi giryān iden
Firḳatüñdür yā Resūlallāh senün

Aṣfiyānuñ gördügü rifʿat luṭf-ı Ḫüdā
Evliyānuñ sevdigi zevḳ u ṣafā

Enbiyānuñ bulduġu rifʿat seha
Devletündür yā Resūlallāh senün

[193] żaʿīf C. : ġarip T.

3 Ey şefiʿül muẕnibīn nūr-ı eḥad
Bir ġarībiñdir *Naṣūhī* ḳıl meded[194]
Bāb-ı luṭfıñdan[195] kerem ḳıl itme red
Ümmetiñdir yā Resūlullāh senin[196]

-23-[197]

Ḳāle Yahya ibn-i Muʿāz Rāzī İġsilū vücūhekum bimāʾi aʿyunikum vaġsilū el sinetekum bī ẕikri ḫāliḳukum vaġsilū ḳulūbekum biḫaşyeti rabbikum vaġsilū ẕunūbekum bi't-tevbeti ilā bāriʾikum sümme aġsilū aʿżāʾikum bil māʾi yenfeʿūkum.

12b

-24-

MUʿAMMĀ NAʿĪMĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bir iki üç dört degil ümmü'l kitāb andan çıḳar
İki noḳṭa üç ḥarfdir çoḳ ḫesāb itdim çıḳar

2. Üç belük gīsūlarını rūyına ḳılmış niḳāb
 encüm seḥābdur māhitāb andan çıḳar

3. Beş ayaḳ üzre ḳıyās müselmān ister beyān
Altı el yedi baş çoḳ sevāb andan çıḳar

4. Yedi dāne gül açılmış başım üzre yeri var
Sekiz ucmāḳdır aḳar kevṯer şarāb andan çıḳar

[194] Bu bu beyit adı geçen tezde dokuzuncu beyit olarak yer almaktadır.
[195] luṭfıñdan C. : luṭfuñda T.
[196] Bu bu beyit adı geçen tezde onuncu beyit olarak yer almaktadır.
[197] *Açıklama:* Yahya bin Muâz şöyle dedi: Yüzlerinizi gözyaşlarınız ile yıkayın. Dillerinizi Allah'ın zikri ile yıkayın. Kalplerinizi Rabbinizin korkusu ile yıkayın. Günahlarınızı yaratıcınıza tevbe ile yıkayın. Sonra uzuvlarınızı da size fayda veren su ile yıkayın.

5. Ṭoḳuz ay ḥalvet çeküp ol demde oldı ber vücūd
Onda kāmiller olur hem şeyḫ-i şāb andan çıḳar

6. On biri gör kim *Naʿīmī* hem muʿammā hem saṭır
On ikiñci mehdīdür şāfī cevāb andan çıḳar

-25-[198]

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

13a Benim gibi sañā eller ṣanma dostum yār olur
Gel beni aġlatma her[199] dem ulu Yezdān[200]ʿaşḳına

-26-[201]

DĪVĀN

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Nāgehān ʿaşḳ [u] muḥabbet rāhına girdim meded
Bilmez idim ben anı āsān sanır idim[202] meded

---

[198] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.470. Başı eksik olan bu şiir Âşık Ömer Divanı'nda yer almaktadır. Şairin divanında dört bentten oluşan şiirin cönkte son iki mısrasına yer verilmiştir. Divanda bulunup cönkte yer almayan bu şiirin başı şu şekildedir:

Gel bana cevr etme dilber dīn ü īmān aşkına
Seni yoktan var eden ol ganī Sübhān aşkına
Sen bilirsin senden özge yar-ı gārım yok benim
Tevrāt ile hem Zebūr İncīl ü Furkan aşkına

Kendine mağrūr olma ākıbet ölsen gerek
Bunca yıllar türāb olup eğleyip kalsan gerek
Hep bana ettiklerini sevdiğim bulsan gerek
Bu cefādan kıl ferāgat aşk-ı Rahmān aşkına

Bī-vefādārlıkta ne var āhū gözlüm söyle gel
Şimdi benden iyi oldu sevdiceğim sana el
Beyhūde söz söylemeği görmedim sana mehel
Uyma adūlar sözüne hakk-ı mizān aşkına

Der Ömer dilber ne acep cevri cefākar olur
Türlü nāzı öğrenince gamzesi ağyār olur

[199] bu C. : her D.
[200] Yezdān C. : Sultān D.
[201] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.146. Bu şiir şairin divanında beş bentten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan üçüncü bent şu şekildedir:

Leşker-i hayret ihātā eylemiş burc-ı teni
Çeşmesārımdan ser-ā-pā su sanır gören beni
Zāyi kıldım aklımıhīç bilmez oldum ben beni
Ne hayāle uğradım ne hālete erdim meded

[202] āsān sanır idim D. : āsān دَرْ derdim C.

Bir güzel gördüm mürüvvet ṣāḥibi cānān ṣanup[203]
Maʾil oldum cān [u] dilden[204] göñlümi virdim meded

2 Ey dirīġā ben deli[205] dīvāne nitsem neylesem
Yüz be yüz nuṭḳum ṭuṭulur yāre ḥālim söylesem
İştiyāḳın[206] nāmesin dostlar nice şerḥ eylesem
Defter-i dīvāna[207] ṣıġmaz biñde bir derdim meded

3[208] Siz bu dilber sevmegi ʿālemde āsān[209] ṣanmañız
Ṣabr idiñiz kendi rāyıñızla nāre yanmañız[210]
Bir perī ṣūret görüp naḳşına siz aldanmañız[211]
Şimdi pek nādir bulunur ehl-i ẕātımda dem meded[212]

4[213] Bazılar dilber nedir bilmez veli şeydā[214] nedir
Aklı var ol kimsenin kim anlamaz dünya nedir
Görmesem[215] bilmez idim *Āşıḳ ʿÖmer*[216] sevdā nedir
Başıma geldi ne müşkil dert imiş gördüm meded

13b

-27-[217]

DĪVĀN-I SEYDĪ

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Efendim görmesün ʿālem seni fikr-i ḳasāvetde
Temāṣā eyleyüp bulsun gelüp bezm-i muḥabbetde

[203] Bir güzel gördüm mürüvvet ṣāḥibi cānān ṣanup C. : Lutf u şefkat sahibi dilber kerem kānı sanıp D.
[204] Maʾil oldum cān [u] dilden C. : Cevri çok bir bī-vefāya D.
[205] Ey dirīġā ben deli C. : Bilmezem billāhi ben D.
[206] İştiyāḳın C. : Sergüzeştim D.
[207] Defter-i dīvāna C. : Defter ü dīvāna D.
[208] Bu bent şairin divanında dördüncü bent olarak yer almaktadır.
[209] āsān C. : kolay D.
[210] Ṣabr idiñiz kendi rāyıñızla nāre yanmañız C. : Sonra ey bī-çāreler nār-ı elemde yanmanız D.
[211] Bir perī ṣūret görüp naḳşına siz aldanmañız C. : Her kıyāmet kāmetin mihrin görüp aldanmanız D.
[212] Şimdi pek nādir bulunur ehl-i ẕātımda dem meded C. : Şimdi pek nādirdir asīl zāde-i merdüm meded D.
[213] Bu bent şairin divanında beşinci bent olarak yer almaktadır.
[214] veli şeydā C. : dil-i şeydā D.
[215] Görmesem C. : Çekmesem D.
[216] Bilmez idim Āṣıḳ ʿÖmer C. : Bilmezdim ey Āşık Ömer D.
[217] Şaire ait bir divan bulunmamaktadır. Bkz.: Eyyüp Demir, *Mecmûa-i Eşʿar Milli Kütüphane 06 MİL YZ A 9854 (İnceleme-Metin-Sözlük)* Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2019, s.173-174-175.

Müyesser eylesün Mevlā Süleymān'ı ʿadāletde
Ola ki manṣūbıñ ibḳā hemişe bī velāyette
Resūl-i Kibriyā'nıñ ʿaşḳına dārā-yı devletde
Maḳāmıñ nūr ile ṭolsun gerek dünyā vü āḫiretde

2 İki ebrūlarıñ vāvdır cemāliñ hem Kemālullāh
İder ʿāşıḳları ḥüccāc ki ṣadrıñ bab-ı Beytullāh
Seniñ her bir vilāyetde bulunmaz aḳranıñ Billāh
Cihānıñ ḥalḳı içinde ḫaṭādan ṣāḳlasın Allāh
Resūl-i Kibriyā'nıñ ʿaşḳına dārā-yı devletde
Maḳāmıñ nūr ile ṭolsun gerek dünyā vü āḫiretde

3 Sañā devletli sulṭānım erenlerden naẕar olsun
Murādıñ rūz [u] şeb Haḳḳa bi-iznillāh yarar olsun
14a ʿĀlīyü'l Murtażā düldülüne emr it süvār olsun
Cihānıñ ḫalḳına külli nüfūsın ẕülfiḳār olsun

4 Ġarīb *Seydī*'ye bīçāre hemīn ġamdan aẕād eyleye
Teraḥḥum eyleyüp şāhā gönül pāyın güşād eyleye
Ḫarābāt ehlini maḫẕūn idüp aġlatma şād eyle
Tenimden çıḳmayan cānı kerem ḳıl ber murād eyle
Resūl-i Kibriyānıñ ʿaşḳına darā-yı devletde
Maḳāmıñ nūr ile ṭolsun gerek dünya vü āḫiretde

-28-[218]

DĪVĀN-I ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Bize nisbet ol perū yārāne gerdān emdirir
Müsteḥaḳḳı var iken nādāna[219] gerdān emdirir

[218] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı,* Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.185.
[219] nādāna C. : keyvāna D.

Çoḳ naṣīḥat idegördüm[220] sözlerim[221] güş eylemez
Ḳadr u ḳıymet bilmeyen ḥayvāna[222] gerdān emdirir

14b

2[223] Çün bilürsin ʿaḳlı fikrü ṭaġılur[224] peymānede
Az bulunur sencileyin[225] meclis-i rindānede
Bir ḳadeḥ mey nūş idince serpilür[226] meyḫānede
O maḥalde herkeşe[227] mestāne gerdān emdirir

3[228] Aña teʿsīr itmedi hīç[229] sözlerim izʿān[230] ile
İltifāt eyler müdāʿim nāḫalef insān ile[231]
Ben didim ki gel mūnis ol[232] sen ḳonuş ʿirfān[233] ile
Söz ḳabūl itmez varır düşmāna[234] gerdān emdirir

4 Der ki ʿ*Ömer* bildiñiz mi ol perīniñ adı ne
Ḫāre lāyıḳ femler[235] ile ḳonuşur ʿinādına
Kimisin tenhā çāġırup[236] irgürür murādına
Kimisin teklīf idüp[237] dükkāna gerdān emdirir

-29-

DĪVĀN-I FĀʾİḲ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Dilber ʿaşḳıñla bulmaz ḫāb-ı rāḥat gözlerim
Aġlamaḳ bilmezdi aġlatdın sen āfet gözlerim

---

[220] idegördüm C. : eyledim D.
[221] - sözlerim C. : yār pendimi D.
[222] ḥayvāna C. : nādāna D.
[223] Bu bent şairin divanında üçüncü bent olarak yer almaktadır.
[224] ʿaḳlı fikrü ṭaġılur C. : akl u fikrim devr eder D.
[225] Az bulunur sencileyin C. : Sana layık az bulunur D.
[226] Bir ḳadeḥ mey nūş idince serpilür C. : Bir kupa bāde içicek mest olur D.
[227] herkeşe C. : herkese D.
[228] Bu bent şairin divanında ikinci bent olarak yer almaktadır.
[229] hīç C. : çün D.
[230] izʿān C. : āsān D.
[231] İltifāt eyler müdāʿim nāḫalef insān ile C. : Aklını cem eyleyip hem gezmedi izān ile D.
[232] gel mūnis ol C. : mūnis ol gel D.
[233] ʿirfān C. : insān D.
[234] düşmāna C. : hayvāna D.
[235] femler C. : güller D.
[236] Kimisin tenhā çāġırup C: Kimini tenhāya çekip D.
[237] Kimisin teklīf idüp C. : Kimini teklif eder D.

15a ʿArż-ı ḥāl yazdım rikāb-ı ḥāna taḳdīm etmege
ʿIyd-ı ekber rūzı bir eşrāf-ı sāʿat gözlerim

2 Ol ʿadüvvi vuṣlatıñla şād-ı ḫandān ittigin
Leb meze bāde ṣanup hem mest [ü] sekrān ittigin
Çaġırup maḫfī maḥalde būse iḥsān ittigin
Ṣaḳlama itme yemin gördi ne ḥācet gözlerim

3 Murġ-ı göñlüm dürlü āl ile şikār itdin benim
Başıma bāġ-ı cihānı şimdi ṭar itdin benim
Kesb-i kārum gece gündüz āh u zār itdin benim
Çekdi rāhında nice demlere müştāḳ gözlerim

4 *Fāʾiḳā* ṭutup yaḳanı ḫalḳa rusvāy itmege
Ḳāḍıyı cebbāre ol hengāmede şekvā itmege
ʿArẓ idüp bu mācerāyı fażl-ı daʿvāsı itmege
Ḥaşr olunca ben seni rūz-ı ḳıyāmetde gözlerim

15b

-30-[238]

DESTŪR ŞEMʿĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Bir żaʿīf üftādeyim ḫünkārım iḫfālanmasun
Ḫāṭır-ı ruḫsarıñ[239] gören bīçāre sevdālanmasun
Müyunıñ her birine niceler[i][240] berdār olur
Yalıñız Manṣūr çıḳup berdāre daʿvālanmasun

2 Bilseler Ferhād [u] Şirīn Mecnūn [u] Leylā[241] benim
Nüsḫa-i kübrā vücūdum ʿalem'ül esmā benim[242]

[238] Ümran ÂşıkFerki, *Şemʿî Divanı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006, s.129.
[239] Ḫāṭır-ı ruḫsarıñ C. : Haddi mi rūyın D.
[240] Müyunıñ her birine niceler C. : Zülfinin her bir teline āşıkan D.
[241] Mecnūn [u] Leylā C: Mecnūn ile Leylā D.
[242] Bu mısra şairin divanında üçüncü mısra olarak yer almaktadır.

Pāre pāre tīşe-yi ʿaşḳ ile ulu[243] ṣaḥrā benim[244]
ʿArş u Kürsī levḥ-i ḳalem şān ile[245] āʿlālanmasun

3 Dost ʿadālet taḫtına çıḳmış bugün dīvān ider
Ḫatem-i kān-ı[246] mürüvvet ḳullara iḥsān ider
İncinir belki kemān ḳaş ile yüz biñ ḳān ider
Söyleñ aġyāra varup ḳatında rüsvālanmasun[247]

4 Kış bahār yaz güz degil bir daʾimā[248] coşḳun aḳar
Nehr-i ʿaşḳım cūş idende[249] sedd-i İskender yıḳar
16a Şaṭ[h][250] Murāt Ceyhun Seyhun[251] Nīl ü Murād[252] benden çıḳar
Eşk-i çeşmim var iken deryāda deryālanmasun

5 Sırr-ı pinhānıñı sen ber vech ile ḳılma ʿayān[253]
Ṣabr idüp iste[254] Ḥaḳḳ'dan cevr-i aʿdāya ṭayan[255]
Derdmendi *Şemʿī* gedā deli yanma uṣlu yan[256]
Āteş-i ʿaşḳıñ yaḳar dünyāyı cefālanmasun[257]

[243] ulu C. : olur D.
[244] Bu mısra şairin divanında ikinci mısra olarak yer almaktadır.
[245] şān ile C. : sāyenle D.
[246] Ḫatem-i kān-ı C. : Hatemi kanı D.
[247] ḳatında rüsvālanmasun C. : kānındadır raʿnālanmasun D.
[248] bir daʾimā C. : her dāim D.
[249] cūş idende C. : gāh olur D.
[250] Şaṭ[h] C. : Şah D.
[251] Seyhun C. : Tuna D.
[252] Murād C. : Fırat D.
[253] Sırr-ı pinhānıñı sen ber vech ile ḳılma ʿayān C. : Sırrını fāş eyleme sūzāne-veş halka ayān D.
[254] iste C. : dile D.
[255] cevr-i aʿdāya ṭayan C. : cevr ağyāre rennān D.
[256] deli yanma uṣlu yan C. : delilenme üslūbuna yan D.
[257] cefālanmasun C. : çankalanmasun D.

-31-[258]

ĠAZEL-İ ŞEMʿĪ

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Rażıyım her ne iderse baña serv-i semenim[259]
   Tīġ-ı cevriñ[260] ile ṣad pāre ḳılursa bedenim[261]

2. ʿĀr idermiş beni öldürmege ol sīm [ü] tenim
   Varayım yalvarayım boynuma ṭakup kefenim[262]

3. Tek beni zülf-i dil-āvīzine perdār eyleye[263]
   Çekeyim pādişāhım kendi elim ile resenim[264]

16b

4. Ḥulle-yi cennet olursa çekeyim çāk ideyim [265]
   Dem-i vaṣlında[266] baña ḥāʾil olur pīrehenim[267]

5. Gözlerim yaşı gibi çıḳdı gözümden dünyā
   Bārī'den[268] ġayrı görünmez gözüme kimse benim[269]

6. Ṭuymaz[270] girsem eger ol mūr-ı żaʿīfiñ[271] gözine
   Ey Süleymān-ı zamān söyle[272] ḥayāl oldı tenim[273]

---

[258] Murat Ali Karavelioğlu, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizrenli Şemʿî'nin Divanı' nın Edisyon Kritiği ve İncelenmesi,* Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2005, s.507.
Bu şiir adı geçen tezde sekiz beyitten oluşmaktadır. Adı geçen tezde bulunup cönkte yer almayan yedinci beyit şu şekildedir:

Yumaġa laʿlün-içün çeşme-i ḥayvāndan elüm
Yaraşur ay u güneş olsa gümüşden legenüm

[259] serv-i semenim C. : serv ü semenüm T.
[260] Tīġ-ı cevriñ ile C. : Tīg cevriyle T.
[261] Bu beyit adı geçen tezde ikinci beyit olarak yer almaktadır.
[262] Bu beyit adı geçen tezde birinci beyit olarak yer almaktadır.
[263] perdār eyleye C. : berdār eyle T.
[264] Bu beyit adı geçen tezde beşinci beyit olarak yer almaktadır
[265] Bu beyit adı geçen tezde üçüncü beyit olarak yer almaktadır.
[266] Dem-i vaṣlında C. : Dem-i vuslatda T.
[267] pīrehenim C. : pīrūhenim T.
[268] Bārīden C. : Yārdan T.
[269] Bu beyit adı geçen tezde altıncı beyit olarak yer almaktadır
[270] Ṭuymaz C. : Tuymaya T.
[271] ol mūr-ı żaʿīfiñ C. : - ẕerrece mūruñ T.
[272] söyle C. : şöyle T.
[273] Bu beyit adı geçen tezde dördüncü beyit olarak yer almaktadır.

7. *Şem ʿī*'yem kūşe-yi meyḫāneyi[274] virmem felege[275]
Gülşen-i bāġ-ı İrem'den[276] bañā yegdir vaṭanım

-32-[277]

ĠAZEL

1 ʿAcebā şāhid-i maḳsūda[278] bu gözüm ire mi[279]
Ya bañā bir daḫı bu baḫt-ı siyāh el vire mi
Yoḫsa engüşt-i ḳaża defter-i ʿömrüm düre mi
Gün ola gözlerimiz[280] vuṣlat-ı yāri göre mi
Yoḫsa ḥasret bizi tā menzil-i ḥaşre süre mi

17a

2 Ḥaḳḳ bilür kimseye ḥālim diyemem ki nicedir [281]
Bunda alçak olanıñ pāyesi anda[282] yücedir
Şeb-i hicriñ seḥeri yoḳ ne ḳaranlıḳ[283] gicedir
Gün ola gözlerimiz[284] vuṣlat-ı yāri göre mi
Yoḫsa ḥasret bizi tā menzil-i ḥaşre süre mi

3 Hele ġamsız olamam rāḥat anıñçün dilemem
Aġlamaḳdan çeşmimiñ yaşını birden[285] silemem
Şeb-i ġamda yitürüp kendimi kendim bulamam[286]
Gün ola gözlerimiz[287] vuṣlat-ı yāri göre mi
Yoḫsa ḥasret bizi tā menzil-i ḥaşre süre mi

---

[274] kūşe-yi meyḫāneyi C. : künc-i ġamuñ T.
[275] virmem felege C. : virmezem ey meh felege T.
[276] İrem'den C. : cinândan T.
[277] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.524-525.
[278] ʿAcebā şāhid-i maḳsūda C. : Acep ol şāh-ı maksūḍa D.
[279] ire mi C. : yüz süre mi D.
[280] ola gözlerimiz C. : ola mı gözümüz D.
[281] ḥālim diyemem ki nicedir C. : sen söyleme hālin nicedir D.
[282] anda C. : onda D.
[283] ḳaranlıḳ C. : karanu D.
[284] ola gözlerimiz C. : ola mı gözümüz D.
[285] birden C. : bir dem D.
[286] Şeb-i ġamda yitürüp kendimi kendim bulamam C. : Gitti aklım bulamam kendimi kendim bilemem D.
[287] ola gözlerimiz C. : ola mı gözümüz D.

4 Ne ʿaḳıllar[288] erişür bu feleginˇ gerdişine
Ne fikirler irer[289] eyyām-ı ġamıñ çūn peşine[290]
Ne taḥammül olunur hicr ü firāḳ āteşine
Gün ola gözlerimiz[291] vuṣlat-ı yāri göre mi
Yoḫsa ḥasret bizi tā menzil-i ḥaşre süre mi

5 Ey *ʻÖmer* tāir-i cān[292] terk-i diyār eylemedin
Şeb-i ġam ʿālem-i iḳbālimi tār eylemedin
Dīdemi[293] bād-ı ecel ṭolı ġubār eylemedin
Gün ola gözlerimiz[294] vuṣlat-ı yāri göre mi
Yoḫsa ḥasret bizi tā menzil-i ḥaşre süre mi

17b

-33-

DĪVĀN-I PERTEV PAŞA

1 Düşesiñ bendeki ey şūḥ ḳatı sevdāya inşāʾallāh
Meded bülbül gibi zārım bālāya çıḳar inşāʾallāh
İki çeşmim yaşı döndi yedi deryāya inşāʾallāh
Bana itdikleriñ varup bir bir ʻuḳbāya inşāʾallāh
Seni şekvā idem ẓālim ġanī Mevlā'ya inşāʾallāh

2 Bu deñlü nāz [u] istiġnā olur mı dīnsiz īmānsız
ʿAceb nuṭḳumla inṣāfa gelür mi dīnsiz īmānsız
Benim āh-ı zemīnim üzre ḳalur mı dīnsiz īmānsız

3 Dilerim Mevla'dan seni bende eylesün ʿillet
Amān Allāh bana noldı diyesiñ ey yezīd millet
Geçer bu *Pertevī*'niñ destine bir gün ruḫṣat

[288] ʿaḳıllar C. : ākiller D.
[289] irer C. : yeter D.
[290] çūn peşine C. : cünbüşüne D.
[291] ola gözlerimiz C. : ola mı gözümüz D.
[292] Ey Ömer tāir-i cān D. : Ey bu cān C.
[293] Dīdemi C. : Didemiz D.
[294] ola gözlerimiz C. : ola mı gözümüz D.

18a

-34-[295]

SEMĀʿĪ

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Ṣalā olduḳda ʿaşḳıñ şemʿine pervāne ben çıḳdım
   Eñ evvel cümleden cāna çü merd merdāne ben çıḳdım

2. Ḳamudan aḳdem aldım cām-ı şevḳi dest-i sāḳīden
   Olup mest-i müdām hem dürr-i devrāne[296] ben çıḳdım

3. Yoġ iken Mecnūn ʿālemde[297] daḫı dār-ı şifā içre
   Ṭaḳındım zencīr-i ʿaşḳı[298] dil-i dīvāne ben çıḳdım

4. Bugün tīġ-ı celālimden geçenler var ise gelsün
   Dedikde koç gibi kurbān içūn meydāna ben çıḳdım

5. Dimişler şāʿir-i meydān çıḳar mı şehr-i Ḳıbrıs'dan
   Didim *Kenzī* ḥaḳīḳatdır faḳat bir dāne ben çıḳdım

-35-[299]

SEMĀʿĪ

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Gel ey şāhım[300] meded zülf-i semen-sāyı süründürme
   Düşürme ḫāke luṭf it ehl-i sivāyı[301] süründürme

---

[295] Sadeddin Nüzhet Ergun, *Bektaşi-Kızılbaş-Alevi Şairleri ve Nefesleri*, İstanbul Maarif Kütüphanesi, Cilt: III, İstanbul 1956, s. 98-99. Bu şiir adı geçen eserde altı beyitten oluşmaktadır. Cönkte yer almayan üçüncü beyit şu şekildedir:

Benimle ders alanlar her biri bir yol tutup kaldı
Seçildim içlerinden bülbül-i tek lāne ben çıktım

[296] hem dürr-i devrāne C. : peymāne veş devrāne K.
[297] Mecnūn alemde C. : nām-ı Mecnūn K.
[298] zencīr-i ʿaşḳı C. : çille-i aşḳı K.
[299] Hamdi, Birgören, *Âşık Dertli Dîvânı*, T.C. Bolu Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Bolu, 2011, s. 100.
[300] Gel ey şāhım C. : şehā kaldır D.
[301] ehl-i sivāyı C. : ehl-i sevdāyı D.

18b Sürünsün ġam degil aġyār(ı) kim[302] ʿuşşāḳa ḥacet ne
Yanıñca gezmesün bārī bu rüsvāyı süründürme

2 Devā-yı vaṣlıñ ey cānā ḥayāt itse[303] behāsın kes
Ḳoma bir[304] dürlü ʿillet ehl-i derdiñ[305] mācerāsın kes
Öte berü[306] dime şāhım cevāb eyle arasın kes
ʿAdālet vaḳtidir şimdi bu daʿvāyı süründürme

3 Seniñçün çekdiğim derd ü belāyı bir şümār it
Ya öldür ya azād eyle ya gel zaḥmım tīmār eyle
Ya ṣun laʿl-i lebiñden bende-i çeşmim[307] ḫumār eyle
Ya çal ṭaşı[308] ḳırılsun cam-ı ṣaḥbāyı süründürme

4 Ḳıyāmet ḥaşre dek cānā gönülde ġam sürünsün mü
Süründürdüñ yetişmez mi dahī bir dem[309] sürünsün mü
Bu ḥālde *Dertlī'* yi[310] mihnetdeki ādem sürünsün mü
Gel inṣāf it yeter[311] şāhım bu ednāyı süründürme

19a

-36-

ḲOŞMA-YI ḤÜSNĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Yār seni sevenler özge ḥāl bulup
Seyyāh olup dünyādan geçer
Şāh-ı ḥüsniñ gören saña ḳul olur
Şāhda olsa tāc-ı Dārā'dan geçer

[302] kim C. : begim D.
[303] itse C. : ise D.
[304] bir C. : bin D.
[305] ehl-i derdiñ C. : ehl-i aşkın D.
[306] Öte berü C. : o kem-perver D.
[307] bende-i çeşmim C. : bende-i aşkın D.
[308] ṭaşı C. : taşa D.
[309] dahi bir dem D. : - bir dem C.
[310] Dertlī'yi C. : Dertli veş D.
[311] yeter C. : meded D.

2 Çoḳdur gül yüziñe māʾil olanlar
Gidüp ʿaḳlı başından zāʾil olanlar
Yār seniñ vaṣlıña nāʾil olanlar
Cihānda her zevḳ ü ṣafādan geçer

3 Gel baña cevr itme çeşm-i siyāhım
Alma inkisārım ey yüzi māhım
Bir āh itsem benim āteş-i āhım
Yakar ʿArşı Kürsī semādan geçer

4 Nār-ı hicriñ serde tüter sevdigim
Olsam ʿāşıḳıñ ser de gider sevdigim
Bu *Ḥüsnī* tā ḥaşre ḳadar sevdigim
Ṣanma ki sen melek simādan geçer

19b

-37-

ŞARḲI

1 Görsem seni ey verd-i raʿnā
Temkin iderdim ol demde zīrā
Ġayetle güce bu gider ammā(n)
Bilsemde bilmezlik el vermez bana

2 İçemem bāde ey dilber-i mül
ʿÖzrüm bu bābda ʿafv eyle ey gül
Ḫavf-ı ʿadūdan eyle taḥammül
Görsemde görmezlik el virmez bana

3 Eṭrāf[a] bak el sezmezden evvel
Ḳıl luṭf-ı şevket nāçārına gel
Şayest[e] yanında olursa engel
Görsemde görmezlik el virmez bana

20a

-38-[312]

ŞARḲI

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Görünce oldum üftāde[313]
Var mı misliñ şu cihānda[314]
Böyle edā böyle şīve[315]
Bulunmaz degme güzelde

2 Dāne dāne hindūlarıñ
Yayılmış sīm kākülleriñ
Güzel seniñ bu dilleriñ
Böyle edā böyle şīve
Bulunmaz degme güzelde

3 Yaḳdı çeşmim nār-ı ʿaşḳıñ
Āhū gibi baḳışlarıñ
Dilber seniñ bu eṭvārıñ
Böyle edā böyle şīve
Bulunmaz degme güzelde

20b

-39-[316]

ŞARḲI

1 Ey gül-i nāzik-bedenim[317] şīve[318] pesendim
Eyle mürüvvet ḳuluna sensin efendim

[312] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt II, İstanbul 1981, s. 724. Bestekâr: Hacı Ârif Bey. Bu şarkı adı geçen eserde dört mısralık bir bent olarak yer almaktadır.
[313] üftāde C. : efkende G.A.
[314] Var mı misliñ şu cihānda C. : Bulunmaz değme güzelde G.A.
[315] Böyle edā böyle şīve C. : Böyle hüsün böyle cilve G.A.
[316] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt II, İstanbul 1981, s.737. Bestekâr: Rifat Bey. Bu şarkı adı geçen eserde beş mısralık iki bentten oluşmaktadır.
[317] bedenim C. : beden G.A.
[318] şīve C. : işve G.A.

[.....][319]

Düşdüm o dem ʿaşḳına sevmege özendim

Ḥālime raḥm eyle benim zülf-i kemendim

2 Gördüm efendim seni Gökṣu'da gezerken

Ṣāf be ṣāf ʿuşşāḳıñı eṭrāfa[320] dizerken

Bende-yi bīçāreye sen bāde[321] süzerken

Eyle mürüvvet ḳuluna sensin efendim[322]

Ḥālime raḥm eyle benim zülf-i kemendim

3 Yaḳdı beni şu sendeki āhū gibi gözler

Tā ki zamāndan berü bu cān seni özler

Dün gice yār ḥānesinde ol sitem sözler

Eyle mürüvvet ḳuluna sensin efendim

Ḥālime raḥm eyle benim zülf-i kemendim

4 ʿAşḳıñdan dīvāne oldum mi<u>s</u>li siyāhım

Vaḳt-i seḥer gelince açılur güller

Her vaḳit baġçesinde öter ġarīb bülbüller

Vaṣfıñ içūn yazmışım nice biñ ġazeller

Ḥālime raḥm eyle benim zülf-i kemendim

21a

-40-[323]

ŞARḲI

Āmed nesīmi ṣubḥ u dem[324]

Dersem[325] ki āzāreş künem[326]

---

[319] Cönkte yer almayan birinci bendin üçüncü mısrası şu şekildedir:
Gördü gözüm sen meh-i gayetle beyendim G.A.

[320] etrafa G.A. : eṭrāf C.
[321] bāde C. : dīde G.A.
[322] Eyle mürüvvet ḳuluna sensin efendim C. : Düştüm o dem aşkına sevmeye özendim G.A.
[323] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt II, İstanbul 1981, s.913. Bestekâr: Abdülkadir Merâgî.
[324] subh u dem G.A. : ṣubḥ idem C.
[325] Dersem C. : tersem G.A.
[326] Künem C. küned G.A.

Taḥrīk-i zülf-i ʿanberest[327]
Ez hab-ı bīdāreş künem[328]

Yale lī ya le lā lā vāh
Yale lī ya le lā dost
Ez hābı bidareş künem
Hem rāh-ı kūn īmānıma

Sulṭānıma subḥānıma[329]
Raḥmet bekūn burḥānıma[330]
‘An dem ki cān[331] ber leb resed
Hem rāh-ı kūn īmānıma

Ez hāb-ı bīdāreş künem
Terenā tirīni tīt tīre tirīna
Āh terīni tārīnā

21b

-41-

ŞARḲI

Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Sevdi cānım şimdi bir nevres fidan /amān
Virmedim sır kimseye ben bir zamān /amān
Pek çabuk ḥālim aña ʿayān oldı /amān
Ṭuydı mecbūr oldığım ol nev-civān /amān

2 Ḥayli dem rāhında çoḳ çekdim emek
Ben recā-yı vuṣlatı itdim dilek

[327] ʿanberest C. : anbereş G.A.
[328] bīdāreş künem C. : birāreş küned G.A.
[329] subḥānıma C. : sultānıma G.A.
[330] burḥānıma C. : der cānıma G.A.
[331] - C. : cān G.A.

Virmedi fırṣa(n)t bize amān felek
Ṭuydı mecbūr oldığım ol nev-civān /amān

3 Hey ʿāşıḳlar siz bu demī sürdiñiz
Sevdiñizde ḥālī ḳaldı yurdıñız
Şunda bir civānı çoḳ mu gördiñiz
Ṭuydı mecbūr oldığım ol nev-civān

22a

-42-

ŞARḲI

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Gördügümle ol gül-beden
İrādetim gitdi elden
Gönül umar imdād senden
Dilber saña āh ʿāşıḳam
Ben ḳuluña raḥm eyle señ
Amān /ben ḳuluña raḥm eyle señ

2 Yavru geldikçe yanıma
Ḫilāf itmem sulṭānıma
Şād olurum ben dāʾimā
Ben ḳuluña raḥm eyle señ

3 Her nerede nāz idesin
Medḥ eylesem şāyestesin
İtmem inkār pek güzelsin
Ben ḳuluña raḥm eyle señ

22b

-43-

ŞARḲI

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Göñül seni ṣādıḳ sāndım
Etdiginiñ ʿahde inandım
Yüze gülmeñe aldandım
İşde buña esmām yandı

2 İltifātıñ hep ṣūretā
Raḳīblerl'e olduñ āşinā
Cümlesin hażm etdim ammā
İşde buña ṣabrım yandı

23a

-44-[332]

ŞARḲI

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Açıldı nevbahār bir[333] ġonca-yı gül[334]
Gönül ʿarżı çeker menendi bülbül
Düşmişem āteşe sevdā ne müşkül
Āh gönül vāh gönül sevdālı[335] gönül

2 Gönül didikleri baġçede bitmez
Dalında dalında bülbüller ötmez
Ḫayāliñ a yārim ḳarşımdan gitmez
Āh gönül vāh gönül sevdālı gönül

[332] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt II, İstanbul 1981, s.1162.
Bestekâr: Sadullah Ağa. Adı geçen eserde iki bentten oluşan bu şarkının cönkte yer alan şarkı ile sadece birinci bendi benzerlik göstermektedir.
[333] bir C. : ey G.A.
[334] ġonca-yı gül C. : gonca gül G.A.
[335] sevdālı C. : biçāre G.A.

3 Güzeli severiz Ḥasbeten lillāh
Günāhı var ise estaġfirullāh
O yardan gelene el-Ḥikmetullāh
Āh gönül vāh gönül sevdālı gönül

4 Varayım gideyim yollara ṭurayım
Gelenden geçenden ḫaber ṣorayım
Ḫaber alamazsam kendim varayım
Āh gönül vāh gönül āvāre göñül

23b

-45-

ŞARḲI

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Yoḳdur gönülde ferāḥım
Güldürmez baḫt-ı siyāhım
Āsumāna çıḳar āhım
Yandım billāh a melek cigergāhım

2 Ben aġlarken ey çeşm-i āfet
Ġayrılarla ẕevḳ eylersiñ
Aġyār ile görünce ben
Yandım billāh a melek cigergāhım

3 Seni böyle bilmez idim
Sırr-ı ʿaşḳım hīç dimezdim
Ṣabr eyleyüp bildirmezdim
Yandım billāh a melek cigergāhım

24a

-46-[336]

ŞARḲI

11'li Hece Ölçüsü

1 Bir görüşe ey perū yandım sana /yandım sana
Cān mısıñ canān mısıñ bildir bana /yandım saña
Of[337] nedir bu sendeki nāz u edā /nāz u edā
Yār mısıñ aġyār mısıñ[338] bildir bana /yandım sana

2 Derde uġratdıñ yine cān u tenim /cān u tenim
Bī vefāsız[339] pek beyendim ben seni /cānım seni
Ṭoġrı[340] söyle üzme aşlanım beni /cānım beni
Yār mısıñ aġyār mısıñ[341] bildir bana /yandım sana

3 Şimdi göñül ʿāşıḳ-ı dīvānedir /dīvānedir
Şemʿī rūyıñ ẕevḳine pervānedir /pervānedir
Of ṣoḥbetimiz yāreye dildārdır /dildārdır
Yār mısıñ aġyār mısıñ bildir bana /yandım sana

24b

-47-

ŞARḲI

8'li Hece Ölçüsü

1 Yoḳuşdan çıḳdım yoruldum
Ben bir kātibe vuruldum
Vurulda tīz ṭuyuldum
Āh ʿaḳabinde düşdi göñül
Şimdi yād itmesi müşkül

[336] Ethem Ruhi Üngör, Türk Musikisi Gufteler Antolojisi, Eren Yayınları, Cilt I, İstanbul 1981, s.407. Bestekâr: Kapril. Bu şarkı, adı geçen eserde dört mısralık iki bent olarak yer almaktadır.
[337] Of C. : Ya G.A.
[338] Yār mısıñ aġyār mısıñ C. : Cān mısın cānān mısın G.A.
[339] Bī vefāsız C. : İşvebāzım G.A.
[340] Doğru G.A. : Of ṭoġrı C.
[341] Yār mısıñ aġyār mısıñ C. : Can mısın cānān mısın G.A.

2 Güller açılsa gelse yaz
Sen ġoncasıñ açıl biraz
Bülbüller eylesün feryād
Āh ʿaḳabinde düşdi göñül
Şimdi yād itmesi müşkül

3 Kırmızı gülüñ ġazeli
Ġayetle esmer güzeli
Ben severim göz süzeni
Āh ʿaḳabinde düşdi göñül
Şimdi yād itmesi müşkül

4 Çemberimi yaydım ṭaşa
Ṭaş yarıldı başdan başa
ʿAbdülʿazīz biñler yaşa
Āh ʿaḳabinde düşdi göñül
Şimdi yād itmesi müşkül

25a

-48-

ŞARḲI

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Puḥumuñ gözleri beñzer mercāna
Ẓālim avcı naṣıl ḳıydıñ bu cāna
Meyl-i muḥabbet virmiş bir cāna
Var git avcı ben eşimden ayrılmam
Ḳuzularımı ṭaġdan ṭaġa aşırmam

2 İki puhu hīç bir dala ḳonar mı
Puhumuñ ḳondıġı dallar ṣolar mı
İki ḥasret birbirine ṭoyar mı
Var git avcı ben eşimden ayrılmam
Ḳuzularımı ṭaġdan ṭaġa aşırmam

3 Ben de bindim ḳır atımıñ üstüne
Ṭolu şeşḫānemi aldım destime
Biñ bir atlı geldi benim üstüme
Var git avcı ben eşimden ayrılmam
Ḳuzularımı ṭaġdan ṭaġa aşırmam

4 İki puhu bir derede ṣu içer
Ṣu içer de dertlilere dert açar
O yārimiñ derunundan ne geçer
Var git avcı ben eşimden ayrılmam
Ḳuzularımı ṭaġdan ṭaġa aşırmam

25b

-49-

ŞARḲI

(4+4+3)11'li Hece Ölçüsü

1 Ben bu derdiñ ḳanḳı birin söyleyem /of
Tāzelendi yüregimiñ yāresi
Nāzlı yārim elden gitdi nideyim /of
Yā Rabb nedir bu derdimiñ çāresi
Oñulmadı yüregimiñ yāresi

2 Beni aġlatma ki sende gülesiñ
Murādına maḳṣūdına iresiñ
Ḳorḳaram ki yade gönül viresiñ
Yā Rabb nedir bu derdimiñ çāresi
Oñulmadı yüregimiñ yāresi

3 Yad ellere gitme seni duyaram
Ḥançerimi aḳ sīneme ṭayaram
Beyāż tenim al ḳanlara boyaram
Yā Rabb nedir bu derdimiñ çāresi
Oñulmadı yüregimiñ yāresi

4 Güzelleriñ geldi geçdi kervānı
Arḳamızdan gönderdiler fermānı
Ṭabībler bulmadı derde dermānı
Yā Rabb nedir bu derdimiñ çāresi
Oñulmadı yüregimiñ yāresi

26a

-50-[342]

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

Sīmā melek meşreb felek
Cāvīd daḫı çekme emek
Uydurmaz ol şāh nāza tek
Eyżān

-51-[343]

ŞARḲI

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Mecbūr oldum ben bir güle
Düşdüm şimdi[344] dilden dile
Ruḫṣat bulsam varsam yāre[345]
Ben ṣarılsam ince bele

2 Nedir cevriñ her dem baña
Bir sözüm var dilber saña
Teşrīf itseñ[346] bir şeb baña
Ben ṣarılsam ince bele

[342] Başlığı ve devamı bulunmayan bu şiirin eksik olduğu anlaşılmaktadır.
[343] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt I, İstanbul 1981, s. 98.
Bestekâr: Haşim Bey. Bu şarkı adı geçen eserde beş mısralık iki bentten oluşmaktadır. Cönkte yer almayan beşinci mısra ise şu şekildedir:
Sardırmam seni ellere.

[344] Düşdüm şimdi C. : Şimdi düştüm G.A.
[345] Ruḫṣat bulsam varsam yāre C. : Fırsat bulsam alsam ele G.A.
[346] itseñ C. : eyle G.A.

3 Meftūn oldum bir güzele
Meyl virmem her dilbere
İltifāt itseñ bizlere
Ben ṣarılsam ince bele

26b

-52-[347]

ŞARḲI

11'li Hece Ölçüsü

1 Meyliñ ol şūḫı ʿacebā yāre mi[348]
Aramaz oldum[349] dīl-i āvāremi
Yārelediñ[350] sīne-yi ṣad pāremi
Āh sīnemi gel yar da gör yāremi
Yār bilür bilürse benim yāremi[351]

2 Āfet-i cāndır o mihr ü fitnekār
Kākülüdür ʿaḳlım iden tārumār
Raḥm eylemez oldı bana şüftekār
Āh sīnemi gel yar da gör yāremi
Yār bilür bilürse benim yāremi

3 İçdicegim ḳān mı ʿaceb bāde mi
Ebrūlarıñ ḳatline āmāde mi
Çeşmim aḳı sīne-yi Leylāda mı
Āh sīnemi gel yar da gör yāremi
Yār bilür bilürse benim yāremi

[347] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt I, İstanbul 1981, s. 486.
Bestekâr: Soyulcuzâde Salih Efendi. Cönkte yer alan bu şarkı ile adı geçen eserde bulunan şarkının sadece ilk bendi arasında benzerlik olduğu görülmektedir.
[348] Meyliñ ol şūḫı ʿacebā yāre mi C. : Meyli o şūhun acep ağyāre mi G.A.
[349] oldum C. : oldu G.A.
[350] Yārelediñ C. : Yāreledi G.A.
[351] Yār bilür bilürse benim yāremi C. : Yar bulur bulsa benim çāremi G.A.

27a

-53-[352]

İLĀHĪ

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Bu ʿaşḳ bir baḥr-ı ʿummāndır
Buna ḥadd-i kenār olmaz
Dilim ẕikr-i Ḳurʿān'dır[353]
Bunu bilende ʿār olmaz
Subḥānallāh Subḥānallāh
Her dertlere dermān Allāh

2[354] Eğer ʿāşıḳ iseñ yāra
Ṣāḳın aldanma aġyāra
Düşüp[355] İbrāhim gibi nāra
Gülistānda[356] yanar olmaz
Subḥānallāh Subḥānallāh
Her dertlere dermān Allāh

27b

3 Ḳıyamazsıñ[357] baş u cāna
Irak ol girme meydāna
Bu meydānda nice başlar
Kesilir hīç ṣorar olmaz
Subḥānallāh Subḥānallāh
Her dertlere dermān Allāh

---

[352] İsmail Özmen, *Alevi Bektaşi Şiirleri Antolojisi Cilt II (16.Yüzyıl)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, s.483-484. Adı geçen eserde Seyyid Nizamoğlu'na ait olduğu belirtilen ve gazel şeklinde yazılan bu şiir yedi beyitten oluşmaktadır. Adı geçen eserde bulunup cönkte yer almayan ikinci, beşinci ve yedinci beyitler şu şekildedir:

Süregeldik ezelden pirim Muhammed Ali'den
Şerāb-ı lā-yezāliden içenlerde humar olmaz

Hakk ile hak olanlara kendi özün bilenlere
Dost yolunda ölenlere kan bahası dinar olmaz

Seyfullah sözünde mestdir şeyhinden aldığı destdir
Divane rā kalem nist'dir ne söylese kanar olmaz

[353] Dilim ẕikr-i Ḳurʿān'dır C. : Delilim sırr-ı Kur'an'dır K.
[354] Bu dörtlük adı geçen eserde üçüncü beyit olarak yer almaktadır.
[355] Düşüp C. : Düş K.
[356] Gülistānda C. : Bu gülşende K.
[357] Ḳıyamazsıñ C. : Kıyamazam K.

4 Baḳ şu Manṣūr'uñ işine
Ḫalḳı[358] üşürmüş başına
İnan Ḥaḳḳ'ıñ[359] firāşına
Düşenlere timār olmaz
Subḥānallāh Subḥānallāh
Her dertlere dermān Allāh

-54-[360]

İLĀHĪ

7'li Hece Ölçüsü

1 Adım adım ilerü
Üç beş adım içerü[361]
On sekiz biñ ḥicābı[362]
Gördüm bir ṭaġ içinde

Yā hū yā hū yā men hū
Viysül hādī illā hū[363]

28a

2[364] Vardım ilerü vardım
Levḥi elime aldım
Āyetleri oḳudum
Yazdım bir ṭaġ içinde

3[365] Gökler gibi gürlerim[366]
Yerler[367] gibi iñlerim[368]
Ṣular gibi caġlarım[369]
Aḳdım bir ṭaġ içinde

---

[358] Halkı K. : Ḫalḳ C.
[359] İnan Ḥaḳḳ'ıñ C. : Ene'l Hakk'ın K.
[360] Mustafa Tatçı, *Yunus'un Gül Bahçesinden II*, TOBB Yayınevi, Ankara 2013, s.763-764. Adı geçen eserde gazel şeklinde yazılmış olan bu şiir 11 beyitten oluşmaktadır.
[361] Üç beş adım içerü C. : beş ʿālemden içerü K.
[362] ḥicābı C. : ʿālemi K.
[363] Şiirde tekrar eden bu mısralar adı geçen eserde yer almamaktadır.
[364] Bu dörtlük adı geçen eserde sekizinci beyit olarak yer almaktadır.
[365] Bu dörtlük adı geçen eserde dördüncü beyit olarak yer almaktadır.
[366] gürlerim C. : gürledim K.
[367] yerler C. : yiller K.
[368] iñlerim C. : inledim K.
[369] caġlarım C. : çağladım K.

Yā hū yā hū yā men hū
Viysül hādī illā hū

4[370] Seyyāḥ oldum gezerim
Mevlām ile bāzārım
Ben Mevlāʿnıñ didārın
Gördüm bir ṭaġ içinde

5[371] Ḳalbden büyük ṭaġ olmaz
Bir Mevlā'ya[372] ṭoyulmaz
Ben Mevlā'nıñ didārın[373]
Gördüm[374] bir ṭaġ içinde
Hay Hay yā hū yā men hū[375]
Ente'l hādī illā hū

28b

-55-[376]

İLĀHĪ

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

1. Ben bende buldum çün Ḥaḳḳ'ı şekk ü gümān nemdür benüm[377]
Ben[378] dost yüzin görmez isem bu gözlerüm nemdür benüm

[370] Bu dörtlük adı geçen eserde yer almamaktadır.
[371] Bu dörtlük adı geçen eserde dokuzuncu beyit olarak yer almaktadır.
[372] Bir Mevlā'ya C. : Ol Allah'a K.
[373] Ben Mevlā'nıñ didārın C. : Sohbetine kanılmaz K.
[374] gördüm C. : irdim K.
[375] Bu mısralar adı geçen eserde yer almamaktadır.
[376] Mustafa Tatçı, *Yunus Emre Divânı II Tenkitli Metin*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990, s.178.
Bu şiir şairin divanında yedi beyitten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan dört beyit şu şekildedir:

Gelsün münācāt eyleyen toksan bin hācāt söyleyen
Taşra ʿibādet eyleyen görsün ki dost nemdür benüm

Mūsī olup Tūr'a çıkam nūr oluban gözden bakam
Söz oluban dilden çıkam sūr u nagam nemdür benüm

Mūsī varur Tūr'a çıkar anda varur nūra bakar
Dostdan gayrı zerre kadar bu gözlerüm görmez benüm

Uş ben beni cemʿ eyledüm ol dosta īmān eyledüm
Birligine kıldum kāmet riyā tāʿat nemdür benüm

[377] gümān nemdür benim D. : gümānımdır C.
[378] Ben C. : Ol D.

2. Ol dost baña ümmī dimiş hem adımı ümmī[379] ḳomuş
Dilüm şeker gevdem ḳamış bu söyleyen nemdür benüm[380]

3. Ümmī benem *Yūnus* benem ṭoḳuz aṭam dörddür imām[381]
ʿIşḳ odına düşüp yanam ṣūḳ u pāzār nemdür benüm[382]
Sūḳ u pāzār nemdir benim

-56-[383]

İLĀHĪ

1. ʿIşḳıñ odı cigerimi yaḳa geldi yaḳa gider
Ġarīb başım bu sevdāyı çeke geldi çeke gider

2. Bülbül ider zār u efġān[384] ʿışḳ odına yandı bu cān
29a Benim göñülcügüm[385] hemān Ḥaḳḳ'dan geldi Ḥaḳḳ'a gider[386]

3. ʿĀrifler[387] ṭurur sözine ġayrı[388] görünmez gözine
Eşrefoġlu yār yüzine baḳa geldi baḳa gider[389]

[379] Ümmī C. : Yūnus D.
[380] Bu beyit şairin divanında altıncı beyit olarak yer almaktadır.
[381] imām C. : anam D.
[382] Bu beyit şairin divanında yedinci beyit olarak yer almaktadır.
[383] Mustafa Güneş, *Eşrefoğlu Rûmî Dîvânı* (İnceleme- Karşılaştırmalı Metin), Ankara 2000, s. 194. Bu şiir şairin divanında dört beyitten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan üçüncü beyit şu şekildedir:

Firāk kār itdi cānuma gelsün ʿāşıklar yanuma
ʿIşk zencīrin dost boynuma taka geldi taka gider

[384] zār u efġān C. : āh u figān D.
[385] göñülcügüm C. : gönlüm çünki D.
[386] Ḥaḳḳ'dan geldi Ḥaḳḳ'a gider C. : dostdan geldi dosta gider D.
[387] ʿĀrifler C. : ʿĀşıklar D.
[388] ġayrı C. : kimse D.
[389] Bu beyit şairin divanında dördüncü beyit olarak yer almaktadır.

-57-[390]

İLĀHĪ

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Baġrumdaki biten başlar[391] /īmānım
Muḥammed'üñ ʿaşḳındandur
Bu gözümden aḳan yaşlar
Muḥammed'üñ ʿaşḳındandur

2 Her şām [u] seḥer yandıġum /īmānım
ʿĀlemlerden uṣandıġum /īmānım
Çarḫ olup[392] semā döndügim
Muḥammed'üñ ʿaşḳındandur

29b

3[393] Görün *Seyfullāh*'uñ ḳaṣdın /īmānım
Sever ol Allah'uñ[394] dostun /īmānım
Ṣorarlarsa[395] niçün mestin /īmānım
Muhammed'üñ ʿaşḳındandur

---

[390] İdris Söylemez, *Seyfullāh Nizâmoğlu Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin)* Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 2013, s. 528-529. Bu şiir adı geçen tezde yedi dörtlükten oluşmaktadır. Cönkte yer almayan dört dörtlük şu şekildedir:

Daḫl idenler devrānuma
İrmediler seyrānuma
Ḳıydıġum kendi cānuma
Muḥammedüñ 'aşḳındandur

Yüri kim ṭaġılduḳlarum
Ṣu gibi çaġılduklarum
Her seḥer aġladuklarum
Muḥammedüñ ʿaşḳındandur

Çün oldum ol ṣāhuñ ḳulı
Neylerüm bu mülk ü mālı
Ḫālık baña didi deli
Muḥammedün ʿaşḳındandur

ʿAşḳuñ narıyle pişdigüm
Deryālar gibi coşdıgum
Bir şeyḫ elüñ yapışduġum
Muḥammedüñ ʿaşḳındandur

[391] başlar T. : yaşlar C.
[392] olup C. : urup T.
[393] Bu dörtlük adı geçen tezde yedinci dörtlük olarak yer almaktadır.
[394] Allah'uñ C. : illāhuñ T.
[395] Ṣorarlarsa C. : Ṣürerseñüz T.

-58-[396]

NAʿT-I Ẕ̲ĀTĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Derdmendim ol Ḫudā'dan luṭf u iḥsān[397] isterem
   Sāʾilim bāb-ı luṭfdan[398] derde dermān[399] isterem

2. Men rūy-ı siyāh[400] mücrimem ki[401] dāʾim ʿişyān eylerem
   Ol Cenāb-ı Kibriyā'dan ʿafv [u] ġufrān isterem

3. Men Kaʿbe'niñ ḥaccında[402] egñime iḥrām geymişem
   Ol serveri Kaʿbe içre[403] sırr-ı seyrān isterem

30a

4. Men velī ehline[404] bir özge ʿivāż[405] olmuşam
   Ol velī baḥr içre[406] dürr [ü] mercān isterem

---

[396] Mehmet Arslan, *Zâtî Süleyman Efendi - Divan ve Sevânihu'n-Nevâdir fî Maʿrifeti'l-Anâsır*, Sivas 1994, s.80. Bu şiir şairin divanında yedi beyitten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan üç beyit şu şekildedir:

Cān ḳulaġına "Ene'l- Ḥaḳḳ"ın nidāsı ereli
Yoḳ ḳararım lā-mekān mülkünde cevlān isterem

Bir enīsim yoḳ cihānda söyleyem aḥvālimi
Ḥālimi ʿarż etmege bir ehl-i ʿirfān isterem

Her biri esrār-ı Ḥaḳḳ'ı bilmediler *Ẕātiyā*
Bilmege bu manṭıḳu-ṭ- ṭayrı Süleymān isterem

[397] luṭf u iḥsān C. : derde dermān D.
[398] bāb-ı luṭfdan C. : bāb-ı ʿaṭādan D.
[399] derde dermān C. : luṭf u iḥsān D.
[400] Men rūy-ı siyāh C. : Bir siyeh-rū D.
[401] ki C. : kim D.
[402] Men Kaʿbe'niñ ḥaccında C. : Ben ḥaḳiḳat ḥaccına D.
[403] Ol serveri Kaʿbe içre C. : Şol visāliñ kaʿbesinde D.
[404] Men velī ehline C. : Ben ḥaḳiḳat baḥrine D.
[405] ʿivāż C. : ġavvāṣ D.
[406] Ol velī baḥr içre C. : Cemʿ edip eṣdāf-ı baḥri D.

-59-[407]

NAʿT-I ŞERĪF

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Vücūdum nār-ı ʿaşḳıñla yaḳup yā Rab pür envār[408] it
Ḫarāb eyle sivā mülkün dilimden[409] keşf-i esrār it

2. Gider bu benligi benden bi-ḥaḳḳ-ı Ḫażret-i Āḥmed
Hevā-yı[410] mihr-i ʿaşḳıñla beni benden ḫaberdār it

3. Bahār-ı raḥmetüñ[411] āb-ı temevvüc[412] eylesün her ān[413]
Beḳā-ender-beḳā olup[414] viṣāliñe heveskār it

4. İlāhī ʿizzetiñ ḥaḳḳı yüzüm ḳarasına baḳma
Hemīşe baña ʿavn eyle saʿādet ehline yār it[415]

5. Ḫaberdār[416] it göñül ayıḳsın[417] nūr-ı cemāliñ ile
Bu çeşmi[418] ḥāb-ı ġafletden açup hem daḫı[419] bīdār it

30b

6. Ṭarīḳ-i müstaḳīm için[420] baña hem yār ḳıl[421] pīrim
Tuṭup[422] dāmānını anıñ[423] rıżāsına[424] ṭalebkār it

---

[407] Bünyamin Çağlayan, *Baharzâde Ferîde Hanım Dîvânı*, Çağhan Ofset Matbaacılık Yayınları, Ankara 2006, s. 29. Bu şiir şairin divanında altı beyitten oluşmaktadır.
[408] envār C. enver D.
[409] Ḫarāb eyle sivā mülkün dilimden C. : Sivā hubbın çıkar yā Rab gönülden D.
[410] Hevā-yı C. : Ziyā-i D.
[411] Bahār-ı rahmetüñ C. : Bihār-ı rahmetün D.
[412] āb-ı temevvüc C. : yā Rab temevvüc D.
[413] eylesün her ān C. : eyleyüp her dem D.
[414] olup C. : ile D.
[415] Bu beyit şairin divanında yer almamaktadır.
[416] Ḫaberdār C. : Münevver D.
[417] ayıḳsın C. : mirʾātını D.
[418] çeşmi C. : çeşmim D.
[419] açup hem daḫı C. : aman yā Rab D.
[420] Ṭarīḳ-i müstaḳīm için C. : Ṭarīḳ-ı halvet içinde D.
[421] Hem yār kıl D. : hemserulāh olup C.
[422] tuṭup C. : tutam D.
[423] anıñ C. : dāim D.
[424] rıżāsına C. : dāim D.

7. İçir[425] ʿaşḳıñ şerābından *Ferīde* ḳuluñu[426] yā Rab
Geçür[427] dünyā vü ʿuḳbādan viṣāliñe nümūdār it[428]

-60-

DUʿĀ-YI ʿASĀKİR-İ İSLĀMİYYE-Yİ ŞĀHĀNE

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. İlāhī ʿasker-i İslāmı her dem şād-ı ḫandān it
Ḳamu aʿdāy-ı bedhāhı her zaman perīşān it

2. Gözin açdırma aʿdānıñ ālāyın tār u mār eyle
Meded ḳahrıñ ile ḳahr it cümle ḫāḳ ile yeksān it

3. Ḫuṣūsā Rusya Mosḳov ḳralıñı çeküp bende
Esir-i pençe-yi ġāzi şeh ʿAbdü'l Mecīd hān it

4. O ṣulṭān-ı cihāniyāna cuyūş-ı ehl-i īmāna
Biḥaḳḳı sūre-yi *İnnā Feteḥnā* nuṣret [ü] iḥsān it

31a

5. Şehenşāh-ı felek-cāh-ı zamānıñ tīz ḳıl seyfiñ
O tīġ-ı ʿadl ile yā Rabb ser aʿdāyı ġaltān it

6. Hemīşe ḳıl muẓaffer ʿasker-i manṣūr-ı ḫāḳānı
Her ān āsār-ı fevzi anlara her cā nümāyān it

7. Ġuzāt-ü müʾmininiñ ʿāfiyet baḫş it vücūduna
Daḫı bīmārına ṣıḥḥat virüp derdine dermān it

8. Aġur dīn ü devletde fedā-yı baş iden cānıñ
Maḳāmıñ cennetü'l- meʾvā refīḳiñ ḥūr u ġılmān it

[425] İçir C. : İçür D.
[426] ḳuluñu C. : ācize D.
[427] Geçür C. : Geçir D.
[428] viṣāliñe nümūdār it C. : ana sen aşkını yār it D.

9. Budur *Luṭfī* kuluñ ancaḳ niyāzı ey ʿināyetkār
Bize feth-i ḳarībi ḳıl müyesser cümle şādān it
Āmīn
Güẕārān iden altmış ṭokuz senesi içre vuḳūʿa gelen Mosḳov muḥārebesinde İşbu edʿiyye-i ḫayriyye-i şāhāne ve esniye-yi cemīle-i ʿasākir-i mulūkāne inşā olunaraḳ müdāvemet olunmışdı.

31b

-61-

DİGER DUʿĀ-YI ʿASĀKİR-İ İSLĀM-I ŞĀHĀNE

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Teʿālallāh kitābında buyurmuşdur resūlüne
İnnā feteḥnā leke fetḥān mübīnā[429] *ve yenṣurakellāhü naṣrān ʿazizā* [430]

1 Ḳıl ḳabūl yā Rabb duʿāmız kendi ẕātıñ ḥürmeti
Yā ilāhī ḳıl ʿināyet ile fetḥ-i nuṣreti
Enbiyālar ḥürmeti hem evliyālar himmeti
Ḳıl ḳabūl ya Rabb duʿāmız kendi ẕātıñ ḥürmeti

2 Gel aʿline eyleyiser ʿālemiñ faḫrı Ḥabīb
Andan isteriz İlāhī cümle dertlere ṭabīb
Senden isteriz İlāhi nusreti ile ḳarīb
Ḳıl ḳabūl ya Rabb duʿāmız beytü'l ʿaẓam ḥürmeti

3 Enbiyālar yardımını bizlere eyle naṣīb
Ḥażret-i Ḥıżır ile İlyās eyle sen karīb
Eyle irsāl bunları sen ʿasker[e] yardım virüp
Ḳıl kabūl yā Rabb duʿāmız ʿāb-ı zemzem ḥürmeti

4 Ḳapuña geldi ṣabīler çaġrışurlar zār zār
Senden isteriz İlāhī Moṣḳof ola ḫāksār

[429] Fetih Suresi 1. Âyet. *Anlamı:* Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.
[430] Fetih Suresi 3. Âyet. *Anlamı:* Ve Allah sana ulu bir zafer versin.

32a Ol Moşḳof kāfiriniñ ʿaskerin ḳıl tār u mār
Ḳıl ḳabūl yā Rabb duʿāmız ol Ḥabībiñ hürmeti

5 Pādişāh ʿAbdü'l Mecīd Ġāzī'yi eyle şādumān
Sūre-yi *İnnā fetaḥnā* sırrını eyle ʿayān
Hem vezīri ʿĀlīşānın eylegil sen şād ḳan
Ḳıl kabūl yā Rabb duʿāmız ʿarş-ı aʿẓam hürmeti

6 Gice gündüz aġlaşup biz eyleriz āh u fiġān
ʿAsker-i İslām'a virgil dāʾimā ṣıḥḥat-i beden
Red eyleme duʿāmız ey Kerimü'l emān
Ḳıl ḳabūl yā Rab duʿāmız Ādem Ṣafī ḥürmeti

7 [.....dā ile itmek ġ.....][431]
[.....yā rabbenā
[.....]
[.....]

32b

8 [.....hā
[.....idiser ol Ḫudā
[.....iderüz bāşı vü gedā
Ḳıl kabūl yā Rabb duʿāmız dört kitābıñ ḥürmeti

9 ʿ*Ömer* ister ola manṣūr ʿasker-i İslām bütün
Vir selāmet topçulara dāʾima atsun topun
Vir cezāsın Moşkof'uñ ya Rabb helāk olsun
Ḳıl ḳabūl ya Rabb duʿāmız Ġavsü'l -Aʿẓam ḥürmeti
Ḳıl kabūl yā Rabb duʿāmız Ḳuṭbu'l - aḳṭāb ḥürmeti

[431] Sayfanın yırtılmış olması sebebiyle 32a sonu ile 32b başında yazılan kısımlar okunamamaktadır.

33a

-62-

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 [.....]
[.....][432]
Ġaflet arasında ṭokun yüzine
Mübārek cemālin gör seḥer yeli

2 Bakma mısın şu felegiñ işine
Derūnumu yaḳdı ʿaşḳ āteşine
Pervāneler gibi ṭolan başına
Perīşān ḥāṭırın ṣor seḥer yeli

3 Kerem dedim yakdı oda serini
Mevlā'ya emānet virdi yārini
Şol siyāh ṣarmalı kāküllerini
Ṭolaşdır gerdāna seḥer yeli

-63-[433]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Kirpigi oḳ ḳaşı kemān
Olan dilbere merḥabā
Bendesin gördigi zamān
Gülen dilbere merḥabā

33b

2 Eger gelse odamuza
Ḳulaḳ ursa ṣadāmuza
Bir teklīfde odamuza
Gelen dilbere merḥabā

[432] Başlığı bulunmayan bu şiirin eksik olduğu anlaşılmaktadır.
[433] Bu şiir karşılaştıma yapılan Âşık Ömer divanlarında bulunmamaktadır. Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya 2010. Sadeddin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer Hayatı ve Şiirleri,* Semih Lütfi Matbaası ve Kitabevi, İstanbul 1936.

3 Ṣarılacaġım ġāʾibde
Yürüyi meydāna ḳıyubda
Aza çoġa baḳmayupda
Alan dilbere merḥabā

4 *Bekdāş* eydür erişdi yaz
Bülbül anda ider feryāz
İsmini söylemek olmaz
Falan dilbere merḥabā

-64-

1 Ḳaldır niḳābıñı bu dem gözüñden
Güzelliğiñ beyān olsun
Açılsın māh-i tābānıñ
Görenler şādımān olsun

34a

2 İnciden ufaḳ dişleriñ
Ṣamūrdan ḳaradır ḳaşlarıñ
Yādlara gösterme siyāh ṣaçlarıñ
Dost bize belgüzār olsun

3 Gözlerim ṭoludur ḳandır
Āh ḳuzum vaz geldiñ mi benden
Āh cānım ölürüm ayrılamam senden
Rūz-ı maḥşer dīvān olsun

4 Ṭaş ile bağrım delenler
Beni sevdāya ṣalanlar
Yārim elimden alanlar
Benimle imtiḥān olsun

5 Çoḳ geşdim benim māhım
Sensiñ benim seyrāngāhım
Saña ḫoş mı gelür benim şāhım
Gözüm yaşı revān [olsun]

34b

-65-

MĀNİ

(3+4) 7'li Hece Ölçüsü

1 Māniyi başdan söyle
Ḳalemi ḳaşdan söyle
Ḳarnımıñ aclığı dünden
Aşdan etmekden söyle

-66-

MĀNİ

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Māʾī bilmem nideyim
Bir māni borç ideyim
Yedi meyve aġacın
Bir mānide diyeyim

-67-[434]

MĀNİ

(3+4) 7'li Hece Ölçüsü

Māniyem māniciyem
Deryāda gemiciyem
Mezarda kemiklerim[435]
Yār ile daʿvācıyam[436]

-68-[437]

MĀNİ

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Māni māniye heydir[438]
Māni bilmeyen kimdir

[434] M. Hasan Göksu, *Manilerimiz*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1970, s.260.
[435] Mezarda kemiklerim C. : Durmuşum yol üstüne K.
[436] Yār ile daʿvācıyam C. : Yārimi sorucuyem K.
[437] Nilgün Aydın, *Ahmet Şükrü Esen Defterlerindeki Mâniler (İnceleme Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniveristesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s.54.
[438] heydir C. : himdir T.

Bir sen söyle bir de ben[439]
Güzelim[440] dertli kimdir

-69-

MĀNİ

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Māni māniye eşdir
Māni bilmeyen heçdir
Geliñ māni söyleşelim
Māni ġurbetde eşdir

35a

-70-

MĀNİ

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Bir sen söyle bir de ben
Kürekde sen künde ben
Yılda ḳurbān bir olur
Ḳurbānım her günde ben

-71-[441]

MĀNİ

(3+4) 7'li Hece Ölçüsü

Bağçeler çiçeklendi
Kāküller pürçeklendi[442]
Gel seniñle ağlaşalım[443]
Ayrılıḳ gerçeklendi

[439] Bir sen söyle bir de ben C. : Gel gülüm māni söyle T.
[440] Güzelim C. : Bakalım T.
[441] Nilgün Aydın, A*hmet Şükrü Esen Defterlerindeki Mâniler (İnceleme Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniveristesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s.169.
[442] Kāküller pürçeklendi C. : Yâr geldi göceklendi T.
[443] Gel seniñle ağlaşalım C. : Ağla gözlerim ağla T.

-72-

MĀNİ

Baġçede kuzuyu gördüm
Tüyüni ḳırmızı gördüm
Bugün ben seyrāna çıḳdım
Sevdigim ḳızı gördüm

-73-[444]

MĀNİ

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Baġçeñizde gül var mı
Gül dibinde yol var mı
Size misāfir olsam[445]
Döşegiñde yer[446] var mı

35b

-74-

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Baġçemizde gül yoḳdur
Gül dibinde yol yoḳdur
Bir gicecik gelseñ de
Döşegimde yol yoḳdur

-75-

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Pencereden ḳar gelir
Ayaḳ ayaḳ yār gelir
Ḳuzum ne pek saḳladıñ
Al yanaḳdan nār gelir

[444] M. Hasan Göksu, *Manilerimiz*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1970. s. 106.
[445] Size misāfir olsam C. : Gece yanına gelsem K.
[446] Döşegiñde yer C. : Bana bir yerin K.

-76-

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Pencereden baḳıyor
İlik olmuş aḳıyor
Nāzlımıñ mömeleri
Misk-i ʿanber ḳoḳuyor

-77-[447]

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Penceresi mercāndan
Bāde içdim filcāndan
Öldürürseñ sen öldür[448]
Ben de bıḳdım[449] bu cāndan

-78-

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Çıkdım eviñ ḳolına
Seri ḳoydım yolına
Seni kimler ögretti
Götürdürler oġlana

36a

-79-[450]

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Dereleriñ alucı[451]
Ḳınalı barmaḳ ucı[452]
(Bana) bir şeftāli vireniñ[453]
Hem bozulmaz orucı[454]

[447] Nilgün Aydın, *Ahmet Şükrü Esen Defterlerindeki Mâniler (İnceleme Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniveristesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2011, s.177.
[448] Öldürürseñ sen öldür C. : Sinemde oynadı hançer T.
[449] bıḳdım C. : geçtim T.
[450] Nilgün Aydın, *Ahmet Şükrü Esen Defterlerindeki Mâniler (İnceleme Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniveristesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s.162
[451] Dereleriñ alucı C. : Şu derenin alucu T.
[452] Ḳınalı barmaḳ ucı C. : Kırmızıdır pabucu T.
[453] (Bana) bir şeftāli vireniñ C. : Şeftāli vermeyenin T.
[454] Hem bozulmaz orucı C. : Kabul olmaz orucu T.

-80-

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Leyli güzel sesi güzel
Başında fesi güzel
Sen söyle ben diñleyem
Sesi ḫūb nefesi güzel

-81-

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Leyli güzel geç bir
Āfet leyli güzel
Bir işdir geldi başa
Aġlatma beni güzel

-82-

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Leyli yār gül memeñden
Bir öpem gül memeñden
Leyli güzel ten tene
(Ten) Ṭoḳunmamış ten tene

36b

-83-[455]

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Gökde yıldız bir dāne
Ṣarılmış mor miltāna[456]
Adam ʿāṣıḳ olmaz mı[457]
Seniñ gibi sulṭāna

[455] M. Hasan Göksu, *Manilerimiz*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1970. s.182.
[456] miltāna C. : mintāna K.
[457] Adam ʿāṣıḳ olmaz mı C. : Benim gibi kul gerek K.

-84-[458]

(3+4) 7'li Hece Ölçüsü

Ṣu gelir merdin merdin[459]
Kim bilür[460] benim derdim
Aġaçlar ḳalem [olsa] (deñizler mürekkep)[461]
Yazılmaz (şu) benim derdim

-85-[462]

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Derelerden[463] ṣu gelür
Cāmiʿlerden hū gelür
Çekerim ḥasretligi[464]
Elimizden ne gelür

-86-

Çayır çayır bir gönül
Çayır çayır
Ḳoyun almış ḳuzusını
Gezdirir çayır çayır

-87-

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Siyāh üzüm ṣalḳımda
Ṣalḳım baġıñ altında
O yāriñ muḥabbeti
İki gögsüm altında

---

[458] Metin Özarslan, *Türk Manilerinden Seçmeler,* MEB Yayınları, Ankara 2017, s.118. Adı geçen eserde bu maninin bir başka örneği şu şekildedir:

Su gelir merdim merdim
Su değil benim derdim
Sular mürekkep olsa
Yazılmaz benim derdim

[459] merdin merdin C. : merdim merdim K.
[460] Kim bilür C. Hiç bitmez K.
[461] Aġaçlar ḳalem deñizler mürekkep C. : Ağaçlar kalem olsa K.
[462] Metin Özarslan, *Türk Manilerinden Seçmeler*, MEB Yayınları, Ankara 2017, s. 53.
[463] Derelerden C. : Mermer taştan K.
[464] Çekerim ḥasretligi C. : Allah Allah diyelim K.

37a

-88-[465]

PERTEV PAŞA

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Ṣaḳın gezme żarar ḳaṣdıyla ḫalḳa sen sen ol sin sin
Ki zīrā eylemez āzürde ʿaḳrebler daḫı cinsin
Eger bedḫūy olursañ[466] cins-i insāndan degil cinsiñ
Velī isterseñ[467] insān-ı kāmil şānıña densin
Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

2 Ne şemʿ[468] it bülbülüñ virdin ne nūn ḫārdan[469] incin
Ne ġayrıñ yārine meyl it[470] ne aġyārdan incin
Ne sen bir[471] kimseden āh al ne āh u zārdan incin
Ne ḫalḳıñ ġadrine[472] saʿy it[473] ne ġaddārdan incin
Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

3 Hemān her[474] şaḫṣ-ı nādān ile her yerde olup bitme
Uyup zamānı[475] bed-gūya müsāvi[476] bahs̲ine gitme
Görüp görmezlenüp tez geç ʿuyūb-ı nāsı[477] fāş itme

---

[465] Ekrem Bektaş, *Muvakkitzâde Muhammed Pertev Hayatı, Sanatı ve Divanı'nın Tenkitli Metni*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004, s.421.
Bu şiir adı geçen tezde beş bentten oluşmaktadır. Cönkte bulunmayan dördüncü bent şu şekildedir:

Cihāna itibār itme olursan da cihān-dīde
Sülūk-ı rāh-āmīzişden eyle dāmenün çide
Çekil künc-i ferāğ-ı vahdete budur pesendīde
Ne sen rencīde ol senden ne olsun kimse rencīde
Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

[466] bedḫūy olursañ C. : cān incidürsen T.
[467] isterseñ C. : ister isen T.
[468] şemʿ C. : şūm T.
[469] nūn ḫārdan C. : nevk-i hārdan T.
[470] meyl it C. : meyl eyle T.
[471] sen bir T. : - C.
[472] ġadrine C. : ġayrına T.
[473] saʿy it C. : saʿy eyle T.
[474] her T. : - C.
[475] zamānı C. : zemmām T.
[476] müsāvī T. : mesaġi C.
[477] ʿuyūb-u nāsı C. : ʿuyūb-ı halkı T.

Seniñ de incinir ḳalbiñ ḳulūb-ı nāsı fār itme[478]

Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

37b

4[479] Benim nevʿi beşerdir çūn gerek mülḥid gerek müʿmin

Gerek ṣāliḥ gerek ṭāliḥ gerek ṣūfī gerek müslim[480]

Ne iseñ ḥüsn-i ḫulḳa[481] verziş[482] eyle rütbe-yi mümkin

Hele bu mıṣraʾı *Pertev* ferāmūş eyleme lākin

Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

-89-[483]

ĠAZEL-İ DERTLĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Sāḳī-yi kevser dirir Cennet'de şīr-i Kirdigār

Raḥm-ı māderden olupdur Muṣṭafā'ya yādigār

Oldu seyfinden anıñ din-i Muḥammed āşikār

Leşker-i küffārı şemşīrden[484] geçirdi bī-şümār

Ya nice medḥ itmeyem dünyā vü ʿuḳbā nāmı var

Lā fetā illā ʿAli lā seyfe illā Ẕülfeḳār

2 Zevce-yi binti Muḥammed ibn-i amm-ı Muṣṭafā

38a Tā ezelden ol durur[485] ḫayrü'l nebīye[486] aṣfiyā[487]

Varis-i[488] peyġamber oldur vāḳıf-ı sırr-ı Ḫudā

Āl [u] evlādına biñ cānım daḫı olsun fedā[489]

---

[478] fār itme C. : incitme T.
[479] Bu bent adı geçen tezde beşinci bent olarak yer almaktadır.
[480] müslim C. : müdmin T.
[481] ḫulḳa C. : ḫalka T.
[482] verziş T. : vīrdīş C.
[483] Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme- Metin)*, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s. 468-469-470.
[484] şemşīrden C. : tıġından T.
[485] ol durur C. : oldu ol T.
[486] ḫayrü'l nebīye C. : sırr-ı nebiye T.
[487] aṣfiyā C. : āşikār T.
[488] Varis-i T. : Vāhaşru C.
[489] Bu mısra adı geçen tezde üçüncü mısra olarak yer almaktadır.

Ya nice medḥ itmeyem dünyā vü ʿuḳbā nāmı var
Lā fetā illā ʿAli lā seyfe illā Ẕülfeḳār

3[490] Şāfiʿī rūz-ı ḳıyāmet mālik-i mülk-i velī[491]
Şāfiʿī genc-i ḥaḳīḳat[492] evliyālar ekmelī
Men muhibbi-i Muṣṭafāyam tābiʿ-yi eṭrāf-ı ʿAlī[493]
Mesken itdi kendine inkār idenler[494] esfeli[495]

Ya nice medḥ itmeyem dünyā vü ʿuḳbā nāmı var
Lā fetā illā ʿAli lā seyfe illā Ẕülfeḳār

4[496] Hem ʿAlī'dir hem velīdir hem velāyet şāhıdır
Hem nücūmī hem de şemsī hem felekler māhıdır
Ẓāhir [ü] bātında ins [ü] cin pādişāhıdır
Kāfiriñ küfridürür[497] hem müʿminiñ penāhıdır

Ya nice medḥ itmeyem dünyā vü ʿuḳbā nāmı var
Lā fetā illā ʿAli lā seyfe illā Ẕülfeḳār

38b

5 Āteşe gül ol dise āteş gülistānlıḳ ider
Güle baḳsa ḳahr ile güller ḫāristānlıḳ ider[498]
Ṭaşa aslan ol dise ṭaş elbet[499] aslanlıḳ ider
Mūra ḳılsa iltifāt mūrlar Süleymānlıḳ ider[500]

Ya nice medḥ itmeyem dünyā vü ʿuḳbā nāmı var
Lā fetā illā ʿAli lā seyfe illā Ẕülfeḳār

[490] Bu bent adı geçen tezde dördüncü bent olarak yer almaktadır.
[491] Şāfiʿī rūz-ı ḳıyāmet mālik-i mülk-i velī C. : Vāli-yi mülk-i velāyet kāşif-i genc-i Ali T.
[492] Şāfiʿī genc-i ḥaḳīḳat C. : Vākıf-ı sırr-ı Ḫüda'dır T.
[493] Men muhibbi-i Muṣṭafāyam tābiʿ-yi eṭrāf-ı ʿAlī C. : Muʿcizāt ḳıldı irşād dehr-i dūnā hem echeli T.
[494] idenler C. : ḳılanlar T.
[495] Bu mısra adı geçen tezde üçüncü mısra olarak yer almaktadır.
[496] Bu bent adı geçen tezde üçüncü bent olarak yer almaktadır.
[497] küfridürür C. : küfrüdür T.
[498] Bu mısra adı geçen tezde dördüncü mısra olarak yer almaktadır.
[499] ṭaş elbet C. : elbet taş T.
[500] Bu mısra adı geçen tezde ikinci mısra olarak yer almaktadır.

6 Bildiñiz mi siz Yezid'iñ baġrınıñ ṭaş olduġun
Ẓāhira[n] İslāmlıġın bāṭında ḳallāş olduġun
Taʿn ḳılmañ derdleriyle gözlerim yāş[501] olduġun
Kimseler ʿayb itmesün *Dertlī*[502] Ḳızılbaş olduġun

Ya nice medḥ etmeyem dünyā vü ʿuḳbā nāmı var
Lā fetā illā ʿAlī lā seyfe illā Ẕülfeḳār

-90-[503]

ḤAYRETĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ey birāder terk-i ʿār itmek dilerseñ ʿāşıḳ ol
Gizlü rāzın āşikār itmek dilerseñ ʿāşıḳ ol

39a

2. Her cefāyı ḫoş görüp her zaḥmeti rāḥat bilüp
Her belāyı iḫtiyār itmek dilerseñ (sen)ʿāşıḳ ol

3. Raḫt u baḫtı[n] tār u mār idüp dükkānuñ[504] ey refīḳ
Kār u bāruñ āh u zār itmek dilerseñ ʿāşıḳ ol

4. Çār-ı dīvār-ı beden bünyādını[505] idüp ḫarāb
Cān esāsın üstüvār itmek dilerseñ ʿāşıḳ ol

5. Bir miḥenk-i maʿnevīdür[506] ʿaşḳ-ı pāk ey *Ḥayretī*
Ḳalbiñi sen de ʿayyār itmek dilerseñ ʿaşıḳ ol

[501] yaş T. : yār C.
[502] Kimseler ʿayb itmesün Dertlī C. : Ayb görmeñ sizler Dertli'niñ T.
[503] Çavuşoğlu, M.; Tanyeri, M. Ali, *Hayretî, Divan Tenkitli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s. 287.
[504] dükkānuñ C. : dü ḳānuñ D.
[505] bünyādını C. : bünyādınuñ D.
[506] miḥenk-i maʿnevīdir C. : miḥakk-i maʿnevīdür D.

-91-[507]

SEMĀʿĪ-Yİ DERTLĪ

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Sür ey sāḳī ayaġın gel erişdir cām-ı gül-fāmı
Cihān mülkünde her bir varlıġıñ yoḳluḳdur encāmı

2. Nedeñlü pādişāh olsun[508] cihāndan kām alur ṣanma
Biraz gün gösterir ammā nihāyet eyler aḫşāmı[509]

3. Felek bir pehlivāndır kim ayaġın kimseler çelmez
39b Ṣaḳın meydāna at sürme bilürsin[510] gür-ı Behram'ı[511]

4. Ne peyġamber ne mürsel ne velī ḳalmışdır ʿālemde
Gelüp geçdi fenādan ḳaldı dillerde serencāmı

5. Terezzuḳ ḳaydına düşme ṣaḳın ʿālemde ey[512] *Dertlī*
Seni mesrūr ider bir gün Ḫudā'nıñ lüṭf u inʿāmı[513]

-92-[514]

DĪVĀN-I DERTLĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kurb-ı Ḥaḳḳ'dan dūr ider dünyāda çoḳ māl olması
Ḥaḳḳ'a yol virmez varaçün[515] dehre meyyāl olması

[507] Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme-Metin),* Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s. 420.
[508] olsun C. : olsañ T.
[509] Bu beyit adı geçen tezde üçüncü beyit olarak yer almaktadır.
[510] bilürsin C. : bilirsüñ T.
[511] Bu beyit adı geçen tezde ikinci beyit olarak yer almaktadır.
[512] ey C. : sen T.
[513] lüṭf u inʿāmı C. : lütf u iḥsānı T.
[514] Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme-Metin),* Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s. 421.
[515] varaçün C. : be ġafil T.

2. Pādişāh da rāḥat olmaz salṭanat ḳaydın çeker
Pādişāhdan yaḫşidir ʿaşḳ içre ʿabdāl olması

3. Aṭlas u dībā[516] giyinmekden[517] ṣafādır[518] ʿāşıḳa
Başda bir tāc-ı ḳalender ḫırḳa-yı şāl[519] olması

4. Vāʿiẓiñ[520] bezminde kesret diñlemekden yegdürür[521]
40a Kūşe-yi vaḥdetde öz ḥāliñe[522] ḫoş ḥāl olması

5. *Dertlī* dostuñ[523] ḳadrin añlatmaḳ içūn dū ʿāleme[524]
Çarsū-yı ḳābiliyet içre dellāl olması

-93-[525]

SEMĀʿĪ-Yİ ŞEMʿĪ

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Sürūr-ı ḳalb ile bünyād[526] olundı ibtidā meclis
Terāḳḳi bulmada günden güne zevḳ ü ṣafā meclis

2. Bezm-i aġyār ile bāzārımız[527] yok[528] ictināb[529] itme
Pek aʿlāsına sāz ile[530] müzeyyen sāḳiyā meclis

3. Ḳadeḥ pāyındadır çeşm-i[531] şarāb-ı naʿl-i nāb eşki
Seniñ dīzārıña müştāḳ olanlar mübtelā meclis

---

[516] Aṭlas u dībā C. : Aṭlas-ı dibā T.
[517] giyinmekden C. : giymeden T.
[518] ṣafādır C. : yegdir cefā T.
[519] ḫırḳa-yı şāl C. : ḫırḳa [vü] şāl T.
[520] Vāʿiẓiñ C. : Zāhidiñ T.
[521] yegdürür C. : yeg gelür T.
[522] ḥāliñe C. : ḥāliñle T.
[523] dostuñ C. : dostum T.
[524] içūn dū ʿāleme C. : içündür āleme T.
[525] Ümran ÂşıkFerkî, *Şemʿî Divanı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006, s.72.
[526] bünyād C. : nebiyā D.
[527] bāzārımız C. : yararımız D.
[528] yok D. : - C.
[529] ictināb C. : ihtisāb D.
[530] Pek aʿlāsına sāz ile C. : Ney tanbur ile ağla D.
[531] çeşm-i C. : hışm-ı D.

4. Bugün vuṣlatdadır dildār ile[532] siz olmayıñ engel[533]
Nevā-yı nāzenînden ger dem[534] ister muṭrîba meclis

5. Uyandırdıñ cerāġıñ ġālibā sırr-ı İlāhī'den
Seniñ nūruñla yandı āteşi ey *Şemʿî*'yā meclis

40b

-94-[535]

ŞEMʿÎ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ḳaṣr-ı dil ḳalsun ḫarāb ey yār seniñ olsun seniñ
İstemem taʿmîrini[536] miʿmār[537] seniñ olsun seniñ

2. Ben dem-i vuṣlatda yāre cānımı baḫş eyledim
Virdi[538] hüsn-i gülde[539] bülbül[e] zār seniñ olsun seniñ

3. Vir bana maḥbūb ile meyden ḫaber ey zāhidā
Sen dile ḫūrī cinānı[540] var seniñ olsun seniñ

4. Bende ḳaldım ḫalḳa-yı zencīre zülf-i yār ile[541]
İşde kim gör ḫāl-i[542] Manṣūrdār seniñ olsun seniñ

---

[532] vuṣlatdadır dildār ile C. : dildār ile vuṣlatdadır D.
[533] siz olmayıñ engel C. : dil ıztırab virme D.
[534] ger dem C. : gizledim D.
[535] Ümran ÂşıkFerkî, *Şemʿî Divanı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006, s.89.
Bu şiir şairin divanında yedi beyitten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan son iki beyit şu şekildedir:

Kişver-i dilde kanaat kenzini buldum yeter
Zīnet-i dünyā olan divar senin olsun senin

Gey melāmet hilʿatin nāmus-ı ārī eyle terk
Derd-mend Şemʿī gedā ar senin olsun senin

[536] taʿmîrini C. : taʿammüdünü D.
[537] miʿmār C: mimād D.
[538] Virdi C. : Vardır D.
[539] hüsn-i gülde C. : hatt-ı gülde D.
[540] Sen dile ḫūr-ī cinānı C. : Sen dilin çürü cānān D.
[541] Bende ḳaldım ḫalḳa-yı zencīre zülf-i yār ile C. : Ben takıldım halka-ı zülfüne yārin n'ideyim D.
[542] İşde kim gör ḫāl-i C. : İşte hālī kaldı D.

5. Mürġ-i dīl bayḳuş[543] gibi vīrānede ṭutdı vaṭan
Rāḥat[ı] vaḥdetde buldum şān seniñ olsun seniñ

-95-[544]

DERTLĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Ḳanāʿat mülkünüñ pādişāhıyım
Dārā-yı şevketim ṣabur[en] şekūr
41a Hep yaradılmışıñ[545] pür günāhıyım
Evrād ü ezkārım ʿafüvven ġafūr

2[546] Dört melek ḫalḳ itdi[547] Ḫallāḳ-ı cihān
Her biri bir emre[548] müekkel her zamān[549]
Mikāʾīle bārān Cibrīl'e Kur'ān
ʿAzrāʾīl'e ervāḥ İsrāfīl'e ṣūr

3 Beni Mecnūn ider[550] bir ṣaçı Leylā
Sevdāsı başımdan gitmiyor ḥālā
Dertlī hüner budur yazdıysa Mevlā
Ḳażāya rıżā[dır] belāya ṣabūr

---

[543] bayḳuş C. : peygu D.
[544] Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme-Metin),* Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s. 371-372.
Bu şiir adı geçen tezde beş dörtlükten oluşmaktadır. Adı geçen tezde bulunup cönkte yer almayan ikinci ve dördüncü dörtlükler şu şekildedir:

Varup şecerlerden ḫitāp alurdı
Vahy-i Rabbāniye ḫayrān olurdı
Akl u fikr[i] gidüp ġam nūş olurdı
Musa'ya tecelli gösterdikçe Ṭūr

Aşḳ olanda nāmus olmaz ār olmaz
Aşkıñ deryāsında ḥad-kenar olmaz
Feleġin gerdişi ber-ḳarār olmaz
Vaḳt olur ḥükm ider Süleyman'a mūr

[545] Hep yaradılmışıñ C. : Cümle maḫluḳatıñ T.
[546] Bu dörtlük adı geçen tezde üçüncü dörtlük olarak yer almaktadır.
[547] itdi C. : itmiş T.
[548] emre C. : hizmette T.
[549] zamān C. : an T.
[550] ider C. : iden T.

-96-[551]

DERTLĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Ġayre naẓar ḳılma gel ādeme baḳ
Aḥsen ṣūretle[552] ḫalḳ itmiş[553] Yezdān
Buyurmuş ḥaḳḳında Feyyāz-ı Muṭlaḳ
Sūre-yi Ve't-tīn degil mi[554] burḥān

2 Bu[555] nefḫ-i Cebrāʾīl batn-ı Meryem'e
Çūn Mesiḥ bī-peder geldi ʿāleme
Velaḳad keremnā beni Ādem'e
Kurʿān'da buyurmuş[556] Ḥallāḳ-ı cihān

3 Er oldur ki dāʾim Ḥaḳḳ'a yalvara
Vāṣıl-ı Ḥaḳḳ olur ḳul vara vara
Her ne ki ararsañ insānda ara
ʿAlleme'l esmādır vücūd-ı insān

41b

4 Bu esrārı bilen ġayrıyı nider
Ṣalāḥ ile[557] olur Ḥaḳḳ rāha gider
Bu miskīn *Dertlī*'den kim meʿmūl ider
Ḥaḳīḳat baḥsinde ḫaylīce ʿirfān

[551] Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme-Metin),* Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s. 311-312.
[552] Aḥsen ṣūretle C. : Aḥsen ṣuretde T.
[553] itmiş C. : itdi T.
[554] degil mi C. : ḥaḳḳında T.
[555] Bu T. : - C.
[556] Kurʿān'da buyurmuş C. : Buyurmuş Kur'an'da T.
[557] Ṣalāḥ ile C. : Selāḥatda T.

-97-[558]

ĠAZEL-İ DERTLĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ muḥibb-i Muṣṭafā derler bize
   Derd ile ġayret-keş-i Āl-i Abā derler bize

2. Bu[559] gürūḥa ṣorsalar ki[560] ey ḳavm siz kimlersiñiz
   Bende-yi[561] şāḥ-ı velāyet Murṭażā derler bize

3. Cān u baş[562] terk eyleriz[563] bizler imāmeyn[564] ʿaşḳına
   Tābiʿ-yi[565] şāh-ı şehīd-i Kerbelā derler bize

4. ʿAşḳ ile tīġlar çeküp münkīre ḳarşu ṭurmuşuz
   Ol sebebden ḳavm-i ṣüfyān eşḳıyā derler bize

5. Gerçi ben bir *Dertlī*'yem derdim yetimler derdidir
   Çek eliñ bizden ṭabībā bī-devā derler bize

42a **-98-**

ĠAZEL

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. İsm-i ʿāẓam Nüsḥatü'l Kübrā'ya girdi çıḳmadı
   Sırr-ı Mevlā ʿalleme'l esmāya girdi çıḳmadı

[558] Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme-Metin),* Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s. 414-415.
[559] Bu C. : Biz T.
[560] ki T. : - C.
[561] Bende-yi C. : Tabi-yi T.
[562] Cān u baş C. : Baş u cān T.
[563] eyleriz C. itmişiz T.
[564] imāmeyn C. : imāmān T.
[565] Tābiʿ-yi C. : Bende-yi T.

2. Kimseler bilmez ʿAlī'niñ Ẕülfiḳārı ḳandedir
Bir rivāyet didiler deryāya girdi çıḳmadı

3. Ḥaẓreti İdrīs gör kim ḥulleler biçmek içūn
Ṣaġ iken ol cennetü'l meʾvāya girdi çıḳmadı

4. Ḥaẓreti Ādem Ṣafīyyullāh baş indirmedi
Laʿnet iblīs ġarāya girdi çıḳmadı

5. Gūş idenler naẓm-ı şaʿiriñ ṣad hezār taḥsīn ider
Nuṭḳ-ı pākin *Zihnī'*yā maʿnīye girdi çıḳmadı

42b

-99-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ḥaḳ ḳulundan intiḳāmı yine ʿabd ile alur
Bilmeyen ʿilm-i ledünni anı ʿabd etdi ṣanur

2. Her işiñ ḫālḳı oldur ḳul eliyle işlenür
Ṣanma bir çöp baḥriyā ʿālemde ansız deprenür

-100-

BEYİT

1. Her güzīde esir memdūḥına tāc olayım
Manṣūb devletine ḥüsnī ile tāc olayım

2. Ya Rabb beni muḥtācıña muḥtāc eyleme
Muḥtāc isem ancaḳ saña muḥtāc olayım

-101-[566]

BEYİT

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Felegiñ ḳubbe-yi fīrūzesi vīrān olsun

Līme līme ṣaçılup ʿāleme rīzān olsun[567]

102

BEYİT

Fā'ilātün / Fā'ilātün /Fā'ilātün /Fā'ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Kimseden ümīd-i istimdād yoḳ gelsün yanıma

Ey benim 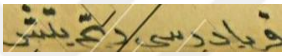 imdādıma

-103-[568]

BEYİT

Ne ḳadar şuʿle firūz olsa da şemʿī ẓālim

Āh-ı maẓlum ile çoḳ sürmez söyünür

-104-

Ne ḳadar şuʿle firūz olsa da şemʿī ẓālim

Āh-ı maẓlūm ile elbet yine yanmaz söyünür

[566] Recep Hasar, *Türk Edebiyatında Padişah ve Şehzâde Mersiyeleri*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultân Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018, s. 294. Bu beyit adı geçen tezde Mersiye-i Fâzıl Berâ-yı Sultân Hân-ı Selîm-i Şehîd başlıklı yirmi yedi beyitten oluşan şiirde yer almaktadır.

[567] Bu mısra adı geçen tezde dördüncü beyitin ikinci mısrası olarak yer almaktadır.

[568] 103. ve 104. beyitler sağ derkenara yazılmış olan benzer beyitlerdir.

43a

-105-[569]

ḲUDDŪSĪ

1. Velī olmaz kişi daşlanmayınca
   Sivā endīşesi boşlanmayınca

44a

-106-

ŞÜKRĪ

1. Ey gönül fāriġ olup şimdengerü ḳayġu fenādan giç
   Cihānı terk idüp behlūl gibi zevḳ ü ṣafādan giç

2. Cihānıñ iḥtişāmın irtikāb itmek degil erlik
   Yeter bir ḫırḳa bir loḳma sen ol tāc u ḳabādan giç

3. Ṣaḳın şeyṭān laʿīn-i kāẕibiñ iġvāsına uyma
   Hele kendi kendiñden tefekkür eyle bu bed-nefs-i hevādan giç

4. Hele kendi kendiñden tecessüs ḳıl bir suʾāl it
   Āl ü zem itme ey zāhid hele kendiñ riyādan giç

5. Ṣaḳın nā-ehline derd-i derūnuñ eyleme ifşā
   Eger ʿāḳil iseñ āşinā-yı nā-sezādan giç

44b

6. Sükūt it meclis-i nādāna vardıḳda kelām itme
   Ne lāzımdır ḳıl u ḳāl bāʿiṣ-i mācerādan giç

7. Cümle yāre vāṣıl olmaḳ isterseñ be hey *Şükrī*
   Ḥaḳīḳatsiz ṣadāḳatsiz sen o yār-i bī-vefādan giç

[569] Şiirin devamı yazılmamıştır. 43a ve 43b sayfaları boş bırakılmıştır.

-107-

MUḪAMMES ḲALENDERİ

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Yā Rabbī niyāzım bu ki ẕītāc olayım ben
Tevfīḳiñ ile sālik-i minhāc olayım ben
Düşdüm yem-i ʿiṣyāndan iḫrāc olayım ben
Taḳvā ile zībende-yi dībāc olayım ben
Muḥtāc isem ancaḳ saña muḥtāc olayım ben
Yā Rabb beni muḥtācıña muḥtāc eyleme[570]

2 Yol göstere bir mürşid-i kāmil baña lāzım
45a Aḥvāl-i melālim açamam kimseye rāzım
Fażl-ı keremiñden budur umīd ü niyāzım
Taḳvā ile zībende-yi dibāc olayım ben
Muḥtāc isem ancaḳ saña muḥtac olayım ben

3 Azġun oluram ḥażretiñ itmezse hidāyet
İḥsān iderseñ buluram rāh-ı selāmet
Raḥm eyle İlāhī banā ḳıl luṭf u ʿināyet
Taḳvā ile zībende-yi dībāc olayım ben
Muḥtāc isem ancaḳ saña muḥtāc olayım ben

4 Taʿdād idemem niʿmet ü iḥsānıñı ḫāṣā
Mümkin mi idem şükrini bir vech ile īfā
Raḥman u raḥīmsin dilegim it baña iʿṭā
Taḳvā ile zībende-yi dībāc olayım ben
Muḥtāc isem ancaḳ saña muḥtāc olayım ben

[570] Bu mısra sayfanın sağ alt kenarına yazılmıştır.

5 *Lutfī* ḳuluñıñ cürmini ʿafv it kerem eyle
Tevbemde beni ṣabr ile sābit ḳadem eyle
Beytü'l Ḥaremi ruʾyet ile muḥterem eyle
Taḳvā ile zībende-yi dībāc olayım ben
Muḥtāc isem ancaḳ saña muḥtāc olayım

45b

-108-[571]

HŪ

MUḤAMMES ḲALENDERİ

1 Ḥasret-keş yārim ki benim dilde ġamım var
Maḥzūn melūlem ne surūr u ne demim var
Giryān iderim her dem çeşmimde nemim var
Dilḫaste-yi hecrem yüregimde elemim var
Gönlüm evi şādān degül ḥüzn ü hemim var

2 Yollar uzacıḳ gitmege dermān bulunmaz
Yol gitmicek ravża-yı cānān bulunmaz
Ḳaldım rah-ı ġamda beni ṣoran bulunmaz
Dilḫaste-yi hecrem yüregimde elemim var
Gönlüm evi şādān degil ḥüzn ü hemim var

3 Cānāna erişmek himem-i rehbere maḫṣūṣ
Çoḳ servet vü sāmānla sīm u zere maḫṣūṣ
46a Yā ṣāḥib-i iḥsān u kerem-pervere maḫṣūṣ
Dilḫaste-yi hecrem yüregimde elemim var
Gönlüm evi şādān degil ḥüzn ü hemim var

4 Loḳmān u Felāṭūn bulamaz derdime çāre
Kimler ide dermān u devālar dilzāre
Bu derd beni eyledi işimden āvāre

[571] Şiirin altında sene 82 Rā. / 26 tarihi bulunmaktadır.

Dilḫaste-yi hecrem yüregimde elemim var
Gönlüm evi şādān degil ḥüzn ü hemim var

5 Yā Rabb meded ḳıl baña sen eyle ʿināyet
Maḥbūbını ʿālemde idem bende ziyāret
İẕniñ ile ider mücrim *Lutfî*'ya şefāʿat
Dilḫaste-yi hecrem yüregimde elemim var
Gönlüm evi şādān degil ḥüzn ü hemim var

46b

-109-[572]

HŪ

ĠAZEL-İ MUḪAMMES

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Olsa ʿömrüm nice yıl görmesem aṣlā elemi
Devşürüp bir yere cemʿ eylesem ehl-i raḳamı
Cümle ḫalḳ ile berāber ele alsam ḳalemi
Ṣayamam Rabbimiñ iḥsānını çoḳdur keremi
İdemem şükrini īfā ki besīdür niʿamı

2 Beni var eyledi yoḳdan ne keremdür bilürem
Daḫı insān[ı] yaratdı ne niʿamdür bilürem
Peder ü māder yardan anı erḥam bilürem
Ṣayamam Rabbimiñ iḥsānını çokdur keremi
İdemem şükrini īfā ki besīdür niʿami

3 İki göz iki ayaḳ baş u ḳulaḳ virdi baña
47a Dest ü dil ile iki ḳaş u dudaḳ virdi baña
ʿAḳl [u] idrāk u nefs yaş u ḳuraḳ virdi baña

[572] Nermin Kılıç, Ayşe Kayapınar, Bilge Kaya, Fahri Kılıç, Levent Kayapınar, *Bolu Livâsı 1921-1925 Senesi Sâlnâmesi (Giriş-Metin-Tıpkıbasım-Dizin),* Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve İnceleme Merkezi Yayınları: I, Bolu 2008, s.456-457. Adı geçen eserde bu şiirin Bolulu divan şairlerinden Velvele Ömer Efendi'ye ait olduğu belirtilmektedir.

Ṣayamam Rabbimiñ iḥsānını çoḳdur keremi
İdemem şükrini īfā ki besīdür niʿami

4 Ḥamdülillāh ʿaṭā eyledi īmānı bize
ʻİlm ü ʿirfān ile hem Ḥażret-i Ḳurʿānı bize
Rūz-ı maḥşerde şefīʿ eyledi sulṭānı bize
Ṣayamam Rabbimiñ iḥsānını çoḳdur keremi
İdemem şükrini īfā besīdür niʿami

5 *Lutfī*'yā yalvaragör maġfiret eyler günehüñ
Sende ġayrı güzele baḳma ṣaḳın hā nigehüñ
ʿAfv idüp aġ ider ḥaşrde rūy-ı siyehüñ
Ṣayamam Rabbimiñ iḥsānını çoḳdur keremi
İdemem şükrini īfā ki besīdür niʿamı

47b

-110-[573]

HŪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ey cemāl-i bezmgāhıñ[574] ravża-yı dārüsselām
Şerbet-i şīrīn lebiñ sübḥān men yüḥyil ʿiẓām

2. Ḫaymeler çekmiş ḳaşıñ eṭrāf-ı baġ-ı ḥüsni[ñ]e
Gözleriñ çūn ḳāṣırātü't ṭarf efī ẓıllıl ḫiyām[575]

3. Nūr baḫş-ı[576] etrāf-ı kūyıñ ṣaḥnına[577] cennetü'n naʿīm
Bülbül-i taḥmīd-i ḫaddüñ[578] naġme-yi fīhās selām

---

[573] M. Şemsettin Bilgin, *Adıyamanlı Şairler,* Adıyaman Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, Adıyaman 2010, s.84. Bu şiir adı geçen eserde beş beyitten oluşmaktadır. Adı geçen eserde bulunup cönkte yer almayan dördüncü beyit şu şekildedir:

Sākiyā peymāne sun vallahi zü'l-fazl-i l-azim
Mutriba çal nağmeni yağfir leküm yevme'l-ḳıyam

[574] cemāl-i bezmgāhıñ C. : cemālin bezmgāh-ı K.
[575] ṭarf efī ẓıllıl ḫiyām C. : tarfı fi tahte'l-hiyam K.
[576] Nūr baḫş-ı C. : Gülşen-i K.
[577] ṣaḥnına C. : sahn-ı K.
[578] tahmīd-i ḫaddüñ C. : temcidihanın K.

4. *Lāmīʿi*[579] ḥüsn-i kelamıñ işidüp ervāḥ-ı ḳuṭb[580]
Didiler fevḳa’s semāda fīḳ ḳad temmetül kelām[581]

-111-

BEYT-İ REML

Göñül naḳş-ı ḳalem çekse
Bilinür baḥt-ı menşūru

48a

-112-

MÜNĀCĀT-I İSTİĠFĀRİYYE

1[582] Rabbiyallāhu yuḥibbu’l ʿafve tevvābu’r-raḥīm
Müsteʿānun ġāfirun liẕ-ẕenbi settārun ḥalīm
Ḳābilu’t-tevbi mucībun ennehu birrun ʿalīm
Vāḥidun ṣaddaḳtehu āmentü billāhi’l-kerīm
Tubtu innī tevbeten estaġfirullāhu’l-ʿaẓīm

2[583] İttebeʿtü eş-şehvete ḳad küntu ʿabden ʿāṣiyen
İnne vechī esvedun bi’l işmi ḳalbī ḳāsiyen
Cāenī nedemen keşiren in ʿaṣaytun nāsiyen
Vāḥidun ṣaddaḳtehu āmentü billāhi’l kerīm
Tubtu innī tevbeten estaġfirullāhu’l ʿaẓīm

[579] Lāmīʿi C. : Lāmiyā K.
[580] ḳuṭb C. : kudüs K.
[581] fīḳ ḳad temmetül kelām C. : Fikre kad-temme’l-kelam K.
[582] *Açıklama:* İstiğfār İçin Yakarış: Rabbim Allah’tır, tövbeleri kabul edendir, Rahim’dir. Kendisinden yardım istenilendir, Gāfir’dir, bağışlar, günahları örter, Halim’dir. Tövbeleri kabul eder, icābet eder, o beni bilendir. Allah’ın birliğini tasdik ettim, Kerim olan Allah’a īmān ettim. Öyle bir tövbe ettim ki Azīm olan Allah’tan bağışlanma diliyorum.
[583] *Açıklama:* Ben şehvete tābi oldum çünkü eskiden isyankār bir kuldum. Benim yüzüm günah sebebiyle kapkaraydı, kalbim de katıydı. Her ne zaman bilmeden bir günah işlesem çokça pişman olurum. Allah’ın birliğini kabul ettim, Kerim olan Allah’a īmān ettim. Öyle bir tövbe ettim ki Azim olan Allah’tan bağışlanma diliyorum.

48b

3[584] Defterü'l ʿamāli ḫālin leyse min ḥüsnü'l ʿamel
Merre ʿömrī bi'l hevā ḳad ġarranī ṭūlu'l emel
Ẓāʿa vaḳtī bi'l meʿāṣī ṭāranī ḥālü'l kesel
Vāḥidun ṣaddaḳtehu āmentü billāhi'l kerīm
Tubtu innī tevbeten estaġfirullāhu'l ʿaẓīm

4[585] Men ġafere'l ʿisyāni ʿannā innehu rabbün ġafūr
Yerḥamu li'l müʾminīne yenʿamu ʿabde'ş-şekūr
Muʿṭī ẕu'l fażli yüncī min ʿuḳūbāti'n nüşūr
Vāḥidun ṣaddaḳtehu āmentü billāhi'l kerīm
Tubtu innī tevbeten estaġfirullāhu'l ʿaẓīm

5[586] İnne *Luṭfī* āsimun ʿabdun ẕelīlun mücrimun
Rabbi yehdī ṣıraṭe'l müsteḳīmi munʿimum
Muḥsinun bi'l ʿabdi vallāhu'l ġaniyyü mükrimun
Vāḥidun ṣaddaḳtehu āmentü billāhi'l kerīm
Tubtu innī tevbeten estaġfirullāhu'l ʿaẓīm

49a

-113-[587]

MÜNĀCĀT

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Yā İlāhī isterem luṭfıñla hicrāndan ḫalāṣ
Ḳıl ʿināyet yoḫsa olmaz baña ʿisyāndan ḫalāṣ

[584] *Açıklama:* Amel defteri boştur, içinde güzel bir amel yoktur. Ömrüm hevā ile geçti, uzun müddetli beklentiler beni kandırdı. Vaktimse günahlarla, isyanlarla geçti. Bana tembellik hali hāsıl oldu. Allah'ın birliğini kabul ettim, Kerim olan Allah'a īmān ettim. Öyle bir tövbe ettim ki Azim olan Allah'tan bağışlanma diliyorum.

[585] *Açıklama:* İşlediğim isyanları (günahları), affeden kişi muhakkak ki Gafūr ve merhametli olan Allah'tır. Müminlere rahmet eder, şükreden kuluna nimetlerini bağışlar. O öyle bir Allah'tır ki çokça verendir, fazilet sahibidir. Ahiretin cezalarından, kötü sonlarından kurtarır. Allah'ın birliğini kabul ettim, Kerim olan Allah'a īmān ettim. Öyle bir tövbe ettim ki Azim olan Allah'tan bağışlanma diliyorum.

[586] *Açıklama:* Lutfi, günahkārdır, zelīl bir kuldur, mücrimdir. Munʿim olan ve kullarına ihsanda bulunan, Ġani, ikram sahibi rabbi sırat-ı müstakime iletsin. Allah'ın birliğini kabul ettim, Kerim olan Allah'a īmān ettim. Öyle bir tövbe ettim ki Azim olan Allah'tan bağışlanma diliyorum.

[587] Ali Tenik, *Ahmet Kuddûsî Hz. Divanı (Metin, Çeviri ve Notlar)* , Borlu Ahmed Kuddusi Vakfı, Niğde 2014, s.719.

2. Mühtedīdir şol kişi kim sen hidāyet eylediñ
Yoḫsa mümkin mi olur iġvāʾ-yı şeyṭāndan ḫalās

3. Muʿcizāt-ı Muṣṭafā'yı gün gibi görmiş iken
Bulmadılar ehl-i ṭuġyān şirk ü küfrāndan ḫalāṣ

4. Nefs-i iblīse uyup ṭaldım ḫaṭā deryāsına
İsm-i ẕātıñ ḥürmetine dilerem andan ḫalāṣ

5. Gerçi *Ḳuddūsī* saña hīç itmedi ḳulluḳ velī
Raḥmetiñle geç ṣuçundan bula nīrāndan ḫalāṣ

49b

-114-

HŪ

MEDḤİYYE

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. E yāʿālī -himem kān-ı kerem baḫtıñ saʿīd olsun
Hemi eşref ile dāʾim günüñ her demde ʿıyd olsun

2. Ḳavm- i rūşānda idecek felek esmāʾi bālāda
Devām-ı devletde ʿömrüñ teraḳḳi ile mezīd olsun

3. Meserretli olup hemdem ṣafā bāġıñ güzār eyle
Demādem ġonca-yı ṭabʿuñ güşād ile cedīd olsun

4. Ḳatı iclāl ile nāmıñ serāpa ʿāleme efendim
ʿAdüvvī bed-fiʿāl üzre celī seyfiñ şedīd olsun

5. Emīn etsün belālardan vücūduñ devletüñ Mevlā
Mübarek tabʿı bālāda kemendīşe baʾīd olsun

50a

6. Ġani nuṣret mansūr mużafa ide Ḥaḳḳ saña
Adāvetle olan ẓāhir ḥasretüñden hep ḳadīd olsun

7. Muʿallā nesliñe nāẓir ola Ḥaḳḳ ḥaẓretiñ dāim
Siziñ de ḳadriñiz ʿālā bu ʿālemde mecīd olsun

8. Diyānetle bütün ġayret velī sizden olur ancaḳ
Rıẓāullāh ile cennet ki tebşirle vaʿīd olsun

9. Ādāb birle süḫanından duʿācı bendeñiz *Şükrī*
Gedālarla olup dāḫil ki himmetle ferīd olsun

50b

-115-
HŪ
ḲALENDERİ

1. Sermāye-yi emniyyet meyḫānede bulmadım
Ṣāḥib-i ʿāfiyet peymānede buldum

2. Didim ki ṣafā kimde keder kimdedir ā yā
ʿĀḳilde ṣafā rāḥatı dīvānda buldum

3. Ābād idegör bir deli vīrānda görürsen
Ekseri eser-i devlet vīrānda gördüm[buldum]

4. Cān virmeyicek nāʾil-i maṭlūb olamazdıñ
Gerçek belī bu ḥāleti pervānede bulmadım

5. Ey *Ġaybī* bu ʿaşḳ içre cānān semtin ararken
Maʿşūḳ ile ol vuṣlatı dilḫānda buldum

51a

-116-

DĪVĀN

1. Biz ḳanāʿat ehliyüz nāmerde etmem minneti
   Kendi özün bilmeyen ile eyleme gel ülfeti

2. Ādemi bul ādem ile gönül vir iltifāt
   Nuṭḳ-ı ḥayvān olan kes hīç bilür mi ḳıymeti

3. Gel arayup bulam dir iseñ şu cihānda devleti
   Ehl-i dil kāmiller ile eyle her dem ülfeti
   Cāhil ü nādān ile eyler iseñ ṣoḥbeti
   Ya elinden ya dilinden bir ẓarar eksik degil[588]

4. Ḳıl ḥaẕer dil echeli nādāna olma āşinā
   Şermsār eyler seni bir gün bulursa furṣatı

5. Sırrını ṣanduḳ-ı dilde gizle itme āşikār
   Dime rāzıñ kimseye tā gelmeyince nevbeti

6. Bulmadım dünyāda cāndan bir muḥabbet-i ṣādıḳān
   İḫtiyār etdi anıñçūn *Ġaybī* künc-i vaḥdeti

51b

-117-

HŪ

ḲALENDERİ

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Biñ bāş ile ey ṣūfī benim yek pederim var
   Bu sırrı saña fāş idemem çoḳ kederim var

[588] Bu dörtlük Âşık Ömer divanında bulunan 841. şiirin üçüncü dörtlüğü olarak yer almaktadır. Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s. 359.

2. Bu ʿālem-i ġaybdan nice yüz gösteri geldim
Maḥsūb olamaz kilk ile bī-ḥadd seferim var

3. Yek noḳṭa imiş ʿilm-i Ḫudā ehline maʿlūm
Ger vāḳıf iseñ dime bunlardan ḫaberim var

4. Ḥaḳḳ sırrını fehm eyleyen inşā idebilmez
Cānım gibi maḥfūẓ iderem pek ḫaẕerim var

5. Miftāḥ oluram naḳl-i dili eylerem iftāḥ
Dārā oluram ṣadr-ı ḥükūmetde yerim var

6. Yetmez mi sañā *Ġaybī* müdām-ı kūşe-yi vaḥdet
Var ise alan remzimi gizli nelerim var

52a

-118-[589]

4 Aġlayup Ḥaẕreti Yaʿḳub derd ile ḫayli zamān
Erişüp Ḥaḳḳ'dan hidāyet[590] şād olup güldi hemāñ
Yedi yıl zindān içinde ḳul iken ṭutdı mekān
Ṣoñra Mıṣır'a şāh olan Yūsuf-ı Kenʿān'ı gör

[589] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.210. Bu şiir şairin divanında beş bentten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan ilk üç bent şu şekildedir:

Yoğ iken cümle cihānı var eden Sübhān'ı gör
Arş (u) kürse ins ü cinne hükm eden Yezdān'ı gör
Halk edip katre menīden el ayak baş verdi cān
Münkir olma niʿmete (ol) lutfu çok ihsānı gör

Terk edip elden komayız cümle farz u sünneti
Korkarız nār-ı cāhimden biz umarız cenneti
Kuluyuz Perverdigār'ın ol Resūl'ün ümmeti
Kurtarır bizi cezādan ol şefāatkānı gör

Hazret-i İbrāhim Halīl'e geldi çün Hak'tan nidā
Terk edip māl u menāli cümleden düştü cüdā
Hazret-i İsmāil ol dem cānını kıldı fedā
Sonra Cibrīl-i emīn indirdiği kurbānı gör

[590] hidāyet C. : ināyet D.

5 Der ki ʿ*Ömer* ġāfil olma ey göñül Mevlā'ya gel
Geh gelür virmez amānı ʿāḳıbet bir gün ecel
Dört kitāb indi Ḫudā'dan oḳuyup eyle ʿamel
Cümleniñ başı bize[591] devlet olan Ḳur'ānı gör

-119-[592]

ĀŞIḲ ʿÖMER

1 Ey göñül şimden girü ʿālemde rāḥat ḳalmadı
Kimden umarsıñ mürüvvet ehl-i ʿirfān ḳalmadı[593]
52b Ḫāb-ı ġafletden uyan aç göziñi ey[594] zāhidā
Ẓulm ile ḫarāb olmadıḳ hiçbir[595] vilāyet ḳalmadı

2 Der ki ʿ*Ömer* nisālardan gitdi ḥicāb gitdi niḳāb[596]
Āşikāre oldı zinā[597] ṣanki[598] miṣl-i kilāb
Muḥtelif meẕheb çoġaldı bī-aded bilā ḥisāb[599]
Zühd ü taḳvāya gider bir ehl-i sünnet[600] ḳalmadı

3 Uyup nefs ile şeyṭāna cürm ile[601] 'isyāndayız
Nefsī nefsī oldı insān[602] bir fenā zamāndayız[603]
Ġafil olma aç göziñi bir ʿaceb seyrāndayız[604]
Zīrā ẓāhir olmadıḳ hīç bir ʿalāmet ḳalmadı

[591] başı bize D. : başına C.
[592]Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, S.532.
[593] Kimden umarsıñ mürüvvet ehl-i ʿirfān ḳalmadı C. :Merhamet kimden umarsın ehl-i mürvet kalmadı D.
[594] ey C. : (sen) D.
[595] hiçbir C. : bir D.
[596] Der ki ʿÖmer nisālardan gitdi ḥicāb gitdi niḳāb C. : Nisālardan ref olup gitti hicāb ile nikāb D.
[597] Āşikāre oldı zinā C. : Eşkere zinā ederler D.
[598] ṣanki C. : sanırsın D.
[599] Muḥtelif meẕheb çoġaldı bī-aded bilā ḥisāb C. : Mülhid ü mürşid çoğaldı bī-kıyās u bī hicāb D.
[600] ehl-i sünnet C. : ehl-i selāmet D.
[601] cürm ile C. : cümlemiz D.
[602] oldı insān C. : olmuşuz (biz) D.
[603] fenā zamāndayız C. : acep seyrāndayız D.
[604] bir ʿaceb seyrāndayız D. : pek fenā zamāndayız D.

53a

4 ʿĀrif iseñ naẓar eyle diñle sen[605] bu ḫaberi
Ġāyet ile az bulunur bu cihānda sır eri[606]
Der ki *ʿÖmer* egnime post(ı) baġlayam[607] şimden geri
ʿAzm-i Şām'dan[608] özge ġayrı[609] bir vilāyet[610] ḳalmadı

-120-[611]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

1. Cānım beni al yanıña ḫuddām olayım ben
Bülbül gibi gül rūyıña nālān olayım ben

2. Seyre gidelim eyleyelim baġçe ṣafāsı
İsterseñ eger[612] altıña iḥrām olayım ben

3. Gel kes serimi dök ḳanımı eyle mürekkeb
Aḫir o ḳalem barmaġa ḳurbān olayım ben

4. Nāz ile baḳup[613] eyle tebessümle nigāhı
Bezminde seniñ lāyıḳ-ı ikrām olayım ben

5. *ʿĀşıḳ ʿÖmer*'iñ istediğiñ vir kerem eyle
ʿĀlemde gülüp[614] gül gibi ḫāndān olayım ben

[605] ʿĀrif iseñ naẓar eyle diñle sen C. : Ārif olan yek nazardan anlasın D.
[606] bu cihānda sır eri C. : anlayan bu haberi D.
[607] baġlayam C. : bağlayıp D.
[608] ʿAzm-i Şām'dan C. : Azm-i Şām etmekten D.
[609] ġayrı C. : - D.
[610] vilāyet C. : zarafet D.
[611] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.454.
[612] eger D. : - C.
[613] baḳup C. : dolaş D.
[614] ʿĀlemde gülüp C. : Āşık gülüben D.

53b

-121-[615]

HŪ

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Güş-ı cān it diñle naẓmım ṣunʿı Mevlā'dır güneş
Maẓhar-ı luṭf-ı İlāhī sırr-ı ʿulyādır[616] güneş
Menzilinden her ḳaçan devr eyleyüp gösterse baş
Defʿ ider şeb ẓulmetin bir ʿālem-arādır[617] güneş

2[618] Ḳırḳ bu dünyā deñlü cismi gör nice[619] pinhān ider
ʿĀḳıl irmez[620] ḥikmetine kim anı seyrān ider
Uġradıḳça pāy-ı ʿarşa secde-yi raḥman[621] ider
ʿArż ider ḥācetlerin bir[622] kenz-i aḫfādır güneş

3[623] On iki burcu temāşā eyleyüp seyr etmede
Ṭayy idüp kevn ü mekānı menziline yetmede
54a Feyż-i nūrundan anıñ yerde[624] nebātāt bitmede
Ol sebebden ʿarża-yı eşcāra kimyādır[625] güneş

[615] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.295. Bu şiir şairin divanında beş bentten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan dördüncü bent şu şekildedir:

Matlaından her kaçan etse tulū envār-ı Hak
Bahş olunur hem basīret ehline esrār-ı Hak
Ziyneti kılmış cihānın kim onu settar-ı Hak
Nūr-ı Ahmed katresinde hūb deryādır güneş

[616] ʿulyādır C. : vālādır D.
[617] bir ʿālem-arādır C. : - ālemde dārādır D.
[618] Bu bent şairin divanında üçüncü bent olarak yer almaktadır.
[619] cismi gör niçe D. : cismin görinince C.
[620] ʿĀḳıl irmez C. : Akl erişmez D.
[621] secde-yi raḥman C. : secdeyi her an D.
[622] ḥācetlerin bir C. : hācetlerini – D.
[623] Bu bent şairin divanında ikinci bent olarak yer almaktadır.
[624] Feyż-i nūrundan anıñ yerde C. : Feyz edince nūrunu arza D.
[625] ʿarża-ı eşcāra kimyādır C. : sebzevāta ayn-ı kimyādır D.

4[626] Pes ne mümkündür anıñ vaṣfın ide ol[627] şāʿirān
Muḳteżā-yı ḥikmetinden var idüpdür Müsteʿān
Ṣaḳın ey *ʿĀşıḳ ʿÖmer* bu ḥikmete açma dehān
Āsumān-ı rābiʿiñ fevḳinde yektādır güneş

-122-[628]

DĪVĀN

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Bir ḳadem[629] başdıḳça dilber[630] rāhı tīr tīr titredir
Şuʿlesi şems ü ḳamerdir māhı tir tir titredir[631]
Pertev-i nūr-ı cemāli şemʿ-i ruḫsārı anıñ
Her gören ʿāşıḳları billāhi tīr tīr titredir[632]

54b

2[633] Diñle pendim ḳīl u ḳālim[634] yoḳ saña ey ġonca leb[635]
Gel ṣaḳın cevr[636] etmegi billāhi ḳalbiñden gider
ʿĀḳıbet yolına gelür[637] ḳıl ḥazer ıḍlāl[638] ider
ʿĀşıḳıñ rūy-ı zemīni āhı tir tir titredir

3[639] ʿAzm-i gülşen eyledikçe şāh-ı şīrīn-ter[640] gibi
Çīn çīn zülf-i kemendi görünür[641] ejder gibi
Girüben meydāna girse sedd-i iskender gibi[642]
Yedi ḳral ile pādişāhı tir tir titredir[643]

---

[626] Bu bent şairin divanında beşinci bent olarak yer almaktadır.
[627] ol C. : her D.
[628] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.196-197.
[629] Bir ḳadem C. : Her kaçan D.
[630] dilber C. : cāna D.
[631] Şuʿlesi şems ü ḳamerdir māhı tir tir titredir C. : Şuʿle-i ruhsārı şems ü māhı tir tir titretir D.
[632] Her gören ʿāşıḳları billāhi tīr tīr titredir C. : Her görünce āşık-ı seyyāhı tir tir titretir D.
[633] Bu bent şairin divanında üçüncü bent olarak yer almaktadır.
[634] kīl u kālim D. : ḳīl u ḳāl C.
[635] ġonca leb C. : çeşm-i ter D.
[636] cevr C. : hışm D.
[637] ʿĀḳıbet yolına gelür C. : Dilberā āhım alırsın D.
[638] ıḍlāl C. : ārzū D.
[639] Bu bent şairin divanında ikinci bent olarak yer almaktadır.
[640] şāh-ı şīrīn-ter C. : gāhī şīr-i ner D.
[641] Çīn çīn zülf-i kemendi görünür C. : Çīn-ber çīn halka halka zülüftür D.
[642] Girüben meydāna girse sedd-i iskender gibi C. : Rūzīgār estikçe bī-vakt berg-i nahl-i ter gibi D.
[643] Yedi ḳral ile pādişāhı tir tir titredir C. : Hışma gelse kullarını şāhı tir tir titretir D.

4 İsteyen gelsün *ʿÖmer*'den hüner alsun[644] bī-elem
Her ʿilimde[645] bir[646] hünerdir anda imlā-yı ḳalem
Bezm-i naẓmım[647] tir-i evzān[648] ile çekmişdir ʿalem[649]
Nice māhir ṣāʿiri her gāhi tir tir titredir

55a **-123-**[650]

DĪVĀN

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Rahmıñ ey dilber dil-i nālāna olmuş olmamış
Dil[651] saña meyl etdi meyliñ āna[652] olmuş olmamış
Şimdilik gökden yaġar yerden biter ʿāşıḳ sanā
Ḥācetiñ mi ben gedā dīvāne olmuş olmamış

2 Ey perī[653] ögmüş yaratmış seni Ḫallāḳ-ı ezel[654]
Kimseye ādem dimezsin ey gül-i aḥmer güzel
Şemʿ-i ruḥsārıña hīç bir vech ile yaḳlaşmaz el
Dutalım ʿālem ḳamu pervāne olmuş olmamış

3 Ḫayli demdir miḥnet-i hicriñdeyim[655] ey sīm-ber[656]
Cevr ü ḳahrıñla ṣararup olmuşam mānend-i zer

---

[644] ʿÖmer'den hüner alsun C. : gazel alsın Ömer'den D.
[645] ʿilimde C. : amelde D.
[646] bir C. : pür D.
[647] Bezm-i naẓmım C. : Burc-ı nazmım D.
[648] tir-i evzān C. : seyri erzān
[649] ʿalem C. : kalem D.
[650] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Āşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.288. Bu şiir şairin divanında beş bentten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan dördüncü bent şu şekildedir:

Yıkma kalbim hānesin ey dilber-i ālī-himem
Hātır-ı mahzūnu ṣad et ben bana olsun demem
Cānıma havfım gelir hiç gönlüm içün gam yemem
Devletinde kāsır-ı dil vīrāne olmuş olmamış

[651] Dil C. : Cān D.
[652] āna C. : cāna D.
[653] Ey perī C. : Dilberā D.
[654] Ḫallāḳ-ı ezel C. : Hak azze ve cel D.
[655] miḥnet-i hicriñdeyim C. : firkāt ü hicrindeyim D.
[656] sīm-ber C. : sīm-ter D.

55b Cāna geçdi kirpigiñ oḳları ġamzeñ bī-ḫaber
Aña isnād eylemem mestāne olmuş olmamış

4[657] Der ki bu *ʿĀşıḳ ʿÖmer* kim vaslıña irmez[658] dilek
Ya firāḳ endişesin çeksün mi cānım haşre dek
Bāġ-ı ḥüsnüñden şulu şeftāli ister[659] ey melek
Ḫastedir göñlüm[660] ḳopar bir dāne olmuş olmamış

-124-

MÜDĀMĪ

1. Kime feryād ideyim pek bī-amāndır pireler
Uyḳu uyutmaz baña ḫayli zamāndır pireler

2. Kimisi yer budumu kimisi bacaġım ışırır
Ṭoymuyor hem aç gözlüdir hem egneḥāndır pireler

56a

3. Sivri sinekler ẓālimdir şoḳdıġı yeri yaḳar
Yaḳdı yandır[dı] beni āteş-i zebāndır pireler

4. Bilmezem yerden mi çıḳar yoḫsa gökden mi iner
Başıma bir belā-yı āsumandır pireler

5. Başım alup ḳande ḳaçsam ellerinden ḳorḳaram
Gözedirler her ṭarafdan dīdebāndır pireler

6. Ey *Müdāmī* ġāfil olma diri diri yerler seni
Aġzın açmış her biri sīr-zebāndır pireler

[657] Bu bent şairin divanında beşinci bent olarak yer almaktadır.
[658] kim vaslıña irmez C. : vaslına cān vermez D.
[659] ister C. : vermen D.
[660] Ḫastedir göñlüm C. : Hasta gönlüme D.

57a

-125-

ŞARḲI

11'li Hece Ölçüsü

1 ʿArabandan gösteriyor barmaġın yār amān
Ṣaffet güllerine beñzer yanaġın yā[r] amān
Ḥānım yoḳ mudur seniñ hīç ṭuraġın
Yaşmaḳlığından güzel ṣoyġunlığın
Uyḳusızlıḳdan mıdır maʿmūrlığın

2 Ḳonaḳlar yapdırdım bir ucdan [bir] uca
İçinde oṭurdum üç gün üç gice
Kurbānlar kesdireyim girdigim gice
Yaşmaḳlığından güzel ṣoyġunlığın
Uyḳusızlıḳdan mıdır maʿmūrlığın

3 Yüksek minārede ḳandiller yanar mı
Ḳarībiñ başına bülbül ḳonar mı
Kişi sevdigiñe böyle ḳıyar mı
Yaşmaḳlığından güzel ṣoyġunlığın
Uyḳusızlıḳdan mıdır maʿmūrlığın

57b

-126-

ŞARḲI

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Pencereden ey mehliḳā
ʿArż-ı cemāl itdim saña
Oldum ne çāre mübtelā
Ḳoydum yoluña cān fedā

2 Kirpikleriñ sināmda oḳ
Baḳma uzaḳdan öyle çoḳ
Beñzer saña billāh yoḳ
Ḳoydum yoluña cān fedā

3 Gördüm güvāz fesle seni
Duya bicān fesler seni
Cān yaḳıcı sesle beni
Ḳoydum yoluña cān fedā

58a **-127-**

TÜRKÜ

1 Ḥadiñ gidem şu ʿAvşar'ıñ yolına
Ayrılıḳ sürmesin çekmiş gözine
Uyma didim uydıñ eller sözine
Yandıda ṣabrım çū ṣaḳladı yār buña cānım
Bu şarḫıyı biz sañā düzdük Naẓīfe ḥānım

2 Ḥadiñ gidem şu inişe yoḳuşa
Aḳ mömeler birbirine ṭoḳuşa
Ḥācı Durmuş bal ḳaymaḳlan ḳoḳuşa
Yandıda ṣabrım çū ṣaḳladı yār buña cānım
Bu şarḫıyı biz sañā düzdük Naẓīfe ḥānım

3 Dar ṣoḳaḳdan gidilür mi evine
Lahuri şāl düyüm baġlar beline
Şimdi düşdüñ zamāneniñ diline
Yandıda ṣabrım çū ṣaḳladı yār buña cānım
Bu şarḫıyı biz sañā düzdük Naẓīfe ḥānım

58b

4 Şu ʿAvşar'ıñ alçaḳ yüksek bacası
Hem şāʿirdir hem şuʿara ḳocası
Kāmil oġlan Naẓife'niñ ḥocası

Yandıda ṣabrım çū ṣaḳladı yār buña cānım
Bu ṣarḫıyı biz sañā düzdük Naẓīfe ḥānım

5 Şu ʿAvşar'ıñ alçaḳ yüksek evi var
Şu ḥānımıñ yanaġında beñi var
Ḳonaḳlarda gizli gizli begi var
Yandıda ṣabrım çū ṣaḳladı yār buña cānım
Bu ṣarḫıyı biz sañā düzdük Naẓīfe ḥānım

6 Evleriñin öñi üzüm aşması
İslāmbol'dan gelür şalvar başması
Bal ḳaymaḳdır şu Bolu'nun yoşması
Yandıda ṣabrım çū ṣaḳladı yār buña cānım
Bu ṣarḫıyı biz sañā düzdük Naẓīfe ḥānım

59a

-128-[661]

TÜRKÜ

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Yavrucaġım güzellendi
Cihānda yoḳdur menendi
(Āh) şeftālisi çiçek açmış
Yanaḳları ebrūlandı

Melūl melūl gezme böyle[662]
Debretme derdim amān amān
Ah zülf-i kemendim

[661] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt II, İstanbul 1981, s. 1224. Bestekār: Tanburi Çavuş. Bu şiir adı geçen eserde şarkı başlığını taşımaktadır.
[662] Melūl melūl gezme böyle C. : Melin melin gezme öyle G.A.

2[663] Tazelendi eski derdim
Bir kimse yoḳ ide yardım
Āh ela gözlü yār olunca
Ṣaḳınmadım gönül virdim

Melūl melūl gezme böyle
Debretme derdim amān amān
Ah zülf-i kemendim

59b

3 Usṭāñ saña ne ḳarışur
Tek ṭurmayup el ulaşur
(Āh) saña bir gizli sözüm var
Söylemege dil ṭolaşur

Melūl melūl gezme böyle
Debretme derdim amān amān
Ah zülf-i kemendim

-129-

TÜRKÜ

1 Çār ḳonaḳdan üç ḳız geldi bunar bunara amān
Ṭoldur destisin çıḳdı kenāre kenāre amān
Bizim işimiz Allāh oñara oñara amān
Āh edā ilan oynasana cānım ḳız ḥānım ḳız amāñ

2 Ażaların bu nārları ḥārlıyor [harlıyor amān]
Barmaġında elmās yüzük parlıyor [parlıyor amān]
Nazlı yārim ḳonaġında aġlıyor [ağlıyor] amān
Āh edā ilan oynasana ḥānım ḳız cānım ḳız [amān]

[663] Bu bent adı geçen eserde şu şekildedir:
Bu āşıkın ne ne çok söyler
Tükenmez mi bu cefālar
Zamane dilberi canım
Altun ister sözümü dinler

60a

3 Oduncılar ḳışa keser odunı odunı amān
Canfes şalvar ṣıḳa ḳomuş budunı [budını amān]
Pek ufacıḳ bilmez anıñ dādını dādını amān
Āh edā ilan oynasana cānım ḳız ḥānım ḳız amāñ

4 Ṭırmana ṭırmana çıḳdı yapudan yapudan amān
Yaṭmadım ḳoḳudan ḳoḳudan amān
Güle güle çıḳdı geldi ḳapudan ḳapudan amān
Āh edā ilan oynasana cānım ḳız ḥānım ḳız amāñ

5 Yaġmur yaġar ṣular iner ḳavaḳdan ḳavaḳdan amān
Bana bir şeftā[li] virseñ yanaḳdan yanaḳdan amān
Nazlı yārim çıkmış gelür ḳonaḳdan ḳonaḳdan [amān]
Āh edā ilen oynasana cānım ḳız ḥānım ḳız amāñ

6 Āh ażaların bu nārları aḳındı aḳındı amāñ
Gel otur da māh cemāle baḳındı baḳındı amān
Üç beş şeftāliyi benden ṣaḳındı ṣaḳındı amāñ
Āh edā ilen oynasana cānım ḳız ḥānım ḳız amāñ

60b

-130-

ŞARḲI

1 Gel deli göñül gitme benlen ināda bir dānem ey amān
Dayanacaḳ temel yoḳdur dünyāda
Āh yüze gülen düşmān çoḳdur dünyāda
Ben gidiyorum bana aġlar bulunmaz
Derdimi söylesem o yār inanmaz

2 Esme rüzgār ṭu[r]na ḳo[n]muş ḳa[l]ḳmasun bir dānem ey amāñ
Deryālarda bir yārim var ḳorḳmasun
Mevlām anı her ḫaṭādan ṣaḳlasun bir dānem

Ben gidiyorum bana aglar bulunmaz
Derdimi söylesem o yār inanmaz

3 Bir giderim beş ardıma baḳarım
Gözlerimden ḳanlı yaşlar dökerim
Hem ġurbetlik hem ḥasretlik çekerim bir dānem ey amān
Ben gidiyorum bana aġlar bulunmaz
Derdimi söylesem o yār inanmaz

61a

-131-

ŞARḲI

1 Lāyıḳ mıdır bensiz ṣaḥrāya çıḳmaḳ
Fiġān iderim gel gitme bensiz
Efendim neylerim cihānı sensiz
Leylā'nıñ ʿaşḳına ṭaġlar mekānım
Sevdān müşkil olur her gün aġlarım

2 Ḳarşuda yananı fener mi ṣandıñ
Ṣalınup geleni Leylāñ mı ṣandıñ
Yārdan ayrılmasını ḳolay mı ṣandıñ
Leylā'nıñ ʿaşḳına ṭaġlar mekānım
Sevdān müşkil olur her gün aġlarım

3 Leylā'nıñ giydigi al degil yeşil
Ṣıġa pempe ḳolıñı boynuñdan aşır
Leylā'yı añdıḳda dilim ṭolaşır
Leylā'nıñ ʿaşḳına ṭaġlar mekānım
Sevdān müşkil olur her gün aġlarım

61b

-132-[664]

11'li Hece Ölçüsü

1 Çıbuġım yoḳ yol üstine uzadam
Ṭāḳatim yoḳ yār yolını gözedem
Menendiñ yoḳ seni kime beñzedem
Ṭumanım göklere aġıyor benim[665]
Sevdigim ellere ḳalıyor benim[666]

2 Kütaḥyadan üç mūm aldım yaḳmaġa
Yaḳup yaḳup cemāline baḳmaġa
Altun ister aḳ gerdāna ṭaḳmaġa

3 Ay gibi gün gibi parlayup gelür
Abrūḳa perçemin ṣallayup gelür
[.....][667]

4 Ḳasabanıñ üç dirhemdir gümüşi
Yaḳdı beni bayḳun bayḳun gülüşi
[.....][668]

62a

-133-

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. [.....][669]
Ḳara yüzlü varmasam bāri ḥużūrullāha ben

[664] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt II, İstanbul 1981, s.716. Adı geçen eserde Türkü başlığını taşıyan bu şiir bir bentten oluşmaktadır.
[665] Ṭumanım göklere aġıyor benim C. : Ört yārim yazmayı boylu boyunca G.A.
[666] Sevdigim ellere ḳalıyor benim C. : Ben saramadım sarsın eller doyunca G.A.
[667] Üçüncü bendin üçüncü mısrası muhtemelen cönke aktarılırken yazılmamıştır.
[668] Dördüncü bendin üçüncü mısrası muhtemelen cönke aktarılırken yazılmamıştır.
[669] Başlığı bulunmayan bu şiirin eksik olduğu anlaşılmaktadır.

2. Ḥażreti ʿAzrāīl'e cān virmege faḫr eylerem
Ta varınca ravżā-yı pāk-i Resūlullāh'a ben

3. Geysem iḥrām saʿidem çıḳsam ʿArafāt ṭāġına
Yanduram şemʿiñ fitīlin ʿaşḳ-ı şevḳullāha ben

-134-[670]

NAʿT-I RESŪL

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Meded Allāh saña şundum elimi
Bizi ol dost[671] Muḥammed'den ayırma
Ġayrı kime ʿarż ideyim ḥālimi
Bizi ol dost[672] Muḥammed'den ayırma

2[673] Evliyā(lar) enbiyā(lar)[674] çıḳar[675] köşküne
Mest olurlar[676] ʿanber ile miskine[677]
Ḥasan Ḥüseyin[iñ][678] ḳanı ʿaşḳına
Bizi ol dost[679] Muḥammedʿden ayırma

62b

3[680] *Sinān Ümmī* [681]söyler sözini[682] gümānsız
Ḥūrī ġılmān baña görünmez ansız[683]
Yandılar ḥased içinde cānsız[684]
Bizi ol dost Muḥammed'den ayırma

---

[670] Azmi Bilgin, *Ümmî Sinan Divanı*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2017, s. 146-147. Bu şiir şairin divanında on üç dörtlükten oluşmaktadır. Cönkte şiirin birinci dörtlüğü ile son iki dörtlüğü yer almaktadır.
[671] ol dost C. : güzel D.
[672] ol dost C. : güzel D.
[673] Bu dörtlük şairin divanında on ikinci dörtlük olarak yer almaktadır.
[674] Evliyālar enbiyālar C. : Evliyā enbiyā D.
[675] çıḳar C. : çıḳa D.
[676] olurlar C. : olalar D.
[677] ʿanber ile miskine C. : ʿanberine müşkine D.
[678] Ḥasan Ḥüseyin C. : İmām Ḥüseyin'iñ D.
[679] ol dost C. : güzel D.
[680] Bu dörtlük şairin divanında on üçüncü dörtlük olarak yer almaktadır.
[681] Sinān Ümmī C. : Ümmī Sinān D.
[682] söyler sözini C. : bunı söyler D.
[683] Bu mısra şairin divanında son dörtlüğün üçüncü mısrası olarak yer almaktadır.
Ḥūrī ġılmān baña görünmez ansız C. : Gūrī vü cennet ki gerekmez ansız D.
[684] Bu mısra şairin divanında son dörtlüğün ikinci mısrası olarak yer almaktadır.
Yandılar ḥased içinde cānsız C. : Nʿiderler cesedi içinde cānsız D.

-135-

NAʿT-I RESŪL

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Alā ey raḥmeti raḥmān
Şefāʿat yā Resūlallāh
Ḥalīle ḥażreti Deyyān
Şefāʿat yā Resūlallāh

2 Biḥaḳḳı leyle-yi Miʿrāç
Olupsun ʿāleme sertāç
Umar senden gedā muḫtāç
Şefāʿat yā Resūlallāh

63a

3 Biḥaḳḳı leyle-yi Ḳadrī
Olupsun ʿālemiñ bedri
Şefāʿat mülkiniñ ṣadrı
Şefāʿat yā Resūlullāh

4 Biḥaḳḳı leyle-yi Mevlūd
Olupsun ʿāleme maḳsūd
Adın Aḥmed özün Maḥmūd
Şefāʿat yā Resūlullāh

5 Umarım ki saña varam
Mübārek ravżayı görem
İşigine yüzüm sürem
Şefāʿat yā Resūlullāh

6 Elimde nāme-yi işyān
Dilimde nāme-yi efġān
Ḳapuñda ḥāżır u ḥayrān
Şefāʿat yā Resūlullāh

63b

-136-[685]

NAʿT

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Esīr-i nefsi emmārem
ʿAceb ḥāli bed-kārem
Dükendi müddet-i ʿömrüm
Hevā ile henüz yārem

Esirge ḳapuña geldim
Didiñ yā Rabbi ġaffāram
Seniñ ḳapuñ ṭurur iken
Ya varup kime yalvaram

2 Ḫudāvendāsın ol Allāh
Raḥman-i raḥīmimsin
Ḳamu aḥvālime vāḳıf
Ḫabīrimsin Baṣīrimsin

64a Esirge ḳapuña geldim
Didi[n] yā Rabbi ġaffāram
Seniñ ḳapuñ ṭurur iken
Ya varup kime yalvaram

3 Aġısnā yā ġıyāse'l
Müsteġīsin destgīrimsin
Ḫabīrimsin Baṣīrimsin

Esirge ḳapuña geldim
Didiñ yā Rabbi ġaffāram

[685] Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi (Dini Eserler)*, Cilt I, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1942. S. 59. Adı geçen eserde bu şiirin bestekârı Hatib Zâkirî' dir.

Seniñ ḳapuñ ṭurur iken
Ya varup kime yalvaram

4 Eger yüz biñ günāh itsem
Ümīdim kesmezem senden
Mübeşşer ile şād eyle
Bu rūḥım çıḳmadan tenden
Kelāmında muṣarraḥdır
Didiñ lā taḳneṭū benden

Esirge ḳapuña geldim
Didiñ yā Rabbi ġaffāram
Seniñ ḳapuñ ṭurur iken
Ya varup kime yalvaram

64b

-137-[686]

İLĀHĪ

(3+4) 7'li Hece Ölçüsü

1 ʿAşḳıñla cihān beste
Luṭf eyle ʿināyet ḳıl
Yā Allāh hū hū Mevlām hū
Derdiñle bu cān ḫaste

Luṭf eyle ʿināyet ḳıl
Yā Allāh hū hū Mevlām hū

[686] Nilüfer Çelik, *Abdulahad Nûrî ve Divanının Tenkitli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1999, s.121-122. Adı geçen tezde gazel şeklinde yazılan bu şiir yedi beyitten oluşmaktadır. Şairin divanında bulunup cönkte yer almayan ikinci, beşinci ve altıncı beyitler şu şekildedir:

ʿĀşıḳlara ihsan it dertlilere dermān it
Vuṣlat yolın āsān it luṭf eyle ʿināyet ḳıl

Bülbül gibi pür zārum dāyim ṭurup aġlārum
Daḫī kime yalvarum luṭf eyle ʿināyet ḳıl

Ey derdüme dermānum ḳurbān yoluña cānum
Nem vār daḫī sulṭānum luṭf eyle ʿināyet ḳıl

2[687] Raḥmān-ı Raḥīmimsin
Ġufrān-ı Kerīmimsin[688]
Sulṭān-ı ʿaẕīmimsin[689]
Luṭf eyle ʿināyet ḳıl

3 Ey raḥmet[i] çoḳ raḥmān
ʿĀlem gözime zindān
65a Uçarsa[690] ḳafesden cān
Luṭf eyle ʿināyet ḳıl

4[691] Bīçārelerin[692] yād it
Vīrāneler[693] ābād it
Nūrī ḳulıñı irşād[694] it
Yā Allāh hū hū Mevlām hū

-138-

İLĀHĪ

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

1 Biz ʿāşıḳ-ı şeydāyız
Müştāḳ-ı cemāliz biz
Ḫayra temāşāyız biz
Müştāḳ-ı cemāliz biz
65b
2 Ḳırdıḳ şīşe-yi ʿārı
Ṭutduḳ vaḥy-i settārı
Etdik fedā hep varı
Müştāḳ-ı cemāliz biz

[687] Bu dörtlük adı geçen tezde dördüncü beyit olarak yer almaktadır.
[688] Kerīmimsin C. : ʿāẕīmümsin T.
[689] ʿaẕīmimsin C. : Kerīmümsin T.
[690] Uçarsa C. : Kaçarsa T.
[691] Bu dörtlük adı geçen tezde yedinci beyit olarak yer almaktadır.
[692] Bīçārelerin C. : Bī-çāreleri T.
[693] Vīrāneler C. : Virāneyi T.
[694] irşād C. : şād T.

3 Ser naġme-yi ṭanbūrız
ʿĀġāz ile meşhūrız
Zāhidlere mesṭūrız
Müştāḳ-ı cemāliz biz

4 Ne ṭālib-i dünyāyız
Ne rāġıb-ı ʿuḳbāyız
Biz ʿāşıḳ-ı Mevlāyız
Müştāḳ-ı Mevlāyız biz

66a

-139-[695]

İLĀHİ

(4+4) 8'li Hece ölçüsü

1 ʿAşḳıñ aldı benden beni
Mevlām seni isterem seni[696]
Ben yanaram benden beni[697]
Mevlām seni isterem seni[698]

2[699] Eger beni yandırsalar[700]
Külüm göge ṣavırsalar[701]
Ẕerrelerim çaġırsalar[702]
Mevlām seni isterem seni[703]

3[704] Cennet cennet dedikleri
Birḳaç evler[705] birḳaç ḥūrī

[695] Mustafa Tatçı, *Yunus Emre Dîvânı II Tenkitli Metin*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990, s. 383-384. Şairin divanında gazel şeklinde yazılan bu şiir on beyitten oluşmaktadır.
[696] Mevlām seni isterem seni C. : Bana seni gerek seni D.
[697] benden beni C. : düni güni D.
[698] Mevlām seni isterem seni C. : Bana seni gerek seni D.
[699] Bu dörtlük şairin divanında beşinci beyit olarak yer almaktadır.
[700] yandırsalar C. : öldüreler D.
[701] ṣavırsalar C. : savuralar D.
[702] Ẕerrelerim çaġırsalar C. : Topragum anda çagura D.
[703] Mevlām seni isterem seni C. : Bana seni gerek seni D.
[704] Bu dörtlük şairin divanında sekizinci beyit olarak yer almaktadır.
[705] Birḳaç evler C. : Bir ev ile D.

66b İsteyene vir señ[706] anı
Mevlām seni isterem seni[707]

4[708] ʿĀşıḳ *Yūnus* benim adım[709]
Günden güne artar derdim[710]
İki cihānda maḳṣūdum
Mevlām seni (seni) isterem seni[711]

67a

-140-[712]

ŞARḲI

8'li Hece Ölçüsü

1 Nār-ı ʿaşḳıñ yaḳdı beni
Degişmem cihāna seni
Unutma ġayrı sen beni[713]
Degişmem cihāna seni

2 Ḥayli demdir görmedim seni
Fedā ettim cān u teni
Yandırdıñ ʿāḳıbet beni
Degişmem cihāna seni

3[714] Ṣanma beni sen bī-vefā
İtme baña cevr ü cefā
Ġayrılarla itmem ṣafā[715]
Degişmem cihāna seni

[706] vir señ C. : virgil D.
[707] Mevlām seni isterem seni C. : Bana seni gerek seni D.
[708] Bu dörtlük şairin divanında onuncu beyit olarak yer almaktadır.
[709] ʿĀşıḳ Yūnus benim adım C. : Yūnus çagururlar adum D.
[710] Günden güne artar derdim C. : Gün geçdükçe artar odum D.
[711] Mevlām seni isterem seni C. : Bana seni gerek seni D.
[712] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt II, İstanbul, 1981, s. 940. Bestekar: İsmet Ağa. Bu şiir adı geçen eserde iki bentten oluşmaktadır.
[713] sen beni C. : bendeni G.A.
[714] Bu bent adı geçen eserde ikinci bent olarak yer almaktadır.
[715] Ġayrılarla itmem ṣafā C. : Dāim eyle zevk u safā G.A.

67b

4 Gönül virdim sen dilbere
Gitme yanımdan bir yere
Çekilür mi bu göz göre
Degişmem cihāna seni

-141-[716]

ŞARḲI

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Āh geleydi nur-ı ʿaynım şimdi
Pāyına yüzler süreydim şimdi
Gelmezse yār ḳan aġlardım şimdi
Pāyına yüzler süreydim şimdi

2 ʿĀşḳ ile dil yanmaḳdadır[717]
[.....][718]
Bāb-ı vaṣılda ḳuluñdur[719] sāʾildir
Pāyına yüzler süreydim şimdi

68a

3 Vücūdum nār-ı ḥasretle yandı
İşiten[720] āh u fiġānım[721] uyandı
Bir (ṭā) *Ṭanbūri*'yi[722] hercāyi ṣandı(m)
Pāyına yüzler süreydim şimdi

[716] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt II, İstanbul 1981, s.1135. Bestekâr Tanburi Mustafa Çavuş.
[717] ʿĀşḳ ile dil yanmaḳdadır C. : Aşḳınla dīl yanmaklığı kaildir G.A.
[718] Cönkte yer almayan ikinci mısra adı geçen eserde şu şekildedir:
Zīra ki o zülf-ü yāre māildir
[719] kulundur G.A. : ḳuluñ C.
[720] İşiten G.A. : C.
[721] āh u fiġānım C. : āhū fiġānım G.A.
[722] Bir (ṭā) Ṭanbūri'yi C. : Tanburī yāri G.A.

-142-

ŞARḲI

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Şemʿī ḥüsnüñ rūyına pervāneyem
Ben saña ʿāşıḳ degilem ya neyem
Meclisiñ vaṣlıñ içūn dīvāneyem
Ben saña ʿāşıḳ degilem ya neyem

2 Şöyle bir meyl-i derūnum var saña
Ẕikr ü fikrimsiñ benim sen dāʾimā
68b Ey güzeller serfirāzı dilrübā
Ben saña ʿāşıḳ degilem ya neyem

3 Görmesem bir an seni ey māh cemāl
Bende ḳoymaz ḥasretiñle ṣabr u mecāl
Ḥāṣılı lāzımdır ġayrı suʾāl
Ben saña ʿāşıḳ degilem ya neyem

4 ʿAşḳıñla yandı vücūdum serseri
Bāri üzme ṭoġrı söyle ey perī
Āteş-i hicrānımdır ʿāşıḳ perī
Ben saña ʿāşıḳ degil de ya neyem

69a

-143-

ŞARḲI

8'li Hece Ölçüsü

1 Ḳaşları ḳaralı yārim
Alma benim āh u zārım
Dil pesendim şīvekārım
Dolaşdır zülfiñ teline
Yār sevmeyem yār üstüne

2 Entārisi al ṭaraḳlı
Benim göñlüm pek merāḳlı
Uzun boylu al yanaḳlı
Dolaşdır zülfiñ teline
Yār sevmeyem yār üstüne

3 Entārisi altı barmaḳ
Göñül ister yāre varmaḳ
Bana da mı düşdi yalvarmaḳ
Dolaşdı[r] zülfiñ teline
Yār sevmeyem yār üstüne

69b

-144-

ŞARḲI

1 Gel ʿāşıḳım dermānın ara
Boş yere ḳılma yüregim yāra
Ol sīnemdeki ṣad pāre yāra
Raḥm eyleyen yoḳ sen zülfinkāra
Raḥm eyleyen yoḳ āhū hünkāra

2 Göñül virdimse hīç danışdıñ mı
Mecbūr itmege sen çalışdıñ mı
Bezm-i ʿāşıḳıñla hīç ilişdiñ mi
Raḥm eyleyen yoḳ sen zülfinkāra
Raḥm eyleyen yoḳ āhū hünkāra

3 Bī-vefā ṣanma alan gösgüne
Ṣanma sen beni üste düşküne
Dil pārelendi illā çirkine
Raḥm eyleyen yoḳ sen zülfinkāra
Raḥm eyleyen yoḳ āhū hünkāra

70a

-145-[723]

ŞARḲI

8'li Hece Ölçüsü

1 Bir cefā çūn[724] nāzlı yāre /āh
Dost olup[725] yandım bu nāre
Olsa yürek[726] pāre pāre /āh yāre melegim amān
Mübtelāyım var mı çāre
Mecbūrum gül yüzlü yāre

2 Dilde āteş yanar olmaz /āh
Bu ʿaşḳ bende bāḳī ḳalmaz
Biñ teselli etsem olmaz /yār melegim amān
Mübtelāyım var mı çāre /āh
ʿĀşḳıñla oldum dīvāne

3 Alışdı gözüm geçerken āh
Eller ile bāde içerken
70b Sevdugim benden ḳaçarken /āh melegim amān
Mübtelāyım var mı çāre
Mecbūrum gül yüzlü yāre

-146-[727]

ŞARḲI

Fāʿilātün / Fāʿilatün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Ḫoş ola ey nev-bahār-ı gül saña
Ġayrı yār sevmek ḥarām oldı baña

[723] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt I, İstanbul 1981, s. 98.
Bestekār: İsmet Ağa. Bu şarkı adı geçen eserde iki bentten oluşmaktadır. Cönkte yer alan şarkı ile sadece birinci bent arasında benzerlik bulunmaktadır.
[724] çūn C. : cū G.A.
[725] Dost olup C. : Dūş olup G.A.
[726] Yürek C. : gönül G.A.
[727] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt II, İstanbul 1981, s. 882.
Bestekâr: Gololoğlu Serkis.

Sen de cānım baḳma[728] aġyārdan yaña
Ġayrı yār sevmek ḥarām oldı baña

2 Seyr ü seyrān seversiñ ey civān[729]
Mevsiminde ne güzeller çaġlayan[730]
Gitmesin bizim gibi çoḳ aġlayan[731]
Ġayrı yār sevmek ḥarām oldı baña

3 Ḥālimi derdim saña bī iştibāh
Derdime dād etmediñ gāh gāh
71a Neyleyem güldürmedi(m) yazım siyāh
Ġayrı yār sevmek ḥarām oldı baña

4 Gider iseñ vaḳtiyle yār Gökṣu'ya
Mevsiminde hem daḫı Çubuḳlu'ya
Hem yaṭursuñ nāz ile uyḳuya
Ġayrı yār sevmek ḥarām oldı baña

-147-[732]

ŞARḲI

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Ne ararsañ /amān amān/ sende mevcūd
Ẕevḳ mevsimi /amān amān/ itdi vürūd
Şāh-ı cihāñ ḳaldı[733] ḫoşnūd
Ẕevḳ mevsimi /amān amāñ/ itdi vürūd

[728] Sen de cānım baḳma C. : Bakma cānım sen de G.A.
[729] Seyr ü seyrān seversiñ ey civān C: Mevsiminde pek müferrah çağlayan G.A.
[730] Mevsiminde ne güzeller çaġlayan C. :Var mıdır hiç ben gibi bir ağlayan G.A.
[731] Gitmesin bizim gibi çoḳ aġlayan C. : Ruz u şeb aşkınla sīne dağlayan G.A.
[732] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt I, İstanbul, 1981, s. 674.
Adı geçen eserde şarkının bestekârı olarak Sultan III. Selim yazıldığı görülmektedir. Fakat şarkının altına "Bu güftenin bestekârı bazı kaynaklarda Sultan II. Mahmud olarak gösterilmektedir." şeklinde dipnot düşülmüştür.
[733] ḳaldı C. : kıldı G.A.

71b

2 Terk eyleme hīç rāḥatıñ
Bilen bildi ṣadāḳatiñ
Gel geçirme bir sāʿatiñ
Ƶevḳ mevsimi /amān amāñ/ itdi vürūd

3 Ƶevḳ eyle señ çoḳ görme el
Bu ana dek ḫiƶmetiñ tesel
Kimse olmaz saña engel
Ƶevḳ mevsimi /amān amāñ/ itdi vurūd

4 Ƶevḳ eylemek eyyāmımdır[734]
Faṣl-ı bahār hengāmımdır[735]
Çoḳ[736] güzeller seyrānımdır[737]
Ƶevḳ mevsimi /amān amāñ/ itdi vurūd

-148-

Ol dökülen ḳumral ṣaç sīnemi deldi ey perū
Pempe yanaḳ elā göz sīnemi /amān amān/ yaḳdı ṣaçları
Misk-i amberle fesi yaḳdı cigerpāresi

72a

-149-

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

1 Geçemem ben ʿaşḳıñdan
Olur ḥālim pek yamān
Naṣıl geçem sevdāñdan
Eyżāñ

[734] eyyāmımdır C. : hengāmıdır G.A.
[735] hengāmımdır C. :eyyāmıdır G.A.
[736] Çoḳ C. : Hep G.A.
[737] seyrānımdır C. : seyrānıdır G.A.

2 Çeşmi siyāh ḳaş siyāh
ʿÖmrüm eylediñ tebāh
Āteşine yandım āh
Eyżāñ

3 Zīrā yaḳdıñ cān u teni
Āh geziyorum serseri
Yaḳdıñ beni ey perī
Eyżāñ

72b

-150-[738]

ŞARḲI

1 Āh nesiñ sen a güzel nesiñ
Ḥūri misiñ melek misiñ
İki gözimiñ nūrısıñ āh
Hem göñlümiñ sürūrusuñ
Amāñ a güzel amān ʿacivān nedir bu edāñ
Nedir bu cefā gel eyle vefā amān efendim

2 Āh seniñ rūyıñ beñzer aya
Ḳaşlarıñ ḳurılı yaya
Beni uġratdıñ sevdāya āh
Beni uġratdıñ ġavġāya
Amān a güzel amān ʿacivāñ nedir bu edāñ
Nedir bu cefā gel eyle vefā amāñ efendim

73a

3 Āh seniñ rūyıñ bir ḳırmızı güldür
Lebiñ ʿuşşāḳ ile mūldür
İster iseñ beni öldür
Amān a güzel amān ʿacivāñ nedir bu edāñ
Nedir bu cefā gel eyle vefā amāñ efendim

[738] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt II, İstanbul 1981, s. 1082.

-151-

ŞARḲI

1 Ey efendim a sulṭānım dīdem ṭoldı yaş ile
Yār sīnemi yāre açdı bir ḳalem-ṭırāş ile
Kendim etdim kendim buldum dögineyim ṭaş ile
A benim maḥmūr efendim çoḳ severdiñ sen beni
Ol ḳadar ʿaşḳım ziyāde ḥūn ider āhım seni

2 Ah efendim a sulṭānım işde ben ḳaldım nāçār
Ben bir ḫāʾine ḳul oldum ol ḫāʾin benden ḳaçar
73b Yılda bir selām virirdi anıda virmez geçer
A benim maḥmūr efendim çoḳ severdiñ sen beni
Ol ḳadar ʿaşḳım ziyāde ḥūn ider āhım seni

3 Ah efendim a sulṭānım gül dalında gül biter
Ellerin üç beş yāri var benim bir tanem yeter
Perçemiñden bir tel vir [.....][739]
A benim maḥmūr efendim çoḳ severdiñ sen beni
Ol ḳadar ʿaşḳım ziyāde ḥūn ider āhım seni

-152-[740]

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Umulur mı vefā senden[741]
Yalan dünyā degil misiñ

[739] Bu mısra sayfanın kenarına yazıldığı için devamı okunamamaktadır.

[740] Mustafa Tatçı, Musa Yıldız, *Azîz Mahmûd Hudâyî, Divân-ı İlâhiyât, Tıpkı Basım ve Çeviriyazı*, Üsküdar Belediyesi Yayınları, İstanbul 2005, s.155-156.
Bu şiir şairin divanında yedi dörtlükten oluşmaktadır. Cönkte yer alan dokuz dörtlükten beşi divanda bulunmakla beraber dördü divanda yer almamaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan son iki dörtlük ise şu şekildedir:

Kimisini nalān edip
Kimisini giryān edip
Āhir-i kār uryān edip
Soyan dünyā değil misin

İşin gücün daʾim yalan
Çok kişiden arta kalan
Nice kerre boşaluban
Dolan dünyā değil misin

[741] Umulur mı vefā senden C. : Kim umar senden vefāyı D.

Ol[742] Muḥammed Muṣṭafā'yı
Alan dünyā degil misin

2[743] Deli dünyā uzuñ bize
Ki meyl ider ḳamu size
Gedāyı bāyı aḳ beze
Ṣaran dünyā degil misiñ

3 Donatdıñ siḥr ile[744] kendiñ
Meydāna sürdi fendiñ[745]
74a ʿĀleme miḥnet kemendiñ
Aṭan[746] dünyā degil misiñ

4 Āl idüp[747] ḫalḳıñ yüzine[748]
Ḳoyarsıñ tobraḳ yüzine[749]
Ehl-i ġafletin[750] yüzine
Gülen dünyā degil misiñ

5[751] Saña ġıybet iden irmez
İrenler beḥrimend olmaz
Ḫarāb iseñ ṣu gün gelmez
Yalan dünyā degil misiñ

6[752] Hīç olmaz sende bir ṣafā
Ve olmaz ʿahdıña vefā
74b Bu ḫalḳa cevr ile cefā
İden dünyā degil misiñ

[742] Ol C. : - D.
[743] Bu dörtlük şairin divanında yer almamaktadır.
[744] Donatdıñ siḥr ile C. : Sihr ile donadıp D.
[745] sürdi fendiñ C. : salan semendin D.
[746] aṭan C. : salan D.
[747] Āl idüp C. : Kasd edip D.
[748] yüzine C. : özüne
[749] Ḳoyarsıñ tobraḳ yüzine C. : Toprak doldurup gözüne D.
[750] Ehl-i ġafletin D. : Ehl-i ġaflet C.
[751] Bu dörtlük şairin divanında yer almamaktadır.
[752] Bu dörtlük şairin divanında yer almamaktadır.

7[753] Yürü hey bī-vefā yüri
Olupsun köhne zen ḳarı[754]
Nice yüz biñ erden kirāmı[755]
Alan[756] dünyā degil misiñ

8[757] Eger şāhī[758] eger bende
Ṣalupsun cümleyi derde[759]
Ḳurulmadı mekān[760] sende
Vīrāñ dünyā degil misiñ

9[761] Ṣaçupsuñ ʿāleme temriñ
Geçer cāhillere emriñ
Gice gündüz nāsıñ ʿömriñ
Çalan dünya degil misiñ

75a

-153-[762]

İLĀHĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Mecnūn'a ṣordılar Leylā nic'oldı
Leylā gitdi adı dillerde ḳaldı
Şimdi benim göñlüm[763] Mevlā'yı[764] buldı
Yürü Leylā yürü[765] ben Mevlā[766] buldum
Var git Leylā var git maḳṣūda irdim[767]

---

[753] Bu dörtlük şairin divanında ikinci dörtlük olarak yer almaktadır.
[754] Olupsun köhne zen ḳarı C. : Sensin hod bir köhne karı D.
[755] kirāmı C. : geri D.
[756] alan C. : kalan D.
[757] Bu dörtlük şairin divanında beşinci dörtlük olarak yer almaktadır.
[758] şāhī C. : şāh ü D.
[759] Ṣalupsun cümleyi derde C. : Her kişiyi salan bende D.
[760] Ḳurulmadı mekān C. : Kimse mekān tutmaz D.
[761] Bu dörtlük şairin divanında yer almamaktadır.
[762] Mustafa Tatçı, *Yunus'un Gül Bahçesinden II*, TOBB Yayınevi, Ankara 2013, s.727-728. Bu şiir adı geçen eserde üç dörtlükten oluşmaktadır.
[763] Şimdi benim göñlüm C. : Benim göñlüm şimdi K.
[764] Mevlā'yı C. : bir Leylā
[765] yürü C. : ki K.
[766] Mevlā C. : Mevlā'yı K.
[767] Bu mısra adı geçen eserde yer almamaktadır.

2 Var git Leylā var git[768] ṭurma[769] ḳarşımda
Ulu ḳuşlar yuġa yapar başımda
Ben Mevlā'yı görür oldum düşümde
Yürü Leylā yürü[770] ben Mevlā[771] buldum
Var git Leylā var git maḳṣūda irdim[772]

3[773] Aġlayu aġlayu Kaʿbe'ye varsam
Ḫalḳaya yapışup çoḳ zārı ḳılsam
Leylā Leylā derken ben Mevlā bulsam
Yürü Leylā yürü ben Mevlā buldum
Var git Leylā var git maḳṣūda irdim

75b

4[774] Çūn ben yalvarurken çoḳ nāz iderdiñ
Cefāyı çoḳ vefāyı az iderdiñ
Hevāyı gözleyüp pervāz iderdiñ
Yürü Leylā yürü ben Mevlā buldum
Var git Leylā var git maḳṣūda irdim

5 *Dervīş Yūnus*[775] bu sözlerden[776] açılma
Ḥaḳḳ'ıñ luṭfın görüp ġayrıya[777] ḳılma[778]
Tecellī[779] Ḥaḳḳ olan yerden ḳaçınma
Yürü Leylā yürü[780] ben Mevlā[781] buldum
Var git Leylā var git maḳṣūda irdim[782]

---

[768] var git C. : - K.
[769] ṭurma - C. : durma benim K.
[770] yürü C. : ki K.
[771] Mevlā C. : Mevlā'yı K.
[772] Bu mısra adı geçen eserde yer almamaktadır.
[773] Bu bent adı geçen eserde yer almamaktadır.
[774] Bu bent adı geçen eserde yer almamaktadır.
[775] Dervīş Yūnus C. : Gel ey Yūnus K.
[776] sözlerden C. : sırlardan K.
[777] ġayrıya C. : gayra K.
[778] ḳılma C. : saçılma K.
[779] Tecellī C. : İnāyet K.
[780] yürü C. : ki K.
[781] Mevlā C. : Mevlā'yı K.
[782] Bu mısra adı geçen eserde yer almamaktadır.

-154-

ŞARḲI

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Bir dilberi sevdim bilmezem noldum (amān)
Sevdim ammā āh āh ṣarardım ṣoldum
Vuruldum çeşmine mecrūḥım oldum
ʿAceb bulunmaz mı göñül çāresi
Onulmadı gitdi yürek yāresi

76a

2 Göñül bir ḥümādır yüksekden uçar
Loḳmān çāre bulmaz Eflāṭūn ḳaçar
Bu göñlüm elinden ben ḳaldım nāçār
ʿAceb bulunmaz mı göñül çāresi
Onulmadı gitdi yürek yāresi

3 Gūyā ʿaşıḳ oldum göñlüm eylerem
Dermān arar iken derdi neylerem
Bilmiyor çoḳ ṭabīb derdim söylerem
ʿAceb bulunmaz mı göñül çāresi
Onulmadı gitdi yürek yāresi

4 *Muḥammed* başladı güftār-ı ʿaşḳa
Ẓannım vāḳıf oldı esrār-ı ʿaşḳa
Kimseler baḳmıyor bīmār-ı ʿaşḳa
ʿAceb bulunmaz mı göñül çāresi
Onulmadı gitdi yürek yāresi

76b

-155-[783]

ŞARḲI

8'li Hece Ölçüsü

1 Girdi göñül ʿaşḳ yolına
Baḳmaz ṣaġına ṣolına
Bilmem ne eyler ḳulına
Āhu gözlerin gözlerin[784]
Şirīn sözlerin sözlerin āh

2 ʿĀşıḳına virmez amān
Amān zamān bilmez[785] bir an
Amān zamān[786] ol nercivān[787]
Āh gözlerin gözin [gözlerin][788]
Şirīn sözlerin [sözlerin ah]

3 Aldandı göñlüm fendine
Baġlandı z̲ülfüñ bendine
Beni ḳul itdiñ kendine
Āh gözlerin gözlerin
Şirīn sözlerin sözlerin āh

4 Baḳdıḳça baġrım ḫūn ider
Göz yaşını Ceyḫūn ider
Çoḳ ʿāşıḳı Mecnūn ider
Āh gözlerin gözlerin
Şirīn sözlerin sözlerin āh

[783] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt I, İstanbul 1981, s. 544.
[784] Āhu gözlerin gözlerin C. : Āhū gözlerin şirin sözlerin G.A.
[785] bilmez C. : vermez G.A.
[786] Amān zamān C. : Pek bīamān G.A.
[787] nercivān C. : nevcivān G.A.
[788] Āh gözlerin gözin[gözlerin] C. : Ah ah gözlerin şirin sözlerin G.A.

77a

-156-[789]

TÜRKÜ

1 Şemʿī ḥüsnüñ rūyına pervāneyem /amān
Ben sana ʿāşıḳ degilem ya neyem
Meclisin vaslıñ içūn dīvāneyem /amān
Ben saña ʿāşıḳ degil de (ya) ya neyem /amān

2 Şöyle bir meyl-i derūnum var saña /amāñ
Ẕikr ü fikrimsiñ benim sen dāʾimā /amān
Ey güzeller serfirāzı dilrübā /amāñ
Ben saña ʿāşıḳ degil de ya neyem

3 Görmesem bir an seni ey māh cemāl
Bende ḳoymaz ḥasretiñle ṣabr u mecāl
Ḥāṣıl[ı] lāzımdır ġayrı suʾāl
Ben saña ʿāşıḳ degil de ya neyem

4 ʿAşḳ ile yandı vücūdum serseri
Bāri üzme ṭoġrı söyle ey perī
Āteş-i hicrānımdır ʿāşıḳ perī
Ben saña ʿāşıḳ degil de ya neyem

77b

-157-

TÜRKÜ

1 Evleriniñ ö[nü] fındıḳ aġacı cānım of of
Bizim içün ḳurulmuş da dār aġacı dār aġacı
Nazlı yārim nerde bunuñ ʿilācı cānım of of
Yār ṣaramazsam yaman elden ne gelür ne gelür
Uzun boylı ince belli yār gelür yār gelür

[789] Bu şiir cönkün 68a-68b sayfalarında yer alan "Şarḳı" başlıklı şiir ile aynıdır.

ʿĀşıḳ olan gözlerinden bellidir [bellidir]
Yār ṣaramazsam yār yaman elden ne gelür ne gelür

2 Ṣamancılar gelmez oldı ṣamandan cānım of of
Ḥüseyin Begi indir[di]ler ṭavandan ṭavandan
Küccük cānım gelüyorur ḥamamdan
Yār ṣaramaz[sam] yar yaman elden ne gelür ne gelür
Uzun boylı ince belli yār gelür yār gelür

78a ʿĀşıḳ olan gözlerinden bellidir bellidir cānım of
Yār ṣaramaz[sam] yār yaman elden ne gelür ne gelür

3 Ben severim allar giyen güzeli cānım of of
Annımız[a] yazılmışdır ʿaşḳıñ ġazeli ġazeli
ʿĀşıḳ mı ṣandıñ her gördigiñ güzeli cānım
ʿĀşıḳ olan gözlerinden bellidir bellidir
Yār ṣaramazsam yaman elden ne gelür ne gelür
Uzun boylı ince belli yār gelür yār gelür
Yār ṣaramazsam yaman elden ne gelür ne gelür

4 Yazan kātib güzel yazmış yazımı cānım of of
Açamadım derūnumıñ rāzını rāzını
Geçüremedüm ben o yare sözümü cānım of
Geçüremezsem yār yaman elden ne gelür ne gelür
Uzun boylı ince belli yār gelür yār gelür
ʿĀşıḳ olan gözlerinden bellidir bellidir
Yār ṣaramazsam yaman elden ne gelür ne gelür

5 Yeşil başlı ṭurna idim ucdum hevāya canım of
Ḳanadım ḳırıldı düşdüm oġaya oġaya
Yavrularım öksüz ḳaldı yuvada yuvada
Yār ṣaramazsam yaman elden ne gelür ne gelür
Uzun boylı ince belli yār gelür yār gelür
ʿĀşıḳ olan gözlerinden bellidir bellidir
Yār ṣaramazsam yaman elden ne gelür ne gelür

78b

-158-

7'li Hece Ölçüsü

1 Ey büt-i şīrīn-zebān
Ḳāmeti serv-i revān
Bir gicecik gelesin
Bizim oṭaya hemān

2 Sen gelüp oturasın
Bende saña az az ḳoyam
Bir ḳadeḥiñ içine
Ṣāḳī mey-i erġıvāñ

3 Serḫoş olup yatasın
Bende ḳalḳam eyleyem
Ekşilice çorbayı
Maḥmūr içesin hemāñ

4 Mest olınca içürem
Yaşlıyu ben geçürem
Barmaġına ey ṣanem
Ḫātem-i zerrīn nişān

5 Şöyle ḳaḳam içerü
Hīç ḳalmasun ṭışarda
79a Düşmanıñ baġrına
Ḫançeri tıġı bir an

6 Egilivir ṣoḳayam
İki ṭutam az mıdır
Lale ile sünbülü
Başıña ey nevcivān

7 Her ṣabāḥıñ gelesiñ
Aḥmedi'ye viresiñ
Ḥoca selāmu ʿaleyk
Ṣāhım ʿaleyküm selām

208a

-159-[790]

NİYĀZĪ DĪVĀNINDAN MENḲŪL

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ey göñül gel ġayrıdan geç ʿaşḳa eyle iḳtidā
Zümre-yi ehl-i ḥaḳīḳat ānı ḳılmış muḳtedā

2. Cümle mevcūdāt-ı maʿlūmāta ʿaşḳ aḳdemdürür
Zīra ʿaşḳıñ evveline bulmadılar ibtidā

3. Hem daḫı cümle fenā bulduḳda ʿaşḳ bāḳī ḳalur
Bu sebebden didiler kim ʿaşḳa yoḳdur intihā

4. Dilerem senden Ḫudā'yā eyle tevfiḳiñ refīḳ
Bir nefes göñlüm seniñ ʿaşḳıñdan itme gel cüdā

5. Māsivā-yı ʿaşḳınıñ sevdāsını göñlümden al
ʿAşḳıñı eyle iki ʿālemde bana āşinā

207b

6. ʿAşḳ ile ṭāmūḍa olmaḳ cennetidir ʿāşıḳıñ
Līk cennetde olursa ṭāmūdur ʿaşḳıñ aña

7. Ey *Niyāzī* mürşid isterseñ bu yolda ʿaşḳa uy
Enbiyā vü evliyāya ʿaşḳ olupdur rehnümā

[790] Adnan Mahmud Selman; Ali Sümbül, *Mısrî Niyâzî Divânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011, s. 37.

-160-[791]

DĪVĀN-I ẔĀTĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Zāhidā illāʾyı añla cān u dilden lāʾyı ḳo
   Yoḳ yere lāf u güzāf itme ḳurı daʿvāyı ḳo

2. *Men ʿaref* sırrına vāḳıf olmadan ey müddeʾī
   Rabbiñi fehm eylemezsiñ var yürü ġavġāyı ḳo

3. Ḥaḳḳ'ı bilmek ister iseñ terk ü tecrīd[792] ol hemān
   Gir muḥabbet rāhına ʿaʿlā ile ednāyı ḳo

4. Var erenler meclisinde ḫizmet eyle cān ile
   Cānıña cānān gerekse işbu istiġnāyı ḳo

207a

5. Merd-i Ḥaḳ'dır irgüren Mevla'ya Ḥaḳḳ'ıñ ḳulların
   Ḥaḳḳ'a irmek ister iseñ ġayrıdan[793] sevdāyı ḳo

6. Ṭālib-i dīdār-ı Ḥaḳḳ iseñ ḥaḳīḳāt *Ẕātī*'yā
   Fariġ [ü] āzāde ol dünyā ile ʿuḳbāyı ḳo

-161-[794]

DİGER DĪVĀN-I ẔĀTĪ

Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1. Ṭālibā gel defter-i merdān oḳu
   ʿĀşıḳ iseñ ḳıṣṣa-yı cānān oḳu

[791] Mehmet Arslan, *Zâtî Süleyman Efendi - Divan ve Sevânihu'n-Nevâdir fî Maʿrifeti'l-Anâsır,* Sivas 1994, s.86.
[792] terk ü tecrīd C. : terk-i tecrīd D.
[793] ġayrıdan C. : ġayriye D.
[794] Mehmet Arslan, *Zâtî Süleyman Efendi - Divan ve Sevânihu'n-Nevâdir fî Maʿrifeti'l-Anâsır,* Sivas 1994, s.86.

2. Ṣarf [u] naḥve ʿömri[795] żāyiʿ[796] eyleme
Mekteb-i ʿirfāna gel ʿirfān oḳu

3. Ḥażret-i pīre[797] gel ʿilm-i Ledün[798] dersin al
Var ḥaḳayıḳ ʿilmini āsān oḳu

4. Cām-ı ʿaşḳıñ curʿāsın nūş eyleyüp
Ehl-i ʿaşḳ destānını mestān oḳu

206b

5. Ḥüsn-i dildāre naẓar ḳıl *Ẕātī*'yā
Muṣḥaf-ı dīdārını ḥayrān oḳu

-162-[799]

MAṬLAB-I ŞEMʿ Ī PESENDĪDE

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Pehlevān-ı ʿaşḳ olan pāzūda ḳuvvet gezdirir
İmtiḥān-ı ḫaṣm içün destinde[800] kisbet gezdirir

2. Kendi reʾi ile iḫtiyār etmez ġurbeti[801]
Āb [u] dāne serpilür ʿālemde[802] ḳısmet gezdirir

3. Var ise levḥ-i ḳaderde başına lābüd ḳonar
Bir melek ẕerrīn ḳafesde mürġ-i devlet gezdirir

---

[795] ʿömri C. : ʿömrüñü D.
[796] żāyiʿ C. : ṣarf D.
[797] Ḥażret-i pīre C. : Ḥıżr-ı pīre D.
[798] ʿilm-i Ledün C. : ledünnī D.
[799] Ümran ÂşıkFerkî, *Şemʿî Divanı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006, s.45.
Bu şiir şairin divanında beş beyitten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan ikinci beyit şu şekildedir:

Kimini zencīr-i mihnetle ider dünyaya bend
Kimini derviş ider Mevlā mücerred gezdirir

[800] İmtiḥān-ı ḫaṣm içün destinde C. : İmtihān olmaklığa hasmīle D.
[801] Bu beyit şairin divanında dördüncü beyit olarak yer almaktadır.
Kendi reʾi ile iḫtiyār etmez ġurbeti C. : İstemez kimse rızasile diyār-ı gurbeti D.
[802] ʿālemde C. : insānı D.

4. Gül diri raḫşānda ḳuru lāf ile kām isteyen[803]
Bezm [ü] meclis[804] Ş*em ʿī*'yā pervāne şerbet gezdirir

-163-

ŞEVḲĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Dīrbān-ı ʿaşḳ olan ol yāre ülfet gezdirir
Zülfiyār ḥācib olursa kāre firḳat gezdirir
Esb-i ʿaşḳla ʿazm idenler semt-i yāre varmaġa
Naḳd-i cānı ṣarf idüp gaffāra vuṣlat gezdirir

206a

2 Kūy-ı maḥbūba varup ibḳā-yı menzil olmaġa
Ecri bī-maḳtūʿ olan ḥüsnünde taḳvīm bulmaġa
Kāse-yi helmīn mezīde feyż-i dāʾim ṭolmaġa
Māsivā ḳaydın ṣoyub hem ʿāra rifʿat gezdirir

3 İzz ü cāhı terk idüp tecrīd-i ʿālem olmada
Noḳta-yı vaḥdet bilüp tevhīde ʿālim olmada
Sırr-ı ʿirfānı bulup sırrında fānī bulmada
Sū-yı ibḳāda bugün ol çāre ʿizzet gezdirir

4 Şol Ene'l Ḥaḳḳ naʿrasın kendide iẓhār isteyen
Ḳaçmaz ol şemşīr dostdan cānı ḳurbān eyleyen
Cismini maḥv eyleyüp hem māsivāyı bilmeyen
ʿAbd-ı vuṣlatda olup dīdāre himmet gezdirir

5 Ṣaḥn-ı baġa ḳonmaġa pervāz idersin *Şevḳi*'yā
Vādī-yi muḳaddes durur ẓāhirde derler lenterā
Sür çıḳa aġyār dilden tecelli eyler Ḫudā
Bu erkānı bilmeyenler ḫāre ḥürmet gezdirir

[803] Bu beyit şairin divanında beşinci beyit olarak yer almaktadır.
Gül diri raḫşānda ḳuru lāf ile kām isteyen C. : Gül dırahtında kurı feryād idersin andelīb D.
[804] Bezm ü meclis C. : Bezme sākī D.

205b

-164-[805]

1. Ḥamlini vaż‘ eylemişken eyledi terk-i fenā
   Ol ḥabîbiñ ḥürmetine maġfiret ḳıl yā Rabbenā

2. Genç iken yek bıraḳdı evlādın ol yādigār
   Raḥmete müstaġrāḳ eyle ol ġani Settār

-165-[806]

ŞEM‘Î ĠAYET PESENDİDE OLMUŞDUR

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün /Fā‘ilātün /Fā‘ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Pehlivān-ı ‘aşḳ olan pāzūda ḳuvvet gezdirir
   İmtiḥān-ı ḫaşm içün destinde[807] kisvet[808] gezdirir

2. Hīç kimse iḫtiyār itmez[809] diyār-ı ġurbeti[810]
   Āb u dāne serpilür insānı ḳısmet gezdirir

3. Var ise levh-i ḳaderde başına lābüd ḳonar
   Bir melek ẕerrīn ḳafesde mürġ-i devlet gezdirir

4. ‘Āşıḳ ise rūz-ı şeb Leylāyı maṭlūbıñ arar
   Ḳays-ı veş ṣaḥraları ‘aşḳ-ı muḥabbet gezdirir[811]

[805] Abdül Halim Varol, *Bartın Amasra Müzesindeki Osmanlı Kitabeleri*, Bartın Üniversitesi Yayınları, Bartın 2021, s.49.
[806] Ümran ÂşıkFerkî, *Şem‘î Divanı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006, s.45.
[807] İmtiḥān-ı ḫaşm içün destinde C. : İmtihān olmaklığa hasmīle D.
[808] kisvet C. : kisbet D.
[809] Hīç kimse iḫtiyār itmez C. : İstemez kimse rızasile D.
[810] Bu beyit şairin divanında dördüncü beyit olarak yer almaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan ikinci beyit şu şekildedir:
Kimini zencīr-i mihnetle ider dünyaya bend
Kimini derviş ider Mevlā mücerred gezdirir.
[811] Bu beyit şairin divanında yer almamaktadır.

5. Lāf ile kām isteyüp bülbül dıraḫt-ı ġoncada
Bezm-i meyde *Şem ʿī*'yā pervāne vuṣlat gezdirir[812]

205a

-166-[813]

DERVĪŞ YŪNUS

1. Dervīş olan kişiler deli olaġan olur
ʿAşḳ nedügin[814] bilmeyen aña güleyen[815] olur

2. Gülme ṣaḳın sen aña eyü degildür sana[816]
Ādem neye gülerseñ[817] başa geleyen[818] olur

3. Bir kişi ʿāşıḳ olsa ʿaşḳ deryāsına ṭalsa[819]
Ol deryānıñ dibinde[820] cevher[821] bulaġan olur

4. Bir kişi ʿāşıḳ olsaʿaşḳ baġçesine girse
Ol güllerin dererken diken bataġan olur[822]

5. Āh bu ʿışkun eseri her kime ugrarısa[823]
Dün uyḳusın uyumaz beñzi ṣolaġan olur[824]

---

[812] Bu beyit şairin divanında şu şekildedir:
Gül dırahtında kurı feryād idersin andelīb
Bezme sākī Şemʿī'ye pervāne gezdirir

[813] Mustafa Tatçı, *Yunus Emre Divânı II Tenkitli Metin*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990, s.109.
Bu şiir şairin divanında altı beyitten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan beşinci beyit şu şekildedir:
ʿĀşık lā-mekān olur dünyā terkini urur
Dünyā terkin uranlar dīdār göregen olur

[814] nedügin C. : neydügin D.
[815] güleyen C. : gülegen D.
[816] eyü degildür sana D. : ol incinür C.
[817] Ādem neye gülerseñ C. : Kişi neyi gülerse D.
[818] geleyen C. : gelegen D.
[819] Bu beyit şairin divanında dördüncü beyit olarak yer almaktadır.
[820] dibinde C. : içinde D.
[821] cevher C. : gevher D.
[822] Bu beyit şairin divanında yer almamaktadır.
[823] Bu mısra şairin divanında üçüncü beyitin ilk mısrası olarak yer almaktadır.
Āh bu ʿışkun eseri her kime ugrarısa D. : Bu ʿaşḳ eseri herkese uġrar ise C.
[824] Bu mısra şairin divanında yer almamaktadır.

6. Sen eyleme derdiñe sanma anı dermān olur[825]
Acıya[826] ṣabr etmeden[827] yolda ḳalaġan olur[828]

7. *ʿĀşıḳ Yūnus* sen daḫı incitme dervīşleri
Dervīşleriñ duʿāsı ḳabūl olaġan olur[829]

204b

-167-

LUṬFĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Nice demdir tekke-yi ʿaşḳ içre himmet bekleriz
Kūşe-yi ḫalvet nişīniz bezm-i vaḥdet bekleriz

2. ʿĀrif u dānānıñ ancaḳ ḫizmeti devlet bize
Biz anıñçün mürşīd-i kāmilden ḫizmet bekleriz

3. Ḥaḳḳ ne virdi ḳāniʿiz rūz-ı ezel erzāḳına
Cān u tende ʿömrimiz oldıḳca ḳısmet bekleriz

4. Sākinüz ḫāk-i der-i cānānda şām u seḥer
Vuṣlatıñ ümīd idüp bāb-ı mürüvvet bekleriz

5. Bize iḥsān itmeyüp *Lutfī* kerem itmezse ḫalḳ
İtmeyüz biz iştikā ṣabr u sükūnet bekleriz

-168-

BEYİT

Ġayra baḳma sende bul gel tecelli-yi ṣudūridir
Edeble gir e yā ṣūfī bu dergāh-ı ẓuhūrīdir

[825] Bu mısra şairin divanında yer almamaktadır.
[826] Acıya C. : Derdine D.
[827] etmeden C. : etmeyen D.
[828] Bu mısra şairin divanında üçüncü beyitin ikinci mısrası olarak yer almaktadır.
[829] Bu beyit şairin divanında altıncı beyit olarak yer almaktadır.

204a

-169-

LUṬFĪ

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Āhı baġrım yaḳıyor āteş-i hicrānı benim
Āsumāna aġıyor nāle vü efġānı benim
Ḳanlı yaşlar döküyor dīde-yi giryanı benim
Meger Allāh'dan ola derdime dermān benim
Yoḫsa dermān idemez derdime Loḳmān benim

2 Āhı derdim kime āyā deyeyim bildireyim
Gözümüñ yaşını yā kimlere ben sildireyim
Yitürüp ʿaḳlımı Mecnūn gibi çıldırayım
Meger Allah'dan ola derdime dermān benim
Yoḫsa dermān idemez derdime Loḳmān benim

3 Keşfi nā-mümkin olan yāre pürḫūn açılur mı
Ṣayd içün hīç hüma mürġine dāne ṣaçılur mı
Tīr-i müjgāne-yi ḫūn-rīzden aṣlā ḳaçılur mı
Meger Allāh'dan ola derdime dermān benim
Yoḫsa dermān idemez derdime Loḳmān benim

203b

4 Sīm u ẕer olmasa esmā ile maḥbūb ele girmez
Ḳurı zār itmek ile ġonca-yı maṭlūb ele girmez
Ḳanlı yaşlar dökici dīde-yi Yaʿḳūp ele girmez
Meger Allāh'dan ola derdime dermān benim
Yoḫsa dermān idemez derdime Loḳmān benim

5 Sürdigim ẕevḳ ü ṣafā cevr ü cefā renc ü ʿanā
Nerde āsāyiş ü kimde ʿaceb mihr ü vefā
Şimdi *Lutfī* kerem üftādeye her güne ḫaṭā

Meger Allāh'dan ola derdime dermān benim
Yoḫsa dermān idemez derdime Loḳmān benim

-170-[830]

ŞEMʿĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Şeyḫ-i kāmil ṭālibiz[831] tekkende[832] himmet[833] bekleriz
Çilekeş dervīşleriz[834] kesretde vaḥdet bekleriz

2. Sīne-yi mecrūhımız ḥālī degildir yāreden[835]
Sāḳiyā bīmārıñız derdiñle[836] şerbet bekleriz

3. Eylemek maḳṣūdımız sulṭānı[837] icrā-yı kāmil[838]
Pehlüvānız ʿarṣa-yi meydānda kisvet[839] bekleriz

203a

4. ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳlarız[840] didār-ı yāre müştāḳız[841]
Ṣūfīler ẓann itmesün maḥşerde cennet bekleriz

5. Derd-i ʿaşḳıñla[842] bu *Şemʿī*[843] başına ḥāṣır yaḳup[844]
Ey şehinşāh-ı cihān bābında ḳısmet bekleriz

[830] Ümran ÂşıkFerkî, *Şemʿî Divanı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006, s.67.
[831] Şeyḫ-i kāmil ṭālibiyiz C. : Şeyh Kāmil-i tālibiz D.
[832] tekkende D. : tekkede C.
[833] himmet C. : hizmet D.
[834] dervişleriz D. : dervīşiz C.
[835] yāreden C. : yaradan D.
[836] derdiñle C. : derdiyle D.
[837] sulṭānı C. : ol şāha D.
[838] icrā-yı kāmil C. : icrā-yı kemāl D.
[839] kisvet C. : kisbet D.
[840] sādıklarız D. : ṣādıḳlarıyız C.
[841] müştāḳız C. : müştaklarız D.
[842] ʿaşḳıñla C. : aşk ile D.
[843] bu Şemʿī C. : efendim Şemʿī'ya D.
[844] başına ḥāṣır yaḳup C. : - hazır Yakūp D.

-171-[845]

NİYĀZĪ

1 Ey Kerīm Allāh ey Ġanī sulṭān
Derdliyüz senden umarız dermān
Luṭfuña ḥadd yoḳ iḥsāna[846] pāyān
Derdliyüz senden umarız dermān

2 Gerçi ḳullarda maʿṣiyet çoḳdur
Raḥmetiñ Mevlām daḫı artıḳdır
Ġayrıdan bize hīç meded yoḳdur
Derdliyüz senden umarız dermān

3 Gel dimez iseñ biz günehkāra
Bir adım ḳādir mi ki yol vara
Çāre yok[847] senden olmasa çāre
Derdliyüz senden umarız dermān

202b

4 Şu dem ki senden bir hüdā geldi
Feyẓ-i aḳdesden āşinā geldi
Bir cefāsına biñ ṣafā geldi
Derdliyüz senden umarız dermān

5 Bu *Niyāzī* çün ẕikriñe düşdi
Dün ü gün göñli fikrine düşdi
Ẕātına iren şükrine düşdi
Derdliyüz senden umarız dermān

[845] Adnan Mahmud Selman; Ali Sümbül, *Mısrî Niyâzî Divânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011, s. 144-145.
[846] ihsāna D. : iḥsān C.
[847] yok D. : - C.

-172-[848]

NİYĀZĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Gir semāʿa ẕikreyle yāna yāna hū deyü
İr ṣafā-yı ʿaşḳ-ı Ḥaḳḳ'a yāna yāna hū deyü

2. Hep erenler hū ile ḳaldırdılar cān perdesin
Açdılar gözlerin andan yāna yāna hū deyü

3. Gördiler hū ḳaplamış hep on sekiz biñ ʿālemi
Feyż alurlar cümle Hū'dan yāna yāna hū deyü

4. Ẕāt-ı Ḥaḳḳ'ı buldılar bulışdılar bu hū ile
Dost göründi her ṭarafdan yāna yāna hū deyü

202a

5. Ey *Niyāzī* gönlüne ʿaşıḳlarıñ ḥikmet ṭolar
Küntü kenziñ ḫaznesinden yāna yāna Hū deyü

-173-[849]

NİYĀZĪ

Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 İster isen bulasın cānānı sen
Ġayra baḳma sen de iste sen de bul
Kendi mirʾātıñda gözle anı sen
Ġayra baḳma sen de iste sen de bul

2 Her ṣıfat kim sende var izle anı
Gör ne sırdan feyż[850] alur gözle anı

[848] Adnan Mahmud Selman; Ali Sümbül, *Mısrî Niyâzî Divânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011, s. 201.
[849] Adnan Mahmud Selman; Ali Sümbül, *Mısrî Niyâzî Divânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011, s. 117-118.
[850] sırdan feyż C. : sırr-ı feyz D.

İrişince ẕātına özle anı
Ġayra baḳma sen de iste sen de bul

3 Kenz-i maḫfī[851] āşikār hep sendedir
Yaz u ḳış leyl ü nehār hep sendedir
İki ʿālemde ne var hep sendedir
Ġayra baḳma sen de iste sen de bul

4 *Men ʿaref* sırrına ir ḳo ġafleti
Gör ne remz eyler bu insān ṣūreti
Ḥaşr u neşr eyle ṭamūyu cenneti
Ġayra baḳma sen de iste sen de bul

201b

5 Ḥaşr-ı ṣūri ḥālin inkār eyleme
Gülşen iken yerini ḥār eyleme
Enfüs ü āfāḳı bil ʿār eyleme
Ġayra baḳma sen de iste sen de bul

6 Ẕāt-ı Ḥaḳḳ'ı añla ẕātıñdır seniñ
Hem ṣıfātı hep ṣıfātıñdır seniñ
Sen seni bilmek necātıñdır seniñ
Ġayra baḳma sen de iste sen de bul

7 Ṣūreti terk eyle maʿnā bulagör
Ḳo ṣıfātı baḥr-i ẕāta ṭalagör
Ey *Niyāzī* şarḳ u ġarba ṭolagör
Ġayra baḳma sende iste sende bul

[851] Kenz-i maḫfī C. : Kenz-i hafī D.

-174-[852]

ḤADĪS-İ ḲUDSĪ

Fevallāhi ve ʿizzeti ve celāli lā ʿazzebtü eḥaden yüsemmā bismike finnāri Nuḳıle min Mevāhibu Ledünniyye[853]

Siyāḳ nefyiñde nekire vāḳıʿ olur ise ʿumūm ifāde ider ḳāʿide-yi külliyedendir

201a

-175-

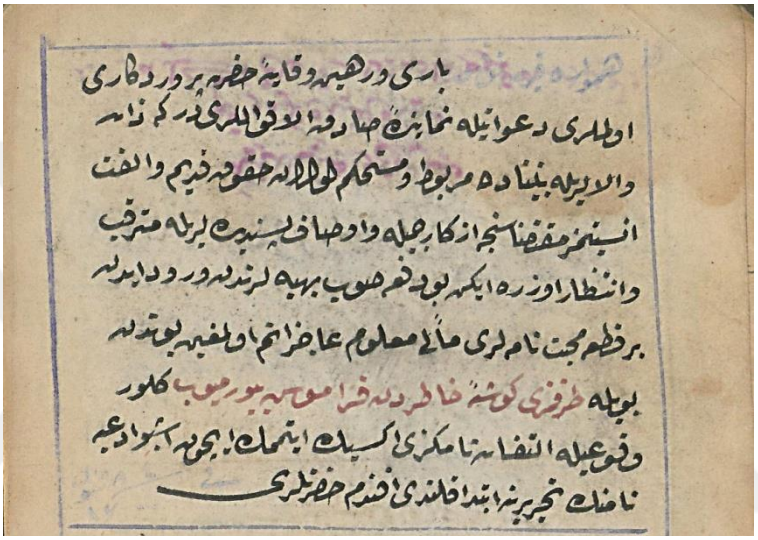

Bari [.....] vefāya ḥażreti pir-i derdkārı olmaları daʿvāt ile nümāyende ṣādıḳu'l aḳvālleridür ki ẕāt-ı vālālarıyla bünyāda merbūṭ ve müstaḥkem olan ḥuḳūḳ-ı ḳarīm ve ülfet-i ünsiyyetimiz muḳteżāsınca ezkār-ı çile ve evṣāf-ı pesendīdeleriyle [.....] ve intiẓār üzre iken bu defʿa ṣavb-ı bihbelerinden vürūd iden bir ḳıṭʿa muḥabbetnāmeleri meʾāli maʿlūm ʻācizānem olmağın bundan böyle ṭarafımızı kūşe-yi ḫāṭırdan ferāmūş buyurmayup gelür vuḳūʿ ile iltifātnāmenizi eksik itmek içün işbu edʿiyenāmenin taḥrīrine ibtidā ḳılındı efendim Ḥażretleri

[852] *Açıklama:* Yüce Allah'ın izzeti ve celâline, kudretine yemin ederim ki cehennem de olup da adımı zikreden birine azap etmedim. Mevâhibu Ledünniyye adlı eserden nakledilmiştir.
[853] Bu kelime cönkte "ledeniyye" şeklinde harekelenmiştir.

-176-[854]

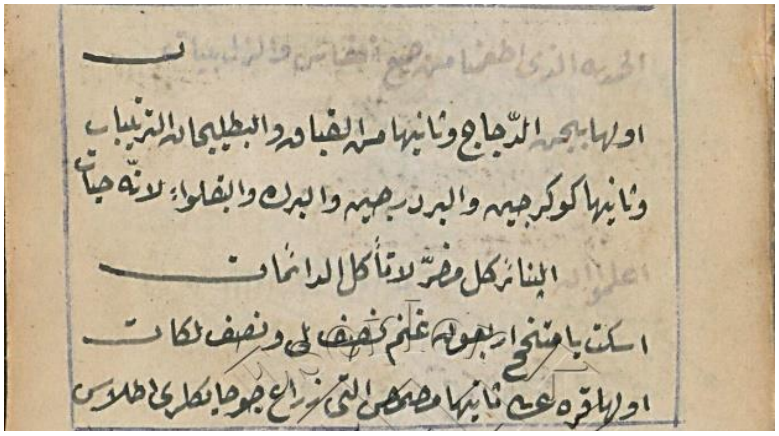

Evvelüha [.....] ed-deccāc ve s̱ānīhā min el-ḳabaḳ ve'l-baṭlıcān et-tetībāt ve s̱ānīhā gügercīn ve bıldırcın [.....] ve'l-baḳlava liennehu ḥayātu'l-[.....] küllü mażarri la teʾkülü ed-dāʾimāt. Uskut yā [.....] erbeʿūn ġanem nıṣfun lī ve nıṣfun likāt evvelüha [...] ve s̱ānīhā [.....] elleti [.....]

200b

-177-

BEYİT

Seri verir sırrı virmez Server baba

-178-

BEYİT

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

Aziz dosta sırrıñ dime
Düşmān olur söyler bir gün
Her bir dosdu dosdum ṣanma
Ġıybetiñi ider her gün

[854] *Açıklama:* İlki [.....] tavuk ve ikincisi kabak, patlıcan ve minvaldekiler ve ikincisi güvercin ve bıldırcın [.....] ve baklava bunlar her zaman yenmemesi gereken şeylerdir.

-179-

BEYİT

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

Yerden göye küp dikseler
Eṭrāfını berkitseler
Altından yerin ḳaybitseler
Seyr eyle sen gümbürtini

-180-

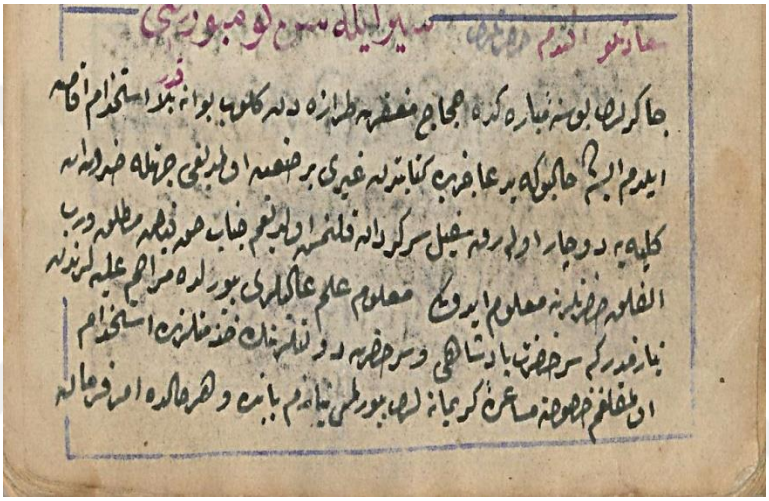

SAʿĀDETLÜ EFENDİM ḤAŻRETLERİ

Çākerlerde bu sene-yi mübārekde haccāc maġfiret ṭırāzeden gelüp [.....] ikāme eyledim ise de çākerine bir ʿācizīde kināyetden ġayrı bir [.....] olduğu cihetle [.....] külbeye düçār olaraḳ sefil ü ser gerdān ḳılınmış olduğu Cenāb-ı Ḥaḳḳ [.....] muṭlaḳ [.....] ḥażretlerine maʿlūm idügi maʿlūm 'ilm-i ʿālīleri [.....] merāhim-i ʿāliyyelerinden niyāzumdur ki ser-i Ḥażreti pādişāhı ser-i Ḥażreti devletleriniñ ḫizmetlerinde istiḫdām olmaḳlıġım ḫuṣūṣuna müsāʿade-i kerīmāneleri buyurulması niyāzım bābında ve herḥālde emr-i fermān

200a

-181-

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

-.--/-.--/-.--/-.-

1. Yā İlāhi neʿaceb sinām suzān olmaḳdadır
   Çoḳ tefekkür eyledim aḫir zamān olmaḳdadır

2. İblīs-i laʿīne tābiʿ oldı baʿżı kimseler
   Kendini fehm eylemez perīşān olmaḳdadır

3. Ṭamaʿkār olma yā hū yolcıluḳ var ʿāḳıbet
   Sāḳiyā ne bülbül-i rūh-ı revān olmaḳdadır

4. Yā Kerīm senden kerem miḥnetdeyim maʿlūm saña
   Yüregim żaʿīf iken ḥālim yaman olmaḳdadır

-182-

NESĪMĪ

1. Derdim ondur ṭoḳuzun dimezem aġyāra ben
   Sekizinde gözüm ḳaldı yediden āvāre ben

2. Altı bende oldıġıçün beşe minnet eylemem
   Dördini Ḥaḳḳ ḳılur ise naṣīb üçüne bulurum çāre ben

199b

3. Ey *Nesīmī* bu biçāre ikiden ḥāli degil
   Anıñçün gice gündüz yalvaruram bire ben

-183-

LUṬFĪ

1. Rāz-ı ʿaşḳıñ sīnede ʿuşşāḳ-ı pinhāñ itdiler
   Aḳıdup eşk-i sirişki ḥūn-ı giryān itdiler

2. Baġ-ı ḥüsniñde hezārān ʿāşıḳān o ġoncanıñ
   Bülbül-i şūrīde-āsā āh u efgān itdiler

3. Oldılar meftūn cümle şīve-yi reftārına
   Cān-ı şirīni fedāya ʿahd [u] peymān itdiler

199a

4. Didiler içmez mey-i maḥbūbı sevmez bilmeyen
   Hīç aṣlı yoḳ yere ḥaḳḳımda buhtān itdiler

5. Ẕikr[i] fikri dilde *Luṭfī* ḫoş keremdir yārimiñ
   Līki nādān bilmeyüp beyhūde ṭuġyān itdiler

-184-

GÜFTE-Yİ FUŻŪLĪ

Ger derse *Fużūlī* ki güzellerde vefā var
Aldanma şāʿir sözi elbetde yalandır

-185-[855]

DİGER FUŻŪLĪ

Medrese içre müderrīs virdigi biñ dersden
Yegdir meyḫānede bir cām virse bir güzel

[855] Ali Nihad Tarlan, *Fuzūlī Divanı Şerhi*, Akçağ Yayınları, Ankara, s.428.
Bu beyit şairin divanında 170. gazelin altıncı beyiti olarak yer almaktadır.

-186-

BEYİT

1. Müʾminiñ beñzer visāli şol küheylan aṭa kim
Ṭoġurur yüz biñ ġaruşluḳ ṭayı feryād eylemez

2. Münāfıḳıñ beñzer viṣāli şol ṭavıġa kim
Virdigi çün bir yumurṭa feryādı biñ dād ider

198b

-187-[856]

ŞEMʿĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Mübtelā-yı derd olan elbetde dermānın arar
Ġayri bir emtāʿa baḳmaz laʿli mercānın arar

2. Kūşe-yi meyḫānede buldum ḫarābāt ehlini
Ṭālib-i dünyā olanlar şöhret ü şānın arar

3. Rāh-ı ʿaşḳda arayup mürşid-i kāmil bulmamış
Mescidi etmez fedā meyḫāneden dād almamış

4. Zāhide etme suʿali didāre müştāḳ olmamış
Cennetiñ ekli ile şurbın ḥūri ġılmānın arar

5. Rāh-ı ʿaşḳda cān fedā etmezse ol ʿāşıḳ ḫilāf
Perde-yi ʿaşḳdan geçenler oldılar ġamdan muʿāf

6. Eyleme bülbül gibi beyhūdeye lāf u güzāf
Oda yaḳmış cānını pervāne cānānın arar

[856] Bu şiir Şemʿî Divanı'nda bulunmamaktadır. Ümran ÂşıkFerkî, *Şemʿî Divanı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006.

198a

7. ʿAḳlıñı başıña cemʿ it yoḳ bu kāre intihā
Naḳd-i ʿömriñ ṣarf idüp beyhūdeye etme hebā

8. Kimseye bāḳī degil bu cihān ey *Şemʿī*yā
ʿAḳıbet bir gün olur bu tende mihmānın arar

-188-[857]

ḲUṬBE-Yİ MUṬLAḲ

Elḥamdülillahillezī enṭeḳa lisāne'l ḫuṭabā-yi bilfażli vel iḥsāni
Verettebe erkāne'd-dīni bilfiḳhi vel ḥadīṯi vel furḳāni
Ve şerrefe ḫevāṭire'l esmā-yi biḥalāveti tilāveti'l Ḳurāni
Neşhedü şehādeten mūṣileten ilā duḫūli'l cināni
Ve neşhedü addāʿī ümmetehü ilā rıżā-irraḥmani
Ṣallallahu Teʿāla
İʿlemū enne haze'z zemāne ḳad ẓeherefīhi'l fesādü min cemīʿil buldāni
Li enne'l ḫalāʾiḳā meşġūlüne bi'l fisḳi
Ve'l kizbi ve'l nemīmeti ve'l işyāni ve'l buhtāni
Ve yefirrūne mine'l 'ulemā-i fī meclisi'l ʿilmi ve'l ʿirfāni
197b El emānü el amānü fī āḫiri'l vaḳti min zevāli'l īmāni
Elā enne Eʿūẕu Besmele *Hel cezāu'l iḥsāni illā'l iḥsāni*[858]

[857] *Açıklama:* Bütün hamdlar Allah'a mahsustur ki o Allah hutbecilerin dillerini fazlı ve ihsanıyla konuşturdu. Dinin rükunlarını fıkıhla, hadisi şerifle ve furkanla düzenledi. İsimlerin anlamlarını Kur'anı Kerim okunmasının lezzetiyle şereflendirdi. Biz şehâdet ederiz ki şehâdet ve ulaştırıcı olma cihetinden bizi cennetlere girdirir. Ve yine şehâdet ederiz ki peygamberimiz ümmetini Allah'ın rahmetine davet edicidir. Bil ki bu zamanlar muhakkak bütün beldelerde fesadın ortaya çıktığı dönemdir. Muhakkak ki mahlûkat fıskla, yalancılıkla, laf taşımayla, isyanla ve iftirayla meşguldür. İlim ve irfân meclislerinde âlimlerden kaçıyorlar. İmânın gitmesinden son vakitte (imânımızı) emin eyle, emin eyle. Euzu Besmele, *İyiliğin karşılığı ancak iyilik değil midir?*
[858] Rahman Suresi: 60. Âyet

-189-[859]

ḪUṬBE-Yİ MUṬLAḲ

Elḥamdülillāhi'l-mütevaḥḥidi bi'l ʿaẓameti ve'l kibriyāi
El münezzihi ʿani'l ḥudūdi ve'l zevāli ve'l fenāi
Ellezī leyse li-vücūdihi ibtidāun velā li-cūdihi intihāun
Velā li salṭanatihi zevālün velā melekütiyyetihī fenāiun
Neşhedu şehādeten ṣāfiyeten ʿani'l-kudūrati ve'r-riyāi
Ve neşhedu ellezī ḳāle fātiḥatü'l kitābi şifāün li külli dāin sallallah
İʿlemū enne'd dünyā dāru fenāin ve cefāin dāru ḥasretin
Ve nedāmetin ve ʿanāi ve'l āḫiretü dāru ṣıḥḥatin ve selāmetin ve ṣafāi
Ve dāru vuṣlatin ve liḳāin ve rāḥatin ve beḳāin fāntebihū ʿan
Nevmeti ġafletin eyyühe'l ʿuḳalāi ve teyeḳḳanū enne'l āḫirete
ḫayrun leküm mine'l ūlā Elā enne Eʿūẕu Besmele *Vele'l āḫiretü ḫayrun leke mine'l ūlā*[860]

197a

-190-[861]

ḪUṬBE-Yİ MUṬLAḲ

Elḥamdülillāhillezī lā mālike fid'dāreyni illā hū
Elḫāliḳıllezī lā ḫāliḳe li'l-kevneyni illā hū
Errāziḳıllezī lā rāzıḳa li's-seḳaleyni illā hū
Elġāfirillezī lā ġāfirel li'l-müẕnibeyni illā hū
Neşhedü şehādeten ḥaḳḳan lā rabbe lil ʿālemīne illā hū
Ve neşhedü lā şefīʿa lil ʿālemīne yevme'l ḳıyameti illā hū

---

[859] *Açıklama:* Bütün hamdlar azamet ve yücelikte tek olan ve sınırlanmaktan zevāl olmaktan ve yok olmaktan münezzeh olan Allahu Teâla'ya mahsustur. O Allah ki varlığının başlangıcı yoktur, cömertliğinin sonu yoktur. Saltanatı yok olmayacaktır. Melekütü yok olmayacaktır. Riyâdan ve kirden temiz olan bir şehâdetle biz buna şehâdet ederiz. Fatiha-i Şerîfi her şifa isteyene şifadır diyen efendimiz s.a.v (peygamberliğine) şahitlik ederiz. Bil ki dünya yok olma ve çile yurdudur. Hasret, pişmanlık ve meşakkat yurdudur. Âhiret ise sıhhat selâmet ve keyif sürme yurdudur. Kavuşma, buluşma, rahata erme ve sonsuzluk yurdudur. Ey akıllılar uyanık olun gaflet topluluklarından uzak durun. Kesinkez inanın ki âhiret sizin için ilk yurt olan (dünyadan) daha hayırlıdır. Euzu Besmele, *Muhakkak ki âhiret senin için dünyadan daha hayırlıdır.*

[860] Duha Suresi: 4. Âyet

[861] *Açıklama:* Dünya ve âhirette kendisinden başka malik olmayan Allah'a hamd olsun. İki dünya için ondan başka yaratıcı yoktur. Ondan başka rızık veren yoktur. Ondan başka günahları affedecek yoktur. Gerçek bir şahitlikle şahit oluyoruz ki âlemler için ondan başka Rab yoktur. Şahitlik ediyoruz ki kıyamet gününde âlemler için ondan başka şefaatçi yoktur. Bilin ki Allahu Teâla tek ilahtır ve ondan başka âlemler için Rab yoktur. Müminler için cennet kapılarını açacak başka bir ilah yoktur. Ondan başkası zarar ve fayda veremez. Euzu Besmele, *Gaybın anahtarları onun yanındadır, onları ancak o bilir.* Yüce Allah doğru söylemiştir.

Ṣallallāhu Teʿāla

İʿlemū innāllahe teʾāla ilahun vāhidun lā rabbe lil ʿālemīne illā hū

Ve lā yufetteḫū ebvābe'l cināni lil müʾminīne illā hū

Lā yenfeʿukum ve lā yeḍurrukum mine'l eşyāʾi illā hū

Elā inne eḥsene Eʿūẕu Besmele *ve ʿindehu mefātiḥu'l ġaybi lā yaʿlemuhā illā hū*[862]

Ṣadaḳallāhu'l ʿaẕīm

-191-[863]

İlāhi ente maḳṣūdi ve rıżāke maṭlūbi

Allāhümme eşġılnā bike ʿammen sivāke

196b

-192-[864]

NİYĀZĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kūs-ı rıḥlet çaldı mevt ammā henüz cān bīḫaber
   ʿAsker-i aʿżāya lerze düşdi sultān bīḫaber

2. Günde bir ṭaşı binā-yı ʿömrümüñ düşdi yere
   Cān yatur ġāfil bināsı oldı vīrān bīḫaber

3. Dil beḳāsın dost fenāsın istedi mülk-i teniñ
   Bir devāsız derde düşdüm āh ki Loḳmān bīḫaber

4. Bir ticāret ḳılmadım ben naḳd-i ʿömrüm oldı hebā
   Yola geldim līk göçmüş cümle kervān bīḫāber

[862] Enʿâm Suresi: 59. Âyet

[863] *Açıklama:* Allah'ım benim amacım gayem sensin, kazanmak istediğim şey senin rızandır. Allah'ım bizi senden gayrı şeyle meşgul etme.

[864] Adnan Mahmud Selman; Ali Sümbül, *Mısrî Niyâzî Divânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011, s.170. Bu şiir şairin divanında altı beyitten oluşmaktadır.

5. Çün gel oldı yalıñız girdim yola tenhā ġarīb
Dīde giryān sīne püryānʿaḳıl ḥayrān bīḫaber

6. Azıġım yoḳ yazıġım çok[865] yolda dürlü ḳorḳu var
Yolum alursa nola ger dīv vü şeyṭān bīḫaber[866]

196a

7. Yol eri yolda gerekdir çāġ [u] çaylāḳ[867] aç [u] ṭoḳ
Mıṣrī'yā gel didi saña çünkü cānān bīḫaber

-193-[868]

NİYĀZĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ṭoġdı ol ṣadr-ı risālet baṣdı ʿarş üzre ḳadem
Ṣaldı ol nūr-ı nübüvvet pertevin fevḳa'l-ümem

2. Çalınur ṭabl-ı beşāret geldi şāh-ı enbiyā
Ġulġule ṭoldı cihāna ḳondı ol ṣāḥib ʿalem

3. Nūr-ı vechinden alındı encüm ü şems ü ḳamer
Baḥr-ı ʿilminden bilindi ḥikmet-i levḥ [u] ḳalem

4. Merḥabā yā Muṣṭafā ey nūr-i ʿayn-i aṣfiyā
Merḥabā ey ṣāḥibü'l miʿrāc-ı fī'ddācü'ẕ-ẕulem

5. Gelmeseydiñ ʿāleme sen ḫalḳ olunmazdı cihān[869]
Dostluġuña yaradıldı ey nebiy-yi muḥterem

[865] yoḳ C. : bu kelime anlam gereği "çok" olarak değiştirilmiştir.
[866] Bu beyit şairin divanında bulunmamaktadır.
[867] çaylāḳ C. : çıplak D.
[868] Adnan Mahmud Selman; Ali Sümbül, *Mısrî Niyâzî Divânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011, s. 133.
[869] cihān C. : bu ālem D.

195b

6. Biz günahkār ümmete sen şāhı irsāl eyledi
Ḥamdülillāh saña ümmet eylemiş ol ẕī-kerem

7. Yā Resūlallāh şefāʿat ḳıl *Niyāzī* bendeñe
Şol zamān kim baş açıḳ yalın ayaḳ ḳān aġlayam

-194-[870]

DERTLĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Sefīne-yi göñlüñi[871] engine ṣalma
ʿAşḳ baḥrinde rüzgār ister[872] dimişler
Ġarḳ olup girdāb-ı miḥnetde ḳalma[873]
Gemisin ḳurṭaran[874] ḳaptān[875] dimişler

2 Rızḳ içün teʾessüf çekme cihānda
Rezzāḳ ismin görmediñ mi Ḳurʾān'da
ʿUsrı yüsren[876] var[dır] derler lisānda
Atdan inen gine[877] biner dimişler

3 Sen ḥaḳḳıña rāżı olmañ mı *Dertli*
Çün cihāna geldiñ ölmeñ mi *Dertli*
195a *Nahnü ḳasemnā*yı bilmeñ mi *Dertlī*
Ḥaḳḳ'dan ne gelürse ḳader dimişler

[870] Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme- Metin),* Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s. 358.
[871] göñlüñi C. : kalbim D.
[872] ister C. : eser D.
[873] miḥnetde ḳalma C. : miḥnete dalma D.
[874] ḳurṭaran C. : kurtarmak D.
[875] ḳaptān C. : hüner D.
[876] Usrı yüsren D. : ʿUsrı yüsr C.
[877] gine C. : yine D.

-195-

TĀRĪḪ-İ LUṬFĪ

1. Ḥaḳḳ Teʿālānıñ ḳażāsı gökden indi nāgehān
   Yandı bolı çarşūsı pürtāb oldı asumān

2. Sekizinci gicesi idi cemāẕiyelevvelīn
   Daḫı seksen dört idi sāl u zemānı bi gümān

3. Ḥamdülillāh gönderüp miʿmārı feyyāż-ı ezel
   Bir mühendisi kim adı Ahmed Efendi ʿĀlīşān

4. Ṣarf-ı naḳd [ü] himmet [ü] ġayret idince cümle hep
   Eyleyüp maʿmūr Ḥaḳḳ oldı ahāli şādımān

5. Sāl-i seksen beş Muḥarrem ayı başlanmış idi
   Söyledi tārīḫini *Luṭfī* hemāndem ol zamān

194b

-196-[878]

DĪVĀN-I SEZĀYĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Zülf [ü] rūyıñ oldı cānā küfr [ü] īmāndan ġaraż
   İsm-i Hādīyle muḍildür ins [u] şeyṭāndan ġaraż

2. Her ne nefsi[879] kim göñül görse hemān dem meyl ider
   Seni seyr etmekdür ancaḳ bunca elvāndan ġaraż

3. Ḥaḳḳ[880] cemāliyle celāliñ maẓharı ṣubh [u] mesā
   Raḥmetiñ bir ḳaṭresidür baḥr-ı ʿummāndan ġaraż

[878] Ali Rıza Özuygun, *Hasan Sezâyî'nin Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelenmesi*, I. Cilt, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1999, s.408.
[879] nefsi C. : nakşı D.
[880] Ḥaḳḳ C. : Hem D.

4. Hicr [u] vaṣlıñ[881] farḳ ider mi ʿāşıḳ-ı bīçāreler
Ḳahr [u] luṭfuñ oldı çün cennet ile nīrāndan ġaraż

5. Ey *Sezāyī* gel ḥaḳīḳat ile naẓar ḳıl ādeme
Ṣūret-i raḥmanı görmek oldı insāndan ġaraż

-197-[882]

DĪVĀN-I EŞREF-İ RŪMĪ

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Tecelli şevḳ-i dīdārıñ beni mest eyledi ḥayrān
Ene'l Ḥaḳḳ sırrını cāndan[883] anıñçün ḳılmadum pinhān

2. Benem manṣūr[ı] var idim benem hep varı var iden[884]
Benem aġyārı yār iden benimledür ḳamu ekvān[885]

194a

3. Cihān ṭılsımınuñ bendi benim destimdedir şimdi[886]
Benem şāhı bu meydānıñ[887] benümdür ṭop ile çevgān

4. Bu yaz u bu ḳış u (bu) güzler bu giceler bu gündüzler[888]
Bu ay bu gün bu yıldızlar[889] benim emrümdedür yeksān

5. Ṣanursın *Eşrefoġlıyam* ne Rūmī'yem ne İznīḳī[890]
Benem ol[891] dāʾim elbāḳī[892] göründüm ṣūrete insān

---

[881] Hicr [u] vaṣlıñ C. : Hicr-i vaṣluñ D.
[882] Mustafa Güneş, *Eşrefoğlu Rûmî ve Dîvânı (İnceleme- Metin)*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 1994, s. 334-335-336. Bu şiir adı geçen tezde on dokuz beyitten oluşmaktadır.
[883] cāndan C. : cānum T.
[884] Bu beyit şairin divanında on ikinci beyit olarak yer almaktadır.
var idim C. : dār iden T.
hep varı var iden C. : ağyārı yār iden T.
[885] Benem aġyārı yār iden benimledür ḳamu ekvān C. : Benem her varı var iden benem giden benem turan T.
[886] Bu beyit şairin divanında onuncu beyit olarak yer almaktadır.
destimdedir C. : elümdedir T.
[887] şāhı bu meydānıñ C. : bugün bu meydānda T.
[888] Bu beyit şairin divanında dokuzuncu beyit olarak yer almaktadır.
Bu yaz u bu ḳış u (bu) güzler C. : Bu ay u gün bu yılduzlar T.
[889] Bu ay bu gün bu yıldızlar C. : Bu yaylar ḳışlar u güzler T.
[890] Bu beyit şairin divanında ondokuzuncu beyit olarak yer almaktadır.
Ṣanursın Eşrefoġlıyam T. : Ṣanurlar Eşrefoġlı Rūmī C.
[891] Ol T. : - C.
[892] dāʾim elbāḳī C. : dāʾim ü Bāḳī T.

-198-

ĠAZEL-İ ʿABDÜLḲĀDİR GEYLĀNİ

1. Ne bu cennet temāşası cemāl-i yāre hū yā hū
İki cihānda ey zāhid hemān dīdāre hū yā hū

2. Bu bir nūr-ı İlāhī'dir yanar dilde
Söyünmez ḥaşre dek cānā o nūra hū yā hū

193b

3. Bu ʿālem tekke-yi kāhinde mürīdi feyż-i arşā dem
Beni ʿabdāl-ı ʿaşḳ iden gül-i ruḫsāra hū yā hū

4. Görüp ḥāl-i perīşānım beni ṭaʿn etme ey zāhid
Serāpa cism-i pākimde olan esrāra hū yā hū

5. Ḥüseyn-i Kerbelā'nıñ derd-i hicrānında yanam her dem
Bana mātem cihān mülki giyindim ḳara hū yā hū

6. Velīdir şeyḫi *ʿAbdülḳādir*'den ders alan dervīş
Bu meydānda erenlerlen olan iḳrāra hū yā hū

-199-

ĠAZEL

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ne idi bu vücūduñ ẕāt-ı bināsı temeli
Ġāfiliñ cemʿini pāzār ider ol kümmeli
Sade cevherle yükledü[r]señ biñ cemeli
Ḥālet-i mevt irüşdükde o devleti neylemeli

193a Bilür iken ne çekersiñ sen o ṭūl-i emeli
Kişiniñ çekdigi kendi ʿamelidir emeli

2 Kişiniñ kendine itdigini ṭaġla ṭaş idemez
Ne aḥibba ne ḳarındaş ü ne yoldaş idemez
Bir ṭānişmende varup müşkilin fāş idemez
Böyle ġafletde iken bunı kimse baş idemez
Bilür iken ne çekersiñ sen o ṭūl-i emeli
Kişiniñ çekdigi kendi ʿamelidir emeli

3 Ṭālib-i Ḥaḳḳ olanıñ dīdesi ṭoḳdur dersiñ
Alana bu naṣīḥatim daḫı çoḳdur dersiñ
Her naẓm-ı süḫanım ṣanki bir oḳdur dersiñ
Hevā u hevesiñ ṣoñucı yoḳdur dersiñ
Bilür iken ne çekersiñ sen o ṭūl-i emeli
Kişiniñ çekdigi kendi ʿamelidir emeli

4 *Ṭālibā* bāḳī degildir gülşen-i dehriñ rūşeni
Bunda mükemmel oldı ṣanursıñ her işi
192b Baʿżılarıñ bunda temām oldı her işi
Fırṣatın elde iken terk idegör ġill ü ġişşi
Göziñi aç ġafletle aldırma başı
Özini bilmeye ʿārif gerek elbetde kişi
Bilür iken ne çekersiñ sen o ṭūl-i emeli
Kişiniñ çekdigi kendi ʿamelidir emeli

-200-[893]

EŞREF-İ RŪMĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ey ʿaceb bilsem nedür yā Rabb bu derdiñ çāresi
Gün gün arṭar hīç oñulmaz yüregimün yāresi

[893] Mustafa Güneş, *Eşrefoğlu Rûmî Dîvânı (İnceleme- Karşılaştırmalı Metin)*, Ankara 2000, s. 409-410. Bu şiir şairin divanında dokuz beyitten oluşmaktadır.

2. Yüregimüñ yāresine hīç ṭabīb ḳılmaz ʿilāc
Ey ʿaceb var mı ola bencilegin bī-çāresi

3. Çāresi bīçārelikdür yine bu derdüñ hemān
Olmışam ʿālem içinde ʿaşḳınıñ āvāresi[894]

4. Her kim iñler bu belādan vāris-i ʿāşıḳ degil[895]
Görsün anā neylemişdür ʿaşḳınıñ emāresi[896]

5. Baġrı başlı gözi yaşlı cigeri delik delik[897]
Çün belā burcundadur ʿāşıḳlarıñ seyyāresi[898]

192a

6. *Eşrefoġlı Rūmī* bu derde giriftār olalı
Düşdi bir deryāya kim yoḳdur anıñ kenāresi[899]

-201-[900]

ÇERĀḲ-I TERCÜMĀN

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bismillāh yā Allāh

1. Çün çerāġ-ı faḫrı uyandurdım Mevlām ʿaşḳına[901]
Ḫudā'nıñ ʿaşḳına seyyid kevneyn enbiyānıñ ʿaşḳına[902]

2. Sāḳi-yi kevs̲er ʿAliyyü'l Murṭażā'nıñ ʿaşḳına
Hem Ḥadīce Fāṭıma Ḫayru'n-nisā'nıñ ʿaşḳına

---

[894] Bu mısra şairin divanında dördüncü beyitin ikinci mısrası olarak yer almaktadır.
Olmışam ʿālem içinde ʿaşḳınıñ āvāresi C. : Çün belā burcundadur ʿāşıḳlarıñ sitāresi D.
[895] Bu beyit şairin divanında beşinci beyit olarak yer almaktadır.
vāris-i ʿāşıḳ degil C. : varsuñ ol ʿāşıḳ degül D.
[896] Görsün anā neylemişdür ʿaşḳınıñ emāresi C. : Görsün ol bir aña neyler dünyānuñ mekkāresi D.
[897] Bu beyit şairin divanında dördüncü beyit olarak yer almaktadır.
Baġrı başlı gözi yaşlı C. : Gözi yaşlu baġrı başlu D.
[898] Bu mısra şairin divanında üçüncü beyitin ikinci mısrası olarak yer almaktadır.
Çün belā burcundadur ʿāşıḳlarıñ seyyāresi C. : Olmışam ʿālem içinde ʿaşḳınıñ āvāresi D.
[899] Bu beyit şairin divanında dokuzuncu beyit olarak yer almaktadır.
[900] Fatıma Elif Kavasoğlu, *Abdülbaki Gölpınarlı'nın Bektaşilik-Alevilik İsimli Yazma Eseri (Metin-İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019, s.130-131.
Bu şiirin ilk dört beyiti adı geçen tezde yer alan şiir ile benzerlik göstermektedir.
[901] uyandurdım Mevlām ʿaşḳına C. : uyardık ol Hüdā'nın aşkına T.
[902] seyyid kevneyn enbiyānıñ ʿaşḳına C. : seyyidu'l kevneyn Muhammed Mustafā'nın aşkına T.

3. On iki sadr-ı vilāyet bīşūvānıñʿaşḳına
Çār(e) maʿṣūm-ı[903] pāk-i aliʿabā'nıñ ʿaşḳına

4. Ḥażreti hünkār ḳutb-ı evliyānıñ[904] ʿaşḳına
Ḥaşre dek yansun yaḳılsun ẕāt-i pākiñ[905]ʿaşḳına

5. Ol cemāl-i Ḥażreti Ḥabībi Ekrem Muṣṭafā'nıñ ʿaşḳına
Vir murādım Ẕülcelāl bā cemāl ẕāt-i pākiñ ʿaşḳına
ʿAfv idüp cürmün bu *Şükrī* ḳuluñuñ eyle şānıñ ʿaşḳına

191b

-202-[906]

İBRAHĪM ḤAḲḲI ḤAŻRETLERİNİÑ ELİF MÜNĀCĀTI

1 Elif- Allāh cümleniñ maʿbūdı sensiñ ḳıl meded
Be- Bir avuç ḫakden ḫalḳ eylediñ insānı yā Rabbim meded
Te- Teʿālallāh yaratdı kāf [u] nūndan ʿālemi
Se- Señā [vü] ḥamd u şükür dilde Subḥānım meded

2 Cim- Cihānı yoḳ iken var eyledi ḳıldı ʿaṭā
Ḥa- Ḥayāsızlıḳ idüp işledim cürm ü ḫaṭā
Ḫı- Ḫıyānet[907] zāhir oldı ancaḳ ḳaldım ġarīb
Dal- Devāsız derde düşdüm derd-i dermānım meded

3 Ẕel- Ẕünūbum ḥaddin aşdı[908] ḳıl münācātım meded
Ra- Raḥīmsiñ hem Kerīmsiñ raḥmetiñ deryāsı bol
Ze- Zebūn oldum elinden nefse beni etme ḳul
Sin- Saʿādetlü sulṭānım bize iḥsānım meded

[903] Çār(e) maʿṣūm C. : Çehārde-i maʿsūm T.
[904] Ḥażreti hünkār ḳutb-ı evliyānıñ C. : Hacı Bektaş kutb-i burc-i evliyānın T.
[905] ẕāt-i pākiñ C. : billāh onun T.
[906] Metin Hakverdioğlu, *GümüşHacıköy Cöngü ve Şairi Bilinmeyen Bir Elif-nâme*, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature, Cilt V, 2019, s.663-664. Cönkte bulunan elifnāme ile adı geçen makalede yer alan elifnāme arasında benzerlik bulunan mısralar şunlardır: Birinci bent, üçüncü ve dördüncü mısra; ikinci bent, dördüncü mısra; yedinci bent, dördüncü mısra.
[907] "Ḫıyāyet" şeklinde yazılan bu kelime "Ḫıyānet" şeklinde düzeltilmiştir.
[908] "Acdı" şeklinde yazılan bu kelime anlam gereği "aşdı" şeklinde düzeltilmiştir.

4 Şın- Şeyātīn leşkeri her dem hucūm eyler bańa
Ṣad- Ṣığındım yā Ḥāfıẓ şerr-i şeyṭāndan sańa
191a Dad- Dīniñ nūr-ı żiyāsın şemʿī yandır her yańa
Ṭı- Ṭarīḳata iremem yoḳdur izʿānım meded

5 Ẓı- Ẓuhūr-ı mā sebebden iki ḳaṭre cāmını
ʿAyın- ʿĀlemi yaratdı çün Ādem' den ol pür ġani
Ġayın- Ġayret çekmek içün Ḥaḳḳ īcād itdi seni
Fe- Fenāda bir ḳaç eyyām anda mihmānım meded

6 Ḳaf- Ḳoyma yanıma gelmesün aṣlā İblīṣ ḳarīb
Kef- Kirāmen Kātibi yazar muḳırrım yā (Eḥad) Ḥabīb
Lam- Luṭfuñdan umaram ṣoñ nefesde ḳıl naṣīb
Mim- (Muḥammed) Muṣṭafā'nıñ ʿaşḳına iḥsān ḳıl īmānım meded

7 Nūn- Nevāy ile gelür aḫir bize Münker ü Nekīr
Vav- Vallāhi cümlemize dāʾimā budur fikir
He- Hidāyet umar senden bu żaʿīf u bu faḳīr
Lām- Lāyıḳ mı yaḳmaḳ cism-i giryānım meded

8 Ye- Yürürler cümle ḫalḳ maḥşere gidesiñ gerek
190b Başı açıḳ yalın ayaḳ ıssıdan yāñam yüriyek
Varıla maḥşer yerine nefsi nefsi diyerek
Ulu ḳatda ḳıl ʿināyet ʿāli Yezdānım meded

-203-

ĠAZEL-İ CEZBĪ

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Dilā gūş eyle maʿnāyı bu maʿnā mā taḳaddemdür
Şehīd-i Kerbelā dilde oḳundı yās u mātemdir
O şāhıñ sırrını bilmek ere elbetde elzemdir
Ne bilsün millet-i nādān anı servi bülendümdür

Benim düşmānım eyvallāh cihānda iki adamdır
Biri Şemrī uzun çū şām birisi İbn-i Mülcemdür

2 ʿAli şāh-ı velāyetdir ne bilsün millet-i mervān
190a Anıñçün cānına ḳaṣd eyledi ġāyet ile küfrān
Diyenler cānına laʿnet bulur ḥayāt ile īmāñ
Budur benden olan himmet oḳurum laʿneti her an
Şehīd-i Kerbelā dilde oḳundı yās u mātemdir
O şāhıñ sırrını bilmek ere elbetde elzemdir

3[909] Muḥibbi çehar yarım ben vücūdum haydāridür ṣadıḳ
Ḥaydār eyder cismimiñ cānı degil dersem olam zındıḳ
Şunlar dervīş Şaʿbānı Ḫudā'dan bulsunlar tevfīḳ
Yezid bin yezīd olsun Ḥażreti ʿAli ile hem tefrīḳ

4 Ṭutup nāzik tenin anıñ nice ḳıydıñ be hey kāfir
Şefāʿat kimden istersiñ olar der bāṭın u ẓāhir
Şefāʿat kānı Aḥmed' dir Hūve'l evvel Hūve'l aḫir
189b ʿAli evlādına düşmān olanlar oldılar vāfir
Şehīd-i Kerbelā dilde oḳundı yās u mātemdir
O şāhıñ sırrını bilmek ere elbetde elzemdir

4 Yaḳar derūnumı her dem Muḥammed Muṣṭafā ʿaşḳı
Ḫudā-yı Lem yezel sırrı ʿAliyyü'l Murṭażā ʿaşḳı
Baḳar burcı ḫarāb eyler ḥüsn-i ḫulḳ-ı rıżā ʿaşḳı
Erişdi mātem-i şāhı Şehīd-i Kerbelā ʿaşḳı
Şehīd-i Kerbelā dilde oḳundı yās u mātemdir
O şāhıñ sırrını bilmek ere elbetde elzemdir

5 Muḥammed dīnine aġyār olan ʿālemde yoḳ olsun
Gerek dünyā vü ʿuḳbāda derūnı hicr ile ṭolsun

[909] Bu bent derkenara yazılmıştır.

Erisin ḳalmasun cismi ṣararsun mūm gibi ṣolsun
Bīçāre *Şükrī*'yā Ḥaḳḳ'dan murād u maḳṣadın bulsun
Şehīd-i Kerbelā dilde oḳundı yās u mātemdir
O şāhıñ sırrını bilmek ere elbetde elzemdir

189a

-204-[910]

NAʿT-I RESŪL

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Gel vücūduñ āteş-i ʿaşḳ-ı Ḥabībullāh'a baḳ
Cism-i ḳalbi ol żiyādan feṯḥ idüp Mevlā'ya baḳ

2. Sīneñ içre nūr-ı ẕikr ile uyandır bir çerāġ
Ol çerāġıñ şuʿlesiyle görine dīdār-ı Ḥaḳḳ

3. Nūr-ı faḫr-i ʿāleme eyle teveccüh dāʾimā
Māh-ı ḳalbiñ ide engüşt-iʿināyet iki şaḳḳ

4. Maḥrem-i sırr-ı Ḫudā peyġamber-i aḫir zamāñ
Kümmel-i ehl-i ḥaḳīḳat andan aldılar sebaḳ

5. Muʿcizātı ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi ẓāhir bāḫūṣūṣ
Ḥażret-i Ḳurʾān'ı inzāl eyledi Rabbü'l-Felāḳ

6. Şems-i Ḥaḳḳ'dan erişüp nūr-ı ʿināyet bir nefes
Dilerim ḳalb-i *Zekāī* açıla miṣl-i şafaḳ

[910] Sinan Köseoğlu, *Zekâyî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997, s.21.

188b

-205-[911]

PĪR SULṬĀN

1. Be hey[912] ʿāşıḳ cevrimüzi çekemezsiñ dimedim mi
   Bu bir rıżā loḳmasıdır yiyemezsiñ dimedim mi

2. Yiyemeyen[913] ḳalur nāçār gözlerinden ḳanlar ṣaçar
   Bu bir demdir gelür geçer duyamazsıñ dimedim mi

3. Dervīşlik bir ulu devlet[914] bilenlere[915] büyük örnek[916]
   Yeñsiz yaḳasız gömlektir[917] giyemezsin dimedim mi

4. Çıḳalım ʿalī ṣaydına[918] çıḳa meydānda görine[919]
   Cānım başım[920] Ḥaḳḳ yolına ḳoyamazsıñ dimedim mi

5. *Pīr Sulṭān* bizim şāhımız[921] ʿarşa çıḳar efġānımız[922]
   On iki imām ḳaṣdımız[923] uyamazsıñ dimedim mi

---

[911] Abdülbâki Gölpınarlı, *Pîr Sultan Abdal Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Varlık Yayınevi, İstanbul 1953, s. 73-74.
Adı geçen eserde dörtlük şeklinde yazılan bu şiir altı dörtlükten oluşmaktadır. Cönkte yer almayan beşinci dörtlük şu şekildedir:

Āşıklar harabāt olur
Hak yanında kıymetl'olur
Muhabbet candan tatl'olur
Doyamazsın demedim mi

[912] Be hey C. : Güzel K.
[913] Yiyemeyen C. : Yemeyenler K.
[914] Dervīşlik bir ulu devlet C. : Bu dervişlik bir dilektir K.
[915] bilenlere C. : bilene K.
[916] örnek C. : örnektir K.
[917] gömlektir K. : gömlek C.
[918] Çıḳalım ʿalī ṣaydına C. : Erelim Ali sırrına K.
[919] çıḳa meydānda görine C. : çıkalım meydan erine K.
[920] Cānım başım C. : Can ü başı K.
[921] Bu beyit adı geçen eserde altıncı dörtlük olarak yer almaktadır.
Pīr Sulṭān bizim şāhımız C. : Pir Sultan Abdal şāhımız K.
[922] ʿarşa çıḳar efġānımız C. : Hakk'a ulaşır rāhımız K.
[923] ḳaṣdımız C. : katarımız K.

-206-

BEYİT

1. Vazgeçerim pāzār-ı ʿaşḳdan geçdi ʿömrüm zār ile
   Çekdigim biñ dürlü cefā derūnum efkār ile

2. Şaʿbānī Turābī bezmgāh-ı cenk ider aġyār ile
   Böyle yazar Ene'l Ḥaḳḳ levh-i maḥfūẓda ḳaydım

-207-[924]

1. Yetiş ey şāhı velāyet Esedullah Ali
   Meded ey pir-i ṭarīḳat hünkār-ı Ḥācı Bekdāş Velī

188a

-208-[925]

POST NİŞĪN TÜRĀBĪ BABANIŇ DĀR-I BEḲĀ TĀRĪḪİ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Şerbet-i mevti içürdi ʿāḳıbet devrān baña
   Vaḳt ü saʿat irdi mühlet virmedi bir an baña

2. Var ümīdim ḳaṭʿi dest etmem ṭutup dāmānını
   Merḥamet şefḳat ḳılar ise şāh-ı merdān baña

3. Vusʿatiñ elde iken söyle didi tarīḫini
   Ḫāme destimde işāret eyledi bir cān baña[926]

[924] Sadeddin Nüzhet Ergun, *Bektaşi-Kızılbaş-Alevi Şairleri ve Nefesleri*, İstanbul Maarif Kütüphanesi, Cilt: III, İstanbul 1956, s. 106-107. Cönkteki bu beyit adı geçen eserde Ecrî'ye ait dört bentlik müseddes içinde yer almaktadır.
[925] Birol Azar, *Türâbî Dîvânı (İnceleme-Metin),* Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2005, s.79.
[926] Bu beyit adı geçen tezde dördüncü beyit olarak yer almaktadır.

4. Şermsārım rū siyāh cürmüm ile şāhım el amān
Pīrim hünkārım meded ḳıl eyle bir dermān baña[927]

5. Maḫlaşım derler *Türābī* nāmım Elḥācı Āʿli[928]
Post nişīnlik hizmetin[929] Ḥaḳḳ eyledi iḥsān bana

-209-

DĪVĀN-I FEVZĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Berḳ urur dü cihānda nūr-ı īmān isterem
Zevc olunmak nār-ı ʿaşḳa dār-ı giryān isterem
187b Ḫilʿati aṣlında ḳadīm rāh-ı ʿaşḳdır rehberi
Nār-ı ʿaşḳ içre yanmaḳda ḳalb-i vāḥid isterem

2 ʿAfv ide cürm ü günāhım yā İlāhi Müstaḳīm
Maḥv etme maẓhar-ı nūrı bu ḳuluñdan ey Raḥīm
Luṭfuña muḥtācım hezārān niʿmetiñ çoḳdur Kerīm
Temennā-yı vāṣıl içün vech-i rıḍvān isterem

3 Ol cemāl yā celāl yā kemāl ẕāt-ı pākiñ ʿaşḳına
Vir murādım ol Ḥabībiñ Muṣṭafā'nıñ ʿaşḳına
Ḥānedān-ı aliʿabā şāh-ı velāyet ʿālīşānıñ ʿaşḳına
Yanmışam püryān olaraḳ imāmü'l Ḥasan'ın ʿaşḳına
[.....][930] olup ḳaldım ʿāli hidāyet ʿaşḳına
[.....] üzre *Fevzī* raḥman isterem

[927] Bu beyit adı geçen tezde beşinci beyit olarak yer almaktadır.
[928] Bu beyit adı geçen tezde üçüncü beyit olarak yer almaktadır.
[929] hidmetin T. : hizmetinde C.
[930] 187b: Sayfanın sonu yırtılmış olduğu için bu kısımlar okunamamaktadır.

187a

-210-

[.....][931] vücūdı var

[.....] bir vücūd üç eli var

[.....] başı hem tenden ayrı vücūdunda biñ yāre var

Üç yüz altmış raḳam ile üç noḳṭa beş ḫarf var

Ḳaf nūn ṭı elif ra

-211-[932]

Bismillāhirraḥmanirraḥim

Yā müsebbib sebbibu yā müdebbir debbir yā müssehil sehhil. Allahümme ehdini yā hādī ve ʿallimnī yāʿalīm ve ḫabbirlī yā ḫabīru ve beyyinlī yā mübīn.

ʿaded

400

186a

-212-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. [.....][933] derler bize

[.....] lı derler bize

2. [.....] üzeriniñ [.....] zīnetin

[.....le-yi şehr-i melāmet sāʾili derler bize

3. Meyl ü raġbet itmezüz her dilber-i şeng ü şūha

Şöyle bī hemtā-yı ʿālem māʾili derler bize

[931] 187a: Sayfanın başı yırtılmış olduğu için bu kısımlar okunamamaktadır.

[932] *Açıklama:* Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Ey sebepleri yaratan sebep eyle. Ey işleri düzenleyen işlerimi düzenle. Ey kolaylıkları yaratan kolaylaştır. Ey hidâyete erdiren beni hidâyete erdir. Bana ilminden öğret. Ey her şeyden haberdar olan beni haberdar eyle. Ey her şeyi ortaya çıkaran benim işimi de ortaya çıkar.

[933] 186a: Sayfanın başı yırtılmış olduğu için bu kısımlar okunamamaktadır.

4. Varmazız sevḳ-i bedīʿa girmeziz rāh-ı ḍālle
ʿİlm-i żāhir ʿilm-i bāṭın ʿāmili derler bize

5. Biz o dersi oḳuduḳ geçdik Ledün tedrīsine
Bir ṭaḳım ʿāmme o dersiñ cāhili derler bize

6. Bir belā-yı nāgihānīdir gözüm sevdā-yı ʿaşḳ
Ol belānıñ püsküli hem kāküli derler bize

185b

7. Beyt-i maʿmūr üzre urma dem berü gel *Ābī*'yā
Kaʿbe-yi ʿUlyā-yı maʿna vāṣılı derler bize

8. Remz-i ʿaşḳıñ fenn-i naẓmıñ kāmili derler bize
Tābʿ-ı meşīḫ-i ẓuhūr-ı ḫāliṣi derler bize

-213-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Geç bu maʿmūrdan yürü vīrānede yan gel göñül
Ger ḳanāʿat künc-i vaḥdetḫānede yan gel göñül

2. Meclis-i nādān-ı ecvef zümresin terk eyleyüp
Nezdār-ı bāb-ı maʿārifḫānede yan gel göñül

3. Nām-ı ḳadriñ mürtefiʿ eyler muḥaḳḳaḳ himmeti
[.....][934] ʿālişānede yan gel göñül

4. [.....] ġannāc virdiñ her seher
[.....] de yan gel gönül

[934] 185b: Sayfanın sonu yırtılmış olduğu için bu kısımlar okunamamaktadır.

185a

5. [.....][935] pāzār sāḳī eyle
[.....] meyḫānede yan gel göñül

6. [.....] bu ana dek pes sürdigiñ devrān seniñ
Var biraz hicr ile miḥnetḫānede yan gel göñül

7. Ḥāṣılı ṭayyı mekān it bu mekāndan *Ābī*'yā
Lā mekān şehrindeki eyvānede yan gel göñül

-214-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ṭop bazarlıḳ eyledim gerçi ḳumaş-ı vaṣlını
Līkī dāne beşlik ister bir ḳarış başmasına

184b

-215-

HİCV-İ NĀDĀN-I TÜRK

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Cāhil ile Türk'e cevāb virilmez
Besmelesiz aġzını açdıġı zamān
Degme bir ḥālle yanına varılmaz
Şeyṭānlar başına uçdıġı zamān

2 Temāma ṣayma Türk'üñ sözini
Ṣaḳın yüz virüp acdırma gözini
Ḳaçmaḳ niyetiyle söyler sözini
Çarıġı ayaġına çekdigi zamān

[935] 185a: Sayfanın başı yırtılmış olduğu için bu kısımlar okunamamaktadır.

3 Ḥoroz gibi küllüklerde eşinür
Ḳolcu gelmiş deyü dāʾim düşinür
Elleri ḳoynunda hemān ḳaşınur
Salyāne kelāmı oldıġı zamān

184a

4 Kendi iḳrārını bulur ḳonuşur
ʿAḳlı irmedigi işe ḳarışur
Köy içinde öküz gibi yarışur
Ṭarḫāna şorbasın içdigi zamān

5 Bu söz cevāhirdür alup ṣatana
Cümlesi hep naṣīḥatdür ṭutana
Türk ḳısmında ḥayā yoḳdur utana
Eline furṣat geçdigi zamān

6 Tañrı musāfiriyem dise bir kişi
Ḳaçar yanından virmez ol āteşi
Ṭopuzı yeyince görür her işi
ʿOsmānlı ḳonaġı geldigi zamān

183b

7 Dāʾim orman ile çifte uzanur
Dürlü miḫnet ile māl ḳazanur
Gūyā kendini vezīr oldum ṣanur
Bir işiñ başına geçdigi zamān

8 Ġażabından şişer Türk'üñ ṭalaġı
Farḳ etmez olur mende-yi malaġı
Biñ naṣīḥat virseñ duymaz ḳulaġı
ʿİnād ṭamarları şişdigi zamān

9 Kendi cehliyle olur nāsıñ eşegi
Terk-i ṣalātları kelbden aşaġı
Ḥarāre ṣıġmaz olur ṭaşaġı
Üstüne minnet düşdigi zamān

183a

10[936] Ġavġāya gelince cānını atar
Malı mülkini bir günde ṣatar
Āḫiretde ḥāli dünyādan beter
Maḥşerde dīvāna geldigi zamān

-216-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cism-i nūrı ol ḥabībiñ raḥmeten lil ʿālemīn
Bende medfūndur deyü faḫr etdi eflāke zemīn

2. Ravżasın ḳıldı ziyāret didi Cibrīl-i emīn
Bendedir cennātü ʿadn[in] fadḫulūhā ḫālidin

-217-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Muḥammed'den diger yoḳ dāḫil olmuş Ḳābe Ḳavseyne
Gurūh-ı enbiyādan girmedi bir ferd mābeyne

2. Ḥaremgāh-ı viṣāle Aḥmed'i tenhā alup Mevlā
Bu ḥalvet oldı maḫṣūṣ Ḥażret-i Sulṭān-ı Kevneyne

182b

-218-[937]

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Köy yerinde[938] büyüyen insān azġını
İnsāniyyet bilmeyüp meclis-i ʿirfān ḳaçḳını[939]

[936] Bu dörtlüğün ilk iki mısrasının yanında "Sene 1288 Ṣ. 25" tarih kaydı yer almaktadır.
[937] Sadeddin Nüzhet Ergun, *Bektâşi Şairleri ve Nefesleri,* C. I, Kenan Matbaası, İstanbul 1944. s.258-259. Sunullah Arısoy, *Türk Halk Şiiri Antolojisi*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1995.
Adı geçen eserlerde Kazak Abdal'a ait olduğu belirtilen bu şiir sekiz dörtlükten oluşmaktadır.
[938] Köy yerinde C. : Ormanda K.
[939] İnsāniyyet bilmeyüp meclis-i ʿirfān ḳaçḳını C. : Çarşıda pazarda insan beğenmez K.

Çiftçiler[940] ḳaçḳını ṣofṭa bozḳunı
Selām virmeye müslimān[941] begenmez

2 Bir ʿālim ṣanursıñ[942] yanına varsañ
Bir cīm daḫı çıḳmaz ḳarnını yarsañ[943]
Ol seni yañıldır meṣʾele ṣorsañ[944]
Meclise gelüp[945] [de] ʿirfān[946] begenmez

3[947] Ṣūfī söylenmiş bir ḳaç kişi var
Medreseden çıḳmaz gūyā işi var
Rabbiyessir'de dört beş yañlışı var
Cāmiʿye gelüp ḥāce begenmez

4[948] El[949] ḳapusında ḳul ḳaravaş[950] olan
Burnı sümüklü gözi çapaḳlı[951] olan
Bayramdan bayrama bir ṭıräş olan
Berber dükkānında usta[952] begenmez

5 Elinde[953] çubuġı var[954] ġāyet küçücek
Zuʿm fāsıḳınca[955] keyif yetüşdürücek[956]
182a (Evinde) ḳırıḳ çanaġı yoḳ ʿayran idecek
Ḳahveye[957] (varup) falfūrī filcān[958] begenmez

---

[940] Çiftçiler C. : Medrese K.
[941] müslimān C. : dervīşan K.
[942] Bir ʿālim ṣanursıñ C. : Ālemi tan eder K.
[943] Bu mısra adı geçen eserde ikinci dörtlüğün üçüncü mısrası olarak yer almaktadır.
daḫı çıḳmaz C. : çıkmaz eğer K.
[944] Bu mısra adı geçen eserde ikinci dörtlüğün ikinci mısrası olarak yer almaktadır.
Ol seni yañıldır C. : Seni yanıltır bir K.
[945] Meclise gelüp - C. : Camiye gelir de K.
[946] ʿirfān C. : erkān K.
[947] Bu dörtlük adı geçen eserlerde yer almamaktadır.
[948] Bu dörtlük adı geçen eserlerde üçüncü dörtlük olarak yer almaktadır.
[949] El C. : Elin K.
[950] ḳaravaş C. : kardaş K.
[951] çapaḳlı C. : yaşlı K.
[952] usta C. : oğlan K.
[953] Elinde C. : Bir K.
[954] var C. : vardır K.
[955] Zuʿm fāsıḳınca C. : Zumʿı fāsidince K.
[956] yetüşdürücek C. : sürecek K.
[957] Ḳahvede K. : Ḳahveye C.
[958] falfūrī filcān C. : fağfuri fincān K.

6 Yayladan yaylaya ḳonup [959]göçenler
Balṭa[960] ḳo[r]ḳusundan [şārdan] ḳaçanlar
Meşe yapraġını ḳıyup içenler
Şamşun yeñicesi[961] duḫān(ı) begenmez

7[962] Ṭaġ[lar]da baġ[lar]da[963] ḳalmadı yörük[964]
Kimi tımārlı oldı[965] kimi(si) bölük[966]
Dili elif dimege[967] dönmeyen düdük[968]
Meclise gelüp [de] lisān begenmez[969]

8[970] Aylar yıllar gelür yumaz şalını
Kehleye boġulmuş bilmez ḥālini
Ayaġına giymiş çār naʿlını
Bedestāna varup libās begenmez

181b

9[971] *Ḳızıl Ḥāfıẓ* ṭoġrı söyle[r] [bu] sözi[972]
(Ẕanbūr ẓunbūr söyler sözi)[973]
Yoġurt ʿayran ile ḥal olmuş özi
Köyden şehre gelse bir Türk[974] ḳızı
Cevher incü[975] ister mercān(ı) begenmez

10[976] Aşlında neslinde giymemiş ḥāre
Eline geçmez yamalıḳ bir pāre[977]

---

[959] Yayladan yaylaya ḳonup C. : Yaz olunca yayla yayla K.
[960] Balṭa C. : Topuz K.
[961] Şamşun yeñicesi C. : Rumeli bohçasını K.
[962] Bu dörtlük adı geçen eserlerde dördüncü dörtlük olarak yer almaktadır.
[963] baġ[lar]da C. : bayırda K.
[964] ḳalmadı yörük C. : gezen bir yörük K.
[965] oldı C. : sipahi K.
[966] bölük C. : serbölük K.
[967] Dili elif dimege C. : Bir elife dili K.
[968] düdük C. : hödük K.
[969] Meclise gelüp [de] lisān begenmez C. : Şehristana gelir de ezan beğenmez K.
[970] Bu dörtlük adı geçen eserlerde yer almamaktadır.
[971] Bu dörtlük adı geçen eserlerde son dörtlük olarak yer almaktadır.
[972] Ḳızıl ḥāfıẓ ṭoġrı söyle [bu] sözi C. : Kazak Abdal söyler bu türlü sözü K.
[973] Fazla olan bu mısra adı geçen eserlerde yer almamaktadır.
[974] Türk C. : köylü K.
[975] Cevher incü C. : İnci yakut K.
[976] Bu dörtlük adı geçen eserlerde yedinci dörtlük olarak yer almaktadır.
[977] Eline geçmez yamalıḳ bir pāre C. : İş gelmez elinden gitmez bir kāre K.

Evinde kendir gömlek giyen[978] mekkāre
Sīm ü ẕer ṭallı[979] ḳaftānu begenmez

11[980] Ferrācunı boyunca kesdiler
Yeñin belin ḳoltuḳların ḳasdılar
Ġāyetinde bī edeb olup başdılar
Şimdi şalınmaya meydān (ister) [beğenmez]

176a

-219-

HŪ

Ālāy begiñ Muḥammed begiñ līnet-i muʿālecesi bervech-i ātī ẕikr-i beyān olur.
Sināmeki - Maṣṭaki - Nöbet şekeri - ʻAsel
100 20 20 400
Cümlesin maʿcūn idüp aḫşām ṣabāḥ cevīz miḳdārı ekl ideler līnet vire.

-220-

ÖKSÜRÜK İÇÜN

Ḳara a[ğa]ç ḳurusunuñ içini yonḳa idüp ḳaynadup içeler bādeẕin Allah Teʿālā şifā bula mücerrebdir.

-221-

ṬUZLI BALĠAM İÇÜN

Bir kimsenin ṭuzlı balġamı olsa her ne ḳadar eski olursa da tāze ceviz çıḳmadan evvel çiçegi olur yüz dirhem çiçege yarım ḳıya bal yarım ḳıya şeker cümlesin çömlek içine ḳoyup ateş ile maʿcūn olunca degin pişureler. Baʿdehu aḫşām ṣabāḥ ceviz miḳdārı ekl ide ġayet mücerrebdir. Bādeẕin Allāh Teʿālā şifā bula ġaflet olunmaya.

[978] Evinde kendir gömlek giyen C. : Sandığı gömleksiz duran mekkāre K.
[979] Sīm ü ẕer ṭallı C. : Bedestene gelir K.
[980] Bu dörtlük adı geçen eserlerde yer almamaktadır.

-222-

Sināmeki - anaṣon - aḳ zencefīl - çörek otu - ‘asel maṣḳ - bāṣūr otu

25 10 10 25 165 10

175b Bālā mezkūr eczāları balġam çıḳarmaḳ içün ve bāṣūr defiʿ içün cümlesin ṭaḫlīṭ idüp elekden geçirüp ve ol ‘asel ile ḳarışdırup aḫşām ṣabāḥ aç iken ceviz miḳdārı ekl ideler çocuḳ daḫı ẓuhūr-ı nisādan ḥāṣıl ola ġāyet mücerrebdir ġaflet olunmaya.

-223-

Ṭaʿām ṭuzı dirhem ikinci gün dirhem üçüncü gün

1 4 [...]

Bālāda mezkūr ṭaʿām ẓarınuñ bir dirhemini ince döyüb beġāyet gice yanıġı gibi dudaḳlarıñ ḳabarmasına evvelki gün bir dirhem ikinci üçüncü birden yudup üç gün perhiz ṣu daḫı içmeyeler. Beġāyetullāh teʿālā şifā bulalar.

169b

-224-

FETḤ-İ BOLI

Yedi yüz yigirmi dört senesinde fetḥi bolı

Mūsā Paşa Vezīr Sulṭān Yıldırım sākin-i Burṣa

Sene 724

-225-

FETḤ-İ MUDURNU

Ḳızıl Ahmedzāde Mūsā Paşa aldıġı

Sene 829

-226-

Fetḥ-i İslāmbol vü Ḳosṭanṭiniyye-yi Sulṭān Muḥammed aldıġı

Sene 856

-227-

Sulṭān Maḥmūd 1240 senesi niẓāmı ıcād eylemişdir.

-228-

Sulṭān Mecīd 1270 senesinde Moşḳof ile muḥārebe eylemişdir. Rabbim Teʿālā Ḥażretleri küffārı perīşan eylemişdir.

169a

-229-[981]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Ḳadir Mevlām bizi yoḳdan yaratdı
Biḥamdillāh bizim īmānımız var
Yudı bizi pak eyledi yaratdı
Tevbe ṣuyu gibi bir kārımız var

2 Bilür misiñ anda ḥāliñ ne olacaḳ
Kişiniñ etdigi ʿamel ḳarşu gelecek
Yarın anda bize şefīʿ olacak
Ḥabībullāh gibi sulṭānımız var

3 Emr etmiş bize beş vaḳit nemāz ḳılınur
Müʿmin olanlara cennet virilür
Yeryüzünde cumʿa nemāzı ḳılınur
Duʿālar ḳabūl olacaḳ bir günümüz var

4 Ol Cebrāʾil gökden āyet indirdi
Yeryüzini raḥmet ile ṭoldırdı

[981] Bu şiir karşılaştırma yapılan Âşık Ömer divanlarında bulunmamaktadır. Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010. Sadeddin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer Hayatı ve Şiirleri*, Semih Lütfi Matbaası ve Kitabevi, İstanbul 1936.

168b Emr-i nehyi bize cümle bildirdi
Kelāmullāh gibi Ḳurānımız var

5 *ʿĀşıḳ ʿÖmer* ʿāciz nefsiñ elinden
Şehādeti terk etmez dilinden
Mevlānıñ luṭf-ı kereminden
Ḳadīr derler bizim bir gicemiz var

-230-[982]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Bizi yoḳdan var iden Subḥānı ben bilmez miyim
Hīç[983] Ebābekr [ü] ʿÖmer ʿOsmān'ı ben bilmez miyim
[.....]
[.....][984]

2 Cümle nāsı bir avuç hākden[985] yaratdı var iden
Ḥażret-i İbrahīm içün[986] āteşi gülzār iden
Ḥaḳḳ Teʿālā cümlemiz(i) ḫalḳ eyledi dört pāreden[987]
Cümleniñ maʿbūdı ol sulṭānı ben bilmez miyim

168a

3 Faḫr-i ʿālem ḥaḳ resūldür dü ciḥanın serveri
Ḥażret-i Ḥamzā degil mi ālemin[988]gerçek eri
Ḥażret-i ʿAlī kim ol velīdir Ḥaḳḳ Teʿālā aslanı[989]
Ol şīr-i Yezdān olan[990] aslanı ben bilmez miyim

---

[982] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.371.
[983] Hīç C. : Hem D.
[984] Divanda bulunup cönkte yer almayan birinci bendin son iki mısrası şu şekildedir:
Evveli Ādem safiyyullāh değil mi aslımız
Mezhebim İmām Aʿzam Numān'ı ben bilmez miyim

[985] hākden D. : ṭobrāḳdan C.
[986] İbrahīm içün C. : İbrāhīm'e göre D.
[987] dört pāreden D. : dünyāyı var iden C.
[988] ālemin D. : ol nebīnin C.
[989] Ḥażret-i ʿAli kim ol velīdir Ḥaḳḳ Teʿālā aslanı C: Hazret-i Alī' yi gör kim erlerin şīr-i neri D.
[990] Ol şīr-i Yezdān olan D. : Ol şirīn C.

4 Kerbelā'da olan imāmü'l Ḥasan Ḥüseyin şehīd[991]
Ḥācı Bekdāşı ziyāret iderler her[992] māh-ı ʿıyd[993]
Ādem'i[994] cennetden uġradup[995] oldı nābedīd[996]
Cümleyi azıdan[997] şeyṭānı ben bilmez miyim

5 Ey[998] ʿÖmer Mūsā kelīmullāha gelürdi ḫiṭāb
ʿĀlemi nūr ile münevver ḳılurdı āfitāb
Biri İncīl biri Tevrāt biri Zebūr dö[r]t kitāb
Ḥażret-i Resūl'e[999] inen Ḳur'ān[ı] ben bilmez miyim

167b

-231-

NEŞĀṬĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ey dilā bir ulu Ḥażret-i Yezdān'a baḳ da ʿibret al
Yedi ḳat yer gök yedi ʿummāna baḳ da ʿibret al
Bāri'niñ birligiñe ʿaḳl-ı delīl bil bunları
Māhitāb ile şems-i cihāna naẓar ḳıl da ʿibret al

2 Tāzelendi ʿandelībler gül içün eyler ṣadā
Nār içün pervānelerde cānını eyler fedā
Zār ider bayḳuş daḫı vīrānelerde dāʾimā
Pāyına her gün gelen murġāna baḳ da ʿibret al

3 Ḥake baḳ ḥāliñe şükr it baḳma hīç bālāya sen
Çıḳar dünyā içün ḳalubıñdan cümle aġyār[ı] sen

[991] Kerbelā'da olan imāmü'l Ḥasan Ḥüseyin şehīd C. : İmām Hasan u Hüseyin Kerbelā'da oldu şehīd D.
[992] iderler her D. : idenler – C.
[993] māh-ı ʿıyd c. : māh u iyd D.
[994] Ādem'i C. : Ādem'e D.
[995] uġradup C. : iğvā verip D.
[996] nābedīd C. : nā-ümīd D.
[997] Cümleyi azıdan C. : Bunca nāsı azdıran D.
[998] Ey C. : Der D.
[999] Resūl'e C. : fahra D.

Göñül virüp aldanma z̲erre devlet-i dünyāya sen
Ḳanı ol İskender-i devrāna baḳ da ʿibret al

4 Kendiñi pāk eyle ḫavf it bu sevdādan her zamān
Tövbe ḳıl ʿisyānıña yalvar Ḫudā'ya el amān
Nefsiñi öldür bu cihānda her zamān
Ey *Neşātī* var mezāristāna baḳ da ʿibret al

167a

-232-[1000]

ʿĀRİFĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Zāhidā aç göziñi ṣaḥrāya baḳ da ʿibret al
Her seḥer vaḳtinde var deryāya baḳ da ʿibret al[1001]
Z̲ikr eyle Ḫudā'ya[1002] her dem[1003] ḳalbiñi pāk idegör
Ḳalbiñ içre[1004] āyine-yi dünyāya baḳ da ʿibret al

2 Ḳanı noldı bu fenāya geldi bunca ḳahramān
Birbirin ḳatl eyleyüp anlarda oldı imtiḥān
Yel getürdi[1005] taḫtını noldı Süleymān-ı zamān
Devlet-i İskender ü Dārā'ya baḳ da ʿibret al

3 ʾĀrif ol çekme dünyānıñ z̲erre deñlü[1006] miḥnetin
Herkesiñ Bārī Ḫudā'sı virir evvel ḳısmetin[1007]
Görmek isterseñ Cenāb-ı Kibriyā'nıñ ḥikmetin
Bir direksiz ḳubbe-yi dünyāya baḳ da ʿibret al[1008]

[1000] Cönkte Ârif başlığına ve mahlasına sahip olan bu şiir, Âşık Ömer Divanı'nda bulunmaktadır. Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s. 357.
[1001] Bu mısra şairin divanında üçüncü bendin son mısrası olarak yer almaktadır.
var D. : - C.
[1002] Z̲ikr eyle Ḫudā'ya C. : Zikr-i Mevlā ile D.
[1003] her dem D. : - C.
[1004] Ḳalbiñ içre C. : Dāimā D.
[1005] getürdi C. : götürdü D.
[1006] deñlü C. : kadar D.
[1007] Herkesiñ Bārī Ḫudā'sı virir evvel ḳısmetin C. : Her kulun Mevlā'sı birdir ol verendir kısmeti D.
[1008] Bu mısra şairin divanında birinci bendin ikinci mısrası olarak yer almaktadır. ḳubbe-yi dünyā C. : ḳubbe-i vālā D.

166b

4 Ey ʿ*Ārif* gel inanma bī beḳānın devletine[1009]
Bu dünyā bāḳī degil aldanma gel zīnetine[1010]
Pādişāh olsañ da derler er kişi niyetine
Var muṣallāda yatan mevtāya[1011] baḳ da ʿibret al

-233-[1012]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ey birāder bir ʿaceb seyrāna düşdi ortalıḳ
Nā ḫalef nā puḫte-yi nādāna[1013] düşdi ortalıḳ
Ehl-i mürüvvet kāmil ʿālime raġbet ḳalmadı[1014]
Ḳadr [u] ḳıymet bilmeyen ḥayvāna düşdi ortalıḳ

2[1015] Hep ʿalāmetler ẓuhūr eyledi olupdur āşikar[1016]
Ẓulmet-i mülk-i cihānı eylediler tār u mār[1017]
Ḳalmadı hīç ẕerre miḳdār ʿibret-i namūs u ʿār[1018]
Baş ayaḳ bellü degül meydana düşdi ortalıḳ

166a

3[1019] Çeşm-i zīnet gösterir ol Resūl-u kaʾināt
Cümleniñ maṭlūbı olan muḥtāra hem ṣalavāt

[1009] Ey ʿĀrif gel inanma bī beḳānın devletine C. : Āşık Ömer ermedin mi bu fenā devletine D.
[1010] Bu dünyā bāḳī degil aldanma gel zīnetine C. : Bu cihān devr-i zamāndır aldanma ziynetine D.
[1011] mevtāya C. : hünkāra D.
[1012] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.319.
[1013] nā puḫte-yi nādāna C. : na bahta vü nādāna D.
[1014] Ehl-i mürüvvet kāmil ʿālime raġbet ḳalmadı C. : Ehl-i merdim kāmile ālemde olmaz iʿtibār D.
[1015] Bu dörtlük divanda üçüncü bent olarak yer almaktadır.
[1016] Hep ʿalāmetler ẓuhūr eyledi olupdur āşikar C. : Hep zuhur etti alāmetler kim oldu āşikār D.
[1017] Ẓulmet-i mülk-i cihānı eylediler tār u mār C. : Eylediler zulm ilemülk-i cihānı tārumār D.
[1018] Ḳalmadı hīç ẕerre miḳdār ʿibret-i namūs u ʿār C. : Kalmadı ırz u hayā hiç kalmadı namus u ār D.
[1019] Bu bent şairin divanında ikinci bent olarak yer almaktadır. Son üç mısrası tamamen farklı olan bu bent divanda şu şekildedir:

Çeşm-i ziynet gösterir nakş-ı rūsūm-ı kāināt
Ādeme yakın durur belki hıyānetten memāt
Var ise mālım kemālātın yürü yābāna at
Sim u zerden ver haber ol yana düştü ortalık

Virenler rūḥına bulurlar dārında necāt
Var ise elde kemāliñ var getür meydāne at

4 Şimdi raġbet sīm [u] zerle hem güzeldir ḥażrevat[1020]
Bir[1021] ḫuṣūṣda ḳalmadı ol[1022] kāʾinātıñ şöhreti
Nefsī nefsī oldı[1023] dünyā ḫalḳınıñ[1024] cemʿiyyeti
Ey ʿ*Ömer* bu ʿaṣırda[1025] istemezler ʿavreti[1026]
Lūṭ ḳavminden beter oġlana düşdi ortalıḳ

-234-[1027]

NİHĀNĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḥamdülillāh Sūre-yi Raḥman'ı ben bilmez miyem
Sırr-ı ḥikmet gizliyen[1028] Subḥān'ı ben bilmez miyem
Dört kitāb(ı) gönderdi bize ol Cenāb-ı Kibriyā[1029]
İslām'ıñ muḥabbeti olan Kurān'[ı][1030] ben bilmez miyem

165b

2[1031] Ḥażreti Ādem Ṣafīyyullāh(dır) atam[1032] z̲ürriyetim[1033]
Rūz-ı maḥşerde[1034] şefaʿat kānı Aḥmed[1035] milletim
Ehl-i sünnet vel cemāʿat iʿtiḳātda mezhebim
Çār anāṣırdan olan insānı ben bilmez miyim

[1020] Dörtlük sayısı bakımından fazla olan bu mısra şairin divanında bulunmamaktadır.
[1021] Bir C. : Her D.
[1022] ol C. : bu D.
[1023] oldı C. : oldılar D.
[1024] dünyā ḫalḳınıñ C. : bu ālemin D.
[1025] bu ʿaṣırda C. : şimdi cihanda D.
[1026] ʿavreti C. : avratı D.
[1027] Sadeddin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer Hayatı ve Şiirleri*, Semih Lütfi Matbaası ve Kitabevi, İstanbul 1936, s.75.
[1028] gizliyen C. : gizlidir D.
[1029] Dört kitāb(ı) gönderdi bize ol Cenāb-ı Kibriyā C. : Dört kitābı gökten indirdi bize avn-i Hudā D.
[1030] İslām'ıñ muḥabbeti olan Kurān'[ı] C. : Dīn-i İslām sıhhāt-i Kurān'ı D.
[1031] Bu bent adı geçen eserde üçüncü bent olarak yer almaktadır.
[1032] atam C. : benim D.
[1033] zürriyetim D. : z̲ürriyetindenim C.
[1034] Rūz-ı maḥşerde C. : Yarın ol mahşer gününde D.
[1035] şefaʿat kānı Aḥmed C. : kavm-i Ahmed D.

3[1036] Kaʿbe-yi beytü'l muḳaddes ḳalbimiz[1037] oldı neşāt[1038]
Hemdaḫı peyġamberimiz Muḥammed[1039] aḫir zamān
Dīnim dīn-i İslām[1040] mezhebim İmām-ı Aʿẓām ʿayān[1041]
Dilde iḳrār eyleyüp[1042] īmanı ben bilmez miyim

4 Maḫlasım *Dervīş Nihānī* hem *ʿÖmer*'dir adımız
Ḳalbimde[1043] noḳṭa ile destān olur[1044] icādımız
Mevlīcān[1045] şeyḫ Aḥmed'dir[1046] hem bizim[1047] üstādımız
Mürşide ḫizmet etmişem ʿirfānı[1048] ben bilmez miyem

165a

-235-[1049]

ŞÜKRĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Fażlıña bel bağladım yā vāḥid [u] ferd [u] eḥad
Cümleniñ maʿbūdı sensiñ dāʾim elbāḳī ebed [1050]

2. Oḳurum ismiñde *Bismillāhirraḥmānirraḥim*
Ay ẕevātıñdır[1051] ṣıfātıñ *Ḳulhūvallāhu eḥad*

[1036] Bu bent adı geçen eserde ikinci bent olarak yer almaktadır.
[1037] ḳalbimiz C. : kıblemiz D.
[1038] neşāt C. : nişān D.
[1039] Hemdaḫı peyġamberimiz Muḥammed C. : Hem Muhammed hazreti peygamber-i D.
[1040] dīn-i İslām C. : - İslām D.
[1041] Aʿẓām ʿayān C. : Aʿzam'dır iyan D.
[1042] eyleyüp D. : eyler iken C.
[1043] Ḳalbimde C. : Ḳalbimizde D.
[1044] Olur C. : - D.
[1045] Mevlīcān C. : Mevlāhāne D.
[1046] şeyḫ Aḥmed'dir C. : şeyhi Ahmed D.
[1047] hem bizim C. : pīrimiz D.
[1048] Mürşide ḫizmet etmişem ʿirfānı C. : Kāmile hizmet edüp izʿānı D.
[1049] Cönkte başlığı ve mahlası Şükrī olarak yer alan bu şiir Kul Nesimi şiirleri arasında bulunmaktadır. Cahit, Öztelli, *On Yedinci Yüzyıl Tekke Şairi Kul Nesimi*, Türk Etnografya Folklor ve Turizm Derneği Yayını: 3, Ankara 1969, s. 47-48.
[1050] dāʾim elbāḳī ebed C. : dāima hayy-i ebed K.
[1051] ẕevātıñdır C. : sıfatındır K.

3. Evvel aḫir *hüvelḥayyüllezi* sensiñ lāyemūt
Ẓāhir [u] bāṭın *hüvelbāḳīsiñ Allāhüṣṣamed*

4. *Lem yelid* sensiñ[1052] oḳurlar[1053] *ve lem yūled* seni[1054]
Velem yekün lehü[1055] ẕāt-ı ṣıfātıñ(dır) *küfüven eḥad*

5. Ol zamān kim luṭf ile bir cevhere[1056] ḳıldıñ naẓar
Ẓāhir ol cevherden[1057] oldı cümle eşya lā ʿaded

6. Kāf ile nūndan yaratdı[1058] on sekiz biñ ʿālemi
Ḳudretinden erbaʿīn günde temām oldı cihān[1059]

164b

7. *Şükrī*'niñ göñlünde asla Ḥaḳḳ'dan artıḳ[1060] nesne yoḳ
Hem dilinde ol faḳīrin hemdemīdir yā eḥad[1061]

-236-

İLĀHĪ ECEL

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Ḳapuya geldi bir ʿArāb
Eyderem benden nedir dilek
ʿArab eydür Ḥaḳḳ emriyle
Ben seni almaġa geldim

2 Yeller eser ṣular çaġlar
Allı ṭonlı çoḳdur begler
Ḳuzular körpe oġullar
Alma ʿArab benim cānım

[1052] sensiñ C. : zātın K.
[1053] oḳurlar C. : - K.
[1054] seni C. : sıfātın vasfıdır K.
[1055] Velem yekün C. : Lem yekün K.
[1056] cevhere C. : gevhere K.
[1057] cevherden C. : gevherden
[1058] yaratdı C. : yaratdın K.
[1059] cihān C. : cesed K.
[1060] Şükrī'niñ göñlünde asla Ḥaḳḳ'dan artıḳ C. : Ey Nesīmī dāima gönlünde özge K.
[1061] hemdemīdir yā eḥad C. : dāim eyler yā Ahmed K.

3 ʿArab der körpe ḳuzular
Oġullar yavrucuḳlar
Yazılmış ḳara yazılar
Ben seni almaġa geldim

164a

4 ʿArab bugün niçün geldiñ
Aradıñ beni mi bulduñ
Ḳuzularımdan ayırdıñ
Alma ʿArab benim cānım

5 ʿArab eydür behey kişi
Gördüñ mü[1062] ḳara düşi
Ayırdım iki ḳardaşı
Ben seni almaġa geldim

6 ʿArab sözimi ṭutmazsıñ
Yaşım genç nice ḳıyarsıñ
ʿĀleme böyle mi idersiñ
Alma ʿArab benim cānım

7 ʿArab sen nice girdiñ
Çoḳ yigitler cānın aldıñ
Nice ḳızlar gelinler gördüñ
Alma ʿArab benim cānım

163b

8 ʿArab dur abdest alayım
Durup mescide varayım
Ṣıdḳ ile nemāz ḳılayım
Alma ʿArab benim cānım

9 Bunca gezdiñ almadıñ mı
Ṣıdḳla nemāz ḳılmadıñ mı

[1062] "Gör degil mi" şeklinde yazılan bu kelime anlam bakımından "gördüñ mü" şeklinde değiştirilmiştir.

Öleceğiñ bilmediñ mi
Ben seni almaġa geldim

10 Amān ʿArab cānım ʿArab
Eyit benden nedir dilek
Ḥaḳḳ emriyle gelen melek
Alma ʿArab benim cānım

11 ʿArab eydür bugün geldim
Aradım ben seni buldum
Bugün ben saña emr oldum
Ben seni almaġa geldim

163a

12 ʿArab aġrır benim başım
Durmaz aḳar gözüm yaşım
Dirülsün ḳavim ḳardaşı
Alma ʿarab benim cānım

13 ʿArab [eydür] ne ṭurursun
Ḳuzularıñ seni görsün
İmāmeler *Yasin* oḳusun
Ben seni almaġa geldim

14 ʿArab dur ṣabr eyle
Varup Mevlā'ya söyle
Belki Mevlā iẕin vire
Alma ʿArab benim cānım

15 ʿArab eydür behey kişi
Beni Ḥaḳḳ gönderdi kendi
Seniñ ʿömrün temām oldı
Ben seni almaġa geldim

162b

-237-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Cemāliñ nūrına ḥayrāñ olup ḳalmış idim serde
Anı münkir olan görmez çekildi çeşmine perde
Saʿādet ḳaydına ger düşmedimse levḥ-i ekberde
Şaḳī yazmaḳ düşer mi şānıña yā Rab miḳdarda
Yazıldımsa günahkār ʿāṣī mücrim sil ki defterde
Amān ya Rab beni rüsvā-yı ʿālem itme maḥşerde

2 Getürdüñ bu cihān iḳlīmine yoḳdan beni Mevlā(m)
İdüp terkīb-i eczā çār anāṣırdan vücūd iʿṭā
Seniñ nefʿ-i ḥayātıñ bu cism-i cānım eyledi ʿaṭā
Bilirsiñ evvel aḫir ismimi levhindedir imżā
Yazıldımsa günahkār ʿāṣi mücrim sil ki defterde
Amān ya Rab beni rüsvā-yı ʿālem itme maḥşerde

3 Elestü müʾminem nūr ḫilʿatiñ giydim var iḳrārım
Şehādet nerdubānın ḳurmuşam yoḳdur inkārım
162a Yüzüm ḳarasına baḳma degil ḥaḳsız günahkārım
Dedik *lā taḳneṭū min Raḥmetullāh* nuṭḳ-ı gaffārım
Yazıldımsa günahkār ʿāṣi mücrim sil ki defterde
Amān ya Rab beni rüsvā-yı ʿālem itme maḥşerde

4 ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳlarıñ kārı rūz u şeb Ḥaḳḳ'a recādır
Cemālullāh Ḥabībullāh ile Behişt-i Āʿlādır
Bu pendi ders oḳuyan ʿālime ṣor baḳ ne māʿnādır
Ḥaḳḳı inkār iden ḥaḳsızlarıñ ṭuraġı ġayyādır
Yazıldımsa günahkār ʿāṣi mücrim sil ki defterde
Amān ya Rab beni rüsvā-yı ʿālem itme maḥşerde

5 Baġışla cürmümü luṭfuñla ʿaff it şāh-ı sulṭānım
Şehā ol çār yāriñ ʿaşḳına baḫş eyle ʻişyānım
Yarın rūz-ı cezāda rūyıma güldürme düşmānım
Āḫir nefesde refīḳ it meded ol[1063] nūr-ı īmānım
Yazıldımsa günahkār ʿāṣi mücrim sil ki defterde
Amān ya Rab beni rüsvā-yı ʿālem itme maḥşerde

6 Günāhım baḥr-i bī-pāyān yüzüm ḳarasına baḳma
Ḳuṣūr ʿaff eylemek şānıñ beni berzaḫlara ṭaḳma
161b Zebānīler yedinde ḥabs edüp esfellere çaḳma
Bu *Şükrī* ʿabd-i ʿāciziñ żaʿīfdir ḳıl kerem yaḳma
Yazıldımsa günahkār ʿāsi mücrim sil ki defterde
Aman ya Rab beni rüsfā-yı ʿālem etme maḥşerde

-238-

ĠAZEL

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Kimi huşyār baña kimisi mecnūn didiler
Gūyyā bir saçı leylāsına meftūn didiler

2. Bildiler derd-i dil-i zārımı hep ehl-i göñül
Rūy-ı zerdime baḳup hicr ile meşhūn didiler

3. Buña yār eyleye dermānı meger yoḫsa bunuñ
Şevḳ-i laʿliyle demādem cigeri ḫūn didiler

4. Ġālibā nīm nigāh itmiş aña ḫub-ı cihān
Ġamze-yi çeşm-i siyeh-mestine urġun didiler

5. ʿĀşıḳāne şeh-i ʿaşḳa eger eylerse niyāz
Baña ol şūḫı iki būseye medyūn didiler

[1063] "Ol" kelimesinin altında kırmızı mürekkeple yazılmış "ḳıl" kelimesi bulunmaktadır.

161a

6. Rāh-ı rāstı-yı selīmi ṭutaraḳ ṣapmayaraḳ
Yürisün ṭoġrı olur vaṣl ile memnūn dediler

7. Dilberiñ gerden-i sīmīnine ṭaḳılsa sezā
Luṭfi'niñ sözleri zīrā dürr-i meknūn dediler

-239-

LUṬFĪ

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Erişür bād-ı ḫazān lāle-yi ḥamrāya yazuḳ
Bāġı berbād ider ġonca-yı raʿnāya yazuḳ

2. Gül ise ḫande-yi bisyār ile şādi-i bahar
Sitem-i ḫarı çeker bülbül-i şeydāya yazuḳ

3. Ṣu gibi aḳdı hemān sāḥa-i ʿişyāna göñül
Geçen evḳāt-ı dem ʿömri girenmāya yazuḳ

4. Nev be nev būse-yi sükkār gerek ehl-i dile
Yoḫsa sāḳī yoġ ise bezmide ṣahbāya yazuḳ

160b

5. Böyle ġamgīn ḳalursa elem-i ḥasret ile
Āh u vāh eyleyerek *Luṭfī*-yi ednāya yazuḳ

-240-[1064]

LUṬFĪ

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. At sürme begim üstüme atlatma açıḳ git
   Piyāde-yi üftādeye mātlatma açıḳ git

2. Çatla[...]dıḳapu semti çātında çataraḳ
   Aġyār ne iş işledi çatlatma açıḳ git

3. Ṭobdan pāṭı cātdıḳlarını ṭuymadı ṣanma
   Açdırma baña aġzımı patlatma açıḳ git

4. Mūr u meges-āsā alınur belki ayaḳ
   Şehd-i lebiñi ellere datlatma açıḳ git

5. Ḳatlandığı *Luṭfī* ḳulınıñ el verir oldı
   Artıḳ çekemem cevriñi ḳatlatma açıḳ git

160a

-241-[1065]

NAʿT-I ŞERĪF

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Sezādır z̲ātıña ancaḳ risālet yā Resūlullāh
   Beşīrsin şānıña lāyıḳ beşāret yā Resūlullāh

2. Seni ʿālemlere raḥmet içü[n] gönderdi ol Bārī
   Bize bir merḥamet ḳılmaḳ mürüvvet yā Resūlullāh

[1064] Bu şiirin altında Arapça rakamlarla "77" yazmaktadır.
[1065] Yunus İnciroğlu, *XIX. Yüzyıla Ait Bir Şiir Mecmuası (v.: 1b-100b) (İnceleme-Metin Çeviri Yazısı-İndeks)*, Yüksek Lisans Tezi, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, KahramanMaraş 2018, s. 89-90.

3. Yüzin görmeksüzin īmān getürdük bilā-şübhe
Cenābından umaruz biz şefāʿat yā Resūlullāh

4. Sirāc-ı nūr-ı enversin yüzüñ nūrıyla ey sulṭān
Ṣırāṭdan bizleri geçür selāmet yā Resūlullāh

5. Seniñ ẕātıñda ḳāṣırdür lisānı cümle insānıñ
Seni medḥ eyleyen bulmaz niḥāyet yā Resūlullāh[1066]

159b

6. Bir ismiñ *ʻurvetü'l vüṯḳā* saña kim eylese istimsāk
Bulur ol rāh-ı maṭlūba hidāyet yā Resūlullāh

7. Recā ider bunı senden bu kemter ʿāṣıḳuñ *Şākir*
İde bir kere ḳabrini ziyāret yā Resūlullāh

-242-[1067]

BEYİT

Bunı yazdım yādigār olmaḳ içün
Oḳuyan yazana bir [.....][1068] vermek içün

153b

-243-

BEYİT

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

Ebnā-yı dehr her hünere bir āferīn virür
Yā Rab bu āferīn ne dükenmez ḫazīnedür

[1066] Niḥāyet yā Resūlullāh: mükerrer mısra
[1067] Cönkün 1a sayfasında yer alan beyit ile bu beyit arasında benzerlik bulunmaktadır.

Bu mecmūʿayı yazdım yādigār olmaḳ içün
Oḳuyan yazana bir duʿā ḳılmaḳ içün

[1068] Sayfa lekeli olduğu için bu kısım okunamamaktadır.

-244-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ey güzel bir cān içün her cāna minnet eyleme
Lezzet-i dünyā içün şāh-ı sulṭāna minnet eyleme

-245-

BEYİT

Çeşm-i inṣāf gibi kāmile mīzān olmaz
Kişi noḳṣānını bilmek gibi ʿirfān olmaz

-246-

BEYİT

Naẓar-ı pāk ile her kim baḳa vech-i ḥüsne
Yazılur nāme-yi aʿmāline yüz biñ ḥüsne

-247-

BEYİT

Ne ʿaḳlım var ne tedbīrim ne fikrim
Tevekkülat aliyyüllah oldu ẕikrim

153a

-248-

LUṬFĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Eşk-i çeşmim aḳaraḳ ab-ı revān olmaḳdadır
Kār u kesbim baʿde-zīn āh [u] fiġān olmaḳdadır

2. Şīveli bir dilber-i mümtāz pek tāze civāndır (sevdigim)
Ṭıfldır dāhi hilāl ebrū kemān olmaḳdır

3. ʿAşḳ ḥāliñ bilmeyüp āzār iderdi ʿāşıḳa
Şimdi terk idüp cefāyı mihribān olmaḳdadır

4. Gülşen-i dehr içre maġrūr olmasun kim ġoncalar
Her bahārıñ aḫir eyyāmı ḫazān olmaḳdadır

5. ʿIyş [u] ʿişret demleri *Luṭfī* cihānıñ ẕevḳleri
Göz yumunca cümlesi bir bir yalan olmaḳdadır

-249-

LUṬFĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Açılurdum gül gibi vaḳt-i bahārım gelse ger
Rūha tāze neşʾe-baḫşa rüzgārım gelse ger

2. Bāġıda şehbu ḳaranfīl ile sünbül lāleler
Cümlesi ḳarşu gelürdi gülʿiẕārım gelse ger

152b

3. Ṭatlı ṭatlı būseler dizde sögerdi bezmide
Līk tenhā bir kenāre şīvekārım gelse ger

4. Ġam gidüp dilden göñül āzād olurdı ġuṣṣadan
Kākül-i zülf-i siyāh [u] müşkbārım gelse ger

5. Rūz-ı nevrūzi-i fīrūzī olurdu ṭāliʿim
Her nedem *Luṭfī* peyām-ı vaṣl-ı yārim gelse ger

-250-

DİBĀDE

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Seyr ideydük dört başı maʿmūr ẕevḳ-i bendesi
Ay başı yā hafta başında medārım gelse ger

-251-[1069]

Ve naḥrin meşriḳi'l-levni
Kāne sedyahu ḥakkāni

152a

-252-

DĪVĀN

1. Politiḳa ḳoydılar şimdi müdārā-yı kübrā
Serfürū itmek efrence dirāyet gibidir[1070]

2. Ṭabʿ-ı eṭvār ile meşrebde baḳılsa vekila
Yaʿni efrenc ile hem mezheb gibidir

3. Mekteb u medresede fiḳh-ı ferāʾiż yerine
Oḳumaḳ şimdi Fransızca ʿibādet gibidir[1071]

4. Ḳalmadı şimdi müẕekkerde müʾenneṣde hicāb
Baḳılursa günümüz rūz-ı ḳıyāmet gibidir [1072]

5. Ḥükm olur ḥaḳsız ḥaḳlı deyü daʿvāsında
Pasaporṭa bulunan ṣāḥib-i ḥüccet gibidir

[1069] *Açıklama:* [Gerdanın parlak rengi diyerek bir hanımın gerdanı kast edilmektedir. Kast edilen hanımın dinçliğine övgü söz konusudur.]
[1070] Bu beyitin yanında kırmızı mürekkeple "Maʿāẕallah Teʿālā" yazmaktadır.
[1071] Bu beyitin yanında kırmızı mürekkeple "Sümme Maʿāẕallah Teʿālā" yazmaktadır.
[1072] Bu mısra derkenara yazılmıştır.

6. Yazmadım maḫlaṣımı belki duyarsa Kübrā
Ḥaḳḳıma vażʿ gören derler ʿadālet gibidir

7. ne nevāhī ne nemāzu ne niyāz[1073]
ʿAṣrımız sāye-yi şāhāne cennet gibidir

151b

-253-[1074]

Ey göñül bir cān içün her cāna minnet eyleme
ʿİşret-i dünyā içün şāh-ı sulṭāna minnet eyleme

151a **-254-**

İLAHĪ

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Geliñ müʾminler ẕikr idelim
Mübārek Cumʿa gicesi
Mevlā'ya şükür idelim
Mübārek Cumʿa gicesi

2 Yerde gökde bayram olur
Melekler ṭolanup gelür
Her duʿālar ḳabul olur
Mübārek Cumʿa gicesi

3 Gökde melekler yüksekden uçar
Pervāz urup ḳanad açar
Bir sevābıñ biñe geçer
Mübārek Cumʿa gicesi

[1073] Bu beyitin yanında kırmızı mürekkeple "Sümme Maʿāẕallah" yazmaktadır.
[1074] 151b: Bu sayfanın devamı boş bırakılmıştır.

150b

4 Cümle ölenler gelürler
Ḳapuñda sākin olurlar
Senden ḫayır umarlar
Mübārek Cumʿa gicesi

5 Ḳanı seniñ ölenleriñ
Ölüp türāb olanlarıñ
Mesrūr olur mevtālarıñ
Mübārek Cumʿa gicesi

6 Nūr ile bir çerāḳ yandur
Cennet-i Āʿlāya göndür
Müʾmine bayram günüñdür
Mübārek Cumʿa gicesi
Mübārek iḥyā gicesi

150a

-255-[1075]

İLĀHĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Çün[1076] teferrüc eyleyüp baḳdım cihānıñ yüzine
Her neye baḳdım ise ʿibret göründi gözime
ʿĀrif iseñ ṭut ḳulaġıñ Ḥaḳḳ Resūl'üñ sözine
Bir degirmendir bu dünyā un ider[1077] bir gün bizi[1078]

[1075] Cönkte "Zâhid" mahlasına sahip olan bu şiir Ahmed Câhidî Divanı'nda bulunmaktadır. Abdullah Aydın, *Câhidî Dîvânı*, Sonçağ Yayınları, Ankara 2013, s.145.
[1076] Çün C. : Bir D.
[1077] un ider C. : ögüdür D.
[1078] bizi C. : seni D.

2 Degirmeniñ alt ṭaşıdır[1079] yeryüziñ ṭutmış ḳarar
Göñüllere naẓar ḳılsañ[1080] nice[dür] leyl ü nehār
Nice yüz biñ enbiyāyı[1081] ḳıldı ṭobraġa ġubār[1082]
Bir degirmendir bu dünyā un ider bir gün bizi

3 Āline aldanma ṣaḳın mekr ile hīle ḳılur
Virdigini gerü alur ṣanma kim bāḳī ḳalur
149b İki ṭaşıñ arasında daneniñ ḥāli n'olur
Bir degirmendir bu dünyā un ider[1083] bir gün bizi

4 Ḥarmān ʿambarım ṣavırdım dānesin dermekdeyim
Āsiyāb-ı çarḫa geldim şimdi nevbet beklerim
Yā İlāhī sen Kerīmsiñ raḥmetiñ ummaḳdayım
Bir degirmendir bu dünyā un ider bir gün bizi[1084]

5 *Zāhidā*[1085] geç bu fenādan[1086] baḳma anıñ āline
Kim yer ise zehr olupdur[1087] ṣunma anıñ mālına[1088]
ʿĀrif[1089] iseñ ḳıl seyāḥat gir Ḥabībiñ[1090] yolına
Bir degirmendir bu dünyā un ider[1091] bir gün bizi

[1079] Degirmeniñ alt ṭaşıdır C. : Alt taşı degirmenün D.
[1080] Göñüllere naẓar ḳılsañ C. : Göklere kılsam nazarı D.
[1081] enbiyāyı C. : evliyāyı D.
[1082] ḳıldı ṭobraġa ġubār C. : topraga kıldı karār D.
[1083] un ider C. : ögüdür D.
[1084] Şairin divanında farklı olan bu bent şu şekildedir:

Halk idüpdür kudretinden kār-gāh[ı] ol Hudā
Çark içinde dānesin ʿömri ana oldı gıdā
Bulmadı iflāh ecelden enbiyā şāh [u] gedā
İki cihābun güneşi fahr-i ʿālem Mustafā
Bir degirmendür bu dünya un ider bir fün bizi

[1085] Zāhidā C. : Cāhidī D.
[1086] fenādan C. : hayālden D.
[1087] Kim yer ise zehr olupdur C. : Zehr olur her kim ki yerse D.
[1088] mālına C. : balına D.
[1089] ʿĀrif C. : ʿĀkil D.
[1090] Ḥabībiñ C. : Rasūlün D.
[1091] un ider C. : ögüdür D.

149a

-256-[1092]

İLĀHĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cümle ʿālem āşinā ben arada[1093] bīgāneyim
   Her işim aġyār ile gör kimʿaceb dīvāneyim

2. Bilmeyüp taʿmīr-i cismim eyledim[1094] ḳalbim ḫarāb
   Hey meded miʿmār-ı ʿālem ḳıl naẓar vīrāneyim

3. Teşneyim ẓulmetde ḳaldım āb-ı ḥayvān isterim
   Girmeden[1095] deryā-yı ʿaşḳa ṭālib-i pervāneyim[1096]

4. Mey-furūş oldum ṣalādır ehl-i ʿaşḳa *Şemsi*'yā
   Bendedir ḫamr-ı ezel gelsün [gelen][1097] meyḫāneyim

-257-[1098]

NİYĀZĪ

Mefāʿilün / Mefāʿilün / Faʿūlün

. - - - / . - - - / . - -

1. Bulan cemʿiyyet-i kübrā olur ṣāf
   Vücūdı olur anıñ Ḥā ile Ḳāf

[1092] Recep Toparlı, *Şemseddin Sivâsî Divanı,* Sivas Belediyesi Yayınları, Sivas 2015, s.103. Bu şiir şairin divanında beş beyitten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan dördüncü beyit şu şekildedir:

Zāt-ı mutlak çünki yüz gösterdi kaydı n'eylerim
Gayra ger dil kayd edem hükm eyle kim büthaneyim

[1093] ben arada C. : arada ben D.
[1094] taʿmīr-i cismim eyledim C. : taʿmīr-i cism ettim velī D.
[1095] Girmeden C. : Girmedin D.
[1096] pervāneyim C. : dürdāneyim D.
[1097] gelsin gelen D. : gezsün - C.
[1098] Adnan Mahmud Selman; Ali Sümbül, *Mısrî Niyâzî Divânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011, s.84.

2. Diliyle eylemez daʿvā-yı merdī
Göñülde himmetīdir Nūn ile Ḳāf

3. Olur ẕātı bu mevcūdātıñ ol ẕāt[1099]
Olupdur[1100] kevn aña aʿżā vü evṣāf

4. Nitekim cān olur maḫfī bedenden
Gerekdir ola maḫfī ḳuṭb-ı eṭrāf

5. Fenā meydānınıñ merdī olan er
Niyāzī gibi etmez ol ḳurı lāf

148b

-258-[1101]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Geçürme ʿömriñ(i) ey ṣūfī ṣaḳın kim ḳīl u ḳāl üzre
Maʿānī yolların gözle ne gezersiñ[1102] ḥayāl üzre

2. Bu dünyāya neler geldi benim deyüp ḳoyup gitdi
Bilürsiñ bu fenā mülki yaratdı Ḥaḳḳ zevāl üzre[1103]

[1099] ẕāt C. : cān D.
[1100] Olupdur C. : Olur bu D.
[1101] Mehmet Arslan, *Zâtî Süleyman Efendi - Divan ve Sevânihu'n-Nevâdir fî Maʿrifeti'l-Anâsır*, Sivas 1994, s.87. Başlığı ve mahlas beyiti bulunmayan bu şiir Zâtî Süleyman Efendi Divanı'nda bulunmaktadır. Şairin divanında yedi beyitten oluşan şiirin cönkte yer almayan ikinci, beşinci ve yedinci beyitleri şu şekildedir:

Bu dünyānın metā'ına ḫarīdār olma ey ġāfil
Buña her kim göñül verse geçer 'ömrü melāl üzre

Ḳaçarsañ yetişir saña kovarsañ yetimezsin
Ki dünya gölgeye beñzer denildi bu miṣāl üzre

Giderken rāh-ı 'uḳbāya aña yol vermedi dünyā
Anıñçün Ẕātī bu naẓmı getirdi ḥasb-i hāl üzre

[1102] gezersiñ C. : yürürsüñ D.
[1103] Bu beyit şairin divanında dördüncü beyit olarak yer almaktadır.

3. Ḥaḳīḳatce naẓar ḳılsañ bu dünyā ehline cānā
İderler dirligi dāʾim bular ceng ü cidāl üzre

4. Ḳanı bir müʾmin-i kāmil göñül virmeye dünyāya[1104]
Naẓar itmeye[1105] hīç aña ḳaça andan kemāl üzre

-259-[1106]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. ʿAceb midir eger düşnām iderse zāhid-i ʿuşşāḳ[1107]
Olur[1108] sırr-ı ḥaḳīḳatde[1109] zīrā olmadılar[1110] āgāh

2. Göñül bir sinā ister yanup şevḳ-i ilāhīden
Fenāfillāh olup ẕāta ala zevḳ ü ṣafādan vāh[1111]

148a

3. Ḥayāl-i ḥüsn-i yār ile gezerken ben ġarīb nāgāh[1112]
Cemāl-i ʿaksi göründi dilārānıñ[1113] baña çün māh

4. Cemāliñ seyr iden ʿāşıḳ neyler[1114] dünyāyı ʿuḳbāyı[1115]
İder āh-ı sehergāhı yanar o derd ile her gāh[1116]

[1104] Bu beyit şairin divanında altıncı beyit olarak yer almaktadır.
[1105] itmeye C. : kılmaya D.
[1106] Mehmet Arslan, *Zâtî Süleyman Efendi - Divan ve Sevânihu'n-Nevâdir fî Maʿrifeti'l-Anâsır*, Sivas 1994, s.87. Başlığı ve mahlas beyiti bulunmayan bu şiir Zâtî Süleyman Efendi Divanı'nda bulunmaktadır. Şairin divanında beş beyitten oluşan şiirin cönkte yer almayan ikinci ve beşinci beyitleri şu şekildedir:

Ne bağıñ verd-i ḫandānıñ getirmiş rūy-ı gülzāra
Ne gülşānıñ muʿanber sünbülüne zülfüdür eşbāh

Cihānıñ mā-verāsına temāşā edeli Ẕātī
Göründü aña her yüzden cemālin ʿarż edip ol şah

[1107] Bu beyit şairin divanında dördüncü beyit olarak yer almaktadır.
zāhid-i ʿuşşāḳ C. : zāhid ʿuşşāḳa D.
[1108] Olur C. : Olar D.
[1109] ḥaḳīḳatde - C. : ḥaḳīḳatdan ki D.
[1110] olmadılar C. : olmadı D.
[1111] Bu beyit şairin divanında bulunmamaktadır.
[1112] Bu beyit şairin divanında birinci beyit olarak yer almaktadır.
[1113] dilārānıñ C. : dilārāda D.
[1114] neyler C. : nider D.
[1115] dünyāyı ʿuḳbāyı C. : dünyā vü ʿuḳbāyı D.
[1116] o derd ile her gāh C. : derdile ol her gāh D.

-260-[1117]

Ḫaste Olan Kimesne Bu Duʿāyı Dāʾimā Oḳuya Şifā-yı Şerīfden

Lā ilāhe illāllahu vaḥdehu la şerīke leh lehü'l mülkü ve lehü'l ḥamdü yühyi ve yümītü ve hüve ḥayyü lā yemūtü subḥānallāhi rabbi'l 'ibādi ve rabbi'l bilādi ve'l ḥamdülillāhi ḥamden keṯīren ṭayyiben mübāreken fīhi ʿalā külli ḥālin vāllāhu ekberü kebīren celālullahi kibriyā-ühu ve 'aẓametühü ve ḳudretühu bi külli mekānin Allāhümme in künte ḳażayte ʿaliyye'l mevte fāġfirli verḥamnī ve eḫricnī min ẕunūbī iḫrācen ve eskinnī cennete 'adnin iskānen

-261-

ĠAZEL

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Çimende bir gül-i nevreste maḥbūbıñ hevāsıyla
   Demādem bülbülüñ ġavġāsı var firḳat belāsıyla

2. gīsūlar dökülmüş sāyedār olmuş
   O mihrī seyr ider gördüm bir iki mübtelāsıyla

147b

3. Sipihrī kūyı dildār-ı murādım bir teferrücdür
   Merāmım āşinālıḳdır o māhıñ āşināsıyla

4. Metāʿı vaṣl-ı yāre kembehādır gerçi cān naḳdi
   Bugün pāzār-ı istiġnāda almışlar bahāsıyla

5. Mürīd eyle murādıñ her biri hemḥāl-i vaḥdetdir
   Nihānī herkesiñ bir sırrı var kendi Ḫudāsıyla

[1117] *Açıklama:* Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir, O'nun ortağı yoktur. Bütün mülk ve bütün hamdlar O'na aittir. Diriltir ve öldürür. O diridir, asla ölmeyecektir. Bütün kulların ve beldelerin Rabbi olan Allah eksik ve noksan sıfatlardan münezzehtir. Her hal üzerine bütün hamdlar, şükür, çokluk, temizlik, mübâreklik cihetinden Allah'a aittir. Allahu Teâla hazretleri yücelik cihetinden en yücedir. O'nun celâli, kibriyâsı, azameti, kudreti her mekândadır. Ey Allah'ım eğer benim ölümümle hükmeddiysen beni bağışla bana merhâmet et. Beni günahlardan çıkar ve beni adn cennetlerine yerleştirme cihetinden yerleştir.

6. Ferāġat mülkine sulṭān-ı ẕīşān olup ey dervīş
Rıżānıñ emrine rām ol ʿamel ḳıl muḳteżāsıyla

-262-

BEYİT

Esrār-ı Ḥaḳḳ'da baḥs itme zīrā
Sen bilmediğiñ var ḥikmet anda

-263-

BEYİT

Yā Rab muṭṭaliʿ levlak-ı ʿaşḳ-ı dost
Yā Rab ne bu maşrıḳ eflāk-ı ʿaşḳ-ı dost

147a

-264-

1. Saña maḫṣūṣdur ṣadrı kerāmı yā Resūlallāh
Risālet ṣaffınıñ sensin imāmı yā Resūlallāh

2. İder kesb-i sabāḫat nūr-ı ḫūrşīd cemālinden
Ḥaḳīḳat burcınuñ bedr-ī temāmı yā Resūlallāh

3. Görür ʿaks-i cemāliñ cār-ı erkānında reʾye'l ʿayn
Ziyāret eyleyen Beytü'l Ḥarāmı yā Resūlallāh

4. Nice demdür ki teşrīfāt pābusuñ ḥayāliyle
Ḳudūme muntaẓırdur rükn-i şāmı yā Resūlallāh

5. Ḳażā-yı Kerbelā'yı ġarḳ-ı ḫūn iden sitemkār
Ḳalur mı ehl-i Beytiñ intiḳāmı yā Resūlallāh

6. Bu şehr-i çār-ṭāḳ şeş-cihāt semt-i bünyānıñ

146b Ẓuhūrındandır niẓāmı yā Resūlullāh

-265-[1118]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Eṣṣalā her kim gelür pazār-ı ʿaşḳa eṣṣalā
Eṣṣalā her kim yanarsa nār-ı ʿaşḳa eṣṣalā

2. Eṣṣalā dār-ı Ene'l Ḥaḳḳ'da bugün Manṣūr olup
Cān u bāşından geçen berdār-ı ʿaşḳa eṣṣalā

3. İbn-i Edhem gibi tāc u taḫtın terk eyleyüp[1119]
Ṣoyınup ʿabdāl olan ḫünkār-ı ʿaşḳa eṣṣalā

4. Kendini odlara atan şol Ḥalīlullāh gibi
Cān u dilden bülbül-i gülzār-ı ʿaşḳa eṣṣalā

5. Varlığın ṭaġın[1120] delüp Şirīn iline yol ider
Ey *Niyāzī* söyle ol miʿmār-ı ʿaşḳa eṣṣalā

146a

-266-

SEYRĀNĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Ey göñül ʿömriñi geçirme boşa
Aḫşam olur geçen gün ele girmez
ʿAḳlıñı fikriñi cemʿ eyle başa
Bugüni fikr eyle dün ele girmez

[1118] Adnan Mahmud Selman; Ali Sümbül, *Mısrî Niyâzî Divânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011, s.54.
[1119] Eyleyüp C. : eyleyen D.
[1120] Varlığın ṭaġın C. : Varlık dağını D.

2 Vaḳti iken ara bul Aḳṣā-yı Cenānı
Sür çıḳar iġvā-yı şeyṭānı
Ḥaced idüp rūḥıña eyle iḥsānı
Bilürsiñ pişmānlıḳ ele girmez

3 Menzil-i rāhıñı yüce idegör
Giceñi Ḳadīr Gicesi idegör
Men ʿarefe dersiñi hīce idegör
Zīrā ġafletde iken Ḥaḳḳ ele girmez

4 *Seyrānī* çekilür kervān ʿaraba
Gün olur bu ten düşer türāba
Cevāb viremezsiñ anda ʿArab'a
Çaġırsañ fiġān itseñ ün ele girmez

145b

-267-

SEYYĀHĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Bir kelām söyledim Berāt gicesi
ʿİnāyet eyledi maʿbūd ismini
Ḳalbimde ʿayān ʿaşḳıñ hecesi
Oḳurun ezberden yā Nūr ismini

2 Dünyāyı cemʿ iden niçün ider ki
Menzilini bilmez ḳande gider ki
Maġrūrlıḳ idenler niçün ider ki
Oḳumadılar mı *Veṭ'Ṭūr* sūresini

3 ʿĀḳıbet evinde nice olur ḥāliñ
Yetişür mevtiñ ṭutulur diliñ
Ḥisāb defterinde bu żaʿīf ḳuluñ
Eyleme yā Rab Ḳahhār ismiñi

145a

4 Cāhil bu sözime cevāb iderse
Her kişi kendine sevāb iderse
Mevlām *Seyyahi*'ye ʿazāb iderse
Çekerim esmādan Ġafūr ismini

-268-

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

Gerek ʿabdāl gerek dervīş
Sīm u ẕer ile biter her iş

-269-[1121]

ḤARFÜ'Z-ZĀL

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1. Yā Īlāhī saña senden elʿiyāẕ
Sensin āḫir cümlemize müsteʿāẕ

2. Derd seniñ dermān seniñdir şübhe yoḳ
Derdli ḳullara yene sensin melāẕ

3. Cemʿu farḳı eyle külli meşhūdımız
Cemʿi cemʿiñdir bize vir iltiẕāẕ

4. Ẕevḳ-i külli padişāhım oldurur
Bize tevḥīdiñ ola dāʾim meʿāz

5. Bu *Niyāzī* bendeñi etme ġarīb
Eylegil tevḥīd-i sarfda onu şād

[1121] Adnan Mahmud Selman; Ali Sümbül, *Mısrî Niyâzî Divânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011, s.205.

144b

-270-

Başlarken sūresin yedi kere oḳusa zindandan ḫalās bulup ẓālim şerrinden emin ola

Sūre-yi Aʿrāf elif lām mīm ṣād her kim iʿtiḳād ile oḳur āḫiret ʿazabından emin ola

Sūre-yi Tevbe berāe on bir kere okusa Ḥaḳḳ Teālā her hāceti var ise revā ḳıla ve daḫi yazup kumaş arasında ḳosa Ḥaḳḳ Teālā yaramaz şerrinden emin ḳıla āmin yā Muʿin

Sūre-yi Yasin ve ʿanhu ʿaleyhisselām teddeʿī el-ʿammetü teʿummu ṣāḥibehā ḫayre'd-dareyni ve'l-dāfiʿa ve'l-ḳāżiye tedfeʿu ʿanhu külle sū'in ve teḳżī lehū külle ḥācetin ve hiye mekkiyyetün āyühā selāse ve semānūn[1122]

-271-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Zār ider bülbülleri cevriyle hīç virmez amān
Bāġ-ı dehriñ her zamān zehrini içmekde cihān

-272-

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Düşer mi şānıña şāhım baña her dem cefā itmek
Müyesser olmadı gitdi seniñle merḥabā itmek

[1122] *Açıklama:* Yasin suresiyle ilgili, Peygamberimiz aleyhisselâm iki cihanda kişiye hayır getireceğini, kötülükleri def edici, hâcetleri giderici olduğunu söylemiştir. Yasin suresi mekkidir. Seksen üç âyettir.

-273-[1123]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Çenān bā-nīk u bed ser kon ki bʿad-ez mordenet ʿÖrfī
Müsülmānet be-zemzem şūyed u Hindū be-sūzāned

-274-

Efendim ölmeyesiñ dert yüzi görmeyesin
Cennet mekānıñ olsuñ cehennem görmeyesin

144a

-275-[1124]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ḥabbeẕā bu mekteb-i rüşdiye ġayet dilpezīr
Sāye-yi ʿAbdulazīz'de çoḳ şeref buldı Bolı

2. Ḥażreti tevfīḳ aḳrānı içinde bī naẓīr
Himmet ile maḥv olubdur zümre-yi nādān ḳulı

3. Ḳurd ile ḳardaş olup gezmekdedir aġnāmımız
Ḥamdülillāh beldemiz āsāyiş ile ṭop ṭolı

4. Almış eṭfāl mār-ı sermā dīdeyi āġūşına
Ġıbṭa itsün Yanbolı Gelibolı Zaʿferānbolı

[1123] *Açıklama:* Ey Örfî, iyiliği ve kötülüğü öyle bil ki senin ölümünden sonra Müslümanları zemzem ile yıkarlar, Hindûları yakarlar.

[1124] 144a: Sayfanın sonunda Arapça rakamlar ile "1281" tarih kaydı bulunmaktadır. Şiirin sonunda, eşyalar vaktine rehin edilmiştir, yeri geldiğinde kullanılır manasına gelen Arapça "El eşyāʾu merhūnetün bi evḳātiha" ifadesi yer almaktadır.

5. Oḳusunlar ʿ*İzzetā* ṣu gibi tarīḫiñ seniñ
Ṭālib-i kesb-i maʿārif neylesün İstānbolı

143b **-276-**

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

Tekkeyi ṣıdḳ [u] rıżada ḳıl maḳām
El mukadder lā yugayyer vesselām

-277-

SUʾĀL Ü CEVĀB-I ḪĀTEM-İ ḴIṬʿA-YI EZ DĪVĀN

Ey mürşid Ḥaḳḳ vār saña bir ḫūb suʾālim
Luṭf eyle suʾālime cevāb vir baña
Dirler ki Ḥudā yiydi hemān yoġdı
Hīç ġayrı çün yoġdı

CEVĀB

1. Hec ġayrı nerde idi ḫudā bilgil yaḳın ki ẕāt-ı Ḫudā
Lāmekāndır benden suʾāl idüp diler iseñ cevābını

2. Lakin bu maʿnā keşf ola derseñ saña eger
Cismiñde canınıñ baña bildir mekānını

-278-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Şāh-ı ʿālem ḥażret-i ʿAbdülazīz ḫānıñ Ḫudā
Eylesün ʿömrin mezīd olsun muẓaffer[1125] nuṣreti

2. Luṭf ile tenʿīm idüp buldı şeref şehri Bolı
Her nefes şükrī güzār-ı niʿmet ol bu ʿādeti[1126]

[1125] Bu kelimenin altında Arapça rakamlar ile “50” sayısı yazmaktadır.
[1126] Bu kelimenin altında Arapça rakamlar ile “70” sayısı yazmaktadır.

3. Yanıña alma tereddüd rehrevān aldı yolı
Cān sipārāne çalışup eyle teşvīḳ sīreti

4. Söyle eṭfāle oḳusun bā Ḳaʿā tārīḫiñi
Eylesün kesb-i liyāḳat māşiṭa-ı ḳıdveti

5. Mekteb-i rüşdiyye yapıldı şereflendi Bolı[1127]
Himmet ḳaʿim maḳāmdır virmesün Ḥaḳḳ āfeti

6. Yaʿni kim ol mīr-i tevfīḳ-i mekteb-i rüşdiyyeyi
Yapdı git ol ṣavba ṭurma eyle teşvīḳ-i ġayreti

143a

-279-[1128]

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Firāḳ-ı dūstān dīden ki ez-dūzeḫ nişān bāşed
Maʿẕāllah ġalaṭ goftem ki dūzeḫ zʾān nişān bāşed

-280-[1129]

Müfteʿilün / Fāʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün

- . . - / - . - / - . . - / - . -

Her çi reved ber-serem çün to pesendī revāst
Bende çe daʿva koned ḥüḳm-i Ḫudāvend rāst

[1127] Bu şiirin beşinci ve altıncı beyitleri sayfanın sol kenarına yazılmıştır.
[1128] *Açıklama:* Dostlardan ayrılığı görmek (ayrılmak) cehennemden bir nişâne olur. Mazâllah hata (yanlış) söyledim belki cehennem ondan (dostlardan ayrılıktan) bir nişânedir.
[1129] *Açıklama:* (Ey Allahım) Senin kabulün olan her ne başıma gelirse bana layıktır. Kölenin ne sözü olur, Allah'ın hükmü doğrudur.

-281-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Cihānıñ ʿizzū cāhıñ şöyle iẕʿān eyledim kemdir
Ḳapuñda bende olmaḳ dehre sulṭān olmadan yegdir

-282-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ne yārān ḳaldı ʿālemde ne şol evvelki dem ḳaldı
Ḳadīm-i āşinālardan hemān ancaḳ elem ḳaldı

-283-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Serāpa dīdebāndır kemreñi ḥüsniñde ʿāşıḳlar
Ḳaçırma sevdigim vaṣl-ı metāʿıñ soñra şişlerler

142b

-284-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Metaʿımdan suʿāl itme bu bir dükkān-ı ʿaṭṭārdır
Ṣorarsañ pīrimiz belḫī Ferīddīn ʿAṭṭār'dır

-285-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Açılur besmeleyle her seḥer dükkānım erkenden
Ḫudā'ya ṣığındım şerr-i şeytan-ı mekr-i ʿavretden

-286-

Īlāhī bu ḥāne-yi dilcūyı ḥıfẓ eyle āfetden
Daḫı evlād [u] enṣābın derd [ü] ʿilletden

-287-

Bu ḥāneniñ ṣāḥibi her dem saʿīd olsun
İçüp āb-ı kevs̲er cehennemden baʿīd olsun

-288-

Bu ḥāneye gelen itmek ileʿaş yesin
Eger nemāz ḳılmaz ise ṭobrāḳ ile ṭaş yesin

142a

-289-[1130]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün
- . - - / - . - - / - . -

Dil be-dest āver ki ḥacc-ı ekber est
Ez-hezārān Kaʿbe yek dil bihter est
Kaʿbe bünyād-ı Ḫalīl-i Āzer est
Dil naẓargāh-ı Celīl-i Ekber est

-290-[1131]

El cāhilu ʿadüvvun li nefsihi
Keyfe ṣādıḳun li ġayrihi

[1130] *Açıklama:* Ey insan gönül kazanmaya bak ki (gönül kazanmak) en büyük hacdır. Binlerce Kābe ziyaretinden bir gönüle girmek daha iyidir. Kābe Azer oğlu Halil'in yapısıdır. Gönül ise Celil ve Ekber olan Allah'ın baktığı yerdir.
[1131] Bu beyit sayfanın sol üst köşesine yazılmıştır.
Açıklama: Cahil olan kişi kendi nefsine düşmandır. Nasıl başkasına arkadaş olsun?

-291-[1132]

El cāhilu ʿadüvvun li nefsihi
Keyfe ṣādıḳun li ġayrihi

-292-[1133]

Le ḳad rabbeytü cerven ṭūle dehrī
Felemmā ṣāra kelben ġaẓẓa riclī

-293-[1134]

El cāhilu aduvvullāhi velev kāne zāhidān
El ʿālim Ḥabībullāhi velev kāne fāsıḳān

-294-

ʿĀlime raġbet iden ʿāḳıbet irer mertebe
Cāhile raġbet iden ʿāḳıbet döner merkebe

-295-

ʿĀlimiñ her bir kelāmı laʿl-i gevher incüdir
Cāhiliñ her bir kelāmı tende cānı incidür

-296-

Cāhil ile ṣoḥbet itmek ʿārdır bilene
Zīrā cāhil ne gelürse söyler diline

[1132] Sayfanın sağ üst kenarına yazılan bu beyit ile sayfanın sol üst köşesine yazılan 290. beyit aynıdır.
Açıklama: Cahil olan kişi kendi nefsine düşmandır. Nasıl başkasına arkadaş olsun?
[1133] *Açıklama:* Ömrüm boyunca enik yetiştirdim. O ise büyüyünce ayağımı kaydırdı.
[1134] *Açıklama:* Cāhil kişi zāhid olsa da Allah'ın düşmanıdır. Ālim kişi fāsık olsa da Allah'ın dostudur.

-297-

Cāhiliñ ʿālim ḳatında söziniñ miḳdārı yoḳ
Kendi merkeb şol ile başının yuları yoḳ

-298-[1135]

Cāhiliñ bir pula degmez dostluġı
ʿĀlimiñ cān ḳurtarır düşmanlıġı

-299-[1136]

İnsan insandır hīç olmasa bir pulı
Eşek eşekdir başdan ayaġa altun olsa çulı

-300-[1137]

Cāhil neder küfr-ʿasā
İtme ṣoḥbet ṣubḥ u mesā

-301-[1138]

El-cāhilu kāliḥun fesā
İẕā teḥarrake fesā

141b

-302-

Cāhile dervīş dinmez varsa gelse tekkeye
Merkebe ḥācı dinmez varsa gelse Mekke'ye
Ḳaynadsıñ biñ yıl baḳırı gelmez ʿayār-ı sikkeye

[1135] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır.
[1136] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır
[1137] Bu beyit sağ derkenara yazılmıştır.
[1138] Bu beyit sağ derkenara yazılmıştır.

-303-

Māl-ı mīrīye ḳarışmam altūn olsa pāresi
O şūha [.....] pāresi

-304-

Ḥāṣılı insān olan Türkʿe mihmān olmaya
Türk’e biñ ṭopuz gerekdir biri noḳṣān olmaya

-305-

Minnet ile ḳoḳma külü al eliñe ṣūṣeni
Yime nāmerd loḳmasını ḳo yatursın açlıḳ seni

-306-

Geçme nāmerd köprüsünden ḳoy getürsün sel seni
Yatma tilki dalġasında ḳoy yesin aslān seni

-307-

Minnet ile ḳoḳma gülü al eliñe dikeni
Viresiye g....t ṣatmam çoḳ ararsıñ s....ni

-308-

Ādem oġlı ḥīlebāzdır kimse bilmez fendini
Her kime iglik iderseñ ṣaḳın andan kendini

-309-[1139]

Kişi ʿirfān kimden ögrensin ki hīç görmemiş mekteb
Eşek altun külaḥ giyse yine merkeb yine merkeb

-310-[1140]

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Gel arayup bulam der iseñ şu cihānda devleti
Ehl-i dil kāmiller ile [daim] eyle ülfeti[1141]

141a Cāhil [u] nādān ile eyler iseñ ṣoḥbeti[1142]
Ya elinden ya dilinden bir żarar eksik degil

-311-

ʿĀlem yaḫşi biz yaman
ʿĀlem buġday biz ṣaman

-312-

Ḳısmetim ḥardal olsa tek Ḫudā aç itmesün
Ḥaḳḳ Teʿālā ṣaġ gözü ṣol göze muḫtāc itmesün

[1139] Bu beyit sağ derkenara yazılmıştır.
[1140] Bu dörtlük Âşık Ömer divanında bulunan 841. şiirde yer almaktadır. Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s. 359.
[1141] eyle ülfeti C. : dāʾim eyle sohbeti D.
[1142] eyler iseñ ṣoḥbeti C. : ger eder isen ülfeti D.

-313-[1143]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

Ḳısmetiñdir yir yir gezdüren[1144] seni
Ġāfil olma[1145] ʿāḳıbet yir yir seni

-314-

1. Bedende ḳalmadı rāḥat naṣīb arayı arayı
Ṭolaşdırdı bizi ḳısmet Semerḳand Buḫārā'yı

2. Ne lāzımdır saña gezmek Semerḳand Buḫārā'yı
Saña erzāḳ olan ḳısmet gelür arayı arayı

-315-[1146]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Rıżā-yı Bārī'yi gözle hilāfiñdan ḥaẕer eyle
Muḳadderde ḫaṭā olmaz hemān yan gel ṣafā eyle

-316-[1147]

Haḳḳ ḳapusunda biter cümle murād
ʻĀḳil iseñ eyle muḥkem iʿtikād

[1143] Mücahit Kaçar, *İbni Kemâl Dîvânı'nın İncelenmesi*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010, s.34. Bu beyit İbni Kemal Divanı'nda yer alan iki beyitlik mesnevide geçmektedir. Divanda bulunup cönkte yer almayan ikinci beyit şu şekildedir:

Anuñ içün aña dirler dahi yir
Ādemi ol kendi besler kendi yir

[1144] yir yir gezdüren C. : gezdüren yir yir D.
[1145] Ġāfil olma C. : ʿArşa çıksān D.
[1146] Bu beyit sol üst derkenara yazılmıştır.
[1147] Bu beyit sol üst derkenara yazılmıştır.

-317-[1148]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

ʿĀlem içre muʿteber bir nesne yoḳ devlet gibi
Olmaya devlet cihānda bir nefes ṣıḥḥat gibi

-318-[1149]

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḳul ḫatāda şeyḫ ʿaṭāda böyledir ṭarz-ı beşer
İnsān-ı beşer eyler ḫaṭā [.....][1150]

140b

-319-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Kişi kendi rıżāsıyla çıkup terk-i diyar itmez
Sebebsiz ġurbetiñ ḳahrını hīç kimse iḫtiyāc itmez

-320-

Ḳısmet ise gelür Hind'den Yemen'den
Ḳısmet degil ise düşer elin çeñeñden

[1148] Bu beyit sol alt derkenara yazılmıştır.
[1149] Bu beyit sağ derkenara yazılmıştır.
[1150] Bu kısımda yazılanlar silik göründüğü için okunamamaktadır.

-321-[1151]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

(Çoḳ) söylemekden söz uzar artar emek
Söylemekden yegdürür söylememek

-322-

BEYİT

Söylerseñ bir kelām söyle kelāmıñdan alsunlar
Söylemezseñ sükūt eyle seni bir ḥımār ṣansunlar

-323-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Kelāmıñ fıḍḍa ise sükūtuñ olsun ẕeheb
Kemāl ehli kemālātı sukūt ile buldılar hep

-324-

Baña benden olur her ne olur
Başım selāmet bulur dilim ṭurursa

-325-[1152]

Ḳul el-ḫayra ve illā feskut

-326-

Söz bir altundur anı gönül içinde derc it
Mīzāna ur taṣḥīḥ idüp baʿde ḫarc it

[1151] Bu beyit sol üst köşeye yazılmıştır.
[1152] *Açıklama:* Ya hayır konuş ya da sus.

-327-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

ʿĀlime raġbet iden ʿāḳıbet irer mertebe
Cāhile raġbet iden döner ʿāḳıbet merkebe

140a

-328-

Misāfiriñ aʿlāsı gelür gider ḳuş gibi
Misāfiriñ ednāsı oturur bayġuş gibi

-329-

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Muḥabbetgāh-ı ʿuşşāḳa bunuñ gibi maḳām olmaz
Gelüp bunda nemāz ḳılan biliñ Ḥaḳḳ'dan ırāġ olmaz

-330-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ey misāfir ḳıl nemāzın ḳıble bu cānibdedir
İşde legen işde ibrik ḥavlu daḫı ipdedir

-331-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ne mümkündür vefā gelmek cihānıñ bī vefāsından
Muḥibb-i ṣādıḳı yegdir kişiniñ aḳrabāsından

-332-

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Tā ezelden aḳrabāyız [‘akreb olduk] biz bize
Sırrımız meydāna çıḳdı baḳmaz olduḳ yüz yüze

-333-

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Hiç kimseden görmemişem aḳrabādan gördigim
Aḳreb itmez aḳrabānıñ aḳrabāya itdigin

-334-[1153]

Sev seni seveni ḫāk ile yeksān ise
Sevme seni sevmeyeni Mışır’a sulṭān ise

-335-[1154]

Kiremitçi kerem eyle kiremitden kirem et
Kerem olmaz kiremitden kerem eyle geri git

[1153] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır.
[1154] Bu beyit sağ derkenara yazılmıştır.

-336-

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Vefā resmin mücerred fehm idenlerden cefā gelmez
Aṣıl azmaz cihānda merd-i kāmilden ḫaṭā gelmez

-337-

Mefāʿilün / Mefāʿilün / Faʿūlün

. - - - / . - - - / . - -

1. Dıraḫtda[1155] ger żarar itse ḳarınca
Ne lāzımdır ḳarıncayı ḳırınca

139b

2. Yarın ol ḥużūr-ı Ḥaḳḳ'a varınca
Süleymān'dan alur ḥaḳḳın ḳarınca

-338-

BEYİT

Kāmil oldur ki cihānda ḳoya bir ḫūb eser
Eseri olmayanıñ gör ki yerinde yeller eser

-339-

BEYİT

Ehline söyle kelāmı ehl olan ʿār eylemez
Dört kitābı tefsīr itseñ cāhile kār eylemez

[1155] Cönkte "Ṭarfda" şeklinde yazılan bu kelime anlam bakımından "dırahta" şeklinde düzeltilmiştir.

-340-

BEYİT

Ṣusuz degirmen neyler oluġı ʿaraḳı
Merḥametsiz devletliniñ nedir fuḳarādan farḳı

-341-[1156]

BEYİT

Ey birāder perde-i merdom me-der
Tā mederet berāt şaḫṣ-ı diger

-342-

Ger yürek yansa itse bir kerre āh
Dökülür başdan yanınca altūn külāh

-343-

Nice sulṭānları taḫtdan yıḳa
Taḫt u taḫtasın oda yaḳā

-344-[1157]

BEYİT

1. Yıkılupdur şu cihān ṣanma kim düzele
Ḳaldı cihān mübtezelden mübtezele

[1156] *Açıklama:* Ey birader bir kişinin ayıbını açma. (Eğer böyle yaparsan) başka birisi de senin ayıbını açmaz.
[1157] İsmail Avcı, "Yıkılupdur Bu Cihân Sanma ki Bizde Düzele", Sultan III. Mustafa'nın Meşhur Nazmına Yazılan Nazireler, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, LXI, (2021), s.65.
Adı geçen makalede III. Mustafa'ya ait olduğu belirtilen şiir şu şekildedir:

Yıḳılupdur bu cihān ṣanma ki bizde düzele
Devleti çarḫ-ı denī virdi ḳamu mübteẕele
Şimdi ebvab-ı saʿādetde gezen hep ḫaẕele
İşimüz ḳaldı hemān merḥamet-i Lem-yezel'e

2. Erbāb-ı dīvān oldı bütün ḫezele
İşimiz ḳaldı Ḫallāḳ-ı Lemyezele

3. Meger mehdi Āli Resūl gele
Bu dünyā bir daḫı düzele
Umulur mu bu cihān mehdīden evvel düzele[1158]

139a

-345-

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Bu dehr-i pür taʿabda nāʾil-i cāh olmaġa lā büd
Utanmaz yüz tükenmez söz yorulmaz bir vücūd ister

-346-[1159]

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Būm nevbet mī-zened[1160] der-ḳalʿa-i Efrāsiyāb
Perdedārī mī-koned ber-ṭāḳ-ı Kisrā ʿankebūt

-347-[1161]

Niʿme'l emīru alā bābi'l faḳīri
Biʾse'l faḳīru alā bābi'l emīri

[1158] Bu mısra sol derkenara yazılmıştır.
[1159] *Açıklama:* Baykuş Efrâsiyāb'ın kalesinde feryât ediyor. Örümcek de Kisrâ'nın sarayında perdedârlık yapıyor.
[1160] Cönkte "ḫīzende" şeklinde yazılmış olan bu kelime anlam gereği "mī-zened" şeklinde düzeltilmiştir.
[1161] *Açıklama:* Fakirlerin kapısında duran (onların halini hatrını soran) emir ne de güzeldir. O ne kötü fakirdir ki hep emirlerin kapısında durandır (onlardan medet ummaya çalışandır).

-348-

Tekebbürlük Ḫudā'ya yaraşır sen bir ādemsiñ
Vücūduñ ḳıl tefekkür bir ḳatre menīdensiñ

-349-[1162]

El kibri ʿale'l kibri keffāre lienne'l mütekebbira
ʿAdüvvullāh ve külli şeyʾin şānehu kezā felkibru ʿalā el kibri keffāretün

-350-

Fāʿilātün / Fāʿilātün /Fāʿilātün /Fāʿilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Māla mülke olma maġrūr dime yoḳdur ben gibi
Bir muḫālif yel esicek ṣavırır harmān gibi

-351-

Devleti eṣnāf-ı berbere virmiş ol Ḫudā-yı Lemyezel
Başını teslīm idüp dükkāna gelür her güzel

-352-

Ne ʿārifdir şu cihānıñ berberi
Pāresin alur hem oḫşar dilberi

138b

-353-

Gitdi mūyıñ ḳaldı başıñ
Āfiyet olsun ṭırāşıñ

[1162] Bu beyit sağ derkenara yazılmıştır.
Açıklama: Kibirli kimseye karşı kibir kefarettir. Çünkü mütekebbir Allah'ın düşmanıdır.

-354-

Dīvāne ḫaṭṭın bil ammā yazma
Māʾil olup dünyāya azma
Gerçi taʿlīḳ lāzımdır ammā
Ḫaṭṭıñ cümlesi sülüsden azma

-355-

Taḳdīr-i Īlāhī ḳuvvet-i pāzu ile dönmez
Bir şemʿāyı ki Ḥaḳḳ yaḳa bir vech ile söyünmez

-356-

Günāhım vezn idüp ṭartma Yezdān
Ne çekse gerek maḥşerde mīzān

-357-

Gez geze şu cihānda bulamadım başıma bir tāc
Ne 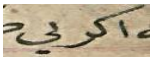 ṭoḳ gördüm ne ṭoḳı aç

-358-

Ṭoġrıyı oḳ gibi yabāna atarlar
Egriyi yay gibi elde ṭutarlar

-359-

Ṭoġrıda yoḳṣul görmedim egride bāy
Oḳ menzīl alur ḳalur elde egri yay

138a

-360-

Meyl virme berber ile terlige
Ḳırk sene raḥmet yaġsa teṣīr itmez mermere

-361-

Maṣlaḥatı ʿālemiñ dört şeye olmuş binā
Ben yiyem sen yime ben eyüyem sen fenā

-362-

Tehī dest varsam ḳapuya efendi uyur derler
Hediye ile varsam içerüye efendi buyur derler

-363-[1163]

Pā biyā pā biyā ḥacu ze-Kirmān āmede
Kirmān guh āyed birūn īn kū ze-Kirmān āmede

-364-[1164]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Īn çe pinhānest zīr-i dāmen ey sīm beden
Naḳş-ı sümm-i āhū-yı Çīnest ber-berg-i semen
Īn reved tīr-i ḳaẓā ender dehān-ı teng-ī ū
Ḳaṭre ḳaṭre mī-çeked lāʿl-i Bedeḫşān ez-dehen

[1163] *Açıklama:* Adım adım [?] Hacu Kirman'dan geldi. Kirman'dan bok böcekleri gelir. Bu Kirman'dan ne zaman çıktı?
[1164] *Açıklama:* Ey gümüş bedenli sevgili, eteğinin altında gizli olan nedir? (Yoksa) Çin ceylanının semen yaprağı üzerinde kalan tırnak izi midir? Kaza oku onun dar ağzının içinden geçer. Lāli Bedehşān onun ağzından damla damla akar.

-365-[1165]

S....i aldım elime deyor hey atdım gitmez
Meger delügi büyük imiş ḳarīb s.....ñ gücü yetmez

-366-[1166]

Tamaʿ itdim etine nüsḫa yazdım itine
Siyir derse s.....e siyir demezse s....i ṣaḥibiñ g.....e

-367-[1167]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḳadr-i ẕer ẕerger şināst u kadr-i gevher gevherī
Ḳadr-i gül bülbül şināst u ḳadr-i Ḳamber-rā ʿAlī

137b

-368-[1168]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ez-ṭabīb-i ḥāẕıḳī porsīdem āvāz[hā-yı] hoş
Goft çār-est āvāzihā der-cihān āmed pesend

2. Ḳulḳul-i cāmī vü ṣürāḥī cızbız-ı sīḫ-i kebāb
Şab şab-ı būs-ı kenārī ḥış ḥış-ı şalvar-ı bend

[1165] Sağ derkenara yazılmış olan cinsel içerikli bu beyitin üstüne kırmızı mürekkeple "kelb" yazıldığı görülmektedir.
[1166] Bu beyit sol alt derkenara yazılmıştır.
[1167] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır.
Açıklama: Altının kıymetini kuyumcu bilir, cevherin kıymetini sarraf bilir. Gülün kıymetini bülbül bilir, Kamber'in kıymetini Ali bilir.
[1168] *Açıklama:* Uzman bir hekimden hoş seslerin ne olduğunu sordum. Dünya'da beğenilen dört ses vardır, dedi. Kadeh ve sürahinin kulkul sesi, Kebabın şişinin cızbız sesi, kucağındaki güzeli öpmenin şap şap sesi, şalvarın hış hış sesi.

-369-[1169]

Şiʿr goften gerçi dür soften boved
Līk fehmīden bīh ez-goften boved

-370-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Kimseye bāḳī degildir baḫt-ı devlet sīm u zer
Bir ḫarāb olmuş göñül taʿmīrin itmekdir hüner

-371-

Nāvek endāz-ı sitem olma göñül kesr itme
İtme mirāt şikeste seni çoḳ ṣūrete ḳor

-372-

Āsiyābıñ döne ṭursun döndir ardıñ vir bana
Elim ile kendim ḳoyam oluġıñ boş ḳalmasun
Āsiyābıñ cebhesinden baḳdım ardıñ pek beyāż

137a

-373-

Recānıñ ucunda altūn ister ola nāfiz
Hedefden tīriñ ister dādı demrensizlikdendir

-374-

Bād-ı ʿaraḳ tükendi
Sākī getür müşelleş

[1169] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır.
Açıklama: Şiir söylemek gerçi inci dizmek gibidir ama (şiiri) anlamak söylemekten daha iyidir.

-375-

Eşşeyʾu lā yüs̲ennā
İllā ve ḳad yüs̲elles̲[1170]

-376-[1171]

Şeyʾāni ʿacībān humā ebradumin yaḫ[?]
Şeyḫun yetaṣabbā ve ṣabiyyun yeteşeyyaḫ

-377-[1172]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

[Pertev-i nīkān negīred her ki bünyādeş be-dest]
Terbiyet nā-ehl-rā çün girdegān ber-günbedest

-378-

Tañrınıñ Rezzāḳ ismini
İşitmediñ mi ey eşek

[1170] *Açıklama:* Bir şey iki olmaz ancak üç olur. [Şey kelimesini bütün itibarıyla düşündüğümüzde bir demektir. Ancak parçalarını düşündüğümüz zaman "şın", "ye" ve "hemze" olmak üzere üç harften oluşmaktadır.]
[1171] *Açıklama:* İki şey vardır ki şaşırtıcıdır. Yaşlı bir insan vardır, genç olur, dinç olur. Bazen de genç bir insan vardır hemen yaşlanır.
[1172] Ozan Yılmaz, *16. Yüzyıl Şârihlerinden Sûdî-i Bosnevî ve Şerh-i Gülistân'ı (İnceleme-Tenkitli Metin),* Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2008, s. 427-428.
Cönkte bir mısrası yazılan bu beyit Sûdî'nin Gülistân Şerhi'nde şu şekildedir:

> Pertev-i nīkān negīred her ki bünyādeş be dest
> Terbiyeti nā ehl rā çün girdegān ber-günbedest

Açıklama: Eyiler pertevini ṭutmaz yaʿnī ḳabūl eylemez her kimse ki sirişt ü ḥilḳati yaramazdur. Ḥāṣılı eyiler[den] nūr u fer alup müteʾessir olmaz. Mıṣrāʿ-ı sānī mıṣrāʿ-ı evvelüñ tenvīr ü tavżīḥi içün gelmişdür. Ya'nī nā-ehl ü nā-cinse terbiye eylemek ḳubbe üzerine ḳoz ḳomaḳ gibidür. Yaʿnī ḳubbe üzre ḳoz ḳarār eylemedügi gibi bed-aṣla terbiye teʾsīr eylemez.
[Yaratılışı, huyu kötü olan kimse iyilerin yol gösterici nasihatını kabul etmez. Netice itibarıyla iyilerden nur alıp o nurdan etkilenmez. İkinci mısra birinci mısranın anlamının açıklanması için söylenmiştir. Yani ehil olmayan kişiyi terbiye etmek kubbe üzerine ceviz koymak gibidir. Nasıl ki kubbe üzerinde ceviz durmazsa aslı bozuk olana da terbiye tesir etmez. Yani aslı bozuk olanı terbiye etmek mümkün değildir.]

-379-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bir ʿacāyib nesne gördüm anıñ adı sīm [u] zer
Ḳanḳı maḥbūb görse anı uçḳurın kendi çözer

-380-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

[Ey birāder] Kesb-i kār it malı cemʿ it ṣaḳla pek
Ḳalursa düşmāna ḳalsun dosta muḥtāc olma tek

-381-

Yeni ṭādandıḳ biz bu kāre
Kebāb içün cenāze ṭaşıruz o sengdāre

-382-

(4+3) 7'li Hece Ölçüsü

Ḳazan ḳazan yıġ gidi
Ḳazanmayaydıñ yig idi
Sen ḳazandıñ el yedi
Sen ṭopuzı yi gidi

136b

-383-

Bir ḫaṭ çekdim bu dīvāra ola ḫaṭṭım yādigār
Bir gün olur ne ben ḳalam ne bu dīvār

-384-[1173]

Şecāratü'l-ġacġaci ve'l-ġacīġacāni
Ve mā yüġacġacuhā illā küllü muġacġacin

-385-[1174]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Luṭf-ı Ḥaḳḳ ḳılmış muḥaṣṣal ʿilm-i ḥatt-ı muʿteber[1175]
Muttaṣal ḥaṭ ile beyti munṭaẓam ḳılmaḳ hüner

-386-

Ḳayadan uçdı baş ṭoḳlı
Arḳa sıra gitdi beş ṭoḳlı

-387-

Gök gürledi yıldırım şaḳladı
Ṭoḳsan ṭoḳuzıñın ʿaḳlı çatladı

-388-

Aḫşām oldı işde birisi
İşde ṭurur dördinüñ derisi

[1173] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır.
[1174] M. Fatih Köksal, "Klasik Türk Edebiyatının Sıra Dışı Örneklerini Toplayan İlginç Bir Şiir Mecmuası: Mecmû'a-i Nevâdir" *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. III, (2019) s.101.
[1175] Bu mısra adı geçen mecmuada ikinci mısra olarak yer almaktadır.
Muḥaṣṣal M. : - C.

136a

-389-[1176]

İn kāne yeṣleḥu mine'l ḥaṣebu māṣā[1177]
Yeṣluḥu min evlādi'l ʿArabi pāṣā[1178]

-390-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Kendimi kendim yitirdim kendim arar kendimi
Kendime kendim gerekse kendim bula kendimi

-391-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Nevā-yı bülbülü güş itmeden ikrāh iderken dil
Ġurāb-i bezm-i iṣ̱kalde ṣadā-yı mekrūhı diñler

-392-[1179]

BEYT-İ ḤANĪF

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cāh-ı vaṣlıñ sevdigim bu ʿāṣıḳ-ı nāṣāda vir
Virme nā-ehle ṣaḳın erbāb-ı istiʿdād[a] vir

[1176] 136a: Bu sayfanın başında Arapça parmakların isimleri sıralanmıştır. Bu parmaklar serçe parmaktan itibaren; ḫinṣiru, binṣiru, vusṭa, sebbābe, ibhāmu şeklindedir.
[1177] *Açıklama:* Eğer ahşaptan maşa oluyorsa Arap'ın evladından da paşa olabilir.
[1178] Bu beyitin sağ ve sol kenarlarında şu mısralar yer almaktadır:
Hel yeşliḥu ʿilācu'l-ʿaṭṭar mā efsedehu ed-dehr [Aktarın ilacı zamanın tüketip bitirdiğine çare (ilaç) olur mu?]
Küllü şeyʾin cāveze ḥaddehu yenḳalibu ʿaksehu [Haddini aşan her şey aksine (tersine) döner.]
[Metin numarası verilmesi gereken bu mısralar, çalışma bittikten sonra fark edildiği için dipnotta verilmesi uygun görülmüştür.]
[1179] Bilge Kaya Yiğit, *XVIII. Yüzyıl Divan Şairi Bolulu Mehmed Hanif ve Divanı*, Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Bolu 2015, s. 51-52. Bu beyitler adı geçen eserde yedi beyitten oluşan 22. gazel içerisinde yer almaktadır.

2. Ḳıbḳızıl dīvāne mi bilmem raḳīb-i surḫ-ser
Yāre dir misk-i muḥannā dest ile bir bāde vir

3. Sīm [u] zer cemīʿne saʿy eyle *Ḥanīfā* merd iseñ
Yaʿni ol kim tevbe layıḳ [.....][1180] vir

135b

-393-

Enfini terġıme saʿy it ḥāsidi bed-ṭīnetin
Düşmeniñ çeksin ġamı sen çekme ġam enfiyye çek

-394-[1181]

El-enfiyetü fī burunihā çekeñ
Ketm cigeruhā illā nevāzil sükeruhā

-395-

Eger keyfim dörd üstüne olsun dir iseñ
Bādenūş ol tāze sev nargile iç enfiyye çek

-396-[1182]

Kīr-i kesī be-her gün Ḥaḳḳ müdevver mī-koned
Ger bovedeş behr-i küs şekl-i teber mī-koned

Küs eger tīz mī-keşed ʿaybeş mekon
Ez-firāḳ-ı kīr āhī mī-koned

[1180] Bu kısım sayfa arasında kaldığı için okunamamaktadır.
[1181] *Açıklama:* Nezle olanlar dışında otları burnuyla çekenler ciğerlerinde tutarlar.
[1182] *Açıklama:* Birisinin .....sini her gün Allah yuvarlak yapar. Eğer olursa ..... için balta şeklini alır. ..... eğer çabuk açılırsa ayıplama. Çünkü ..... ayrılıktan āh çeker.

-397-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Benim kīrim gibi ehl-i tevāżuʿ var mı ʿālemde
Ḳaçan bir tāze rū görse hemān ṭurmaz ḳıyām eyler

-398-[1183]

1. Nār be-ḫor reng-i gülistān şeved
Ḳahve be-ḫor ʿaḳl-ı to bisyār şeved

2. Der elem defʿ koned 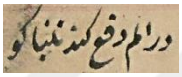
Pāre me-ḫor ʿaḳl-ı to ki rāhī şeved

-399-[1184]

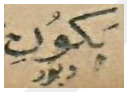 teng-i an dilber küs-i duḫter nemī-mānend
Ve ger mānend şebī mānend diger nemī-mānend

-400-[1185]

Her cefāyī mī-keşem
Ez-cevr-ī kīrem mī-keşem

-401-[1186]

Zenān-rā ne-tāc u ne-taḫt u ne-baḫt
Ġulāmī-i siyāh bāşed ü kīr-i saht

[1183] *Açıklama:* Nar ye ki gül bahçesi renginde olur. Kahve iç ki senin aklını çok arttırır.
[1184] Bu beyit sağ derkenara yazılmıştır.
Açıklama: O dilberin dar .....sı kızın .....sına benzemez. Eğer benzerse bir gece benzer diğer gece benzemez.
[1185] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır.
Açıklama: Her ne dert çekiyorsam .....den çekiyorum.
[1186] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır.
Açıklama: Kadına ne tac ne taht ve ne baht lazımdır. Ona (kadına) siyah bir köle olsun bir de sert ..... olsun.

135a **-402-**[1187]

İẕā seḳaṭa es-sinu ʿan ismi’l-maḥbūb suḳūṭan

Seḳaṭa eṣ-ṣādu ʿan en-nāsü cemiʿan

-403-[1188]

İẕā deḫale ez-zāu fi elifā fi’r-rā elzeme el-ḳāfu

Ev el-kāfu felā yelzemu el-kāfu elzeme el-ḳāfu

-404-[1189]

İẕā kane’l-cīmu fi’l-cīmi cīmen

Ve işteraytü el-cīme fi’l cīmi cīmen

Ve teraktü el-cīme fi’l-cīmi cīmen

-405-[1190]

İẕā deḫale es-sīnu fi’ş-şin ẓahera ḳabru Muḥyiddin ʿArabī

-406-

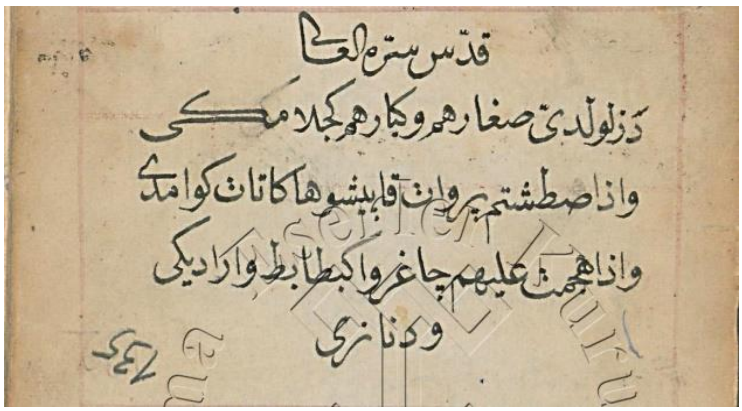

[1187] *Açıklama:* Eğer sin sevgilinin isminden düşerse (o zaman) ṣad bütün insanlardan düşer.
[1188] *Açıklama:* Zey harfi iki elif ve rā harfine dahil olsa ḳāf harfi lazım gelir ya da kāf harfi kāf harfi lazım gelmez, ḳāf harfi lazım gelir.
[1189] *Açıklama:* Eğer cim harfi cimde cim ise (o halde) cimde cimi cim olarak satın aldım ve cimi cimde cim olarak bıraktım.
[1190] *Açıklama:* Sin harfi şın harfine dahil olunca Muhyiddin ʿArabī’nin kabri ortaya çıkar.

134b

-407-[1191]

El-ʿālemu kuretün ve'l-arżu noḳṭatün ve'l-eflāku ḳıssiyyun
Ve'l-ḫavadiṣu sihāmun ve'l-insānu hedefun huvallāhu
Er-rāmī feeyne'l- meferru

-408-[1192]

Lā yuʿmelu bi'l-ḫaṭṭı ve'l-ḫātimi illā bişehādeteyn

134a

-409-[1193]

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

[Ne kahrı dest-i āʿdā]dan ne luṭf[u] āşinādan bil
[Ḳanāat] ehli dervīş ol ḳamū kārı Ḫudā'dan bil

-410-

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Kişiniñ ʿaybın örter kesret-i emvāl ile esvāb
Sözi gerçek daḫı dānā olur nādān iken kezzāb

[1191] *Açıklama:* Âlem bir top, yeryüzü bir nokta, felekler yay, olaylar ok, insan ise bir hedeftir. Atan ise Allah'tır. O halde kaçacak yer neresi olabilir?
[1192] 134b: Bu sayfanın devamının yırtılmış olduğu görülmektedir.
Açıklama: Yazı ve mühür iki şahit olmadan geçerli sayılmaz.
[1193] 134a: Bu sayfanın başının yırtılmış olduğu görülmektedir.

-411-[1194]

ḌARB-I MİṮĀL

İẕā ṣaluḥe'l fāretu ve'l sinnūru ḍuribe dükkānü'l baḳḳāl

133b

-412-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Cezāsın bulsa da ġaddār onulmaz açdığı yāre
Olur mı tīġı ḳırmaḳ iltiyām-ı zaḥmına çāre

-413-

BEYİT

Mefʿūlü / Mefāʿīlün / Mefʿūlü / Mefāʿīlün

- - . / . - - - / - - . / . - - -

Tīz olma teʾemmul ḳıl her ḥāle taʾḥammül ḳıl
Tedbīri bozar taḳdīr Allāh'a tevekkül ḳıl

-414-[1195]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

İstiḳāmetde kalem yanmada şemʿ olsa kişi
Yine miḳrāṣ-ı ḳażādan serini ḳurtaramaz

-415-[1196]

BEYİT

Elʿabdü yüdebbiru
Vallahu yuḳaddürü

[1194] *Açıklama:* Fare ile kedi anlaşırsa bakkal dükkânı iflas eder.
[1195] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır.
[1196] *Açıklama:* Kul tedbir alır (yahut işlerin ardını arkasını düşünür), Allah takdir eder (olacak olanı belirler).

-416-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

ʿĀḳil iseñ reʾy-i tedbīriñde noḳṣān eyleme
Çünki noḳṣān eylediñ taḳdīre bühtān eyleme
El ṣoḥbetü muʾesser

133a

-417-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ṭaʿnına ṣabr it sefīhiñ gerçi ġāyet acıdur
Çün bilürsüñ (bu meṣeldür) acı sirke kendi ḳabın acıdur

-418-

Maḳāl-i ṭaʿn-ı cāhilden ne ġam durur ʿarīfāna
Atarlar ṭaşı elbet dıraḫt olan meyve dāra

-419-[1197]

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. [Dimem hergiz elden ṣafā-yı cān u tesbīhden el çek]
Ne zikr-i Ḥaḳḳ'dan ol fāriġ ne cām-ı pür ṣafādan geç[1198]

[1197] Saniye Rukiye Erten, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesindeki Bağdatlı Rûhî Dîvânı Nüshası (Metin-İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entitüsü, Yozgat, 2018, s.191-192. Bu beyit Bağdatlı Rûhî divanında bulunan 68. gazelde yer almaktadır.
[1198] Cönkte bir mısrasına yer verilen bu beyit şairin divanında dördüncü beyit olarak yer almaktadır.
cām-ı pür ṣafā C. : cām -ı dil-güşā T.

2. Eger zāhid saña derse şarāb-ı dilgüşādan geç
Şarāb-ı dilgüşādan ben geçem di sen riyādan geç[1199]

-420-

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ġurūr itme libās-ı faḫr ile ʿömrüm cihāndır bu
Ḳabā-yı cismini kor bunda herkes cāmekāndır bu

-421-[1200]

BEYİT

Levlā el ḥümeḳāʾü lā ḫarabe'd-dünyā ṣadaḳa'l kelām

-422-[1201]

BEYİT

Levlā eş-şuʿarāʾü li'l ʿulemāʾi
Yeẕrī le küntü eşʿaru min Lebīdi

132b

-423-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ger günāhım kūh-ı Ḳāf olsa ne ġamdur yā Celīl
Raḥmetiñ baḥrine nisbet *innehü şeyʾün ḳalīl*

[1199] Bu beyit şairin divanında birinci beyit olarak yer almaktadır.
Şarāb-ı dilgüşādan ben geçem di sen riyādan geç C. : Şarāb-ı dil-güşādan geçme ey dil bu riyādan geç T.
[1200] *Açıklama:* Eğer ahmaklar olmasaydı dünya harap olurdu.
[1201] *Açıklama:* Eğer şairlik âlimlere yaraşan bir sıfat olsaydı ben bugün Lebîd'den daha iyi bir şair olurdum.(İmam Şâfiî)

-424-[1202]

KİBĀR-I KELĀM

Lā tevāżuʿa fī küllī ḥīn
Velā faḫra ʿala ṭīn baṭīn

-425-

Bir evtād-ı ṭarīḳāt vāriṣ-i peyġamberi
Ḳuṭb-ı ʿāla Ḥażreti sulṭān Şaʿbān-ı velī

-426-[1203]

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Ṭarīḳ-i ḥalvetin[iñ] pertevī nūr-ı Celī'dendir
Kemālāt-ı velāyet anlara sırr-ı ʿAlī'dendir

2. Görüp (bu) ḥālāt ile devrānımız taʿn itme Ey Zāhid
Bize feyż-i Īlāhī[1204](Ḥażreti) Şeyḫ-i Şaʿbān-ı Velī'dendir

-427-[1205]

Mefāʿilün / Mefāʿilün / Faʿūlün

. - - - / . - - - / . - -

1. Dıraḫta ger ziyān itse ḳarınca
Vebāli var mıdır anı ḳırınca

2. Varup dergāhı Ḥaḳḳ'a yüz sürünce
Alur ḥaḳḳın *Süleymān*'dan ḳarınca

[1202] *Açıklama:* Her zaman tevāzu gösterme. Her önüne gelene de kibirlenme.
[1203] Sinan Köseoğlu, *Zekâyi Dîvânı,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997, s.185.
[1204] feyż-i Īlāhī C. : ḳabż-ı ilāhi T.
[1205] Muhittin Eliaçık, "Ebussuûd Efendi'nin Farsça Bir Manzum Fetvası", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi,* V, (4), (2016), s.1766. Adı geçen makalede bu şiirin Ebussuûd Efendi ile Kanuni Sultan Süleyman arasında geçen karınca fetvası sırasında söylendiği belirtilmiştir.
Bu metin ile cönkün 140a-139b sayfalarındaki 337. metin arasında benzerlik bulunmaktadır.

-428-[1206]

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Yumazsa [āb-ı lutfuñ] ehl-i cürmüñ cürmüni yā Rab
Ya ol bī-ḥad u bī-pāyān olan deryāyı neylersiñ

132a

-429-[1207]

BEYİT

Sülüşun ecveduha el ʿatīḳu
El ḥamru ve'l ḥammāmu ve'ṣ ṣadīḳu

-430-[1208]

LUĠAZ

BEYİT

Eḫaẕtu Mūsā mesaḥtu ʿİsā ḳaṭʿatu Yaʿḳūb fī Caʿfere bi taʿnin

-431-

LUĠAZ[1209]

Rāeytü'l merʾete meʿa ʿaşri ricālin. Feḳultü mā haʾülāi'r-ricāli. Ḳālet vāhidun zevcī ve ḫamsetun iḫveti ve erbaʿatun ʿabdī ve küllihum min baṭnin vāhidun.

[1206] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır. Vladimir Dirimba, "XVII. Yüzyılda Yayımlanmış Bir Türk Atasözleri ve Vecizeleri Derlemesi" Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, XXXIII, (1985), s.19.
[1207] *Açıklama:* Üç şey vardır ki bunların en iyisi en eski olanıdır. Birincisi içki, ikincisi hamam, üçüncüsü de sadakatli dosttur.
[1208] *Açıklama:* Mûsâ'yı (ustura) aldım, İsâ'yı (gerdenine) sürdüm, Yakup'u (kuş) Cafer'de (iki dağın arasındaki dere) taʿn ile kestim.
[1209] *Açıklama:* Bir kadını on adamla beraber gördüm. Bu on adam kimdir diye sordum. O kadın dedi ki: Bunlardan biri benim eşimdir, beşi benim kardeşimdir, dördü de köledir. Bunların hepsi de bir batındandır (anadandır).

EL CEVĀB[1210]

Haẕe'l kelām ḳad işterati'l merʾetu cāriyeten meʿa ḫamsi veledihā vāʿteḳat vāhiden minhum. Fetezevvecet tilke'l merʾetu nefsuhā ilā ẕalike'l vāhidu'l muʿtaḳı. Sümme ʿateḳa'l merʾetu'l meẕkūretu el cāriyete el mesfūratü ve enkeḥatühā li vālidehā ve tevelledet tilke'l cāriyetu el muʿateḳadetu min ebīhā ḫamsete ricālin fekāne ẕalike'l ḫamsu iḫvetuhā ve'l erbaʿatu'l meẕkūretu ʿabīduhā ve'l vāhidu zevcuhā fāfhem felā taġfe'l ḥattā feteḥallāhu ʿaleyk.

131b

-432-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

Bu faḳīr ile idenler ṣoḥbeti
Bu maḳāmda etmesünler ġıybeti

-433-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Her seḥer besmele ile açılur dükkānımız
Ḥażret-i Selmān-ı pāḳdir pīrimiz üstādımız

-434-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḥaḳḳ ḳapusında ḳabūl olur cümle murād
ʿĀḳil iseñ eyle muḥkem iʿtiḳād

[1210] *Açıklama:* Bu kelâmın cevabı şudur: Bu kadın ilk önce bir câriye satın almış. Satın aldığı câriyenin beş tane çocuğu varmış. Sonra kadın bu beş çocuktan birini âzâd eylemiş. Kadın daha sonra âzâd eylediği kişiyle evlenmiş. Daha sonra satın aldığı o câriyeyi de serbest bırakmış. Câriyeyi babasıyla evlendirmiş. Babasıyla evlenen bu câriye de kadının babasından beş tane çocuk doğurmuş. İşte bu beş tane çocuk kadının kardeşleridir. Geriye kalan dördü de kadının köleleridir. Bir tanesi de kadının eşidir. Ey talip sen ki sakın gaflete düşme tâ ki Allahu Teâlâ sana anlayış ve kavrayış kapısını açana kadar.

-435-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ḥamd [u] minnet ol Ḫudā'ya virdi bize devleti
   Ḥażret-i Selmān-ı pakdir pīrimiziñ şöhreti

2. Hem Resūlüñ berberidir ol kemāl-i ẕāt-ı pāk
   Ġāfil olma gel tıraş ol eyle icrā sünneti

-436-

BEYİT

Analar ẓārif olmuş yuḳayı anca yapar
Çocuklar ʿārif olmuş ikisin birden ḳapar

131a

-437-[1211]

İẕā ḍāḳat bike'd-dünyā fefekkir fī *elem neşraḥ*
Fe ʿusrun beyne yüsreyni iẕā fekkertehu feferiḥa

-438-[1212]

Men ḥafera biʾru eḫīhi feḳad veḳaʿa ʿaleyhi ve ṣadeḳa ʿaleyhisselam

-439-[1213]

BEYİT

Libās-ı köhne ādemī-rā kem nemī-şāzed
Eger gevher şināsī tīġ-rā ʿüryān temāşā kon

[1211] *Açıklama:* Dünya her ne zaman sana dar gelirse (sıkıntı vermeye başlarsa), *elem neşrah*ı düşün. Çünkü her bir zorlukla beraber iki tane kolaylık vardır. Bunu düşündüğün zaman sevinirsin (ferahlarsın).
[1212] *Açıklama:* Kim kardeşi için kuyu kazarsa şüphesiz kendisi için kazmış olur (kendisi içine düşer).
[1213] *Açıklama:* Eski elbise insanın kıymetini azaltmaz. Eğer sen madenin kıymetini biliyorsan kılıcı çıplak (kınsız) seyret.

-440-[1214]

BEYİT

Bī-hüner ehl-i hüner-rā neşeved der-yāften
Suḫan-ı ehl-i hüner-rā hüner est der-yāften

-441-[1215]

Men zāre memātı
Kemenzāre ḥayātı

-442-[1216]

HŪ

Beni ḳıl maġfiret ey Rabbi Yezdān
Biḥaḳḳı ʿarş-ı aẓam nūr-ı Ḳurān
130b Gelüp ḳabrime ziyāret iden iḫvān
İdeler rūḥuma bir Fātiḥa iḥsān

Lidūli'l mevti vebnū li'l ḥarābi ṣadaḳa 'aleyhisselām[1217]

-443-[1218]

BEYİT

Günāh-ı kibār est
Bār-ı ḫūb est

[1214] *Açıklama:* Hünersiz olan hüner ehlini anlamaz. Hüner ehlinin sözünü anlamak da hünerdir.
[1215] Bu beyit sol derkenera yazılmıştır.
Açıklama: Ölümümü gören (tanık olan) hayatımı da görmüştür.
[1216] Hatice Kübra Budak, *Bursa Mustafa Kemal Paşa'daki Osmanlı Mezar Taşları*, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2019, s.141.
[1217] *Açıklama:* Ölsün diye doğurun, yıkılsın diye bina yapın. Aleyhisselam Efendimiz doğru söyledi.
[1218] *Açıklama:* Ulemânın günahı, güzel yüktür.

-444-[1219]

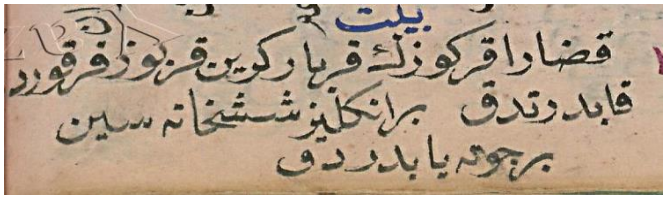

BEYİT

Ḳażara [.....] gözüñ [.....] ḳapdırdık
Bir İngiliz şeşḫānesin bir [.....] yapdırdık

-445-[1220]

SELĀM-I ḲABR

Esselāmu ʿaleyküm yā ehle'l-ḳubūri ve ʿaleyküme's selāmu yā ehle'l dünyā ġaferallāhu ʿannā ve ʿanküm vel müsteḳdimīne minküm. Vel müsteʾaḫirīn minnā entüm lenā selefün ve neḫnü leküm tebeʿun ve innā inşāallāhu biküm lāḥiḳūn nesʾelüllāhe lenā velekümü'l ʿāfiyeh. Ānesallāhu veḫşeteküm ve raḥimallāhü ġurbeteküm. Ve tecāvaz ʿan seyyīʾātiküm ve ḳabilallāhu ḥasenātiküm.

130a

-446-[1221]

Allāhümme rabbe'l ecsādil bāliyeh vel iẓāmin nāḫire [tilleti] ḫarecet mine'd dünya ve hiye bike müʾminetün edḫil aleyhim revḥān min [indike] ve selāmen minni bi raḥmetike yā erḥameraḥimin

Ḥarrahu babazāde Muḥammed Şükrī, Ṭoḳat Ḫayreddin Ḥażretleri'niñ ḳabri şerīflerinde yazdı.[1222]

[1219] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır.
[1220] *Açıklama:* Selam olsun size ey kabirlerin ehli ve dünya ehli. Allahu Teâlâ, sizden geçmiş olanların bizden de gelecek olanların günahlarını bağışlasın. Sizler bizim selefimizsiniz, bizler de size tâbi olanlarız. Muhakkak ki biz bir gün size dahil olacağız (kabre gireceğiz). Allah'tan sizler ve bizler için afiyet dilerim. Allahu Teâlâ, sizin sıkıntılarınızı rahata çevirsin. Allah sizin bu yalnızlığınıza rahmet eylesin. Daha önce işlemiş olduğunuz günahlarınızı affeylesin ve güzel amellerinizi, iyiliklerinizi de kabul eylesin.
[1221] *Açıklama:* Allahım sen çürümüş bedenlerin kemiklerin rabbisin. (Ruh) dünyadan çıktı, sana iman etmiş olarak ve sen ona kendinden bir ruh verdin. Selam benden (sanadır) ey merhametlilerin en merhametlisi.
[1222] Bu cümlenin sonunda Sene 1282/ Ṣ. 15 tarih kaydı bulunmaktadır.

Ḳāle ʿaleyhisselām iẕā eḥabbe Allahu ʿabden lem yeżurrahu ẕenbün
Men seḳā müʾminen fekeennemā seḳā sebʿīne nebiyyen[1223]
Ḳāle ʿaleyhisselām el-miʿdetü beytü'd-dāi ve'l-ḥimyetü reʾsü
Külli devāin veʿti el-bedene mā ʿavvettuhū ṣadeḳa Rasūlullāh[1224]
Ḳāle ʿaleyhisselām kun meʿa Allahi ve in lem yeḳdir fekun meʿa
Men kāne meʿa Allahi ṣadeḳa Rasūlullāh[1225]

129b Seyʾatī zamānun ʿalā ümmeti yefirūne mine'l ʿulemāʾi ve'l fuḳahāʾi
Feyebtelīhumullāhu Teʿālā selaṣetün beliyyāte ūlāhā yarfeʿi
Elbereketü min kesbihim ve's ṣāniyetün yüselleṭullāhu Teʿālā
ʿAleyhim sulṭānen żālimen ve's selaṣetun yeḫrucūne
Mine'd dünyā biġayri'l īmān ṣadeḳa Resūlallāh[1226]

-448-[1227]

Ve lenā cārun ḫabīṣun yaʿme'l ḫabāis ve lenā ḥūṭun ʿaẓīmun ve lemḥūhā

-449-[1228]

Ve laḥmuhā ḥatta ḥīn ḥaḳḳani ḥaḳḳun yā seyyidī

-450-[1229]

MUʿAMMĀ

İẕā ḫaraci reʾse'l ḥūti mine'l baḥri yecūzu't teyemmüm

[1223] *Açıklama:* Rasûlullâh şöyle dedi: Allah bir kulu severse kulun işlediği günah kula zarar vermez. Kim bir mümine su içirirse sanki yetmiş peygambere su içirmiş gibidir.
[1224] *Açıklama:* Rasûlullâh şöyle dedi: Mide hastalık evidir. Perhiz ise bütün tedavilerin başıdır, bedene alışkın olduğu yiyeceklerden verin. Rasûlullâh doğru söylemiştir.
[1225] *Açıklama:* Rasûlullâh şöyle dedi: Allah ile beraber ol eğer buna gücün yetmezse Allah ile beraber olanla beraber ol. Rasûlullâh doğru söylemiştir.
[1226] *Açıklama:* Ümmetimin üzerinden bir zaman geçer ki âlimlerden ve fakirlerden kaçarlar. Allah onları üç bela ile imtihân eder. Birincisi kazançlarından bereketi kaldırır. İkincisi Allah onların başına zalim bir sultan musallat eder. Üçüncüsü imansız olarak dünyadan çıkarlar. Allah Resûlü doğruyu söylemiştir.
[1227] *Açıklama:* Bizim kötü bir komşumuz var, kötü işler yapıyor ve bizim büyükçe bir .....mız[?] var.
[1228] Bu mısra sol derkenara yazılmıştır. *Açıklama:* Ve onun eti şu zamana kadar benim hakkım olmuştur ey efendim.
[1229] *Açıklama:* Denizden balinanın kafası çıktığı zaman teyemmüm caiz olur.

-451-[1230]

MUʿAMMĀ

İnne Firʿavne ve Hāmāne ve Ḳārūne ve'n nebīyyine külluhum finnār

-452-[1231]

MUʿAMMĀ

Men esleme daḫale'n nār ve men ekfere daḫale'l cennetü

-453-[1232]

BEYİT

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

Ḳul başınaʿālemde gelen ḥükm-i ḳaderdir
Ol ḥükm-i ḳader bizlere mīrāṣ-ı pederdir

129a

-454-

BEYİT

1. Bu dünyāyı gördüm bir ḳarı şeklinde ammā bākire
   Didim nice erlerden ḳurtulduñ ey sāḥire

2. Didi baña meyl idenler nāmerd idi hem cāhile
   Anıñçün bende ḳaldım nice biñ yıl bākire

-455-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Fāni dünyā ḫoşdur ammā ʿāḳıbet mevt olmasa
Lezīz cennet ḫoşdur ammā şiddet-i nār olmasa

[1230] *Açıklama:* Firavun, Hâmân, Karûn ve tüm peygamberler ateştedir.
[1231] *Açıklama:* Kim teslim olursa cehenneme girer. Kim de inkâr ederse cennete girer.
[1232] Hamdi, Birgören, *Âşık Dertli Dîvânı*, T.C. Bolu Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Bolu 2011, s.120. Bu beyit, Dertlî Divanı'nda bulunan ve altı beyitten oluşan "Kalenderi" başlıklı şiirde yer almaktadır.

-456-

BEYİT

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ey birāder dünyā içün ġam ḳasāvet itme sen
Fāni dünyā bāḳī ḳalmaz ẕevḳ-i cennet iste sen

-457-[1233]

BEYİT

1. Ziyāretden murād bir duʿādır
Bugün baña ise yarın sañadır

2. İde mekānın cennet luṭf-ı Eḥad
Āḫī babazāde Ḥācı Ṣākir Aġa bin Muḥammed

-458-[1234]

1. Naẓar eyleñ mezārıñ ṭaşına
ʿĀḳil iseñ ʿaḳlıñı al başına

2. Yürüyüp gezerken neler geldi başına
ʿĀḳıbet türāb olup ṭaş dikerler başına

[1233] Hatice Kübra Budak, *Bursa Mustafa Kemal Paşa'daki Osmanlı Mezar Taşları*, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2019, s.141

[1234] H. Dursun Gümüşoğlu, "Mansur Baba Haziresi'ndeki Son Osmanlıca Bektaşi Mezar Taşları", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi,* (85), (2018), s. 22.
Sağ alt derkenara yazılmış olan bu dörtlüğün bir benzeri adı geçen makalede şu şekildedir:

Dikkāt ile nazar kıl şu mezārımın taşına
Ākıl isen gāfil olma aklını al başına
Salınup gezerken ākıbet bak ne geldi başıma
Nihāyet turāb oldum taş dikildi başıma

-459-[1235]

Bu cāmiʿ şerīfe müʾmin ḳarındaşımızdan her kim gelürse
Vekilim olup cumʿa namāzını rıżāen-lillāh ḳıluvirsün

-460-[1236]

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

Dār-ı dünyā bir musāfirḫānedir
Göç yaraġın ḳılmayan dīvānedir

128b

-461-

BEYİT

Olayım der iseñ Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a yaḳın
Faḳīriñ gönlüne ṭoḳunma ṣaḳın

-462-

Her kim faḳīriñ gönlüne ṭoḳuna
ʿĀḳıbet erişe Ḥażreti Allāh oḳuna

-463-[1237]

Fuḳarā ḳalbine her kim ṭoḳuna
Ṭoḳına sīnesine Ḥażret-i Allāh oḳına

[1235] Bu beyit sol üst derkenara yazılmıştır.
[1236] Mustafa Argunşah, "Grammatica Turcico-Latina'nın Yayımı Üzerine Görüşler", *Dil Araştırmaları Dergisi*, (30), (2022), s. 297-298. Sol alt derkenara yazılmış olan bu beyit adı geçen makalede yer almaktadır.
[1237] Bu beyit sol üst derkenara yazılmıştır.

-464-

BEYİT

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

ʿĀdetimdir tā ezelden bī-bedel

Gelene git dimedim gidene gel

-465-

BEYİT

Eger olayım dir iseñ Ḥaḳḳ'a ʿāṣī

Ya mütevellī ol ya vāṣī

-466-

BEYİT

Cumʿanıñ Edāsınıñ Şarṭı

On ikidür cumʿanıñ şarṭı temām

Cemāʿatdir Mışır Ḫutbe Vaḳit Sulṭān iẕni ʿĀmme

1 2 3 4 5 6

Vücūbınıñ şarṭı

Hem İḳāmetdür Ḥürriyet Zuḳūriyyet, Ṣıḥḥatü'l beden ve Selametü'l ʿayn

1 2 3 4 5

ve'l Riclin vesselām

6

128a

-467-

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Eliñ köşk ü sarayından bizim ġamḫānemiz yegdir

Eliñ sükkār [ü] ṭaʿāmından bizim ṭarḥanamız yegdir

-468-[1238]

ḤADĪS

Ṣadaḳatü'l sır yuṭfiyu ġażabu'r raḥman

-469-[1239]

KİBĀR-I KELĀM

El żarūrāti tabīḥu'l maḥżūrāt

-470-[1240]

KİBĀR- I KELĀM

El mürīdü men lā irāde lehu illā eşşeyḥu vel ustād

-471-

SELBESĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Sırr-ı iḫfādan muḥabbet bilmeyen dervīş mi olur
   Terk idüp dār-ı fenādan geçmeyen dervīş mi olur

2. Erenler bezminde aḥkām eyleyüp itmezse ḳıyām
   Nūş idüp ʿaşḳıñ şarābın içmeyen dervīş mi olur

127b

3. Meyl virmiş māsivāda salṭanat ḳaydın çeker
   Fehm idüp bāṭılı Ḥaḳḳ'ı seçmeyen dervīş mi olur

4. *Selbesī* der ʿāşıḳ u maʿşūḳ nedir bilmez misiñ
   Dürr-i meknūn laʿl-i gevher saçmayan dervīş mi olur

[1238] *Açıklama:* Gizli sadaka rahmanın gazabını söndürür.
[1239] *Açıklama:* Zarûretler, mahzûrlu şeyleri mübâh kılar.
[1240] *Açıklama:* Mürîdin şeyhi ve ustasından başka irâdesi yoktur.

-472-

BEYİT

Bu diyāra gelen kişi bizi ṣorup suʾāl etsün
Eger bizi bulmazsa āḫiret ḥaḳḳın ḥelāl etsün

-473-[1241]

İşbu Duʿāyı Ḳurān-ı Kerīm'de Secde Āyeti Geldikde Oḳıyalar

Secdetü li'r-raḥmāni ve āmentü bi'r-raḥmani fāġfirlī yā raḥmānu meʿa cemīyiʿ ehli'l īmān

-474-[1242]

ḲĀLELLĀHU TEʿĀLĀ

Yā dünyā iḫdimi men ḫademeti ve'l teʿabı men ḫademe

-475-

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ḥaḳīḳat bülbülü olmaḳ dilerseñ rāh-ı Mevlā'da
Sañā dergāh-ı ṣāfe'l dīn gibi ʿālī maḳām olmaz

1**27a**

-476-

HŪ

MEDHİYYE

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. ʿAdālet ḳaṣdına ʿādil muḥaḳḳaḳ aṣl-ı ekremsiñ
ʿİlim ḥavżunda sāfī teşnekāna āb-ı zemzemsiñ

[1241] *Açıklama:* Rahman'a (olan Allah'ıma) secde ettim ve Rahman'a (olan Allah'ıma) iman ettim. Ya Rahman (olan Allah'ım) beni bütün iman edenlerle birlikte affeyle.
[1242] *Açıklama:* Ey dünya bana hizmet edene sende hizmet et. Sana hizmet edeni de yorup yıprat.

2. Yüzüñ sebʿal meṣānidir vücūdıñ ʿalleme'l esmā
Şühūdıñ sūre-yi *Vettīn*'dir Ādem ile aḳdemsiñ

3. Ḥaḳīḳat-i enbiyānıñ vāriṣi ʿilm-i faẓīlet ile
ʿUlūm-i eşref-i āʿẓam olan esrāra maḥremsiñ

4. Biḥamdillāh cemʿi iḥḳāḳı ḥaḳsızdan olur icrā
Müşerref ol ʿazīz ol belde-yi İslām'a elzemsiñ

5. Nüfūsıñ ʿāleme kimyā-yı ekber āʿẓam-ı iksīr
Elfi cemʿi cemāliñde muʿayyen ism-i aʿẓamsıñ

6. Bāyındırdan emektāram kezālik bir ġama şāham
Gedāyem bāb-ı luṭfıñda efendīna muḳaddemsiñ

126b

-477-[1243]

Fātiḥa	İḫlāṣ	Ṣalavāt
10	11	7

Allahümme ṣalli ʿalā rūḥi seyyidinā Muḥammedin fi'l ervāḥ
Ve ʿalā cesedihi fi'l ecsādi ve ʿalā ḳābrihi fe hūve nūr
Ve ʿalā ḳabrihi fi'l ḳubūr ʿAdede maʿlūmātike ve midāde
Kelimātike ẕekere'z zākirūn ve ġafele ʿan ẕikrike
Ve ẕikrihi'l ġāfilūn Bi raḥmetike yā erḥamer raḥīmin

-478-

BEYİT

Gel ey ṭālib gözüñ ʿibret naẓarıyla aç
Muḥabbetsiz kişiden ḳuş olup ḳaç

[1243] *Açıklama:* Allah'ım ruhlar içinde peygamberimizin ruhuna, cesetler içinde cesedi (şerîfine), kabirler içinde nur olan kabrine ferahlık eyle. Malûmatının sayısınca, kelimelerin mürekkebince, zikredenler seni zikrettiği sürece, gaflet edenler senin zikrinden gâfil bulunduğu müddetçe salat et.

-479-

BEYİT

Ne güne ḳaldıḳ hey Ġāzi Hünkār
Eşek mühürdār oldı ḳaṭır zülüftār

-480-

BEYİT

Puşda nāmus olmaz ḳahbede ʿār
Ḳavaḳda ayva bitmez söyütde nar

126a **-481-**

MEDHİYYE

1 ʿİlmiyle ʿāmil olan ʿirfān ararsañ şu Bolu
Lā ulā el ʿallāḳ sulṭān ararsañ şu Bolu
Cümlesi ḥıfẓ eylemiş ḳalb-i veli ümmü'l kitāb
ʿİlm-i Ledün ḥāfıẓ-ı Ḳurān ararsañ şu Bolu

2 Ger faḳīri zengini irüp kemāl-i devlete
Fāş-ı güzerānda bölük bölük giderler ṣoḥbete
Ẕikr idem diyerek düşmüşler gice gündüz ġayrete
El ḥayāʾi mine'l īmān ararsañ şu Bolu

3 Yaz gelince Cennetü'l Meʾvā vü ne ṭaġlar güzeli
Sübūt yanında revān eyler ulu cāylar güzeli
125b Zīneti çoḳ baġçesi baġlar güzeli
Gül-i gülistān baġ ile bostān ararsañ şu Bolu

4 Destūrı ḥubb-ı ḳısmetim mine'l īmān olup derler veli
Destūr-ı emri kitābdan buyurmuş Ḥıfẓ-ı Ḫafī
Ḳalʿa ṭaġında ḳamusı derler deli
Ṣaḥib-i adāb [u] erkān ararsañ şu Bolu

-482-[1244]

BEYİT

NİYĀZĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cān (u) bedenden[1245] göçmeden cānānı bulmazsa ne güç
   Yārini terk etmeden yārānı bulmazsa ne güç

2. Ṣūreti insān içi ḥayvān olursa kişiniñ
   Ṭaşlar ile döyünüp insānı bulmazsa ne güç

125a

3. Ādemiñ gönlü evinde baḥr-ı ʿummān gizlidir
   Dāʾimā ṣusuz gezüp ʿummān[ı] bulmaz[sa] ne güç

4. Şol fakīr olup gezenlerde ḫazīne ṭobṭolu
   Sayʿ idüp ol kenz-i bīpayānı bulmazsa ne güç

5. Faḳr-i faḫrī devletine irişen sulṭān olur
   Faḫr-i tāmme erişüp sulṭān[ı] bulmazsa ne güç

6. Herkesiñ derdine dermānı yine derdindedir
   Derdiniñ içindeki dermānı bulmazsa ne güç

7. Bunda gelmekden murād çūn kim Ḥaḳḳ'ıñ ʿirfānıdır
   Ey *Niyāzī* kişi ol ʿirfānı bulmazsa ne güç

-483-[1246]

Eẓ-ẓālimu ʿadüvvullahi teʿālā fi'l arżihi feyenteḳımu bihī sümme yunteḳamu ʿanhu

[1244] Adnan Mahmud Selman; Ali Sümbül, *Mısrî Niyâzî Divânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011, s.69.
[1245] bedenden C. : bu ilden D.
[1246] *Açıklama:* Zâlim, yeryüzünde Allah'ın adâletidir. Allah onunla (başkalarından) intikâm alır. Sonra (döner) ondan da intikâmını alır.

484[1247]

Neḫluḳu kelben ʿażūżan ednāhu miṣlü'l-ḥaccāci'ẕ-ẓālimi fāne defaʿtumūhu sellaṭa Allahu ʿaleyküm ġayrahu

124b

-485-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Zāʾil oldı cümle aʿẓādan telezzüz ḳuvveti
Bir düşünmek bir ḳaşınmak ḳāldı ancaḳ zaḥmeti

-486-

BEYİT

Sürdüñ evvel ol sīm-i ġabġabı
Felek çekdi şimdi bize temūr leblebi

-487-

BEYİT

1. Sebeb-i sīrim olur rūġan-i bisyāri pilāv
Ṭoyurup ḳarnımı andan neme lāzım benim av

2. Lengeriñ birini ṭoldur büber ek birini vir ṣāv
Dime yetmez mi yeter mi bu ḳadar aca pilāv

-488-

BEYİT

Rūġan-i zeyt ile perverdeligin dirdi baña
Şimdi datdımda inandım ne yalancı ṭolma

[1247] *Açıklama:* Allah inatçı zâlim gibi uyuz bir köpek yaratır. Siz ondan kurtulursunuz size başkasını musallat eder.

-489-[1248]

BEYİT

Ne ḳadar şuʿle fürūz olsada şemʿī ẓālim
Āh-ı maẓlūm ile çoḳ sürmez söyünür

-490-[1249]

Yol eyler imiş 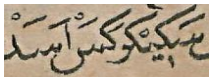 üzre

124a

-491-

TERTĪB-İ EFLĀṬŪN

Zencebīl	Ḳaranfīl	Dārçın	Günlük	Ṣaḳız
Dirhem	Dirhem	Dirhem	Dirhem	Dirhem
10	8	4	1	1
Dār-ı fülfül	Ceviz-i Bevva	Ḳarabüber	Sünbül-i hindī	Kebabi[y]e
Dirhem	Dirhem	Dirhem	Dirhem	Dirhem
3	5	5	6	2
Eñir	Zaʿferān	ʿasel-i muṣaffa		
Dirhem	Dirhem	Dirhem		
2	2	98		

Bir mūcib bālā ẕikr olunan eczāları ince saḥḳ idüp elekden geçürüp bālı daḫı ḳıvāma getürdikden ṣoñra eczāları daḫı ḳarışdırup vaḳt-i ḥācetde fındıḳ ḳadar ḥāb idüp yudalar vücūdunda her ne ḳadar emrāż olur ise menāfiʿi var ola beden ṣaġlıġına sebebdir ṣaḳalı daḫı geç aġarır budur maʿcūn-ı Eflāṭūn.

[1248] Bu beyitin cönkün 42b sayfasında yer alan 103. beyit ile aynı olduğu görülmektedir.
[1249] Bu mısra sağ derkenera yazılmıştır.

123b **-492-**

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

Eñir ile zencebīl rāziyāne

3 3 3

Her kim anı yerse irmez ziyāna

-493-

Bāṣūr içūn sümüklü böceginñ ṣuyın ḳaynadup laḥmın daḫı yiyeler bi iẕnillāhi Teʿāla şifā bulalar.

-494-

ḲIZIL İÇŪN MĪL

Ṣaparnayı döyüp baʿdehü ḳaynadup baʿdehü toz şekeri ḳoyup içeler biiẕnillallāhi Teʿāla şifā bulalar.

-495-

Frengi ʿilletine ḳurbaġayı kesüp derisin yüzüp kebāb idüp yiye bi iẕnillāhi Teʿāla şifā bulalar.

-496-

Yara içūn bervech-i āti eczālar ḳaynadup yarayı ovarlar.

Ḳuyruḳ Yaġı	Zeytūn Yaġı	Bal Mumı	Maṣṭeki
Dirhem	Dirhem	Dirhem	Dirhem
50	30	2	2

Tīrementi	Salyan
Dirhem	[Dirhem]
10	15

123a

-497-

MEN ḤIFẒ-I KURRĀ MEN KETEBE KURRĀ

Ṭuzlı balġām ʿilletine bervech-i āti eczāları saḥḳ idüp birbirine ḳarışdırup ʿasel-i muṣaffa ile maʿcūn idüp ceviz miḳdārı aḫşām ṣabāḥ aç iken yiyeler bi iẕni Ḫudā şifā bula.

Sināmeki	Maṣṭeki	Güñlük	Anason	Kimyon
Dirhem	[Dirhem]	[Dirhem]	[Dirhem]	[Dirhem]
4	5	3	5	5

Dārçın	Çörek Otu	Semiz Otu Ṭoḫumu	Üzerlik Ṭoḫumu
5	5	3	3

Hindistān Cevizi

1

-498-

Ḫatmi çiçegini ḳaynadup ḥarāret içūn içeler teskīn ola.

-499-

Aḳarca mayāṣırı veyli içūn bervech-i āti eczāları saḥḳ idüp birbirine ḫalt idüp asel-i muṣaffa ile maʿcūn idüp ceviz miḳdārı aḫşām ṣabāḥ aç iken yiyeler.

Sināmeki	Maṣṭeki	Nöbet Şekeri	Ravend	Kükürt Çiçegi
8	2	[...][1250]	[...]	[...]

122b

-500-

Bir kimesneniñ nefesi ġālib olup be her gice olsa bal mumı yiye bi iẕni Ḫudā şifā bula mücerrebdir.

[1250] Bu kısımda yazan dirhemler sayfa arasında kaldığı için okunamamaktadır.

-501-

Bir kimesneniñ miʿdesi fesāda uġrasa nāne yaġınıñ ḫālişini nöbet şekerine ḳarışdırup aç ḳarnına yiye bi iẕnillāhi Teʿāla şifā bula mücerrebdir.

-502-

Bir kimesneniñ büli ṭutulsa kiremidi ḳızdırup ardıç ḳaṭranını üzerine döküp yarım içine ḳoyup maʿlūl daḫı üzerine oturup tütsi ide bi iẕni Ḫudā şifā bula.

-503-

Bir kimesne istisḳā ʿilletinden şişse beş dirhem ẕerdeşāvı ḳaynadup içireler bi iẕni Ḫudā şifā bula.

122a

-504-

RAĠIB PĀŞA

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Āb-ı nāzdan ḳalḳdı *Rāġıb* gitdi nārgiz ḳoynına

Bir muḫālif rüzgār esdi etdi 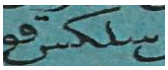 ḳoynına

-505-

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Cihānda mālik olsa merd-i mümsik kenz-i ḳārūna
Fenādan göz yumunca mālın eller kendini yer yer

-506-

Ḳāle ʿaleyhi’s selām el rızḳu eşeddü ṭaleben lil ʿabdi min ecelihi

Kişiniñ rızḳı ecelinden ziyāde ṣāḥibini eşeddü ṭalebiyle ṭaleb ider

-507-[1251]

Bābına meftūḥ limen daḫl

Rızḳına maḳsūm limen ekl

-508-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bāb-ı rızḳı kimseden sed eylemez ol pür kerem
   Bir ḳapu sed etse açar ġayrısın virmez elem

2. Saʿy ider taḥṣīl-i rızḳa ġāfil insān cehd idüp
   Rızḳ ise andan ziyāde anı ister dembedem

-509-

BEYİT

Tīz olma teʾemmül ḳıl her ḥāle taḥammül ḳıl

Tedbīri bozar taḳdīr-i Allāh tevekkül ḳıl

121b

-510-

BEYİT

ʿĀlim olan kişi hem güldür hem çiçek

Cāhil olan hem ṣaġırdır hem eşek

[1251] Bu beyit sağ derkenara yazılmıştır.

-511-

BEYİT

ʿĀḳil olan yāre bu tenbūh yeter
Cāhil olan cevheri ṣuya atar

-512-

BEYİT

Ġāfil insān mescid-i taḳvāya gelmezseñ
ʿAḳlını başına devşir bir daḫı dünyāya gelmezsiñ

-513-

BEYİT

Biz gidicek unudulur adımuz
Bize duʿā etsün geri ḳalanımuz

-514-

Ehline söyle kelāmı ehl olan ʿār eylemez
Dört kitābı tefsīr itseñ cāhile kār eylemez

-515-[1252]

MURĀD

Yatur gördüm efendim beş hilāl üstünde bir mehrū

CEVĀB-I NĀBĪ

Var ise nice mehpāre yaṣlanmış

[1252] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır.

120b

-516-[1253]

Ḳuru mürekkebi zeytūn yaġıyla ezüp sıtma içūn içüreler bi iẕni Ḫudā şifā bula.

120a

-517-[1254]

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḫalḳ ile lāzımdır olduḳça mümāşāt eylemek
Ger eger uymazsa ʿālem uyuvir ʿāleme sen

-518-

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Kelāmından olur maʿlūm kişiniñ kendi efġānı
Bulunmaz dünyāda maḥrem-i ṣādıḳ faş itme esrārı

-519-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ey birāder nefs[e] tābiʿ olup olmuşsuñ ẕelīl
ʿĀr-ı ġāyret ḳande gitdi Ḫaḳḳ'a ṭoġrı ṭut sebīl

[1253] Bu beyit sayfanın ters yönüne yazılmış ve sayfanın devamı boş bırakılmıştır.
[1254] Bu sayfada yer alan beyitler sayfanın ters yönüne yazılmıştır.

-520-

BEYİT

Mefāʿilün / Mefāʿilün / Faʿūlün

. - - - / . - - - / . - -

Kemāl ehli bulur her yerde yerin
Kemāliñ yoḳ ise her yerde yerin

-521-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ṣādıḳ iseñ baṣ yüzime gelberü
Kāẕib iseñ girme bundan içerü

119b

-522-

Ḳalp tenceresine ḳoyup ʿaşḳ ateşiyle ḳaynadup hemān Cenāb-ı Ḥaḳḳ [.....][1255] İçlerinden vefā çöplerini ayırup vefā ḥavānında saḳ idüp ṣafā dolabından(dan) geçürüp şevḳ-i muḥabbet tenceresinde ḳaynadup şeftāli çekirdegiyle aheste ilāve ile kıvama geldikçe vuṣlat meblaġında aḫşām ṣabāḥ devām idüp ekl ideler. Ammā pehrīzine devām ideler pehrīzi daḫı budur ki iḫtiyār ile çirkine baḳmayalar tāze civān ile berāber olup māni şarḳı oyun cümbüş şive cilve ideler baʿdehu sine ḥammāmına girüp terleyeler. Eger ḥarāret başarsa porṭaḳal ile ṭarçın ṣuyı içeler. Ġāyet ḳalb-i feraḥ olup mecmūʿī ʿilletden Ḥaḳḳ Teʿāla maṣūn eyleyüp çoḳ ẕevāt-ı kirām tecrübe itmişlerdir ġaflet olunmaya.

[1255] Sağ derkenara yazılmış olan bu cümlenin devamı silinmiş olduğu için okunamamaktadır.

-523-

Bir ʿArap maḥbūbına bir būse iḥsān it didim
Didi a ṣabır yā ḥabībi inşāallāh yā naṣīb

-524-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yürü deryā dil olup eyle taḥammül yoḫsa
Rüzigārıñ öñine düşmeyen ādem yorılur

-525-

BEYİT

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Bu fenā dünyānıñ germ [ü] serdine baḳılmaz[1256]
Eyleme ʿömriñi żāyiʿ dime ḳış yaz oḳu yaz

119a

-526-

Ümmī Kemāl Ḥażretleriniñ Ḳarşısında Ṣākin Dervīş Muṣṭafā'nıñ Kelāmı

1 Ey eşrāṭ-ı sāʿat ḳavmi e yā bu ʿaṣrıñ insanı
Erişür nāgehān bir gün size bir ḥışm-ı Subḥānı
Ḳoyup din- i şerīʿāti tābiʿ oldıñız bidʿate
Yapup dünyā sarāyın siz yaḳdıñız şerʿi eyvānı

[1256] Birinci mısra vezne uymamaktadır.

2 Ol Ḫudā’nıñ emrin ṣayup Ḳayṣer ḥükmin tuṭdılar
Maġrūr olup şu dünyāya ol Allāh’ı unutdılar
Ser-te-ser ḫalḳ-ı ʿālem büsbütün yañlış yola gitdiler
Gönderir Ḥaḳḳ size seyfiyle ṣāhib-zamānı

3 Ṭalmışsız küfr ile ẓulmete hiç yoḳdur sizlere dāl
Amīrān hem sulṭānıñız bu büsbütün kāfire meyyāl
Sebt idersiz dīne meẕhebe sizler ey ḳavm-i deccāl
Farḳ idemedim sizleri Yahūdī misiz yoḫsa Naṣrānī

4 Ḥikmetden dem urur ʿirfānıñız gökde uçan kuş gibi
Ḳalbi ṭolmuş fesād ile ṣanki ḳara ṭaş gibi
118b Ḳaṣd idersiz birbiriñize ḳıptıyān ḳızıl baş gibi
Ziyāde idüp fesādı siz geçdiñiz Firaʿūn ile Hāmānı

5 Aç ḳurt gibi ḥarām yiyen ʿālimlerdir şeyṭānıñız
Uyup nefs ile şeyṭāna ḥaddin aşdı ṭuġyānıñız
Unutdıñız ol Allāh’ı gümüşle altundur dīniñiz īmānıñız
Put idinüp sīm u zeri iḫtiyār itdiñiz evs̱ānı

6 Bu nāsın cümlesi maʿbūdın ḳoyup maḫlūḳa ṭapar
Ol İblīs-i melʿūna uyup mecmūʿı yoldan ṣapar
Ḥaḳḳ Teʿāla emr idince ṭaġlar yerinden ḳopar
Budur ḫavfım erişür bu yaḳında bir bela nāgehān

7 Fetvā virüp müfti müderrīs ḥarāma didiler mübāḥ
Ḥükm idüp ḥākimler bāṭılı ṭutdılar ilḥāḥ
Dervīşoğlı pervānedür hiç bulmadım ehl-i ṣalāḥ
Görmedim şu ʿālem içre hiç bir dindār müselmān

118a

-527-

ẒARĪFĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Nedir bu miḥnet-i ʿālem her gelen çekmekdedir
Ġam-ı hicrān āteşiyle gözyaşı dökmekdedir

2. Bu (ʿālem) ʿālem-i fānі vefāsın görmemiş kimse
Be her gelenlere böyle cevr [ü] cefā itmekdedir

3. Bir muʿaẓẓam kārbāndır ehl-i dünyā bīşümār
Bu kārḫāne-yi ʿālemden uġrayup geçmekdedir

4. Āḫir menzilimizde aḳar mevtiñ şarābı
Yokdur anı nūş itmeyen her gelen içmekdedir

5. Gör nihāyet menzilinde aḳan mevtüñ şarābın
Ḫarāb olmuş bu ʿālemiñ şarābından selāmet
Berṭaraf olmasun *Ẓarīfī* bu gün yarın gücenmekdedir

117b

-528-[1257]

ŞEMʿĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Murġ-ı dil-i āvāre yazalı[1258] ḥikmet
Ḳafes-i ġafletde[1259] ḳapandı ḳaldı

[1257] Ümran ÂşıkFerkî, *Şemʿî Divanı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006, s. 155. Bu şiir şairin divanında beş dörtlükten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan dördüncü dörtlük şu şekildedir:

Şems-yāre varmaya kalmadı bir meyl
Hamd girdigāra cell olur müşkil
Hevā bulup açılmadı fülk-i dil
Girdāb-ı mihnetde kapandı kaldı

[1258] dil-i āvāre yazalı C. : dil-i āvāremiz ne D.
[1259] Ḳafes-i ġafletde C. : Ḳafes-i mihnetde D.

Dām olup pāyıma[1260] dāne-yi ḳısmet
Dīyār-ı ġurbetde ḳapandı ḳaldı

2[1261] Ehl-i dünyā olan[1262] yolını ṭutdı
İsteyen menzil-i maḳṣūda yetdi[1263]
ʿĀşıḳlar zümresi cemāle[1264] gitdi
Ṣūfīler cennetde ḳapandı ḳaldı

3[1265] Ḥünkārımız itdi[1266] biraz mübtelā
Teşekkī yolını ṭutdı[1267] vāveylā
ʿArż-ı ḥālim[1268] buyrulmadı ġālibā
Dīvān-ı devletde ḳapandı ḳaldı

4[1269] *Şemʿī* seniñ āteş midir[1270] kūlāhıñ
Āsumāna çıḳdı ʿalev-i āhıñ[1271]
Açılmadı[1272] gitdi baḫt-ı siyāhıñ
Kūşe-yi vahdetde ḳapandı ḳaldı

117a

-529-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Neylediñ ẓālim yezīd ol z̲āt-ı pāk-i ekremi
Ḫānedānıñ düşmanı cümle şefīʿler hemdemi

[1260] olup pāyıma C. : oldu pāyına D.
[1261] Bu dörtlük şairin divanında üçüncü dörtlük olarak yer almaktadır.
[1262] Ehl-i dünyā olan C. : Ehl-i dil olanlar D.
[1263] İsteyen menzil-i maḳṣūda yetdi C. : Dilin maksudı menzile yetdi D.
[1264] cemāle C. : didāre D.
[1265] Bu dörtlük şairin divanında ikinci dörtlük olarak yer almaktadır.
[1266] Ḫünkārımız itdi C. : Gitdiler hünkāra D.
[1267] yolını ṭutdı C. : yüzinden kopdı D.
[1268] ʿArż-ı ḥālim C. : Arzuhaller D.
[1269] Bu dörtlük şairin divanında beşinci dörtlük olarak yer almaktadır.
[1270] seniñ āteş midir C. : niçün āteş değil D.
[1271] Āsumāna çıḳdı ʿalev-i āhıñ C. : Çıkmıyor gökyüzine alev-i ahın D.
[1272] Açılmadı C. : Uyanmadı D.

1 Bilmediñ mi cedd-i pāk-ī Muṣṭafā oldıġını
Bilmediñ mi bin ʿaliyyül Murtażā oldıġını
Māderi hem Fāṭımā Ḫayrü'n Nisā oldıġını
Cümleniñ merġūbu maḳbūl-i Ḫudā oldıġını
Neylediñ ẓālim yezīd ol ẕāt-ı pāk-i ekremi
Ḫānedānıñ düşmeni cümle şefīʿler hemdemi

2 Bir içim ṣu virmediñ lāyıḳ mı o teşne dillere
Çoḳ ḥaḳāret eylediñ nāyāb olan gevherlere
Ḳaldı daʿvā ḳāża-yı cabbāre yevmü'l maḥşere
Ne cevāb eylersin a yā Ḫażret-i peyġambere
Neylediñ ẓālim yezīd ol ẕāt-ı pāki ekremi
Ḫānedānıñ düşmeni cümle şefīʿler hemdemi

3 Posġāhı Muṣṭafā'ya ey ʿadū-yı bī ḥayā
Ḳorḳmayup Allah'dan tīġ-ı cefā gördüñ revā
116b Oḳudı arż-ı semā ehli o dem laʿnet saña
Sen bu işden şermsār olmaz mısın rūz-ı cezā
Neylediñ ẓālim yezīd ol ẕāt-ı pāki ekremi
Ḫānedānıñ düşmeni cümle şefīʿler hemdemi

4 *Rāżi*'yā müʾmin olan giysün bugün hep karalar
Başına ṭopraḳ ṣaçup açsun yürekde yaralar
Ḳıl tefekkür noldı ol maʿṣūmları mehpāreler
Nüh felek efġān idüp ḳan aġlasun seyyāreler
Neylediñ żālim yezīd ol ẕāt-ı pāk-i ekremi
Ḫanedānıñ düşmeni cümle şefīʿler hemdemi

-530-[1273]

ŞEMʿĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Hācı Bekdāş-ı Velī'niñ bindigi cānsız dīvār
Maẓhar-ı nūr-ı ʿAli'dendir aña ol yādigār
Naʿra-yı düldül iderdi ʿarş-ı āʿlāda ḳarar[1274]
Ṣad hezār kāfirleri bir naʿrada iderdi[1275] şikār
Didi aṣlanım ʿAli'dir ḳudretiyle Kirdigār
Lā fetā illā ʿAlī lā seyfe illā ẕülfiḳār
(Her belā senden gelür (sen) defʿ eyle ey perverdigār)[1276]

116a

2 Ḳoydılar başın o şāhıñ Kerbelā meydānına
Başdılar barmaḳların şāhım Ḥüseyn'iñ ḳanına
Urdı miskīni pelīdler ḳıymadan[1277] gerdānına
Bu ḥaḳāretler yaraşmazdı o şāhıñ şānına
Düşmeden ḳanı yere o demde çaġırdı ġubār
Lā fetā illā Alī lā seyfe illā ẕülfiḳār

3[1278] İşidüp bu ḥāli cennet ehli geysün[1279] ḳaralar
İki ʿālem[1280] serveri açdı kendüye[1281] yaralar
Nūr-ı Ḥaḳḳ'la ḳarışup gitdi o dem meḥpāreler
Tā[1282] ḥaşre dek ḳan aġlasun ʿāşıḳ-ı bīçāreler[1283]
Bu muḥabbet *Şemʿī*'dir tā ḥaşre dek böyler yanar
Lā fetā illā Alī lā seyfe illā ẕülfiḳār

[1273] Ümran ÂşıkFerkî, *Şemʿî Divanı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006, s.52.
[1274] ḳarar C. : kulımuz D.
[1275] kāfirleri bir naʿrada iderdi C. : bin kāfiri nağrada itdi D.
[1276] Bu mısra şairin divanında yer almamaktadır.
[1277] miskīni pelīdler ḳıymadan C. : Urdı sinene bilenler kabmadan D.
[1278] Bu bent şairin divanında dördüncü bent olarak yer almaktadır.
[1279] geysün C. : giydi D.
[1280] ʿālem C. : cihān D.
[1281] kendüye C. : deründe D.
[1282] Tā C. : - D.
[1283] aġlasun ʿāşıḳ-ı bīçāreler C. : ağlasunlar āşık-ı āvāreler D.

4[1284] Emr-i Ḥaḳḳ'la şāh Ḥasan ile Ḥüseyn oldı şehīd
İtdiler gökde melekler cümlesi[1285] mātem-i şehīd
Biz de oları severiz[1286] eyleriz mātem-i cedīd
Ol Yezīd Mervān'ı ḳılsun Ḥaḳḳ[1287] cenānından[1288] baʿīd
İns [ü] cin gökde melek ḥaḳḳında eyler inkisār[1289]
[Lā fetā illā Alī lā seyfe illā ẕülfiḳār]

115b

-531-[1290]

MERŞİYYE

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Ey şehīd-i Kerbelā'ya āh aġlayan
Aġla mātemdir Muḥarremdir bugün
Āteş-i ʿaşḳ ile[1291] sīne daġlayan
Aġla mātemdir Muḥarremdir bugün

2 Sīnede sīrede gerekür bu daġ[1292]
Ola ḳanlı yaşlar dīdeden ırmaġ[1293]
Ger dilerseñ menziliñ ola ṣaġ[1294]
Aġla mātemdir Muḥarremdir bugün

3 Gice gündüz ey Muḥammed ümmeti
İdelim cān-ı Yezīd'e laʿneti
Dirseñ ire saña[1295] Ḥaḳḳ'ıñ raḥmeti
Aġla mātemdir Muḥarremdir bugün

[1284] Bu bent şairin divanında üçüncü bent olarak yer almaktadır.
[1285] İtdiler gökde melekler cümlesi C. : Ağlaşup gökde melekler itdiler D.
[1286] oları severiz C. : evlād-ı resūliz D.
[1287] ḳılsun Ḥaḳḳ C. : Hakk itsün D.
[1288] cenānından C. : cānından D.
[1289] Bu mısra sol kenara yazılmıştır.
[1290] Ali Rıza Özuygun, *Hasan Sezâyî'nin Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelenmesi*, I. Cilt, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1999, s. 301-302.
[1291] Āteş-i ʿaşḳ ile C. : Āteş-i ḥasretle T.
[1292] Sīnede sīrede gerekür bu daġ C. : Sīnede serde gerekdür dāġ ola T.
[1293] Ola ḳanlı yaşlar dīdeden ırmaġ C. : Ḳanlu yaşuñ dīdede ırmaġ ola T.
[1294] ola ṣaġ C. : uçmaġ ola T.
[1295] Dirseñ ire saña T. : Laʿnet iderseñ saña erişe C.

4[1296] Kimdür ol şāh-ı şehīd-i Kerbelā
Nūr-ı çeşm-i Muṣṭafā āl-i ʿabā
Eb u ceddīdir Muḥammed Muṣṭafā [1297]
Aġla mātemdir Muḥarremdir bugün

115a

5[1298] Her seher ṣāġa[1299] şafaḳla şebnemi
Anda ḳan aġlar melekler[1300] her demi
ʿĀlemi[1301] ṭutdı Ḥüseyn'iñ mātemi
Aġla mātemdir Muḥarremdir bugün

6 Çār yār ile Muḥammed ey saʿīd
Oldılar teslim-i zaḥmetle[1302] şehīd
Ḳıydılar raḥm itmeyüp bunca yezīd[1303]
Aġla mātemdir Muḥarremdir bugün

7 Ey *Sezāī* bilmiş ol (kim)[1304] şāh-ı Ḥüseyn
Cümleye sevmekdir anı farż-ı ʿayn
Şeksiz ehlullāh[a] oldur[1305] nūr-ı ʿayn
Aġla mātemdir Muḥarremdir bugün

114b

-532-

MERSİYYE

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Faḫr-ı ʿālem nūr-ı z̲āt-ı Kibriyāsın yā Ḥüseyn
Server-i şāh-ı şehīd-i Kerbelāsın yā Ḥüseyn

[1296] Bu bent şairin divanında beşinci bent olarak yer almaktadır.
[1297] Muḥammed Muṣṭafā C. : ʿAlī hem Mustafā T.
[1298] Bu bent şairin divanında dördüncü bent olarak yer almaktadır.
[1299] şāġa C. : şanma T.
[1300] melekler C. : felekler T.
[1301] ʿĀlemi T. : Ḥażret-i ʿĀli C.
[1302] teslim-i zaḥmetle C. : tesmīm ü zaḫmıla T.
[1303] Yezīd C. : ʿanīd T.
[1304] kim C. : - T.
[1305] oldur C. : oldı T.

2. Gevher-i z̲ātıñla mevcūdātı iḥyā eylediñ
Żiyā virir ʿālemlere nūr-ı Ḫudāsıñ yā Hüseyn

3. Sen seḫāvet kānısın luṭf [u]ʿināyet baḥrisin
Pāk-i nesl-i ḫānedān-ı Muṣṭafāsın yā Ḥüseyn

4. Faḫr ile sırr-ı ḥaḳīḳat genciniñ miftāḥısın
Şāh-ı evlād-ı ʿAliyyü'l Murṭażāsın yā Ḥüseyn

5. Derd-i ʿaşḳıñla dil mecrūḥ sīnem daġlıdır
Sen yetīm-i nūr-ı ʿayn-ı müctebāsın yā Ḥüseyn

6. Bāb-ı raḥmıñdan meded dūr itme *Şükrī* bendeñi
Dergāhıñda bir gedādır aġniyāsın yā Ḥüseyn
Sen yetīm-i nūr-ı ʿayn-ı müctebāsın yā Ḥüseyn[1306]

114a

-533-

MERS̲İYYE

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Şehr-i mātemdir gözünden seyl-i ceyḥūn çaġlasun
Yaş yerine dīdelerden eşk-i pūr ḫūn çaġlasun
Şāh-ı Ḥüseyn'iñ ʿaşḳıyla ḳalb-i pūr ḫūn çaġlasun
Ehl-i beytiñ mācerāsıyla ḳaralar baġlasun
ʿĀşıḳ-ı āl-i ʿabālar sīnesün hep daġlasun

2 Ḥaḳḳ Teʿāla raḥmetinden sen baʿīd olduñ ey pelīd
Tā ḳıyāmet laʿnet olsun cānına ḫāʾin yezīd
[.....][1307]

[1306] Sayfanın sonunda Arapça rakamlar ile 1282 Re. 19 tarih kaydı bulunmaktadır.
[1307] Bu mısra muhtemelen cönke aktarılırken yazılmamıştır.

Ehl-i beytiñ mācerāsıyla ḳaralar baġlasun
[ʿĀşıḳ-ı āl-i ʿabālar sīnesün hep dağlasun]

3 Nesl-i pākin bilürken ẕātına çekdiñ ḳılıç
Dü cihān faḫr-i Muḥammed neslīne çekdiñ ḳılıç
[.....][1308]
Ehl-i beytiñ mācerāsıyla ḳaralar baġlasun
ʿĀşıḳ-ı āl-i ʿabālar sīnesün hep dağlasun

113b

4 Cedd-i pākīdir Muḥammed Muṣṭafā
Babası şāh-ı velāyetdir ʿAliyyü'l Murtażā
Ol ẕevātı bilmediñ mi ey yezīdi bī ḥayā
Ehl-i beytiñ mācerāsıyla ḳaralar baġlasun
ʿĀşıḳ-ı āl-i ʿabālar sīnesün hep dağlasun

5 Ey şehīd-i Kerbelā ḳurretü'l ʿayn-i ʿulā
Vāfe-yi biçāreyi ḳılma şefāʿatden cüdā
Ḥaşre ḳaldı mācerā vü baʿde-ẕā vā ḥasretā
Ehl-i beytiñ mācerāsıyla ḳaralar baġlasun
ʿĀşıḳ-ı āli ʿabālar sīnesün hep dağlasun

-534-

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Gönlümüñ evi haḳ ḫānesi mihmānım ʿalīydir
Ẕātım görine tendeki bu cānım ʿalīydir

2. Ol baḥri ʿaẓīm maḥremi Ḥaḳḳ Aḥmedi muṭlaḳ
İrşādına kemāle naẓmı gevheri kānım ʿalīydir

[1308] Bu mısra muhtemelen cönke aktarılırken yazılmamıştır.

3. Her laḥẓada Ḥaḳḳ tekke-yi cān u tende niyāzım
İḳrārım Ḥażret-i Muḥammed dīnim īmānım ʿalīydir

4. Çeşmim benim al ḳana ḳoyan nūr-ı Ḥüseynim
Düşmāna sīper sende ḳalḳānım ʿalīydir[1309]

5. Yāri ʿahdi elest eyleyen iḳrārı Ḥażret-i Muḥammed
Düstūr-ı göñül dergāhı raḥmānım ʿalīydir[1310]

113a

-535-

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

-.-- /-.--/-.--/-.-

1 ʿAşḳ u sevdāyla başda gezdigim hep serseri
Ben muḥabbet-i hānedānem her ṭarīḳiñ bihteri
ʿĀşıḳam ben anlara göñlüm Ḫudā-yı perveri
Görmeden gördüm gibi bildim inandım
Mürşidim Ḳurān seräser enbiyālar serveri
Rehberim şāh-ı velāyet evliyālar mihteri

2 Fāṭıma bint-i Resūlü Ḥażret-i Ḫayrü'n Nisā
Din [u] īmānım efendim pençe-yi āl-i ʿabā
Sevgili bārī Ḫudā vü Muṣṭafa vü Murtażā
Şāh Ḥüseyin Müctebā şāh-ı şehīd-i kerbelā
[Mürşīdim Ḳurān seräser enbiyālar serveri
Rehberim şāh-ı velāyet evliyālar muhbiri]

3 Kerbelā'dan ṣoñra ḳaldı şāh-ı Ẕeynelʿābidīn
Hem anıñ evlādı bāḳırdır Muḥammed şerʿi dīn
Mezhep-i dīn-i īmānım Caʿferī Ṣādıḳ emīn
Mūsī-ı Kāẓım ʿAli Mūsa Rıżā-yı mütteḳin

[1309] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır.
[1310] Bu beyit cönkün 114a sayfasında sol derkenara yazılmıştır.

[Mürşīdim Ḳurān serāser enbiyālar serveri
Rehberim şāh-ı velāyet evliyālar muhbiri]

4 Şāh-ı taḳī ba naḳīdir muḳtedā-yı müʾminān
Şāh-ı Ḥasan el ʿasker mehdi-yi şāhib-i zamān
112b Enbiyāʾvü evliyāʾvü şühedāʾvü ḳudsü cān
Ẕikrim on iki imām on dört maʿṣūm yāre hemān
[Mürşīdim Ḳurān serāser enbiyālar serveri
Rehberim şāh-ı velāyet evliyālar muhbiri]

5 Yoġ iken ʿālemleri var eyleyen hemvāre hū
ʿAybımız her dem görüp setr eyleyen settāre hū
Sāye-yi ʿaşḳ-ı rahında Aḥmed Muḥtāra hū
Ben ġulām-ı *ʿĀrifi* ol ṣadr-ı kerrāre hū
Mürşīd[im] Ḳurān serāser enbiyālar serveri
Rehberim şāh-ı velāyet evliyālar muhbiri

-536-[1311]

DERTLĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . –

1. Gerçi kim dil virdiñ[1312] ammā ḫublarıñ serdārına
Bir nigāh-ı merḥamet ḳılmaz dil-i bīmārına

2. Gerçi çoḳ sözler bilürsüñ vāʿiẓ ammā neyleyem
ʿAḳlıñ irmez ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlarıñ esrārına

[1311] Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme- Metin),* Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s. 397-398. Bu şiir şairin divanında altı beyitten oluşmaktadır. Şairin divanında bulunup cönkte yer almayan dördüncü beyit şu şekildedir:

Āb u ateş ḫak-i pāyından gör ne bünyād eyledi
Sad-ḫezārān āferin maʿmur iden miʿmārına

[1312] virdiñ C. : virdik T.

3. Kāfiriñ küfri bizim īmānımızdır tā ezel
Tā ezel dil baġladıḳ ḳālū belā iḳrārına[1313]

4. Nice biñ[1314] ʿāḳilleri dīvāne eyler ḳoyvirir
Āferīn pīr-i muġānıñ ḫāne-yi hemvārına[1315]

5. ʿIyd-ı aḍḥā gelse ḳurbān eylese ʿāşıḳları
Dertlī cān virmek diler şemşīr-i cevher-dārına[1316]

112a

-537-[1317]

NİYĀZĪ

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Naẓar ḳıldıḳça insāna göñül ḥayrāna ṭolanur
ʿAcebdir kimi Ḥaḳḳ ister kimi buṭlāna ṭolanur

2. Gel ey dertsiz kişi dervişlige saʿy eylegil bunda
Bu ḥāl ile ölürsen bil işiñ ḫüsrāna ṭolanur

3. Nedendir ḳāniʿ olmuşsun murād-ı nefse ṭalmışsın
İçiñe ḥırṣı almışsın işiñ şeyṭāna ṭolanur

4. Yeter çalındıñ ey ḥāce fenā mülküñ metāʿına
Çoḳ uzatma ki ʿAzrāʾil gelür[1318] bu cāna ṭolanur

5. Göñül virme bu dünyāya başıñı virme ġavġaya
Ḳazandığıñ ʿamel bir gün gelür mīzāna ṭolanur

[1313] Bu beyit adı geçen tezde beşinci beyit olarak yer almaktadır.
[1314] Bu beyit adı geçen tezde üçüncü beyit olarak yer almaktadır.
Nice biñ C. : Her gören T.
[1315] hemvārına C. : hemdārına T.
[1316] Bu beyit adı geçen eserde altıncı beyit olarak yer almaktadır.
[1317] Adnan Mahmud Selman; Ali Sümbül, *Mısrî Niyâzî Divânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011, s.183-184.
[1318] ʿAzrāʾil gelür C. : gelir Azrail D.

6. Başı devletlü ḳul oldur Ḥaḳḳ'ı bulmuş ola sırrı[1319]
Gözi göñli dil [u] cānı ḳamu Subḥāna ṭolanur

7. *Niyāzī* ḳulunuñ yā Rabb vücūd-ı z̲enbini maḥv it
Mülāzımdır ḳapuñda ol saña iḥsāna dolanur

111b

-538-[1320]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ey göñül bir derde düşdüm[1321] anda dermān gizlidir
Gel ḳarış bir ḳaṭreye kim anda ʿummān gizlidir

2. Terk idüp nāmūsı ʿārı[1322] gey melāmet[1323] ḫırḳasın
Ol melāmet[1324] ḫırḳasında nice sulṭān[1325] gizlidir

3. Degme bir dervīş faḳīre ḫor baḳup ḳılma naẓar
Ḳalbiniñ[1326] her kūşesinde ʿArş-ı Raḥmān gizlidir

4. *Eşrefoġlı Rūmī*'ye baḳ baḥr-i ʿaşḳa neyledi[1327]
Terk idüp başıyla cānı[1328] cānda[1329] cānān gizlidir

5. Nuṭḳa gelse[1330] cān u dil bulur ḥayāt-ı cāvīdān
ʿĀşıḳıñ[1331] her bir sözinde āb-ı ḥayvān gizlidir

[1319] sırrı C. : seri D.
[1320] Mustafa Güneş, *Eşrefoğlu Rûmî Dîvânı (İnceleme- Karşılaştırmalı Metin)*, Ankara 2000, s. 157.
[1321] düşdüm C. : düş kim D.
[1322] nāmūsı ʿārı C. : ʿārı nāmūsu D.
[1323] melāmet C. : ferāgat D.
[1324] Ol melāmet C. : Bu ferāgat D.
[1325] nice sulṭān C. : sırr-ı sultān D.
[1326] Ḳalbiniñ C. : Gönlinün D.
[1327] Bu beyit şairin divanında beşinci beyit olarak yer almaktadır.
Eşrefoġlı Rūmī'ye baḳ baḥr-i ʿaşḳa neyledi C. : Gör bu Eşrefoġlı Rūmī bahr-i 'ışkda neyledi D.
[1328] Terk idüp başıyla cānı C. : Cān u başından geçüp D.
[1329] cānda C. : cānında D.
[1330] Bu beyit şairin divanında dördüncü beyit olarak yer almaktadır.
Nuṭḳa gelse C. : Muhib ise D.
[1331] ʿĀşıḳıñ C. : Dervişün D.

-539-

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

Ġafletle uyumaḳ ne revā ʿabd-ı faḳīre
Şefḳatle nidā eyleye raḥmāñ gicelerde

111a

-540-[1332]

HŪ

LUṬFĪ

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Alā yā eyyühe'l mektūb varup yāre niyāz eyle
Selāmım ʿarż idüp benden şeker yāre niyāz eyle

2. Öpüp dest-i kerem-peyvesteni ġāyet nezāketle
Ẓarāfetle kelām idüp kerem-vāre niyāz eyle

3. Ṣıḳılma nezd-i valā-yı maʿārifde ḥicāb itme
Murādım söyle bir bir ḫāṣ-ı ebrāra niyāz eyle

4. Derāġūş it meyānından nüvāzişle lebinden ṣor
Ḫaber al ḥāl-i ẕevḳinden o dildāre niyāz eyle

5. Keder ġam geçmesün ʿālemde ḳahru ḥışmı terk eylesün
Açılsun güller-āsā penpe ruḫsāra niyāz eyle

6. Mürüvvet eyleyüp ḥālim ṣorarsa ḫaṭırım ẕerre
Ṭabībimden derūnum derdine çāre niyāz eyle

[1332] Cönkün 111a sayfasının sol köşesinde Arapça rakamlar ile yazılmış bir hesap kaydı bulunmaktadır.

110b

7. Ciger yandı ḥarāretden söyünmez āteş-i hecrim
Ḳavın ḳarpuzlara bostān [u] gülistāna niyāz eyle

8. Varup bostān nezdinde edibāne nişīn ol sen
O yük yük eyler iḥsānlar bu dilzāre niyāz eyle

9. Ḳuṣūrum var ise luṭf eyleyüp ʿafv eylesün cürmüm
Bu ḥāl üzre leb-i şīrīn-güftāre niyāz eyle

10. Ṭoyulmaz *Lutfī* iḥsānı anıñ zīrā firāvāndır
Sen ol Osmān Ḫayrī-yi himemkāre niyāz eyle

-541-[1333]

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bir ʿacāyib nesne gördüm anıñ adı sīm [u] ẕer
Ḳanḳı maḥbūb görse anı uçḳurın kendi çöẕer

-542-

BEYİT

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Belhudār olmaḳ diler[sen] şalvarı g.....tden çıḳar
Uçḳurı kendiñ çözerseñ günāhıñ senden ḳaçar

-543-

BEYİT

Sükūt-ı dilberiñ lezzeti olmaz gāh tebessüm ile söylemeyince
ʿAşḳıñ bināsı müstaḥkem olmaz muḥabbet çivisi birleşmeyince

[1333] Bu beyit cönkün 137a sayfasında yer alan 379. beyit ile aynıdır.

110a

-544-[1334]

İLĀHĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Cānım ḳurbān olsun seniñ yoluña
Adı güzel kendi güzel Muḥammed
Şefaʿat ide[1335] bu kemter ḳuluña
Adı güzel kendi güzel Muḥammed

2[1336] Yedi ḳat gökleri seyrān eyleyen
Kürsünüñ üstünde cev(e)lān eyleyen
Miʿrācında ümmetini dileyen
Adı güzel kendi güzel Muḥammed

3[1337] Müʿminleriñ çoḳdur cevri cefāsı[1338]
Cennetde verilür[1339] ẕevḳ [ü] ṣafāsı
On sekiz biñ ʿālemiñ Muṣṭafası
Adı güzel kendi güzel Muḥammed

4[1340] Elli vaḳit namāzı beşe indirdi
Ṣusuzları barmaġından ḳandırdı
Kāfirleri dīn-i İslāma döndürdi
Adı güzel kendi güzel Muḥammed

[1334] Mustafa Tatçı, *Yunus'un Gül Bahçesinden II*, TOBB Yayınevi, Ankara 2013, s. 674.
[1335] ide C. : eyle K.
[1336] Bu dörtlük adı geçen eserde üçüncü dörtlük olarak yer almaktadır.
[1337] Bu dörtlük adı geçen eserde ikinci dörtlük olarak yer almaktadır.
[1338] Müʿminleriñ çoḳdur cevri cefāsı C. : Mümin olanların çoktur cefāsı K.
[1339] Cennetde verilür C. : Ahirette olur K.
[1340] Bu dörtlük adı geçen eserde şu şekildedir:

Dört çārıyār anun gökçek yāridür
Anı seven günahlardan beridür
On sekiz bin ʿālemün sultānıdur
Adı güzel kendü güzel Muhammed

5 Sen Ḥaḳḳ peygambersiñ şeksiz şübhesiz
Saña inanmayan[1341] gider īmānsız
109b *ʿĀşıḳ Yūnus* neyler dünyāyı sensiz
Adı güzel kendi güzel Muḥammed

-545-

İLĀHĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Aġlarsañ var kendi başıña aġla
Erkenden derdiñe bir dermān ara
Evvel devrān döner ʿālem fānī olur
Āḫir devrān döner cihān fānī olur

2 Maʿbūdu ḳoyupda maḫlūḳa ṭapma
Şeyṭāna uyupda yoluñdan ṣapma
Evvel devrān döner ʿālem fānī olur
Aḫir devrān döner cihān fānī olur

3 Maʿmūr olan ʿimāretler yıḳılur
Ḳurān oḳunmaz kūye çekilür
Gök yarılur yere dökilür
Evvel devrān döner ʿālem fānī olur

4 Yüri hey işin[i] bilmez āvāre
ʿAzrāʾil cān alur aña neçāre
109a Ay ile gün ṭoġar bir gün ḳapḳara
Bir gün devrān döner ʿālem fān olur

5 *ʿĀşıḳ Yūnus* evliyānıñ ḳaṣdına
Yüz aḳlığı armaġan dostuna
Ḫalḳ-ı ʿaẓīm cümle maḫlūḳ arasına
Evvel devrān döner ʿālem fān olur

[1341] inanmayan C. : uymayanlar K.

-546-[1342]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ey göñül ḳuṭb-ı ilāhi sırra tāc olmaḳda güç
Mekr-i iblīsden ḥaḳīḳatde ḫalāṣ olmaḳda güç
Terk idüp aḥbābını ʿuḳbāya meyl itmekde güç
Göz göre düşmāna ḳarşu iḫtiyāç olmaḳda güç

2 Derd ile miḥnetde ḳaldım ey Ḫudā-yı Lemyezel
Ḳılmadım ʿömrim içinde saña lāyıḳ bir ʿamel
Ger şaḳḳı yazdıñ ise ismi taḳdirde ezel
Ḥükmiñe ḳarşu ṭurulmaz lā ʿilāc olmaḳda güç

108b

3 Vücūdıñ āteş-i ʿaşḳı bu cihānı yandırır
Şarḳı ġārbı ṭolaşup āsımānı yandırır
Yedi ḳat yer yedi ḳat gök cism-i cānı yandırır
ʿAşḳıñ āteşine dāʾim iḫtiyāc olmaḳda güç

4 *ʿĀşıḳ ʿÖmer* her nefesde nūr-ı īmān ʿarżular
İsteyüp köşk-i cihānı ḥūrī ġılmān ʿarżular
Gice ḳāʾim gündüz ṣāʾim olmaġı cān ʿarżular
Nefsi şūmuñ şehvetinden dāʾim aç olmaḳda güç

-547-[1343]

ŞARḲI

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Sevdigim seyrāna çıḳmış avcı şahinler gibi
Ḳoy ṣalınsın kākilleri ḥūri ġılmānlar gibi

[1342] Bu şiir Âşık Ömer Divanı'nda bulunmamaktadır.
[1343] Ethem Ruhi Üngör, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi,* Eren Yayınları, Cilt II, İstanbul 1981, s.716.

El baġlayup ḳarşuñızda ṭurayım ḳullar gibi
Ben ḳul isem ġayri luṭf it vir benim azādımı

108a

2 Sen beni[1344] gūş[1345] itmeyorsıñ sevdigim feryādımı
Ben ḳul isem[1346] ġayri luṭf it vir benim āzādımı
Aġlamaḳdan bāri ḳurtar bu dili nāşādımı
Ben ḳul isem ġayri luṭf it vir benim āzādımı

3 Sen bana gücenmişsiñ işde çekdim bende el
Yoḳ viṣāliñde ümīdim ḳalmadı ẕerre emel
Sen Mevlā'yı sever iseñ inṣāf eyle ey güzel
Ben ḳul isem ġayri luṭf it vir benim āzādımı

-548-

ʿÖMER LUṬFĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Saña ey ġonca-dehen bir gül-i raʿnā didiler
Baġ-ı ḥüsniñde hezār bülbül-i şeydā didiler

2. Gördiler şīve-yi reftār ile nāzik revişde
Var ise bu güzel ancaḳ budur illā didiler

107b

3. Ḳadd-i mümtāzına teşbīh idüp ehl-i naẓar
Gūyiya cennet-i firdevsde Ṭūbā didiler

4. Beñzemez gerçi şemīm-i ḫaṭṭ-ı ruḫsārına müşk
Līk kāküllerine ʿanber-i sārā didiler

[1344] beni C. : benim G.A.
[1345] gūş C. : cūş G.A.
[1346] ḳul isem C. : kulunsam G.A.

5. Ḳaşıña gāh ḳalem gāh kemān gāh hilāl
Geh cebin üzre ʿayān āyet-i Kübrā didiler

6. Kūşe-yi çeşm ile bir nīm nigāh eylese ger
İder ʿaḳl u dil ʿuşşāḳını yaġma didiler

7. Olalı ʿāşıḳ u üftāde saña ḫalḳ bāña
Āh u zār itmededir *Lutfī*-yi ednā didiler

107a

-549

LUṬFĪ

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Nūş-ı mey-i laʿl-i leb-i sengāre ṭoyulmaz
Yek şenme ile ġonca-yı ruḫsāra ṭoyulmaz

2. Ḫandān olaraḳ kūşe-yi çeşm ile baḳarken
Āhū-nigehi çeşm-i siyehkāre ṭoyulmaz

3. Emdirse femiñ gerdeniñ ol şūḫ yine biñ kez
Esirgemez ammā ki şekerbāre ṭoyulmaz

4. Ṣarıl çeke gör dilberi āġūşına yoḫsa
Maḥbūbda olan şīve-yi reftāre ṭoyulmaz

5. İḥsānını iḥsān üzre itse de mebẕūl
Lutfī keremi var olan yāre ṭoyulmaz

-550-[1347]

NİYĀZĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ẓulmet-i hicriñle[1348] bīdār olmışam yā Rabb meded
İntiẓār-ı ṣubḥ-ı dīdār olmışam yā Rabb meded

106b

2. Gülşen-i vaṣlıñ nesīmiñ irgürüp bād-ı ṣabā
ʿAndelīb-i bāġ-ı gülzār olmışam yā Rabb meded

3. Vaḥdet elinde seniñle yār idim noldı baña
Kesret içre bend-i aġyār olmışam yā Rabb meded[1349]

4. Ḳalmışam zindān-ı çeşm içre bugün tenhā ġarīb[1350]
Bu ḳafesde rūz u şeb zār olmışam yā Rabb meded

5. Şol şarābı kim anı ṣundı baña rūz-ı Elest
Ol zamāndan mest ü hüşyār olmışam yā Rabb meded[1351]

6. Bu *Niyāzī* düşdi varlıḳ cāhına Yūsuf gibi
Al elim ḳurtar ki nāçār olmışam yā Rabb meded[1352]

7. Her nere varsam yaḳar bu cānımı ʿaşḳ āteşi
Yāna yāna külli pür-nār olmışam ya Rabb meded[1353]

[1347] Adnan Mahmud Selman; Ali Sümbül, *Mısrî Niyâzî Divânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011. s.76.
[1348] hicriñle C. : hecrinde D.
[1349] Bu beyit şairin divanında altıncı beyit olarak yer almaktadır.
[1350] Bu beyit şairin divanında üçüncü beyit olarak yer almaktadır.
zindān-ı çeşm C. : zindān-ı cism D.
[1351] Bu beyit şairin divanında dördüncü beyit olarak yer almaktadır.
[1352] Bu beyit şairin divanında yedinci beyit olarak yer almaktadır.
[1353] Şairin divanında beşinci beyit olarak yer alan bu beyit cönkte sol derkenara yazılmıştır.

106a

-551-[1354]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Vaṣl-ı cānān isteyen dil ibtidā cāndan geçer
   Bu fenā ʿuḳbāya girmez iki cihāndan geçer

2. Zāhidā vaṣf itme cennet ʿāşıḳa ḥācet degil
   Yārini terk eylemez ol ḥūrī ġılmāndan geçer

3. Tā ezelden cām u ʿaşḳı nūş iden mestāneler
   Cümle varın terk idüp bu şöhret ü şāndan geçer

4. Ol günüñ şehrinde dāʾim yār-i bāḳi isteyen
   Bu fenāda bī-vefā aḥbāb u aḳrāndan geçer

5. Yār ile ʿahd eyledük vaʿde-yi viṣāl itdi bize
   Ol ṣadāyı güş idenler ad ile ṣāndan geçer

105b

6. Her ne kim ḳılsañ cevr ü cefā şāhım baña
   Bu ʿ*Ömer* ḳuldur ḳapuñda ṣanma sulṭāndan geçer

-552-[1355]

ʿĀŞIḲ ʿÖMER

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Ervāḥ-ı bāṭının eyleyüp iṣbāt
  Bir özge sebīle[1356] uġradım geldim

[1354] Bu şiir Āşık Ömer Divanıʿnda bulunmamaktadır.
[1355] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.374.
[1356] sebīle C. : sebeple D.

Bir ḳandile irşād eyledi cānı[1357]
Ḥażreti sulṭāna uġradım geldim[1358]

2 Bir ḳabża ṭobraḳdan Ḥaḳḳ'ıñ ḳudreti
Vücūda getürüp ḳıldı ʿizzeti
Ādem ile gezüp bāġ-ı cenneti
Rūy-ı selsebīle[1359] uġradım geldim

3 ʿĀḳıbet İblis'iñ[1360] uyduḳ sözine
Yoldan çıḳar ḳadem başan izine
İndirdiler bizi dünyā yüzine
Kūh-ı Serendib'e uġradım geldim

4 Ṭūfān'da ol Ḫudā eyleyüp elṭāf
Nūḥ ile keşdīde gezdim bī-güẕā[f]
Kaʿbe-yi Şerīfi eyleyüp tavāf
İbrāhīm Ḫalīl'e uġradım geldim

5[1361] Mecnūn ile Leylā sevdāsın çekdim
Ferhād gibi ṭaġlar bendini sökdüm
Yaʿḳūb gibi gözden ḳanlı yaş dökdim
Yūsuf-u Kenʿān'a uġradım geldim

6[1362] Bir kāmil üstātdan oḳudum yazdım
Çār anāṣırdan bilür sezerdim
ʿİlm ile bir gizli sırda gezerdim
Ḥikmet-i Loḳmān'a uġradım geldim

[1357] Bir ḳandile irşād eyledi cānı C. : Çār terkibten kurulmadan şeş cihāt D.
[1358] Bir ḳandile irşād eyledi cānı C. : Münevver kandile uğradım geldim D.
[1359] Rūy-ı selsebīle C. : Cūy-ı selsebīle D.
[1360] İblis'iñ C. : bilirsin D.
[1361] Bu dörtlük şairin divanında bulunmamaktadır.
[1362] Bu dörtlük şairin divanında bulunmamaktadır.

7 ʿ*Ömer* ḥaḳīḳatde Ḳur’ān oḳudum
Ol-durur delīlim Burhān oḳudum
ʿAyın şın [u] ḳāf ile revān oḳudum
Sūre-yi *Tenzīl*’e uġradım geldim

105a

-553-

HŪ

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Açılsam ġoncalar veş ḫalḳ içinde bī edeb derler
Mecālisde sukūt etsem s̲üfldür pür ġaḍab derler

2. Tevażuʿ eyleyüp āʿlā vü ednāya ḳıyām etsem
Bu müstehzī bir adamdır furūmāye neseb derler

3. Tefekkür eyleyüp kendi umurum tedbīr eylerken
Tefakkudda bulurlarsa tekebbur etdi hep derler

4. Ẓarīfāne ḳonuşmaya bir iki aṣl-ı pāk bulsam
Şuları tefrīḳ itmeye ne lazımdır ʿaceb derler

5. Ḥased ibrāz ile aʿdā o demde iftirā idüp
Meʿāṣī mürtekip bunlar içerler hep şarāb derler

6. Eger birḳaç yobaz bulsam ḳonuşmam dāʾim anlarla
Cezāsıdır çeksin anıñ ki buldı kelb [u] kelb derler

104b

7. Eger boynum egüp destim ḳavışdırsam gezerken ben
Bunuñ şimdi bu ḥāl ile murādı nefʿ-i celb derler

8. Etekler der miyān etsem gezerken sell-i seyf etsem
Görenler ḥālime lāyıḳ şuña beş yüz ḥaṭab derler

9. Uzaḳdan merḥabā etse baña maḥrem olan tāze
Ne yaḳlaşdırdı oġlanı bu fāsıḳ yabca yab derler

10. Şıla-yı raḥīm içün ol şūḫ gelürse yılda bir kerre
Bunuñla bu gice gündüz yatarlar leb-be-leb derler

11. İlahī *Marʿaşī* emrin saña tefvīż ider her ān
Bu ḥāli bilmeyen fikrī yoḳ hem bī edeb derler[1363]

104a

-554-[1364]

ŞARḲI

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Efendim rūz u şeb āh u fezālar[1365] hep seniñçündür
Derūnī her seḥer[1366] medḥ u senālar [1367]hep seniñçündür
ʾAdūlarla ʿadāvetler idüp her demde bil cānā[1368]
Raḳībe nāsezālarla ezālar hep seniñçündür

2 Ne siḥr etdiñ bana bilmem düşürdüñ[1369] rāh-ı sevdāya
Niçün şaldıñ yene cānā bu derdimendimi ferdāya[1370]
Selām daḫı ʿināyet itmez olduñ sen bu ednāya[1371]
Tevażüʿlar temennīler recālar hep seniñçündür

[1363] Bu şiirin sonunda sene 1283 Ş. 14 tarih kaydı bulunmaktadır.
[1364] Bu şiir karşılaştırma yapılan Âşık Ömer Divanı'nda bulunmamaktadır. Ahmet Kara, *Dînî Tasavvûfî Şiirler Mecmuâsı (İBB Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351) İnceleme-Metin-Dizin*, Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır 2019, s.586. Şiir adı geçen doktora tezinde incelenen mecmuada yer almaktadır.
[1365] fezālar C. : karalar T.
[1366] seḥer C. : seherlerde T.
[1367] medḥ u senālar C. : - senālar T.
[1368] ʾAdūlarla ʿadāvetler idüp her demde bil cānā C. : Adāvetler hāsıl etdim adüvlerle ġāibāne T.
[1369] Düşürdüñ C. : Düşdüm T.
[1370] Niçün şaldıñ yene cānā bu derdimendimi ferdāya C. : Keremsiz başladın şimdi bize bin türlü edāya T.
[1371] Selām daḫı ʿināyet itmez olduñ sen bu ednāya C. : Selām hakkı vermeğe irtikāb etmez bu gedāya T.

3 Saña māʾil olalı serseriyem māsivā ḥaḳḳı[1372]
Kelām-ı ʿāşıḳa nemde ġilāfım yoḳ Ḫudā ḥaḳḳı[1373]
Biḥaḳḳı Kaʿbe-yi zemzem ḥabīb-i Kibriyā[1374] ḥaḳḳı
Benim bu çekdigim cevr ü cefālar hep seniñçündür

4 Nedendir ey *ʿÖmer* bilmem bize[1375] ġamdan selāmet yoḳ
Ḳıyāmet ḥaşr olınca tā bu sevdāya nihayet yoḳ
Ḳabāḥat bende girde senden elḥāṣıl şikāyet yoḳ[1376]
Benim bu çekdiyim terk-i şılālar hep seniñçündür [1377]

103b

-555-[1378]

DERTLĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Gine selām geldi gül yüzlü dostdan
Alırız selāmın yolsuz degilüz[1379]
Severiz dilberi göñül eyleriz
Ẓor ile sevmeyiz ʿārsız degilüz

2 Dilberlere seḥer yelin esdiriz
Ḳısmetini yād ellerden kesdiriz
Al yanaḳdan bir şeftāli isteriz[1380]
Uyurken öpmeyüz ḫırsız degilüz[1381]

[1372] Saña māʾil olalı serseriyem māsivā ḥaḳḳı C. : Ne denli olmasa vardır güzelde mübtelā hakkı T.
[1373] Kelām-ı ʿāşıḳa nemde ġilāfım yoḳ Ḫudā ḥaḳḳı C. : Sözümde hīç hilāfım yok efendim ol Hudā hakkı T.
[1374] ḥabīb-i Kibriyā C. : Resūl-i Kibriyā T.
[1375] bize C. : sana T.
[1376] Şiirin son iki mısrası sol derkenara yazılmıştır.
Ḳabāḥat bende girde senden elḥāṣıl şikāyet yoḳ C. : Gönül nedir şikāyetler benim sen de kabahat yok T.
[1377] Benim bu çekdiyim terk-i şılālar hep seniñçündür C. : Yine aşkıñ ile türkü selālar hep senińçündür T.
[1378] Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme- Metin),* Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s.392. Adı geçen tezde dört dörtlükten oluşan "Biz de Halimizce Yarsız Degiliz" başlıklı şiir ile cönkteki şiirin bazı kısımları benzerlik göstermektedir.
[1379] Alırız selāmın yolsuz degilüz C. : Öyle ḥaḳiḳatsiz yolsuz degiliz T.
[1380] Al yanaḳdan bir şeftāli isteriz C. : Bir pūse vir vaṣfıñ dilerim cāna T.
[1381] Uyurken öpmeyüz ḫırsız degilüz C. : Uyurken almayız ḫırsız degiliz T.

3 Yāriñ yoḳ derler yārimiz vardır
Elden ḫayā ider ʿārımız vardır
Ḥācı Bekdāş derler beyimiz vardır
Ḥamd olsun Mevlā'ya pīrsiz degilüz[1382]

103a

-556-[1383]

DERTLĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Rāz-ı ʿaşḳıñ dilde pinhān eyledim[1384] cānım gibi
Sīne-yi gencīnede maḫfūẓdur īmānım gibi

2. Nāle vü feryādıña[1385] bāʿiṣ nedir bülbül seniñ
Yoḫsa bir ġoncañ mi var gül-berg-i ḫandānım gibi

3. Geşd-i ʿālem[1386] eyleyüp gezdim cihānı[1387] görmedim
Lārcīverdī ḳubbeniñ altında sulṭānım gibi

4. Gülsitān-ı ʿālemi bir bir temāşā eyledim
Bir ṣanavber[1388] görmedim serv-i ḫırāmānım gibi

5. Ḫāk-i dehriñ[1389] biñ kerre sürse suvarsa bāġbān
Bitmemiş bitmez felek devrinde Bostānım gibi

[1382] Ḥamd olsun Mevlā'ya pīrsiz degilüz C. : Erkānımız vardır pirsiz degiliz T.
[1383] Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme- Metin),* Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s. 422-423. Adı geçen tezde yedi beyitten oluşan bu şiirin cönkte yer almayan altıncı beyiti şu şekildedir:
Çoḳ göñüller gezdiñ ey abdāl-ı aşḳ seyyāh olup
Bir ḫarāba uġradıñ mı ḳalb-i virānım gibi
[1384] eyledim C. : eylerim T.
[1385] Nāle vü feryādıña C. : Nāle-yi feryādıña T.
[1386] Geşd-i ʿālem C. : Keşd-i iḳlim T.
[1387] gezdim cihānı C. : dünyāyı gezdim T.
[1388] ṣanavber T. : ṣenāver C.
[1389] Ḫāk-i dehriñ C. : Ḫāk-i dehri T.

6. Deste-yi reyḫāna[1390] teşbīh itme zülfüñ *Dertlī*'ya
Sünbül-i bāġ olmaya kākül perīşānım gibi

102b

-557-

ḴOŞMA

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Yek naẓarda sevdim seni ey güzel
Muḥabbetiñ virdi cānıma ṣafā
Anıñçūn şānıña yazdım ġazel
Lāyıḳ mı eylemeñ cevr ile cefā

2 Uġratdıñ bendeñi dürlü sevdāya
Āh ile feryādım çıḳdı semāya
Merḥamet itmedin ġarīb ednāya
Bülbül gibi düşdüm gülmeden cüdā

3 Sen bir açılmadıḳ ġonca-yı tersiñ
ʿĀşıḳıñ göñlünde biricik bitersiñ
Meclis-i nā-cinsde sen ne gezersiñ
Aġyār ile ülfet eyleme şehā

4 Ruḫsāra sarılmış zülfünüñ teli
Oynadır esdikçe ṣabāḥıñ yeli
Şānıña layıḳ mı ḳoşma-yı veli
Gözyaşı lemʿi münhāl saña

[1390] Deste-yi reyḫān C. : Rişte-yi reyḥān T.

102a

-558-

ĠAZEL-İ LUṬFĪ

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Göñül bir kūşe-yi meyḫānede mestāne yān gelse
   Yanımda yār olsa var hem pīri muġān gelse

2. Getürse sāḳī-yi gülçehre ṣunsa cām-ı ṣahbāyı
   Ten-i bīmāra cism-i nātuvāna tāze cān gelse

3. Benimle hemdem olsa luṭf ḳılsa çeşm-i mestānım
   Elinde sāz u ney santūr ile ḳaşı kemāne gelse

4. Oḳunsa muṣḥaf-ı ḥüsnüñdeki āyāt meclisde
   Fuyūżāt ehl-i ẕāta hem suhen-ver ʿāşıḳān gelse

5. Bu bezm-i ʿişret-i ʿuşşāḳdır *Luṭfī* açılmaz sır
   Mey içsek çeksek āġūşa fülā ibn-i fülān gelse

101b

-559-

ĠAZEL

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Dilberā bu ḳara ebrūlarla sevdim ben seni
   Ḳara kirpik çeşm-i āhūlarla sevdim ben seni

2. Seyr itdim penpe-yi ruḫsārını ey ġonca-yı fem
   Al-ı rūḫlar laʿl-i dilcūlarla sevdim ben seni

3. ʿAnber-asārāy-ı zülfüñ göñlimi mest itdi āh
Ḫaṭṭ-ı muşkīniñle gīsūlarla sevdim ben seni

4. Gerden-i billūra serpilmiş siyeh fülfülleriñ
Dā[ne] dāne ḫāl-i hindūlarla sevdim ben seni

5. Her ḳadeḥde būseler iḥsān idince *Lutfī*'ye
Bezm-i meyde işte bu ḫuylarla sevdim ben seni

-560-

LUṬFĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Hīç kim ey ġonca fem zārımdan āgāh olmadıñ
Ḫār u ḫār-ı cevr-i azārımdan āgāh olmadıñ

2. Rūz [u] şeb yandı vücūdum āteş-i hicrānıña
Külhen-i göñlümdeki nārımdan āgāh olmadıñ

101a

3. Dilberān-ı digere mecbūr ṣandıñ sen beni
Sevdigim mahbūb-ı dildārımdan āgāh olmadıñ

4. Müşterī-yi kāle-yi vālā-yı vaṣlım dilberā
Çār-sū-yı dilde bāzārımdan āgāh olmadıñ

5. Eylediñ teşḫīṣ-i nabż-ı *Lutfī* ammā ey ṭabīb
Derd-i bīdermān u nāçārımdan āgāh olmadıñ

-561-

DĪVĀN

1. Bir yegāne kūy-ı müslīmāneyem ben sen ne nesin
Ḫalḳ içinde bīḳadri bīgāneyem ben sen nesin

2. *Rabbī Allāhu Teʿāla ḥasbī Allāhu kefa*
Ḥaḳḳ ne virdi ḳāniʿi yektāneyem ben sen nesin

3. Māsivādan el çeküp göñlüm ferāġat itmede
Post-nişīn-i künc-i ḫalvetḫāneyem ben sen nesin

4. ʿİlm-i ḥālim tā beşikden başladım ögrenmege
Tā ecel taḥṣīl ider bir cān(e)yem sen nesin

100b

5. Cāhil ü aḥmaḳ murā'ī ṣūfīye beñzetme ey
Aç göziñ gör göñlümü ʿirfāneyem ben sen nesin

6. ʿAsker-i sulṭān-ı 'irfānem silāḥım beldedir
Beş vaḳitde sācid-i raḥmāneyem ben sen nesin

7. Rūz [u] şeb virdim duʿā vü ders-i Ḳurān ʿādetim
Ab-ı kevs̲er içdigim mestāneyem ben sen nesin

8. Ṣūfīye var ṣor bu *Şükrī* kemterī erbābdan
Ṣorma benden bilmezem ā yā neyem ben sen nesin

-562-

ĠAZEL

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Nāza çekdi kendini dilber niyāz itdikçe ben
Nār-ı hicrinden demādem iḫtirāz itdikçe ben

2. Gāhi hicrān odına yandı gehi ditrer vücūd
Serd-i ġamla ʿālem-i göñlüm ayāz itdikçe ben

3. Vardı esrār-ı lebiñ o ġonca açdı ġayrıya
Düşmeni āgāh itdi ketm-i zār itdikçe ben

100a

4. Āh kim ā yā ṣorar mı ya ṭuyar mı nālemi
Dembedem feryādı böyle ḳış [u] yaz itdikçe ben

5. Vaʿd u vaṣl yār idermiş *Lutfī*-yi nākāmına
Rūz [u] şeb ʿaşḳ-ı niyāz dilenüvāz itdikçe ben

-563-

ĠAZEL

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ey perī yuf cānıña yazıḳlar olsun şānıña
Göz göre nisbet idüp aġyārı aldıñ yanıña

2. Yār itmek kendine aġyārı ey şūh filmeşel
Ṣanki ḫārı maḥrem itmek ġonca-yı ḥandānıña

3. Daʿvet itdim nice kez tenhāya raġbet itmediñ
ʿAhd itmiş iken viṣāliñ ṭurmadıñ peymānıña

4. ʿĀşıḳān senden şikāyet itdiginiñ vechi var
Çeşm-i ḫūn-rīziñ girüpdür ehl-i ʿaşḳıñ ḳanıña

5. Bāġ-ı ḥüsniñ içre feryād gerçi itdim rūz [u] şeb
Gülmediñ ey ġonca bir kez bülbül-i nālānıña

99b

6. Kākülüñ mü bilmezem ʿaḳlım perīşān eyleyen
Ya nedir dil düşdi cānım āteş-i hicrānıña

7. Böyle hep aġyāre mi bilmem keremler ya niçūn
Lutfī-yi muḥtācı maẓhar itmediñ iḥsānıña

-564-

ḲALENDERĪ

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Çeşm ü nigehi ʿālemi meftūn idecekdir
   Zülf-i siyahı ādemi mecnūn idecekdir

2. Ṣordum ki lebi bāde femi ḳand-i mükerrer
   Nūş eyleyicek çeşmimi pürḫūn idecekdir

3. Ger ḥasret-i laʿliyle geçerse dem-i ʿömrüm
   Gözümden aḳan yaşları Ceyḫūn idecekdir

4. Ḥāl-i dilim iʿlām idersem şeh-i ʿaşḳa
   Ol şūḫı iki būseye medyūn idecekdir

5. Hicrānına yan şimdi o yāriñ seni āḫir
   Lutfī kerem-i vaṣl ile memnūn idecekdir

99a

-565-

ḲALENDERĪ

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Sevdim yine bir dilber-i raʿnā yaḳışıḳlı
   Güller gibi ruḫsāre-yi ḥamrā yaḳışıḳlı

2. Dökmüş yüzine zülf-i perīşānını ol şūḫ
   Ḫāl u ḫāṭ ü kākülleri ammā yaḳışıḳlı

3. Kirpikleri oḳ ḳaşı kemān ġamzesi cellād
   Mestāne ṣıfat gözleri elā yaḳışıḳlı

4. Nāz ile ḫırāmānına reftārına taḥsīn
Kim serv-i sehi ḳāmet-i bālā yaḳışıḳlı

-566-

ḲALENDERĪ

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Tīr-i ġamzeñ sāḳīyā ebrū kemānıñ ʿaşḳına
Çeşm-i mestiñ ile niġāhıñ ḥüsn ü ānın ʿaşḳına

2. Mūmiyānıñ ḳāmet-i serv-i revānıñ ʿaşḳına
Ḫāl u ḫaṭṭıñ kākülüñ ġonca dehānıñ ʿaşḳına

3. Cām-ı laʿlüñ būse-yi sükker zebānıñ ʿaşḳına
Dembedem peymāne ṣun pīr-i muġānıñ ʿaşḳına

98b

-567-

DĪVĀN

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ol gül-i raʿnā gülermiş böyle āh itdikçe ben
Ḫasret ile nāzenīn ʿömrü tebā[h] itdikçe ben

2. El amān o çeşm-i mest-i ġamze-yi ḫūn[h]vārdan
Yāreler sīnemde açdı her nigāḥ itdikçe ben

3. Nāfe-yi misk-i ḫıṭāyı ʿanber fām istemem
Şemse-yi ruḫsār zülf-i ʿıṭır şāh ittikçe ben

4. Rüzgār-ı āhım yelken açar keştī-yi dili
Eşk-i çeşmim aḳıdup baḥrı siyāh itdikçe ben

5. Bāb-ı *Lutfī* var iken 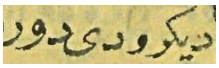 eylemem
Böyle terk-i cāh idüp anı tebāh itdikçe ben

-568-

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Beden keştī resen cān pīrehen yelken gönül deryā
Sütūni dūd-ı āhımdır muvāfıḳ rūzigār ister

98a

-569-

DĪVĀN-I LUṬFĪ

1. Nāme-yi derdim yāre var bir bir ʿayān it tīzce gel
Luṭf idüp ḥālim ṣorsa pek yaman it tīzce gel

2. Per küşād it bülbül āsā rūḫa-yı ruḫsārına
Seyr-i ġoncayı eyleyüp zār u fiġān it tīzce gel

3. Vir peyām-ı ḥasretim aña selāmım ʿarż it
Ḥürmet ile çoḳ niyāz-ı ʿāşıḳāñ it tīzce gel

4. Dest-i sīmiñ öpüp el pençe ṭur dīvānına
İltifāt[a] maẓhar ḳaşı kemān it tīẓce gel

5. Pāyına yüz sür o servi ḳāmeti gülşende bul
Eşk-i çeşmim aḳıdup ab-ı revān it tīzce gel

6. Ḫāl u bal ḥātırın ṣor leblerinden bir söz al
Bīşümār būseyi ġonca-dehān it tīzce gel

97b

7. Baḫs-i zülfünden uzatma ḳıl u ḳāl itme ṣaḳın
Baña ẕikr-i kākül-ü ʿanber nişān it tīzce gel

8. Ḫāk-i pāy ḥażretinden eyler iḥsānıñ umīd
Lutfī-yi nāṣādı nād-ı ṣādımān it tīzce gel

9. İştiyāḳım ḥaddin efzūndur mülāḳāt yoḳ mıdur
Müjde-i vaṣl ile yāri ter zebān it tīzce gel

-570-[1391]

DĪVĀN-I ŞEMʿĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Elvedāʿ ey sāḳīler[1392] ülfet temām oldı temām
Cām-ı mey[1393] oldı şikest ʿişret[1394] temām oldı temām

2. Keseler[1395] ḳaldıysa baḫş itdiñ bu bezmiñ[1396] ehline
Vaḳti aḫşām eylediñ ṣoḥbet[1397] temām oldı temām

3. Tāze bulsun müşteri pīr-i muġān demḫānede
Biz bayıldıḳ gidelim nevbet temām oldı temām

97a

4. Donadup yelkenleri fülki dilim buldı hevā
Esdi riḥlet[1398] yelleri ġurbet temām oldı temām

[1391] Ümran ÂşıkFerkî, *Şemʿî Divanı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006, s. 109.
[1392] sāḳīler C. : sākīya D.
[1393] Cām-ı mey C. : Mey-i hum D.
[1394] ʿişret C. : sohbet D.
[1395] Keseler C. : kesr-i mey D.
[1396] bezmiñ C. : mezmek D.
[1397] ṣoḥbet C. : işret D.
[1398] riḥlet C. : vuslat D.

5. Ya ṣu ya ṭopraḳ(dır) ya ḥasret ider cānāna beni[1399]
Ya gelem ya gelmeyem şefḳat temām oldı temām

6. Dosta ṭoġrı döndürüp rūyım[1400] ele aldım[1401] yolı
Dir ki *Şem ʿī* derdimend ḥasret temām oldı temām

-571-

BEYİT

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Rıżāsın iste Mevlā'nıñ desünler saña ḫoş geldiñ
Cihān fāni bāḳi degil niçün dīvāna boş geldiñ

96b

-572-[1402]

DERTLĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Cihān var olmadan ketm-i ʿademde
Ḥaḳḳ ile birlikde yekdāş idim men
Var etdi[1403] bu mülki çünki ʿademde[1404]
Yazdım taḳdīri[ni][1405] naḳḳāş idim men

2 ʿĀdem'iñ ṣulbünden şehd olup geldim[1406]
Bir zamān bu mülke İbrahīm olmuşdum[1407]

[1399] Ya ṣu ya ṭopraḳ(dır) ya ḥasret ider cānāna beni C. : Ya su ya toprak yāhut cezb eyledi cānān biri D.
[1400] rūyım C. : rūyı D.
[1401] aldım C. : aldı D.
[1402] Sadeddin Nüzhet Ergun, *Bektaşī Edebiyatı Antolojisi On Yedinci Asırdan Beri Bektaşî-Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri*, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1955, s. 118-119-120.
Başlığı ve mahlası Dertli olmakla beraber Dertli Divanı'nda bulunmayan bu şiirin adı geçen eserde Şirī'ye ait olduğu belirtilmektedir. Adı geçen eserde on altı dörtlükten oluşan bu şiir ile cönkte yer alan şiir karşılaştırıldığında dörtlük ve mısra sıralarının karışık olduğu görülmektedir.
[1403] Var etdi C. : Yarattı K.
[1404] ʿademde C. : o demde K.
[1405] Yazdım taḳdīri C. : Yaptım tasvirini K.
[1406] Bu mısra adı geçen eserde üçüncü dörtlüğün ilk mısrası olarak yer almaktadır.
şehd C. : Şit K.
[1407] Bu mısra adı geçen eserde üçüncü dörtlüğün üçüncü mısrası olarak yer almaktadır.

Ruḥu’l ḳudüs olup Meryem[e] irdim[1408]
Ḳul olup ẕātına sırdāş idim men[1409]

3 Mübārek ʿaṣāyı Mūsā’ya virdim[1410]
Bunca enbiyāya ben rehber oldum[1411]
Muʿcizāt görmeden īmāna geldim[1412]
Ẕülfiġār baġlandım ṭıġdāş idim men[1413]

96a

4[1414] Cihānıñ mülkine şāh olup geldim[1415]
Yaġmur olup yaġdım ot olup bitdim
[U]rūm diyārını ben irşād etdim
Ḥoraṣan’dan gelme[1416] Bekdāş idim ben

5[1417] Gāhi nebi gāhi veli göründüm
Gāhi uṣlı gāhi deli göründüm
Gāh Muḥammed[1418] gāh[i] ʿAli göründüm
Kimse bilmez [sırrım][1419] ḳallāş idim men

6[1420] Elḥamdülillāh şimdi maḫfī didiler[1421]
Geldim gitdim ẕātım hīç bilmediler
Bir kimse *Dertlī*’yi fehmetmediler[1422]
Her gelen maḫlūḳa[1423] ḳardaş idim men

[1408] Bu mısra adı geçen eserde altıncı dörtlüğün ikinci mısrası olarak yer almaktadır.
[1409] Bu mısra adı geçen eserde yedinci dörtlüğün son mısrası olarak yer almaktadır. Ḳul olup ẕātına C. : Kul iken zat ile K.
[1410] Bu mısra adı geçen eserde altıncı dörtlüğün ilk mısrası olarak yer almaktadır.
[1411] Bu mısra adı geçen eserde altıncı dörtlüğün üçüncü mısrası olarak yer almaktadır. Bunca enbiyāya C. : Cümle evliyaya K.
[1412] Bu mısra adı geçen eserde sekizinci dörtlüğün ikinci mısrası olarak yer almaktadır. Muʿcizāt C. : Mucize K.
[1413] Bu mısra adı geçen eserde sekizinci dörtlüğün son mısrası olarak yer almaktadır. ṭıġdāş idim C. : tiğ taşıdım K.
[1414] Bu dörtlük adı geçen eserde on dördüncü dörtlük olarak yer almaktadır.
[1415] Cihānıñ mülkine şāh olup geldim C. : Şu fenā mülküne çok geldim gittim K.
[1416] gelme C. : gelen K.
[1417] Bu dörtlük adı geçen eserde on beşinci dörtlük olarak yer almaktadır.
[1418] Muḥammed C. : Ahmed K.
[1419] - C. : sırrım K.
[1420] Bu dörtlük adı geçen eserde son dörtlük olarak yer almaktadır.
[1421] Elḥamdülillāh şimdi maḫfī didiler C. : Şimdi hamdülillah Şirī dediler K.
[1422] Bir kimse Dertlī’yi fehmetmediler C. : Sırrımı kimseler fehmetmediler K.
[1423] Her gelen maḫlūḳa C. : Hep mahlūk kuluna K.

95b

-573-[1424]

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Ana raḥminden geldim şu dünyāya[1425]
Gözüm açdım māʾil[1426] oldum o burca[1427]
ʿĀrif[1428] oldum Ḥaḳḳ kelāmın söyledim[1429]
Elif ḳaddim dāl yazıldı[1430] o burca

2[1431] Gökde uçan Cebrāʾīl'dir perīdir
Elinde bir gül var efendimiziñ terīdir[1432]
Bir ḳapusı şāh-ı merdān ʿAlī'dir
Elvān elvān nūrlar yaġar o burca

3[1433] Ḳonan bezirgān[dır] geçen [de] ḥoca
Ne gündüzüm gündüz ne gicem gice
[Ol] ḳanḳı burçdur bu burç[lar]dan yüce[1434]
Muḥammed (Muṣṭafa) Miʿrāca çıḳar[1435] o burca

4[1436] Annımıza yazılmış[dır][1437] yazılar
Ḥaḳḳı seven[ler] bir mürşid[1438] ʿarżūlar
95a Yeryüzünde hiç[1439] yol yoḳdur ġāzīler
ʿArş yüzünde[1440] bir yol gider o burca

[1424] Sadeddin Nüzhet Ergun, *Bektaşî Edebiyatı Antolojisi On Yedinci Asırdan Beri Bektaşî-Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri*, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1955, s.120.
Adı geçen eserde bu şiirin Şirī'ye ait olduğu belirtilmektedir.
[1425] Ana raḥminden geldim şu dünyāya C. : Haktan emir oldu geldim Cihana K.
[1426] māʾil C. nail K.
[1427] burca C. : bürce K.
[1428] ʿĀrif C. : Kāmil K.
[1429] söyledim C. : okudum K.
[1430] yazıldı C. : yazıldım K.
[1431] Bu dörtlük adı geçen eserde üçüncü dörtlük olarak yer almaktadır.
[1432] Elinde bir gül var efendimiziñ terīdir C. : Bir gül vardır Muhammedin teridir K.
[1433] Bu dörtlük adı geçen eserde dördüncü dörtlük olarak yer almaktadır.
[1434] Ḳanḳı burçdur bu burçdan yüce C. : Ol ne bürçtür cümle bürçlerden yüce K.
[1435] çıḳar C. : gider K.
[1436] Bu dörtlük adı geçen eserde ikinci dörtlük olarak yer almaktadır
[1437] Annımıza yazılmış[dır] C.: Alnımıza yazıluptur K.
[1438] bir mürşid C. : bizleri K.
[1439] - C. : hiç K.
[1440] yüzünde C. : yüzünden K.

5 *Ḥacı Bekdāş*'ım arayıp yitmişim[1441]
Erenler sırrından[1442] bir pāy ḳabmışım
Eger Kaʿbe ise biñiñ[1443] yapmışım
Her göñülden bir yol gider o burca

-574-

AḤMED BĪCĀN

1. Ṭabībā ḳıl devā derdim nihayetsiz füzūn oldı
Baña vaʿd [u] vaʿīdin añladım vaʿd kemün oldı

2. Sīnemde şerḥalar açdı fırāḳ-ı yār ben gördüm
Yetişdir merhem vaṣlı ki ḥālim ġayr-gūn oldı

3. Şeb-i tārīk hicrānda dil-i mecrūḥumuz her an
Aḳıdup dīdeden ḫūnı beden mülk-i zebūn oldı

94b

4. Ne müşkil ḥāl imiş yā Rabb kişi mehcūr-ı yār olmaḳ
O ḥāli fehm idüp baḫt-leʾīmim ser-nigūn oldı

5. Hele bu derd-i ḥasretle ḳalursa kemterüñ cānā
Yazıḳdır vaṣl arzuñız aña dāġ-ı derūn oldı

6. Yazup sırr-ı ḳażā levḥ-i derūna ḥaṭṭ-ı merġūbıñ
Oḳu *Bīcān* rıżā göster dime böyle niçūn oldı

[1441] yitmişim C. : yanmışım K.
[1442] sırrından C. : deminden K.
[1443] biñiñ C. : yerin K.

-575-

GEDĀYĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ehl-i Ḥaḳḳ'ıñ naẓresinden geldi bir ʿibret bańa
   Ṭālib-i rāh-ı ḥaḳḳım lāzım degil şöhret bańa

2. Mevsim-i gül geldi seyr itdim şükūfe keşretim
   Sırr-ı Ḥaḳḳ'dan her çiçek gösterdi bir ʿibret bańa

94a

3. Kendimi rüsvā-yı ʿālem eyledim ʿaşḳ ile ben
   Her melāmet ṭaşları geldikçe bir niʿmet bańa

4. Cām[e] [vü] dibāyı baḫş itdim (ben) cihānıñ ḫalḳına
   ʿAşḳ ile yanmış abāmız yaḫşi bir kisvet bańa

5. Ṭālib-i dīdārıñam ḥūri-i baḫşı neylerem
   Görmesem rūyıñ seniñ duzaḫ olur cennet bańa

6. İltifāt itmez cihāna *Gedā ʿAbdāl*'ıñ seniñ
   Cilve-yi devri felekden ḫoş gelür ḫalvet bańa

-576-[1444]

ĠAZEL-İ ʿĀŞIḲ ʿÖMER

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Hey meded hey bu cihānıñ nām-ı ʿārı[1445] ḳalmadı
  Düşmāna ḳarşu verir [hiç] bir nāmdārı[1446] ḳalmadı

[1444] Yakup Karasoy, Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010, s.507.
[1445] nām-ı ʿārı C. : nāmdār D.
[1446] verir bir nāmdārı C. : varır hiç bir yararı D.

Cümle cevher dürr-i yektā oldı ʿayyār[1447] içre ẕelīl
Bunları bir farḳ ider ṣāhib-i ayyār ḳalmadı

2 Bu cihānda hep yalan oldı bundan ṭoġdı cevāb[1448]
Sālik oldılar vebāle yoḳ ider ẕerre ṣevāb
93b Yıḳdı nāmerd[1449] hem muḥānnet eyledi bütün[1450] ḫarāb
ʿĀr u ġayret ḳalʿasınıñ bir dīvārı ḳalmadı

3[1451] Çūn vīrān olmuş mükellef ḥānede bayḳuş öter
Baġçesinde gül şaḳāyıḳ yerine otlar biter
Her kimseniñ[1452] kārı ancaḳ kendi başına yeter
Kimseniñ hīç[1453] kimseye aṣlā medārı ḳalmadı

4[1454] Ṣūfīler taḳlīd idüp[1455] dervīşler ise hep riyā
Bu cihānda yol virmiyor fuḳarāya aġniyā[1456]
Zenneler yüz göz açup[1457] ādemden itmezler ḥayā
Ol sebebden[1458] ehl-i ʿırżıñ iʿtibārı ḳalmadı

5 Ey ʿ*Ömer* bu aşḳ baña dürr ü cevher söyledir[1459]
Her ne dersem yoḳ ḫilāfım ey birāder böyledir[1460]
Cümle şarḳdan ġarba dek gezseñ cihānı böyledir
Bu cihānıñ[1461] geçinecek bir diyārı ḳalmadı

[1447] Cümle cevher dürr-i yektā oldı ʿayyār C. : Niçe cevher-dil yiğit oldu gubār D.
[1448] Bu cihānda hep yalan oldı bundan ṭoġdı cevāb C. : Halk içinde hep yalan oldu bütün doğru cevāb D.
[1449] nāmerd C. : nāmerdler D.
[1450] hem muḥānnet eyledi bütün C. : muhannetlik bütün etti D.
[1451] Bu bent şairin divanında dördüncü bent olarak yer almaktadır.
[1452] kimseniñ C. : kişinin D.
[1453] hīç C. : bir D.
[1454] Bu bent şairin divanında üçüncü bent olarak yer almaktadır.
[1455] idüp C. : eder D.
[1456] Bu cihānda yol virmiyor fuḳarāya aġniyā C. : Bir fakīr insāna bir pul vermez oldu aġniyā K.
[1457] açup C. : açık D.
[1458] Ol sebebden C. : Onun içün D.
[1459] Ey ʿÖmer bu aşḳ baña dürr ü cevher söyledir C. : Aşk ise her dem bana dürr ü cevāhir söyledir D.
[1460] Her ne dersem yoḳ ḫilāfım ey birāder böyledir C. : Ey gönül yoktur hilāfım her ne dersem öyledir D.
[1461] Bu cihānıñ C. : Ey Ömer hīç D.

93a

-577-[1462]

ĠAZEL

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Ervāḥ-ı aṣlına[1463] şükr olmayanlar
Şimdi bu dünyāda mestānelenmez
Ṭabʿında ḥüsn ile dil bilmeyenler[1464]
Ḥaşre ḳadar giderʿirfānelenmez

2 Şevḳ-i muḥabbetden[1465] nūr almayanlar[1466]
Dem-i İsrāfīlden ṣūr olmayanlar
Kāse-yi īmāndan [1467]pūr olmayanlar
Cām-ı muṣaffādan peymānelenmez

3 ʿAşḳıñ şarābın[1468] içen zümreler
[.....]
[.....][1469]
Beyhūde yerlerde[1470] dīvānelenmez

4 Ādem olmaz Ādem ṣādıḳ olmasa
İremez maḳṣūda ʿāşıḳ olmasa
Kāmil dilden[1471] yanıḳ olmasa
Seyrān[ī] cihānda pervānelenmez

[1462] Betül Aydoğdu, *Türk Edebiyatında Seyrânî Olgusu: Develili Seyrânî ve Eserleri (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s.1111.
[1463] Ervāḥ-ı aṣlına C. : Ervaḥ-ı Elest'den T.
[1464] ḥüsn ile dil bilmeyenler C. : sevdigim dil bulmayanlar T.
[1465] muḥabbetden C. : muḥabbetde T.
[1466] almayanlar C. : olmayanlar T.
[1467] Kāse-yi īmāndan C. : Kāse-yi īmānı T.
[1468] ʿAşḳıñ şarābın C. : Şarāb-ı ḥaḳīḳat T.
[1469] Adı geçen eserde bulunup cönkte yer almayan üçüncü dörtlüğün ikinci ve üçüncü mısraları şu şekildedir:

Ḳayd-ı māsivāyı geçen zümreler
ʿAşḳ-ı İlāhī'ye düşen zümreler

[1470] yerlerde C. : pirlere T.
[1471] Kāmil dilden C. : Şemʿ-i didārına T.

92b

-578-

ĠAZEL

1 Gel ey ʿāşıḳ dilerseñ dil u cāndan o dergāhı
Ṣafā vü Merve ʿaşḳından ḳılursuñ rūz [u] şeb āhı
Büyük küçük günāhıña keffāret derseñ olur āhı
Yürü devlet saʿādetle ṭavāf it Kaʿbetullāhı

2 Müyesser eylemez Mevlā bu yolı degme insāna
Bu yol şol pehlivānıñdır ki ḳalmaz baş ile cān
Buña şol kişi ʿazm ider ki ḳāʾil oldı Kurʾān
Yürü devlet saʿādetle ṭavāf it Kaʿbetullāhı

3 Ol yollarıñ muġaylānıñ niçūn dikmişdi dikenler
Yolar alır günāhın yolda ḥüccācıñ ol dikenler
Güli ḳande ḳoḳısardır dikenden ḫūn iden tenler
Yürü devlet saʿādetle ṭavāf it Kaʿbetullāhı

92a

4 Münevver ravżasın ol Resūl'üñ var ziyāret ḳıl
Ḳamu ādāb ile erkānına muḥkem riʿāyet ḳıl
Duʿāṣı mücrim ümmetiz ki luṭf eyle şefāʿat ḳıl
Yürü devlet saʿādetle ṭavāf it Kaʿbetullāhı

-579-

ĠAZEL

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Gönül meftūn cemāline bulunmaz aṣlā ʿilācı
Ḥaḳīḳat sırr-ı rāhından giyüp ol ḫırḳa-yı tācı
Muḥabbet-i ḥāndānım gerü nābi-yi nāci
Kerem eyle bu düşküne etme dergāhdan iḫrācı
Ḥabībiñ ʿaşḳına Mevlām süründürme bu muḥtācı

2 Virüp bana bu sevdāyı ḳoduñ āh ile miḥnetde
Kimisin ʿandelīb gibi bıraḳdıñ zār-ı ḥasretde
Ġarīp oldum ẕelīl düşdüm yanarım dār-ı ġurbetde[1472]
Kerem eyle bu düşküne itme dergāhdan iḫrācı
Ḥabībiñ ʿaşḳına Mevlām süründürme bu muḥtācı

3. Gice gündüz düşüp zāra feraġat geldi rāḥatdan
Melāmet küncine düşdüm cudā ḳılma şefāʿatden
[.....]
[.....]
[.....][1473]

91b

-580-[1474]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kūşe-yi vaḥdet-nişīn olsun sivādan el çeküp[1475]
Bir iki gün bu fenā mülkünde mihmānım diyen

2. Ḳalʿa-yı اخرابشده[1476] ʿankebūt ḳılmış mekān
Ḥükm[e][1477] maġrūr olmasun taḫt içre[1478] sulṭānım diyen

[1472] Bu beyit sol kenara yazılmıştır.
[1473] Bu bentin sonu ve sonraki sayfada yer alan Dertli mahlaslı şiirin başı eksik olduğu için aradaki sayfanın kopmuş olduğu düşünülmektedir.
[1474] Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme-Metin),* Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s.458.
Adı geçen tezde altı beyitten oluşan bu şiirin cönkte yer almayan birinci, üçüncü ve beşinci beyitleri şu şekildedir:

Cānını terk eyleyen cānāna ḥayranım diyen
Ḳaçmasun şemşir-i dostdan dosta ḳurbānım diyen

Faḳru faḫr[i] iḫtiyār etsün alāyişden geçüp
Ben Muḥammed ümmetiyim ehl-i imānım diyen

Virseler bir çınġı felek dünyā vü mafiha yanar
Hiç temevvüc itmesün derya-yı ummanım diyen

[1475] Bu beyit adı geçen tezde ikinci beyit olarak yer almaktadır.
sivādan el çeküp C. : masivādan geçen T.
[1476] Bu beyit adı geçen tezde dördüncü beyit olarak yer almaktadır.
اخرابشده – C. : esrārda gördüm T. :
[1477] Ḥükm[e] C. : Ḥāle T.
[1478] içre C. : üzre T.

3. Ẓāhir u bāṭın[1479] saña cümle keşf oldı[1480] *Dertlī*'ya
Var ise gelsin bugün meydāne (ehli)[1481]ʿirfānım diyen

-581-[1482]

ĠAZEL-İ ŞEMʿĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Vāṣıl olmaz kimse Ḥaḳḳ'[a] cümleden dūr olmadan
Kenz açılmaz bu[1483] gönülden tā ki pür nūr olmadan

2. Sür çıḳar aġyār[ı] dilden tā tecellī ide Ḥaḳḳ
Pādişāh ḳonmaz sarāya ḫāne[1484] maʿmūr olmadan

3. *Mūtū ḳable en temūtu* sırrına maẓhar olan[1485]
Ḥaşr u neşri[1486] bunda gördi[1487] nefḫa-yi sūr olmadan

4. Mest olan mestāne geldi[1488] tā ezelden tā ebed
İçdiler ʿaşḳın şarābın ab-ı engūr olmadan

5. Dost cemāliñ Kaʿbesini ider[1489] ʿāşıḳlar ṭavāf
Yerde Kaʿbe gökyüzünde Beyt-i Maʿmūr olmadan

[1479] Bu beyit adı geçen tezde altıncı beyit olarak yer almaktadır.
Ẓāhir u bāṭın C. : Bāṭın u ẓāhir T.
[1480] cümle keşf oldı C. : keşf oldu cümle T.
[1481] "Ehli" kelimesinin üzeri karalanmış ve "gelsin" kelimesinin üzerine bugün yazılmıştır.
[1482] Ümran ÂşıkFerkî, *Şemʿî Divanı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006, s. 134.
Bu şiir şairin divanında yedi beyitten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan altıncı beyit şu şekildedir:

Ārif olanın kelāmı gayrıdan gelmez veli
Pes ene'l hak nice disün kişi Mansūr olmadan

[1483] bu C. : çün D.
[1484] ḫāne C. : hana D.
[1485] Bu beyit şairin divanında dördüncü beyit olarak yer almaktadır.
olan C. : olmadan D.
[1486] Ḥaşr u neşri C. Haşr-ı beşerī D.
[1487] bunda gördi C. : gördi bunda D.
[1488] Bu beyit şairin divanında üçüncü beyit olarak yer almaktadır.
geldi C. : gelmiş D.
[1489] Bu beyit sol derkenara yazılmıştır.
Dost cemāliñ Kaʿbesini ider C. : Hakk cemāli Kāʿbesin kıldılar D.

6. Bir ʿacayib sevdāya düşmüş [.....][1490]

[.....]

91a

-582-[1491]

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Ḫaste-dilem belākeşem[1492]
Āh nidem nidem nidem
Yaḳdı beni firāḳ [u] ġam
Āh nidem nidem nidem

2 Yaḳdı beni bu[1493] ḥasretiñ
Firḳat-i cāna zaḥmetiñ[1494]
Olmazsa ger ʿināyetiñ
Āh nidem nidem nidem

3[1495] Milket-i dilde şāhidem[1496]
Gözyaşını güvāh idem[1497]
Derd ile nice āh idem[1498]
Āh nidem nidem nidem

[1490] Sol derkenera yazılmış olan bu beyitin devamı cönkte yer almamaktadır. Şairin divanında yedinci beyit olarak yer alan bu beyitin devamı şu şekildedir:

Bir muhal sevdaya düşmiş rūz u şeb Şemʿī müdam
Hakk'a vāsıl olmak ister halka menfūr olmadan

[1491] Bu şiir sayfanın tersi yönüne yazılmıştır. Cahit, Öztelli, *On Yedinci Yüzyıl Tekke Şairi Kul Nesimi*, Türk Etnografya Folklor ve Turizm Derneği Yayını: 3, Ankara 1969, s. 29-30. Adı geçen eserde beş dörtlükten oluşan bu şiirin cönkte yer almayan üçüncü dörtlüğü şu şekildedir:

Hecr ile yandı bu ciğer
Derdile can neler çeker
Sabır gerek yahut sefer
Ah nidem nidem nidem

[1492] belākeşem C. : cefākeşem K.
[1493] bu C. : çü K.
[1494] Firḳat-i cāna zaḥmetiñ C. : Firkat ü can ü zahmetin K.
[1495] Bu dörtlük adı geçen eserde dördüncü dörtlük olarak yer almaktadır.
[1496] şāhidem C. : şah idem K.
[1497] Bu mısra adı geçen eserde üçüncü mısra olarak yer almaktadır.
[1498] Bu mısra adı geçen eserde ikinci mısra olarak yer almaktadır.

4 Gerçi bu gün *Nesīmī*'yem
Hāşīmī'yem Ḳureyşī'yem
Bir ṣanemiñ esīriyem
Āh nidem nidem nidem

90b

-583-[1499]

İLĀHĪ

1 Enbiyā anda evliyā anda
Etḳıyā anda etḳıyā anda
Cümle ins [ü] cān Ḥaḳḳ dīvānında
Ḥālim nice olur ḥālim nice olur
Der nice olur yārim nice olur

2 Seniñ ile īmān bilinür anda
Yüzler ḳarası silinür anda
Eyyüh'el müʾmin Ḥaḳḳ dīvānında Mevlām
Ḥālim nice olur ḥālim nice olur
Der nice olur yārim nice olur

3 Defter-i aʿmālim cürmle ʿiṣyān
Eylersem inkār söylersem lisān
İtmezse meded ol Ġanī Subhān
Ḥālim nice olur ḥālim nice olur
Der nice olur yārim nice olur

4 Bīçāre *Şākir* ḥālim pek yaman
Her dem etmezseñ ʿafv ile ġufrān
Dilde niyāzım dāyimā īmān
Ḥālim nice olur ḥālim nice olur
Der nice olur yārim nice olur

[1499] Bu şiir sayfanın ters yönüne yazılmıştır.

90a

-584-[1500]

İLĀHĪ

(6+5) 11'li Hece Ölçüsü

1 Ġaflet ile Ḥaḳḳ'ı buldum diyenler
Er yarın Ḥaḳḳ dīvānında bell'olur
Āḫiret azığın[1501] gördüm diyenler
Er[1502] yarın Ḥaḳḳ[1503] dīvānında bell'olur

2 Kimi ṣūfi kiminiñ adı dervīş
Dervīş işiñ ḳardaş[1504] taḳvāya yapış[1505]
Gizlice yollarda var Ḥaḳḳ'a eriş[1506]
Er[1507] yarın Ḥaḳḳ[1508] dīvānında bell'olur

3 Malım vardur deyü[1509] faḳīre gülme
Gülüp gülüp ḳardaş sen deli olma[1510]
Ölüm vardur yā hū[1511] gel ġāfil olma
Er[1512] yarın Ḥaḳḳ[1513] dīvānında bell'olur

4 *Dervīş Yūnus* söyler[1514] ḳāl u belādan
Muʿcizāt Nebī'den mürüvvet ʿAlī'den
Biz de bunı böyle gördük uludan[1515]
Er[1516] yarın Ḥaḳḳ[1517] dīvānında bell'olur

[1500] Bu şiir sayfanın ters yönüne yazılmıştır.
Mustafa Tatçı, *Yunus'un Gül Bahçesinden II*, TOBB Yayınevi, Ankara 2013, s.694-695.
[1501] azığın C. : yaragın K.
[1502] Er C. : - K.
[1503] Ḥaḳḳ C. : Hakk'un K.
[1504] Dervīş işiñ ḳardaş C. : Eger dervīş isen K.
[1505] yapış C. : çalış K.
[1506] Gizlice yollarda var Ḥaḳḳ'a eriş C. : Gizli yoldan kardaş Mevlā'ya eriş K.
[1507] Er C. : - K.
[1508] Ḥaḳḳ C. : Hakk'un K.
[1509] Malım vardur deyü C. : Devletlüyüm diye K.
[1510] Gülüp gülüp ḳardaş sen deli olma C. : Gülüp denlü denlü kem nazar kılma K.
[1511] yā hū C. : kardaş K.
[1512] Er C. : - K.
[1513] Ḥaḳḳ C. : Hakk'un K.
[1514] Dervīş Yūnus söyler C. : Yūnus söyler bunu K.
[1515] Biz de bunı böyle gördük uludan C. : Biz de böyle işitmişüz uludan K.
[1516] Er C. : - K.
[1517] Ḥaḳḳ C. : Hakk'un K.

89b

-585-[1518]

İLĀHĪ

1 Serāser açdı 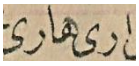 hār-ı tecelli
Dilūzār oldı gülzār-ı tecelli
Īmānım ah ah maʿbūdum Allāh
Efendim dost dost maḳṣūdum billāh

2 Ezelden āteş-i ʿaşḳla düşdi
Dil-i sūzānıma nār-ı tecelli
Īmānım ah ah maʿbūdum Allah
Efendim dost dost maḳṣūdum Allah

3 Cemāl-i Muṣṭafā'dan eyledi Ḥaḳḳ
Cihān-ı arż dīzār-ı tecelli
Īmānım ah ah maʿbūdum Allah
Efendim dost dost maḳṣūdum Allah

4 Verildi ṣıdḳ-ı feyż Ḫudā'dan
Yine bir cām-ı esrār-ı tecelli
Īmānım ah ah maʿbūdum Allah
Efendim dost dost maḳṣūdum Allah

5 Ṭoġrı ʿayb-ı hüviyyet maṭlaʿından
Seḥerde şems esrār-ı tecelli
Īmānım ah ah maʿbūdum Allah
Efendim dost dost maḳṣūdum Allah

[1518] Bu şiir sayfanın ters yönüne yazılmıştır.

88b

-586-[1519]

İLĀHĪ

1[1520] Yā raḥmeten li'l-ḫalḳi yā vāṣılū
Bi-ebḫuri cūdi mālehū sāhelū
Yā menne bihī lā yuḥramu es-sāʾilū
Bi-ʿilmihī inneke ḥaṣṣa'n-neẕīr

İllā yā Rasūlallāh
İnnī deḫīlū

2[1521] Yā menne ʿaleyhi eż-żabbu ḳad sellemā
Ve'ż-żabbiyyü teʿẓīmen lehū kullemā
Yā men seḳayte el-ceyşe baʿde'ẓ-ẓullemā
Māen furāten min benānin yesilū

İllā yā Rasūlallāh
İnnī deḫīlū

3[1522] Yā men ʿaleyhillahu ḳad enzelā
Ẕikran ḥakīmen muʿcizen li'l meleā
Kun lī muʿīnen fi'l belāi ve'l-belāu
Lā şīmen fi'l ḥaşri ʿinde'l-cemīl

İllā yā Rasūlallāh
İnnī deḫīlū

[1519] Bu şiir sayfanın ters yönüne yazılmıştır.
[1520] *Açıklama:* Allahım mahlûkata rahmet olanı yakın eyle, denizler kadar cömert her şeyde hoşgörülü, ey bizi onunla (peygamberimizle) nimetlendiren, isteyenleri onun ilminden mahrum etme, payına uyarmak düştü. Ey Allah'ın Rasülü sana sığındım.
[1521] *Açıklama:* Onu koruyan selâmete ermiştir, onu korumak daimi hürmettendir. Ey ordusuna karanlığın ardından su veren, parmaklarından tatlı bir su akıyor. Allah'ın Rasûlü sana sığındım.
[1522] *Açıklama:* Ey Allah'ın kendisine insanlar için hâkim ve muciz zikri indirdiği, bela anında bana yardımcı ol. Çünkü bela haşr gününde Cemîl olanın katından beklenecek bir şey değildir. Allah'ın Rasûlü sana sığındım.

89a

4[1523] Bi-ḥurmeti’ṣ-ṣıddıḳı yā Muṣṭafā
Ve’r-rusulü iḫvānuke fi’l eṣfiyā
Yā ḫayra men li’llāhi ʿahîde evfā
Rızḳan ʿalā ḥāli’ż-żaʿīfi’z-zelīlā

İllā yā Rasūlallāh
İnnī deḫīlū

5[1524] Bi-ḥurmeti’z-zāhir ve evlādihā
Ve’n nebiyyen cemʿan ve efrāduhā
Ve cemʿil-eḳṭābi ve evtāhā
Ve ṣāḥibu’l-vaḳti li-eyyāmi’l-celīlā

İllā yā Rasūlallāh
İnnī deḫīlū

6[1525] Ezkā ṣalātillahi ṭule’l-meddā
Tütlā ʿaleyke yā nebiyye’l-hüdā
Ve ṣāḥbuke’l-aʿlāmi ehlü’t-tedā
ʿUs̱mānu yercū minke setrā

İllā yā Rasūlallāh
İnnī deḫīlū

[1523] *Açıklama:* Sıddıkin hürmetine yâ Mustafa, peygamberler esfiyâ olmakta senin kardeşindir. Ey ahde vefâ gösterenlerin en hayırlısı, zayıf ve zelîl olanların rızkı senin üzerinedir (rızıklarını vermek sana düşer). Allah’ın Rasûlü sana sığındım.
[1524] *Açıklama:* Zahir ve evladı hürmetine, ve bütün nebiler ile aileleri hürmetine, kutuplar ve önde gelenlerin hürmetine, kıymetli günlerin, vakitlerinin sahibi hürmetine Allah’ın Rasûlü sana sığındım.
[1525] *Açıklama:* Ey hidayet peygamberi, Allah’ın en temiz selamı zaman boyunca senin ve meşhur ashabının üzerine olsun. Osman senden (günahlarını) örtmeni diliyor. Allah’ın Rasûlü sana sığındım.

88a

-587-[1526]

İLĀHĪ

Fāʿilātün / Fāʿilatün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Sīne içre bedr olan māhıñ nedir/ āh cānım
Taḥt-ı dilde ḥükm iden şāhıñ nedir/ amān
Ṣaḳlama benden ki dilḫāhıñ nedir/ amān
(Sūy) söyle ʿāşıḳ bāʿiş-i āhıñ nedir/ amān
Derd ile ʿazm ittigiñ rāhıñ nedir

2 Var ise bir yāre olduñ mübtelā/ āh cānım
Kim seni yāriñden itmişdir cüdā
ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ iseñ söyle baña
Söyle ʿāşıḳ bāʿiş-i āhıñ nedir/ amān
Derd ile ʿazm ittigiñ rāhıñ nedir

3 Ṭālib-i vaṣlı iseñ ol dilberiñ
Uġrına virmek [gerek] cān u teniñ
Āteş-i hicrān mıdır yoḫsa yeriñ
Söyle ʿāşıḳ bāʿiş-i āhıñ nedir/ amān
Derd ile ʿazm ittigiñ rāhıñ nedir

[1526] Bu şiir sayfanın ters yönüne yazılmıştır.

87b

-588-[1527]

İLĀHĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cāna senden her ne kim gelse çekerler aġrımaz
   Ḥaḳḳ bilür bir nūş içūn yüz nīş ururlar aġrımaz

2. Yāri sevmekden midir yā āşinālıḳdan mıdır
   Cismimi ser-tā-ḳadem biñ kez yararlar aġrımaz

3. Zāhidiñ bir barmaġın kesseñ dönüp[1528] Ḥaḳḳ'dan ḳaçar[1529]
   Gör bu gerçek ʿāşıḳı ser-pā ṣoyarlar aġrımaz

4. Zāhidiñ fetvālarıyla[1530] ṣoyarlar[1531] nā-ḥaḳ beni
   Ḳo cezāmdır bu baña her ne ḳılurlar aġrımaz[1532]

5. Ṣoyuñ siz[1533] ey ṣalāhīler bu[1534] *Nesīmī*'nüñ tenini[1535]
   Biñ çeküc ursañ dilā der nār ditrer aġrımaz[1536]
   Āh āh aġrımaz

[1527] Bu şiir sayfanın ters yönüne yazılmıştır.
Hüseyin Ayan, *Nesîmî Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1990, s.189-190. Bu şiir şairin divanında sekiz beyitten oluşmaktadır. Divanda bulunup cönkte yer almayan üçüncü, dördüncü ve altıncı beyitler şu şekiildedir:

Cehl-i nāmerdin kaçan meydan içinde yeri var
Er bilir meydānı kadrin kim kadīrler ağrımaz

Şīşemi ben taşa çaldım Hakkı izhār eyledim
Andan ahvel ağrısa doğru nazarlar ağrımaz

Hak şarabın için āşık yüregi sindān olur
Bin çekiç sindāna ursan zerre sindān ağrımaz

[1528] dönüp C. : döner D.
[1529] Bu beyit şairin divanında yedinci beyit olarak yer almaktadır.
[1530] fetvālarıyla C. : efsānesinden D.
[1531] ṣoyarlar C. : soydular D.
[1532] Ḳo cezāmdır bu baña her ne ḳılurlar aġrımaz C. : Hak bilir senden şehā açık basarlar ağrımaz D.
[1533] siz C. : - D.
[1534] ṣalāhīler bu C. : sellah-ı mırdārlar D.
[1535] tenini C. : tenin D.
[1536] Biñ çeküc ursañ dilā der nār ditrer aġrımaz C. : Bunca nāmerdi görün bir er kınarlar ağrımaz D.

87a

-589-[1537]

İLĀHĪ

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Yandıḳlarım şām u seher
Senden midür benden midür
Başumdaki ʿaşḳdan eser
Senden midür benden midür

2 Baġrumdaki başum benim
Gözümdeki yaşum benim
ʿAşḳ[1538] oldı yoldaşum benim
Senden midür benden midür

3 *Seyyid Niẓāmoġlu* saña
Benliksiz al[1539] senden baña[1540]
Sen ben sözüm[1541] bilmem baña
Senden midür benden midür

[1537] Bu şiir sayfanın ters yönüne yazılmıştır.
İdris Söylemez, *Seyfullâh Nizâmoğlu Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin)* Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 2013, s.220. Adı geçen tezde gazel biçiminde yazılmış olan bu şiir beş beyitten oluşmaktadır. Şairin divanında bulunup cönkte yer almayan ikinci ve üçüncü beyit şu şekildedir:

Terk itdigüm cān u teni yoġ eyledigüm ben beni
Her gördügüm sanmak seni senden midür benden midür

Nālānum irdi göklere düşmeli oldum dağlara
İrüşdigüm bu çağlara senden midür benden midür

[1538] ʿAşḳ C. : Āh T.
[1539] Benliksiz al C. : Al benligin T.
[1540] baña C. : yaña T.
[1541] sözüm C. : sözi T.

86a

-590-[1542]

İLĀHĪ

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Allāhu Rabbī lā-yezāl
Yā vāḥid [ü] yā ẕü'l-celāl
Ey pādişāh-ı bī-zevāl
Yessir lenā ḫayru'l-umur
Yessir lenā Allāh ḥācātena

86b

2[1543] Senden erişmezse amān
Olur ḳamu işler gümān[1544]
Yā ṣāḥib-i kevn [ü] mekān
Yessir lenā hayre'l umur
Yessir lenā Allāh ḥācātena

3[1545] Vaḳt-i seḥer feryādımız[1546]
ʿArşa çıḳar efġānımız[1547]
Cürm ü ḫaṭādır kārımız[1548]
Yessir lenā hayru'l umur
Yessir lenā Allāh ḥācātena

[1542] Bu şiir sayfanın ters yönüne yazılmıştır.
Bilal Güzel, "Meftûnî/İkbâlî, Sultan II. Mustafa", *Ahmet Yesevi Üniversitesi, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2014). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/meftuni-ikbaliii-mustafa [19.11.2022].
Bu şiir adı geçen çalışmada beş bentten oluşmaktadır. Cönkte yer almayan dördüncü bent şu şekildedir:

Yā Hālık-ı hayru'l-enām
Olsun Habīb'ine selām
Budur hulūs üzre kelām
Yessir lenā hayru'l umūr

[1543] Bu bent adı geçen eserde üçüncü bent olarak yer almaktadır.
[1544] gümān C. : yaman M.
[1545] Bu bent adı geçen eserde ikinci bent olarak yer almaktadır.
[1546] seḥer feryādımız C. : seherde dādımız M.
[1547] efġānımız C. : feryādımız M.
[1548] ḫaṭādır kārımız C. : hatā muʿtādımız M.

4[1549] *Meftūnī* ʿacizdir[1550] ġarīb
Luṭfuñdan itme bī-naṣīb
Yā Vāḥid[1551] ü Ḥayy u Mucīb
Yessir lenā Allāh ḫayru'l-umur
Yessir lenā Mevlām ḫācātenā

85b

-591-[1552]

İLĀHĪ

1 Mā hestü nemi dānem
Ḫurşīd ruhat yā nem
Bu ayrılıḳ odına cānım
Nice püryanım āh āh

86a

2 Sevdā-yı rūḫ-ı Leylī
Şüd ḥāṣıl-ı mā ḥaylī
Mecnūn gibi vāveylī
Oldum deli dīvāne āh

3 ʿĀşıḳ oldum bildim
Yār özgeler ile yār imiş
ʿĀşıḳa bunca cefālar var imiş
Yār yüregim der cigerim gör ki neler var
Āh āh yāre ḫaber var

[1549] Bu bent adı geçen eserde beşinci bent olarak yer almaktadır.
[1550] Meftūnī ʿacizdir C. : İkbālī āsidür M.
[1551] Vāḥid C. : Bāki M.
[1552] Bu şiir sayfanın ters yönüne yazılmıştır.

85b

-592-[1553]

İLĀHĪ

1. Vire mi dūd-ı ṣanem[1554] derdime dermān vire mi
   Vaḳtidir dembedem artar yüregimiñ elemi

2. Ḫayli demdir ben anıñ gözleriniñ ḫastesiyem
   Süregelse yüzimiñ üstüne baṣma[1555] ḳademi

3. Yazayım dirse eger ḳaşlarınıñ[1556] şerḥini men
   Yarayım bıcaġ ile başdan ayaġa ḳalemi

4. Yüzimi yerlere sürüp giceler yalvarıram
   Kāfiriñ virir[1557] murādın ya benim[1558] virmeye mi

5. *Faẓlī* sen māh dilerseñ yüziñi göklere ṭut
   Ḫāṣā maḥrūm ḳoya mı[1559] çoḳdur Allah'ıñ[1560] keremi

[1553] Bu şiir sayfanın ters yönüne yazılmıştır.
Mehtap Aydın, *Bîçâre Dîvânı, İnceleme-Metin, Yüksek Lisans Tezi*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2007, s.185. Adı geçen tezde altı beyitten oluşan bu şiirin cönkte yer almayan üçüncü beyiti şu şekildedir:

Görebilsem yüzünü müddeīlerden sānemā
Ey kızıl gül sana kim çekdi dikenden haremi

[1554] dūd-ı ṣanem C. : derd-i sanem T.
[1555] baṣma C. : bassa T.
[1556] eger ḳaşlarınıñ C. : kalem kirpiğinin T.
[1557] Kāfiriñ virir C. : Kāfire vere T.
[1558] benim C. : bana T.
[1559] mı C. : - T.
[1560] Allah'ıñ C. : O İlāh'ın T.

85a

-593-[1561]

Muḥammedim Muḥammed nūr-ı Muḥammed
Yanaram billāh ʿaşḳ meydānında

Allāhım Allāh maʿbūdum Allāh
Allāhım Allāh maḳṣūdum Allāh

Yanaram billāh ʿaşḳ meydānında
Yanaram bī ḥadd ʿaşḳ meydānında

Ḥażret-i Bekir dilinde ẕikir
Dāʾimā şükür ʿaşḳ meydanında

Ḥażret-i ʿÖmer belinde kemer
Hū deyüp döner
Yanaram billāh ʿaşḳ meydanında

Ḥażreti ʿOsmān oḳudur Ḳurān
Cigeri püryān [ʿaşḳ meydanında]

Ḥażret-i ʿAlī şübhesiz velī
Tañrı aslanı [ʿaşḳ meydanında]

[1561] Bu şiir sayfanın ters yönüne yazılmıştır.
Gonca Kuzay Demir, "Prizrenli Bir Mutasavvıf Şair: Hoca Hafız Ahmed Fethi ve Eserlerinden Örnekler", *Sūfī Araştırmaları*, VI, (12), (2015), s.94. Bu şiir adı geçen makalede sekiz dörtlüktten oluşmaktadır.

84b

-594-[1562]

ĠAZEL-İ ṢAFFET

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Her zamān bir Vāmıḳ [u] ʿAẕrā olur ʿālem bu ya
   Nev-be-nev efsāneler peydā olur ʿālem bu ya

2. Ḳabż u basṭı ḳıl tefekkür ʿāleminde ol göñül
   Vaḳt-i sermānıñ[1563] ṣoñı germā olur ʿālem bu ya

3. Giç geçenden eyleme müstaḳbili yā hū ḫayāl
   Baḳ neler olmuş neler ḥālā olur ʿālem bu ya[1564]

4. Görme aḥḳar kimseyi cānā ḳader mechūldür
   Ḥaḳḳ'ıñ ednā bir ḳulı evlā[1565]olur ʿālem bu ya

5. Āb-ı rūyıñ dökme her naḫl-i pelīdiñ pāyına
   Meyve-yi maṭlabu[1566] olmaz ya olur ʿālem bu ya

6. Ṣorma sāḳī mācerā-yı ʿālem-i ābı baña
   Ḳatresin naḳl eylesem deryā olur ʿālem bu ya[1567]

[1562] İsmail Hakkı Aksoyak, "Safvet, Mustafa Efendi", *Ahmet Yesevi Üniversitesi, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2015). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/safvet-mustafa-safvet-efendi [19.11.2022].
Bu şiir adı geçen çalışmada on bir beyitten oluşmaktadır. Cönkte yer almayan dördüncü ve altıncı beyit şu şekildedir:

Zevk-i vasla telh-kām-ı hecr irer encām-ı kār
Sabr ile āşık koruk helvā olur ālem bu ya

Al civānlık āleminde ahımı ey bī-vefā
Vakti ile başına sevdā olur ālem bu ya

[1563] Vaḳt-i sermānıñ C. : Fasl-ı sermānın M.
[1564] Bu beyit adı geçen eserde beşinci beyit olarak yer almaktadır.
[1565] Bu beyit adı geçen eserde üçüncü beyit olarak yer almaktadır.
evlā C. : mevlā M.
[1566] Bu beyit adı geçen eserde sekizinci beyit olarak yer almaktadır.
Meyve-yi maṭlabu C. :Mīve-i matlab ya M.
[1567] Bu beyit adı geçen eserde dokuzuncu beyit olarak yer almaktadır.

7. Keşf-i mirʾāt-ı serāir eyleme aḥbāba da
Belki bir ṣūret ile aʿdā olur ʿālem bu ya

84a

8. Ḳaçma ṭābūr-ı muḥabbetden yerinde rāḥat ol
Zevḳiñe baḳ ṣulḥ olur ġavġā olur ʿālem bu ya[1568]

9. Ḫāk-i Mevlānā'yı *Ṣaffet*[1569] sürme-yi çeşm eyleyen
On sekiz biñ ʿālemi bīnā olur ʿālem bu ya[1570]

-595-[1571]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Lāl olur elbet zebānı ḫāme-yi pīçīde mūy
Ḳılca ġamdan ṭabʿ-ı erbāb-ı suḫan ʿilletlenür[1572]

-596-[1573]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Gör zāhidi kim saḥib-i mürşīd[1574] olayın dir
Dün mektebe vardı bugün üstād olayın dir

2. Meyḫānede ister yıḳılup olmaġa vīrān
Bīçāre ḫarābdadır[1575] abād olayın dir

[1568] Bu beyit adı geçen eserde onuncu beyit olarak yer almaktadır.
[1569] Ṣaffet C. : Safvet M.
[1570] Bu beyit adı geçen eserde onbirinci beyit olarak yer almaktadır.
[1571] Ömer Demirbağ, *Koca Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb*, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 1999, s.259.
Bu beyit, şairin divanında bulunan 66. gazelin dördüncü beyiti olarak yer almaktadır.
[1572] Bu beyitin sol köşesinde sene 80 R. 9 tarih kaydı bulunmaktadır.
[1573] Saniye Rukiye Erten, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesindeki Bağdatlı Rûhî Dîvânı Nüshası (Metin-İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entitüsü, Yozgat 2018, s.114-115.
Şairin divanında bulunup cönkte yer almayan son beyit şu şekildedir:

Baġdād ṣadeftür güheri dür-i Necef'dür
Yanında anuñ dürr ü güher seng-i ḫazefdür

[1574] saḥib-i mürşīd C. : sohbete irşad T.
[1575] ḫarābdadır C. : ḫarābātda T.

3. Elden ḳomasın gül gibi cām-ı meyi bir dem
Her kim ki bu ġamḫānede dilşād olayın dir

4. Bir serv-ḳaddüñ bende-yi[1576] efgendesi olsun
ʿĀlemde o kim ġarażden[1577] azād olayın dir

5. ʿÖmriñ geçirüp kūh-ı belāda dil-i şeydā
Berhem-zen-i hengāme-yi Ferhād olayın dir

6. Vaṣl istemeyüp hicr ile ḫoş geçdügi bu kim
Miskīn ġam-ı cānan ile[1578] muʿtād olayın dir

7. Gezdi yüridi bulmadı bir eglenicek yer
Minbaʿd yineʿāzim-i Baġdād olayın dir

-597-[1579]

Lā tekün li-lʿayşi mecrūḥa'l-fuʾādi[1580]
İnnemā er-rızḳu ʿal-Allahi'l-kerīmi
Kün ġaniyye'l-ḳalbi ve-ḳnaʿ bi'l-ḳalīl
Mut ve lā teṭlub meʿāşen

[1576] bende-yi T. : - C.
[1577] ġarażden C. : ġuṣṣadan T.
[1578] cānan ile C. : cānāneye T.
[1579] *Açıklama:* Hayatta gönlün yaralı olmasın. Muhakkak ki rızık cömert olan Allah'tan gelir. Gönlün zengin olsun ve az ile yetin. Öldüğün zaman da bir ücret dileme.
[1580] "fuʾādi" : bu kelime cönkte "fevāʾidi" şeklinde yanlış yazılmıştır.

83b

-598-[1581]

ĠAZEL

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Dil penāh-ı Kibriyā'dır[1582] yıḳma ḳalbiñ[1583] kimseniñ
   Genc-i esrār-ı Ḫudā'dır yıḳma ḳalbiñ kimseniñ

2. Dost ḳudreti ile[1584] yapılmış ṣunʿi Mevlā'dır göñül
   Mülk-i Ḥaḳḳ[1585] dārü'l beḳādır[1586] yıḳma ḳalbiñ kimseniñ

3. Müʾminiñ ḳalbiñ ele al ḥürmeti ʿizzet idüp[1587]
   Zīrā envār-ı Ḫudā'dır[1588] yıḳma ḳalbiñ kimseniñ

4. Ḳalbi müʿmin beyt-i Ḥaḳḳ'dır ḥacc-ı ekber[1589] andadır
   Secdegāh-ı Muṣṭafā'dır yıḳma ḳalbin kimseniñ

5. Ey *Nesīmī* bil ki Ḥaḳḳ'dan[1590] kendü vahdetḥānesi[1591]
   Cilvegāh-ı enbiyādır yıḳma ḳalbiñ kimseniñ

-599-[1592]

Ḥaḳ Resūlullāh buyurmuş ʿarş-ı Rahmān'dır göñül

Bil ki suretü'l dir göñül

[1581] Cahit Öztelli, *On Yedinci Yüzyıl Tekke Şairi Kul Nesimi*, Türk Etnografya Folklor ve Turizm Derneği Yayını: 3, Ankara 1969, s.72.
[1582] penāh-ı Kibriyā'dır C. : binā-yı Kibriyādır K.
[1583] Cönkte tekrar eden "ḳalbiñ" kelimesi adı geçen eserde "gönlün" şeklinde yer almaktadır.
ḳalbiñ C. : gönlün K.
[1584] Dost ḳudreti ile C. : Dest-i Kudretle K.
[1585] Mülk-i Ḥaḳḳ C. : Milk-i aksā K.
[1586] dārü'l beḳādır C. : dil bekaadır K.
[1587] Müʾminiñ ḳalbiñ ele al ḥürmeti ʿizzet idüp C. : Müminin gönlünü al eyle izzet ve hizmet et K.
[1588] envār-ı Ḫudā'dır C. : kim envār-ı Hakdır K.
[1589] ḥacc-ı ekber C. : hacc-ül ekber K.
[1590] Ḥaḳḳ'dan C. : Hakkın K.
[1591] vahdetḥānesi C. : vahdethānesin K.
[1592] Bu beyit sol üst köşeye yazılmıştır.

-600-

ĠAZEL

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bir ṭarīḳat rāhına girmek diler göñlüm benim
Hem muḥabbet mürşide varmaḳ diler göñlüm benim

83a

2. Sırr-ı esrārına vāḳıf eyle beni ey Kibriyā
Pīrleriñ seccādesiñ sermek diler göñlüm benim

3. Yā İlāhī isterim ʿaşḳ Muḥammed ʿaşḳını
Ol Ḫudā'nıñ vechini görmek diler göñlüm benim

4. Terk idüp bu cānı baş eyle dost içün ḳıldım fedā
Ḥamdülillāh bāṭına ermek diler göñlüm benim

5. Hem şerīʿat hem ṭarīḳat hem ḥaḳīḳat ehlini
Ver cevābı maʿrifet virmek diler göñlüm benim

-601-[1593]

KELĀM-I DERTLĪ

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḳayṣ-veş ṣaḥrāya[1594] düşdüm çoḳ efġān eyledim
Leyli-veş[1595] beytü'l ḫazinde[1596] ḫūn-ı giryān eyledim
Ṣoyunup ʿabdāl olup kendimi ʿüryān eyledim[1597]
Cāme-yi ṣabrım ṭutup çāk-ı girībān eyledim[1598]

[1593] Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme- Metin),* Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s. 444-445-446-447.
[1594] ṣaḥrāya C. ṣaḥrālara T.
[1595] Leyli-veş C. : Leylā-veş T.
[1596] beytü'l ḫazinde C. : beytü'l ḫazanda T.
[1597] Bu mısra adı geçen tezde dördüncü mısradır.
[1598] Bu mısra adı geçen tezde üçüncü mısradır.

Gerden-i mecrūḥumu[1599] kesdim ḳızıl ḳan eyledim[1600]
Kendimi ʿaşḳıñ yolında dosta[1601] ḳurbān eyledim[1602]

82b

2[1603] Kendimi ādem ṣanurdım ḥayvān-ı nāṭıḳ benim
Ḫayra dāʾir bir ʿamel yoḳ fācir [ü] fāsıḳ benim[1604]
Her ne cevr itse sezādır mihnete lāyıḳ benim[1605]
Lakin iḳrārında tekzīb itmeyen[1606] ṣadıḳ benim

Gerden-i mecrūḥumu kesdim ḳızıl ḳan eyledim
Kendimi ʿaşḳıñ yolında dosta ḳurbān eyledim

3[1607] Cānıma evvel benim sūz-ı Ḥüseyn'den düşdi nār
Āteş-i hicrānıma ṣabr itmege ṭāḳat mi var
İl ne derse ḳoy desün sevdim Ḥüseyn'i kār żarār[1608]
Gitdi elden çāresiz ʿinnān-ı esb-i bi-iḫtiyār[1609]

Gerden-i mecrūḥumu kesdim ḳızıl ḳan eyledim
Kendimi ʿaşḳıñ yolında dosta ḳurbān eyledim

4[1610] Rahm eyle ki yā Rabb men *Dertli*[1611] pür ʿiṣyānıma
Rahmeten lil-ʿālemīn ismi düşüpdür şānıña
Baş açıḳ yalın ayaḳ[1612] nice varam dīvānıña
Enbiyā vü evliyā muḫtāc seniñ iḥsānıña

Gerden-i mecrūḥumu kesdim ḳızıl ḳan eyledim
Kendimi ʿaşḳıñ yolında dosta ḳurbān eyledim

[1599] Gerden-i mecrūḥumu C. : Gerdān-ı mecrūḥumu T.
[1600] Bu mısra adı geçen tezde nakaratın ikinci mısrasıdır.
[1601] dosta C. : şöyle T.
[1602] Bu mısra adı geçen tezde nakaratın birinci mısrasıdır.
[1603] Bu bent adı geçen tezde dördüncü bent olarak yer almaktadır.
[1604] Bu mısra adı geçen tezde dördüncü bendin üçüncü mısrasıdır.
[1605] Bu mısra adı geçen tezde dördüncü bendin ikinci mısrasıdır.
[1606] tekzīb itmeyen C. : kizbi olmayan T.
[1607] Bu bent adı geçen tezde ikinci bent olarak yer almaktadır.
[1608] Bu mısra adı geçen tezde ikinci bendin dördüncü mısrasıdır.
[1609] Bu mısra adı geçen tezde ikinci bendin üçüncü mısrasıdır.
ʿinnān-ı esb-i bi-iḫtiyār C. : esb-i inān-ı iḫtiyār T.
[1610] Bu bent adı geçen tezde beşinci bent olarak yer almaktadır.
[1611] Rahm eyle ki yā Rabb men Dertlī C. : Raḥm ḳıl yā Rabbenā Dertlī T.
[1612] yalın ayaḳ C. : yüzüm ḳara T.

82a

5[1613] Tīr-i ʿaşḳı[1614] merḥem itdüm *Dertlī*[1615] bi-dermānıma
Eylemez[1616] ṭaġlar taḥammül itdigüm efġānıma
Bir nişān[e][1617] eyledim Şāh-ı Şehīd[1618] sulṭānıma
Rūz-ı maḥşerde gelüp baḳsın benim gerdānıma

Gerden-i mecrūḥumu kesdim ḳızıl ḳan eyledim
Kendimi ʿaşḳıñ yolında dosta ḳurbāñ eyledim

-602-

İLĀHĪ

(4+4) 8'li Hece Ölçüsü

1 Āh yā Rabbim ben neyleyim
Derdim çoḳ kime söyleyim
Derdiñle dāʾim iñleyim
Amān Allāh amān Allāh

Meded senden muʿīn Allāh
Amān Allāh amān Allāh

81b

2 Bu ʿaşḳım saña cāndandır
Anıñ içūn yaşım ḳandır
Her ne gelürse sendendir
Amān Allāh amān Allāh

Bu derdime senden muʿīn Allāh
Amān Allāh amān Allāh
Rahīm Allāh Kerīm Allāh

[1613] Bu bent adı geçen tezde üçüncü bent olarak yer almaktadır.
[1614] Tīr-i ʿaşḳı C. : Tır-ı aşḳıñ T.
[1615] Dertlī C. : derd-i T.
[1616] Eylemez C. : Kılmadı T.
[1617] nişān C. : nişāne T.
[1618] Şehīd C. : şehin T.

3 Meded ġanī sensiñ Kerīm
Gün gün artdı bu zārım
Derdiñe düşeli direm
Amāñ Allāh amān Allāh

81a

4 Ġarībem ġurbetde ḳaldım
ʿĀṣīyem çoḳ ḫākipāy ḳıldım
Raḥmetiñden ümīd oldum
Amān Allāh amān Allāh

Bu derdime senden Muʿīn Allāh
Amāñ Allāh amān Allāh
Raḥīm Allāh Kerīm Allāh

-603-

Temmet didim saldım ḳalemi
Bunı yazar iken çekdim elemi
Bu mecmūʿanıñ bedel [ü]ʿivażı
Bir duʿā ʿaṭāsınadır bu ḥaḳīriñ niyāzı

80b

-604-

EŞREFOĠLU

1 Gice gündüz feryād idüp ḳılma kendiñe cefā
Āh melūl olma deli göñül çekelim Ḥaḳḳ'dan geldi
Unutduñ mı nice demler sürdüñ ẕevḳ ü ṣafā
Āh melūl olma deli göñül çekelim Ḥaḳḳ'dan geldi

2 Gör başına neler geldi Ḥaḳḳ aslanı ʿAlī'niñ
Şunuñ gibi şāh-ı Yezdān gerçek idi velīniñ
Bedenine ḳurtlar üşdi Eyyūb gibi nebīniñ
Āh melūl olma deli göñül çekelim Ḥaḳḳ'dan geldi

3 Ḥasan gibi şeyḫzādeye ḳanlı zehir yutdurdı
Şāh Hüseyni şehīd idüp Kerbelā'da öldürdi
Zekeriyyā peyġāmberi bıçḳı ile dildirdi
Āh melūl olma deli göñül çekelim Ḥakḳ'dan geldi

4 Ne idi ṣuçu Nesīmiñ derisini yüzdürdi
Yaʿḳūbına ḳan aġladup ṭatlı cāndan bezdirdi
80a İskender'e emr eyleyüp iḳlim iḳlim gezdirdi
Āh melūl olma deli göñül çekelim Ḥaḳḳ'dan geldi

5 Ne idi ṣuçu İbrahim'iñ mancılıḳlan atdurdı
Yūnus peyġamberi balıḳ ḳırḳ gün gögsünde getürdi
Yūsuf gibi ḫāṣ ḳulunı ḳul eyleyüp ṣatdurdı
Āh melūl olma deli göñül çekelim Ḥakḳ'dan geldi

6 Buña dār-ı fenā derler kimseye ḳılmaz vefā
Bunca mürsel enbiyālar sürmedi bunda ṣafā
Ḳanı cümleniñ ulusı ol Muḥammed Muṣṭafā
Āh melūl olma deli göñül çekelim Ḥakḳ'dan geldi

7 *Eşrefoġlu* tevbeye gel çoḳdur ṣuçuñ seniñ
Ẕerre ḳadar miḥnet içūn nedür efġānıñ seniñ
Her ḥāliñe şükr eyleyüp Rabbiñe döndür yönüñ
Āh melūl olma deli göñül çekelim Ḥakḳ'dan geldi

79b

-605-[1619]

RUBĀʿĪ

1 Ḥār dibinde biten ḳonca güle minnet eylemem
ʿArabī Fārsī bilmeyen dile minnet eylemem
Ṭarīḳ-i müstaḳīm üzre gözedürem dāʾim
İblīsʿiñ taʿlīm eyledigi yola minnet eylemem

2 Bir ʿacāyib derde düşdüm herkes yeler kārına
Ẕerrece ṭamaʿm yoḳdur dünyānın varına
Bugün bulup yerim Ḥaḳḳ kerīmdir yarına
Ḳısmetim viren Ḫudā'dır ḳula minnet eylemem

3 Ṣoyunup ʿabdāl olurum neme gerek ʿār benim
Hīç mühimmim degil aṣlā dünyā içūn kār benim
Yoḫsa mālım rızḳım var ḳanāʿatim benim
Ḥarām yerden ḳazanılmış māla minnet eylemem

4 Devlet dedikleri bir ḳuşdur insānda ṭurmaz uçar
Żabṭ mümkün degil ineñ yel gibi gelür geçer
[.....]
[.....][1620]

[1619] Kesin olarak kime ait olduğu belirlenemeyen bu şiirin genellikle Kul Nesimi'ye ait olduğu bilinmekle birlikte bazı cönklerde Âşık Ömer adına kayıtlı olduğu yapılan araştırmalar ile ortaya koyulmuştur. Yakup Karasoy ve Yıldıray Çavdar tarafından yapılan araştırmalarda söz konusu şiirin Âşık Ömer'e ait olabileceği belirtilmiştir.
Bkz.: Yakup Karasoy, "Minnet Eylemeyen Âşık Ömer mi, Kul Nesîmî mi yoksa Gevherî mi?" *Prof. Dr. M. Fuad Köprülü Anısına II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara 2017.
Bkz.: Yıldıray Çavdar, "Âşık Ömer'in Cönklerde Kayıtlı Yayımlanmamış Bazı Şiirleri ve "Minnet Eylemem" Redifli Şiir Üzerine", *Uluslararası Taşeli Sempozyumu Tarih-Kültür-Turizm*, Selçuk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Konya 2019.
[1620] Dördüncü bendin son iki mısrası muhtemelen cönke aktarılırken yazılmamıştır.

79a

5[1621] Dürr-i yektādır kelāmım lisānıñ 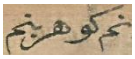
Lāle ʿukbādan olunan lāle minnet eylemem
Şerīki yoḳ naẓīri yoḳ pādişāhım var benim
Bir menīden ḫalḳ olan ḫünkāra minnet eylemem

Gözin̄ ʿaybını
Gāh ʿadni umduġım ola Ahmed muḫtār iken[1622]

[1621] Bu bent, 79a sayfasının sol alt kısmına ters yönde yazılmıştır.
[1622] Bu kısım 79a sayfasının sağ alt köşesine ters yönde yazılmıştır

SONUÇ

Türk folklorunun yazılı kaynakları olan cönkler, geçmişe ait kültürel ürünlerin geleceğe aktarımı açısından önem arz etmektedirler. "Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü 5902 Numarada Kayıtlı Cönk (İnceleme-Metin)" başlığını taşıyan bu çalışmada söz konusu cönk içerisinde yer alan Arap harfli metinler, Latin harflerine aktarılarak biçim ve içerik açısından incelenmiştir. İncelemeye esas alınan cönkte tespit edilen şairlere ait şiirler, başta şairlerin yayınlanmış divanları olmak üzere bu konuda yapılmış olan yüksek lisans/doktora tezleri ve akademik diğer çalışmalar ile karşılaştırılmış olup sağlıklı bir metin neşri ortaya konmaya çalışılmıştır. Tespit edilen benzerlik ve farklılıklar metin içerisinde dipnot sistemi ile gösterilmiştir.

Cönkün 1a sayfasında yer alan "Bu mecmūʿayı yazdım yādigār olmaḳ içün/Oḳuyana yazana bir duʿā ḳılmak için" ifadesi cönkü derleyen kişinin bu eseri hangi amaçla yazdığını açıklaması bakımından önemlidir. Bu doğrultuda cönkü derleyen kişi eserini; topluma yararlı bir iş yapmak, dini yaymak, Allah rızasını kazanmak amaçlarıyla yazdığı anlaşılmaktadır.

Cönkün derleyicisi ve yazılış tarihi hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Fakat cönkün fiziki özellikleri ile sayfalarında yer alan tarih kayıtlarından yola çıkarak bu eserin 19. yüzyılın sonlarına doğru yazıldığı tahmin edilmektedir. Kahverengi deri bir cilde sahip olan cönkün yazımında siyah, kırmızı ve mavi olmak üzere üç farklı renkte mürekkep kullanılmıştır. Cönk konulu araştırmalar incelendiğinde bu tür fiziki özelliklere sahip cönklerin genellikle son dönemde yazılmış cönklere örnek olabilecekleri bilgisine ulaşılmaktadır. Talik hat ile yazılmış olan cönkte yer alan metinlerde kullanılan dil Türkçe olmakla beraber bazı metinlerin Arapça ve Farsça olarak kaleme alındığı görülmektedir. Cönkte üç farklı dil kullanılmasının sebeplerinden birisi olarak cönkü derleyen kişinin bu dillere hâkim olduğunu gösterme çabası ile derleyicinin medrese eğitiminden geçtiğini düşünmek mümkündür. Ayrıca cönkte bulunan Arapça ve Farsça metinlerde yer alan kelimelerin üzerlerine Türkçe anlamlarının yazıldığı görülmektedir. Bu durumda cönkü derleyen kişinin halka bir şeyler öğretme çabası içinde olduğu da değerlendirilebilir. İncelenen cönkte bazı sayfaların boş bırakıldığı görülmektedir. Bu sayfaların genellikle farklı türlerde konulara geçiş yapılırken cönkü derleyen kişinin sonradan eklemeler yapma amacıyla boş bırakıldığı düşünülmektedir.

Antoloji niteliği taşıyan cönklerin içerdiği metinler sözlü kültür ortamından derlenip yazıya geçirilmektedir. Cönkü derleyen kişinin sözlü kültür ortamında duyduğu metinleri yazıya aktarırken fonetik imlâ kullanması sonucunda bu eserlerde standart imlâdan farklı kullanımlar ortaya çıkmaktadır. Cönkteki metinlerin imlâ özelliklerine bakıldığında standart imlâdan farklı birtakım kullanımlar ile karşılaşılmıştır. Bu metinlerde geçen tamlamalar ile atıf vavlarının farklı kullanım şekilleri çalışmanın cönkün imlâsı kısmında başlıklar halinde örnekleriyle birlikte açıklanmıştır.

Kendi içerisinde belirli bir düzene sahip olan cönkte yer alan manzum ve mensur metinler, konularına göre art arda sıralanmıştır. Cönkün kendi içerisinde belirli bir düzeninin olması ve yazı karakterinin aynı olması eserin tek elden yazıldığını düşündürmektedir. Fakat bu durum için kesin bir şey söylemek mümkün değildir.

Çevirisi yapılan cönkte manzum ve mensur olmak üzere toplam 605 metin bulunmaktadır. Cönk içerisinde mensur şekilde yazılmış olan 61 metin yer almaktadır. Manzum metinler içerisinde tespit edilebilen 70 şaire ait toplam 209 şiir bulunmaktadır. Geriye kalan metinler ise anonim mahiyette olan mani, türkü, şarkı, ilahi, müfred ve matla nazım şekilleriyle yazılmış olan manzum metinlerden oluşmaktadır. Cönkte hem aruz ölçüsüyle hem de hece ölçüsüyle yazılan şiirler bulunmaktadır. Bu şiirlerin 238'i aruz ölçüsüyle, 94'ü ise hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Cönk içerisinde en fazla şiire sahip olan şair 29 şiir ile Âşık Ömer'dir. Âşık Ömer'i sırasıyla Lutfî (26), Dertlî (16), Şemʿî (13), Niyâzi Mısrî (12), Şükrî (9) ve Yunus Emre (8) takip etmektedir. Cönkte şiirleri bulunan şairlerin yaşadıkları yüzyılların farklı olduğu görülmektedir. Cönkte farklı yüzyıllarda yaşamış şairlerin şiirlerinin bulunması bu cönkün Türk edebiyatının farklı dönemlerine ait örnek bilgiler içermesi açısından önemini göstermektedir.

Cönkte en fazla şiirin Âşık Ömer'e ait olması, gezginci âşıkların şiirlerinin sözlü gelenek ortamında dilden dile dolaşıp geniş halk kitlelerine yayılması olarak açıklanabilir. Cönkte başlığı ve mahlasında Âşık Ömer ismi geçen şiirlerden yedi tanesi şairin karşılaştırma yapılan divanında bulunmamaktadır. Bu şiirlerin sayfa ve metin numaraları şu şekildedir: (169a-168b: 229/ ʿĀşıḳ ʿÖmer), (109a-108b: 546/ ʿĀşıḳ ʿÖmer), (106a-105b: 551/ ʿĀşıḳ ʿÖmer), (104a: 554/ Şarḳı), (33a-33b: 63/ ʿĀşıḳ ʿÖmer), (7b-8a: 14/ ʿĀşıḳ ʿÖmer), (5a-5b: 10/ ʿĀşıḳ ʿÖmer).

Cönkte anonim mahiyetteki şiirlerin dışında başlığı ve mahlası bulunmayan şiirler de yer almaktadır. Bu şiirler içerisinde şairi tespit edilenler metin çevirisi kısmında dipnot sistemi ile gösterilmiştir. Cönkte başlığı ve mahlası bulunmayan şiir sayısı 16'dır. Başlığı bulunup mahlası bulunmayan şiir sayısı ise 20'dir.

Muhteva bakımından incelendiğinde bu eserin başta Türk edebiyatı olmak üzere birçok bilim dalına kaynaklık ettiği görülmüştür. İncelenen cönk içerisinde halk şairleri ile klasik edebiyat çevresinde yetişmiş şairlerin şiirlerinin yer aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra cönkte Arapça hutbe dualarından dini bilgilere, önemli olaylara ait tarih kayıtlarından çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılacak ilaç tariflerine, anonim mani, şarkı, türkü, ilahi, gibi sözlü kültür ürünlerine kadar birçok metin bulunmaktadır. Bu durum cönklerin konu çeşitliliğini gösterirken, aynı zamanda halk şairi veyahut da divan şairi şeklinde bir ayırıma tabi tutmadan dönemin beğenisine göre tercih yapıldığını bildirmektedir.

Cönkte yer alan manzum ve mensur metinlerin çoğunluğunun dini ve tasavvufi konularda yazıldığı görülmektedir. Bu durum için cönkü derleyen kişinin daha çok dini meclislerde bulunduğu ve bu meclislerde söylenen dini tasavvufi konulu şiirleri cönke kaydettiği değerlendirilebilir. Cönkü derleyen kişinin edebi zevki, ilgi alanları, değerleri ve yaşantısı eserin muhtevasının çeşitli ve zengin olmasına etki etmiştir.

Sonuç olarak, çalışmada tüm yönleriyle ele alınan bu eserin biçim ve içerik açısından çeşitli ve zengin bir muhtevaya sahip olduğu, kendi içerisinde bir düzeninin olduğu, konuyu farklı bakış açılarıyla incelemenin gerekliliği ortaya koyulmuştur.

KAYNAKÇA

Aksoy, Hasan, "Şemseddin Sivâsî" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXVIII, (2010).

Aksoyak, İsmail Hakkı, "Cönk İmlâsı", *Milli Folklor*, (111), (2016).

Albayrak, Nurettin, "Kul Nesîmî" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXVI, (2002).

Albayrak, Nurettin, "Pîr Sultan Abdal" *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXIV, (2007).

Altınışık, Muhammed Emin, *Türk Halk Bilimi Araştırmalarında Cönkler (Biçim ve İçerik)*, Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2019.

Argunşah, Mustafa, "Grammatica Turcico-Latina'nın Yayımı Üzerine Görüşler", *Dil Araştırmaları Dergisi*, (30), (2022).

Arısoy, Sunullah, *Türk Halk Şiiri Antolojisi*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1995.

Arslan, Mehmet, *Zâtî Süleyman Efendi - Dîvân ve Sevânihu'n-Nevâdir fî Maʿrifeti'l-Anâsır*, Sivas 1994.

ÂşıkFerkî, Ümran, *Şemʿî Dîvânı*, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren 2006.

Aşkar, Mustafa, "Niyâzî-i Mısrî", *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXIII, (2007).

Avcı, İsmail, "Yıkılupdur Bu Cihân Sanma ki Bizde Düzele": Sultan III. Mustafa'nın Meşhur Nazmına Yazılan Nazireler, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, LXI, (2021).

Ayan, Hüseyin, *Nesîmî Dîvânı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1990.

Aydın, Mehtap, *Bîçâre Dîvânı, İnceleme-Metin*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2007.

Aydın, Nilgün, *Ahmet Şükrü Esen Defterlerindeki Mâniler (İnceleme Metin)*, Erciyes Üniveristesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2011.

Aydoğdu, Betül, *Türk Edebiyatında Seyrânî Olgusu: Develili Seyrânî ve Eserleri (İnceleme-Metin)*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri 2011.

Azar, Birol, *Türâbî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Elazığ 2005.

Baz, İbrahim, *Abdülehad Nûrî-i Sivâsî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2004.

Bektaş, Ekrem, *Muvakkitzâde Muhammed Pertev Hayatı, Sanatı ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2004.

Bilgin, Azmi, *Ümmî Sinan Dîvânı*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2017.

Bilgin, Azmi, "Nesîmî" *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXIII, (2007).

Bilgin, M. Şemsettin, *Adıyamanlı Şairler*, Adıyaman Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, Adıyaman 2010.

Bilgin, Azmi, "Mustafa Zekâyi Efendi'nin Hayatı, Edebi Kişiliği, Naʿtları ve Oruç Baba'yla İlişkisi" *Üsküdar Sempozyumu IV Bidiriler (3-5 Kasım 2006)*, Üsküdar Belediyesi Yayınları, İstanbul 2007.

Birgören, Hamdi, *Âşık Dertli Dîvânı*, T.C. Bolu Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Bolu 2011.

Budak, Hatice Kübra, *Bursa Mustafa Kemal Paşa'daki Osmanlı Mezar Taşları*, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2019.

Çağlayan, Bünyamin, *Baharzâde Ferîde Hanım Dîvânı*, Çağhan Ofset Matbaacılık Yayınları, Ankara 2006.

Çavuşoğlu, M.; Tanyeri, M. Ali, *Hayretî, Dîvân Tenkitli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981.

Çelebioğlu, Âmil, "Ahmed Bîcân" *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, II, (1989).

Çelik, Nilüfer, *Abdulahad Nûrî ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1999.

Çelik, Yasemin, "19. Yüzyıla Ait Bazı Cönklerde Bağlama Gruplarının İmlâsı Üzerine Bir İnceleme", *Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art*, III, (1), (2018).

Demir, Eyyüp, *Mecmûa-i Eşʿar Milli Kütüphane 06 MİL YZ A 9854 (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2019.

Demirbağ, Ömer, *Koca Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van 1999.

Dirimba, Vladimir, "XVII. Yüzyılda Yayımlanmış Bir Türk Atasözleri ve Vecizeleri Derlemesi" *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, XXXIII, (1985).

Duran, Hamiye, "Dana Dili Terimi ve Cönk Araştırmacılarının Karşılaştığı Bazı Problemler" *Milli Folklor*, (111), (2016).

Duymaz, Ali, "Sözün Yazılaşması Yazının Sözleşmesi: Cönkler" *Milli Folklor*, (111), (2016).

Elçin, Şükrü, *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.

Eliaçık, Muhittin, "Ebussuûd Efendi'nin Farsça Bir Manzum Fetvası", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, V, (4), (2016).

Ergun, Sadeddin Nüzhet, B*ektaşî Edebiyatı Antolojisi On Yedinci Asırdan Beri Bektaşî-Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri*, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1955.

Ergun, Sadeddin Nüzhet, *Âşık Ömer Hayatı ve Şiirleri,* Semih Lütfi Matbaası ve Kitabevi, İstanbul 1936.

Ergun, Sadeddin Nüzhet, *Bektaşî-Kızılbaş-Alevî Şairleri ve Nefesleri*, İstanbul Maarif Kütüphanesi, III, İstanbul 1956.

Erten, Saniye Rukiye, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesindeki Bağdatlı Rûhî Dîvânı Nüshası (Metin-İnceleme)*, Yozgat Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Yozgat 2018.

Gökyay, Orhan Şaik, "Cönk", *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, VIII, (1993).

Göksu, M. Hasan, *Manilerimiz*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1970.

Gölpınarlı, Abdülbāki, *Pîr Sultan Abdal Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Varlık Yayınevi, İstanbul 1953.

Gümüşoğlu, H. Dursun, "Mansur Baba Haziresi'ndeki Son Osmanlıca Bektaşi Mezar Taşları", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (85), (2018).

Güneş, Mustafa*, Eşrefoğlu Rûmî Dîvânı* (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin), Ankara 2000.

Güneş, Mustafa, *Eşrefoğlu Rûmî ve Dîvânı (İnceleme-Metin)*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya 1994.

Hasar, Recep, *Türk Edebiyatında Padişah ve Şehzâde Mersiyeleri*, Fatih Sultân Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018,

İnciroğlu, Yunus, *XIX. Yüzyıla Ait Bir Şiir Mecmûası (v.: 1b-100b) (İnceleme-Metin Çeviri Yazısı-İndeks)*, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, KahramanMaraş 2018.

Kaçar, Mücahit, *İbni Kemâl Dîvânı'nın İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbu 2010.

Kara, Ahmet, *Dînî Tasavvufî Şiirler Mecmûası (İBB Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351) İnceleme-Metin-Dizin*, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Diyarbakır 2019.

Kara, Kerim, "Mehmed Nasûhî" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXVIII, (2003).

Karahan, Abdülkadir, "Âşık Ömer" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* IV, (1991).

Karahan, Abdülkadir, "Fuzûlî" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* XIII, (1996).

Karasoy, Yakup; Yavuz, Orhan, *Âşık Ömer Dîvânı,* Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2010.

Karasoy, Yakup; Yavuz, Orhan, "17. Yüzyıl Saz Şairi Âşık Ömer Üzerine Bazı Mülahazalar" *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (13), (2003).

Karataş, Turan, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Perşembe Kitapları, İstanbul 2001.

Karavelioğlu, Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizrenli Şemʿî'nin Dîvânı 'nın Edisyon Kritiği ve İncelenmesi,* Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2005.

Karavelioğlu, Murat Ali, "Şemʿî, Prizrenli", *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXVIII, (2010).

Kaya, Doğan, "Cönklerden Gün Işığına" *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, (1), (2011).

Kaya Yiğit, Bilge, "Bolulu Dîvân ve Tasavvuf Şairleri" *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XIII, (2), (2013).

Kaya Yiğit, Bilge, *XVIII. Yüzyıl Divan Şairi Bolulu Mehmed Hanif ve Dîvânı*, Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Bolu 2015.

Kavasoğlu, Fatıma Elif, *Abdülbaki Gölpınarlı'nın Bektaşilik-Alevilik İsimli Yazma Eseri (Metin-İnceleme)*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.

Kılıç, Nermin, Ayşe Kayapınar, Bilge Kaya, Fahri Kılıç, Levent Kayapınar, *Bolu Livâsı 1921-1925 Senesi Sâlnâmesi (Giriş-Metin-Tıpkıbasım-Dizin),* Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları: I, Bolu 2008.

Konur, Himmet, "Sezâî-yi Gülşenî" *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXVII, (2009).

Koz, Sabri, "Cönk" *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi,* Dergâh Yayınları, II, İstanbul (1977).

Köksal, M. Fatih, "Klasik Türk Edebiyatının Sıra Dışı Örneklerini Toplayan İlginç Bir Şiir Mecmûası: Mecmû'a-i Nevâdir" *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, III, (2019).

Köprülü, Fuat, *Türk Saz Şairleri II*, Kanaat Kitabevi, İstanbul 1940.

Köprülü, Fuat, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Alfa Yayıncılık, İstanbul 2014.

Köseoğlu, Sinan, *Zekâyi Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1997.

Kuzay Demir, Gonca, "Prizrenli Bir Mutasavvıf Şair: Hoca Hâfız Ahmed Fethi ve Eserlerinden Örnekler", *Sûfî Araştırmaları*, VI, (12), (2015).

Özarslan, Metin, *Türk Manilerinden Seçmeler,* MEB Yayınları. Ankara 2017.

Öztelli, Cahit, *On Yedinci Yüzyıl Tekke Şairi Kul Nesîmî*, Türk Etnografya Folklor ve Turizm Derneği Yayını: 3, Ankara 1969.

Özuygun, Ali Rıza, *Hasan Sezâyî'nin Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelenmesi*, I. Cilt, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum 1999.

Pekolcay, A. Necla; Uçman Abdullah, "Eşrefoğlu Rûmî" *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XI, (1995).

Sakaoğlu, Saim, "Cönklerin Kültür Tarihimizdeki Yeri", Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu, Elazığ, 1986.

Selman, Adnan Mahmud; Sümbül, Ali, *Mısrî Niyâzî Dîvânı*, Şemseddin Yeşil Kitabevi, İstanbul 2011.

Söylemez, İdris, *Seyfullâh Nizâmoğlu Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin),* İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya 2013.

Şimşek, Selami, "Süleyman Zâtî", *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXVIII, (2010).

Tarlan, Ali Nihad, *Fuzûlî Dîvânı Şerhi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Tatçı, Mustafa, *Yunus Emre Dîvânı II Tenkitli Metin*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.

Tatçı, Mustafa, "Yûnus Emre" *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XLIII, (2013).

Tatçı, Mustafa, "Hayretî" *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XVII, (1998).

Tatçı, Mustafa; Yıldız, Musa, *Azîz Mahmûd Hudâyî, Dîvân-ı İlâhiyât, Tıpkı Basım ve Çeviriyazı*, Üsküdar Belediyesi Yayınları, İstanbul 2005.

Tatçı, Mustafa, *Yunus'un Gül Bahçesinden II*, TOBB Yayınevi, Ankara 2013.

Tek, Recep, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme- Metin),* Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri 2011.

Tenik, Ali, *Ahmet Kuddûsî Hz. Dîvânı (Metin, Çeviri ve Notlar)*, Borlu Ahmed Kuddusi Vakfı, Niğde 2014.

Toparlı, Recep, *Şemseddin Sivâsî Dîvânı*, Sivas Belediyesi Yayınları, Sivas 2015.

Tosun, Necdet, "Seyyid Nizâmoğlu" *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXVII, (2009).

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.

Uludağ, Süleyman, "Abdulkâdir-i Geylânî" *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, I,* (1988).

Uludağ, Süleyman; Köksal M. Asım, "Kuddûsî Ahmed Efendi" *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* XXVI, (2002).

Ülkütaşır, M. Şakir, "Halk Edebiyatı Araştırmalarında Cönklerin Değeri", *Türk Kültürü,* 60, (1967).

Üngör, Ethem Ruhi, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt I, İstanbul 1981.

Üngör, Ethem Ruhi, *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi*, Eren Yayınları, Cilt II, İstanbul 1981.

Varol, Abdül Halim, *Bartın Amasra Müzesindeki Osmanlı Kitabeleri*, Bartın Üniversitesi Yayınları, Bartın, 2021.

Yıldırım, Dursun, *El Yazması Bir Kitap Türü: Cönk/Cöng*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013.

Yılmaz, Mustafa, *Mehmed Nasûhî Efendi Hayatı, Eserleri ve Dîvânçesinin Tenkitli Neşri*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1997.

Yılmaz, Ozan, *16. Yüzyıl Şârihlerinden Sûdî-i Bosnevî ve Şerh-i Gülistân'ı (İnceleme-Tenkitli Metin)*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2008.

Yılmaz, Hasan Kâmil, "Azîz Mahmud Hüdâyî", *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* IV, (1991).

Yüce, Nuri, "Dertlî", *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, IX, (1994).

Elektronik Kaynaklar

URL 1: Akman, Eyüp, "Ferîde Hanım, Bahârzâde" *Ahmet Yesevi Üniversitesi, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2013). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/feride-hanim-baharzade [Erişim tarihi: 21.11.2022].

URL 2: Aksoyak, İsmail Hakkı, "Safvet, Mustafa Safvet Efendi", *Ahmet Yesevi Üniversitesi, Türk Edebiyatı İsimleri Sözlüğü,* (2015). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/safvet-mustafa-safvet-efendi [Erişim tarihi: 19.11.2022].

URL 3: Aydın, Abdullah, "Câhidî, Ahmed", *Ahmed Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2013). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cahidi-ahmed [Erişim tarihi: 21.11.2022].

URL 4: Aydoğdu, Betül, "Seyrânî", *Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2013). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seyrani-mdbir [Erişim tarihi: 24.11.2022].

URL 5: Bektaş, Ekrem, "Pertev, Muvakkitzâde Muhammed" *Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2013). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/pertev-muvakkitzade-muhammed [Erişim tarihi: 23.11.2022].

URL 6: Çakır, Emine, "Kazak Abdal, Ahmed" *Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2014). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kazak-abdal-ahmed [Erişim tarihi: 23.11.2022].

URL 7: Çakır, Emine, "Şîrî" *Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2015). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/siri-mdiki [Erişim tarihi: 24.11.2022].

URL 8: Duman, Mustafa, "Turâbî, Yanbolulu Ali", *Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2013). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/turabi-yanbolulu-ali [Erişim tarihi: 25.11.2022].

URL 9: Güzel, Bilal, "Meftûnî/İkbâlî, Sultan II. Mustafa", *Ahmet Yesevi Üniversitesi, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2014). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/meftuni-ikbaliii-mustafa [Erişim tarihi: 19.11.2022].

URL 10: İsen, Mustafa, "Cihângîr, III. Mustafa", *Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2015). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cihangir-iii-mustafa [Erişim tarihi: 25.11.2022].

URL 11: Kavruk, Hasan, "Niyâzî-i Mısrî", *Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2014). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/niyazii-misri [Erişim tarihi: 20.11.2022]

URL 12: Kesik, Beyhan, "Koca Râgıb Paşa" *Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2014). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/koca-ragib-pasa [Erişim tarihi: 23.11.2022].

URL 13: Özarslan, Metin, "Kenzî, İbrahim Kasım" *Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2015). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kenzi-ibrahim-kasim [Erişim tarihi: 23.11.2022].

URL 14: Öztoprak, Nihat, "Rûhî, Bağdatlı" *Ahmet Yesevi Üniversitesi, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2014). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhi-bagdatli [Erişim tarihi: 21.11.2022].
URL 15: Ünal, Mehmet, "Fadlî, Atpazarlı" *Ahmet Yesevi Üniversitesi, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (2013). http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fadli-atpazarli [Erişim tarihi: 21.11.2022].

EKLER

CÖNKTEN ÖRNEK SAYFALAR

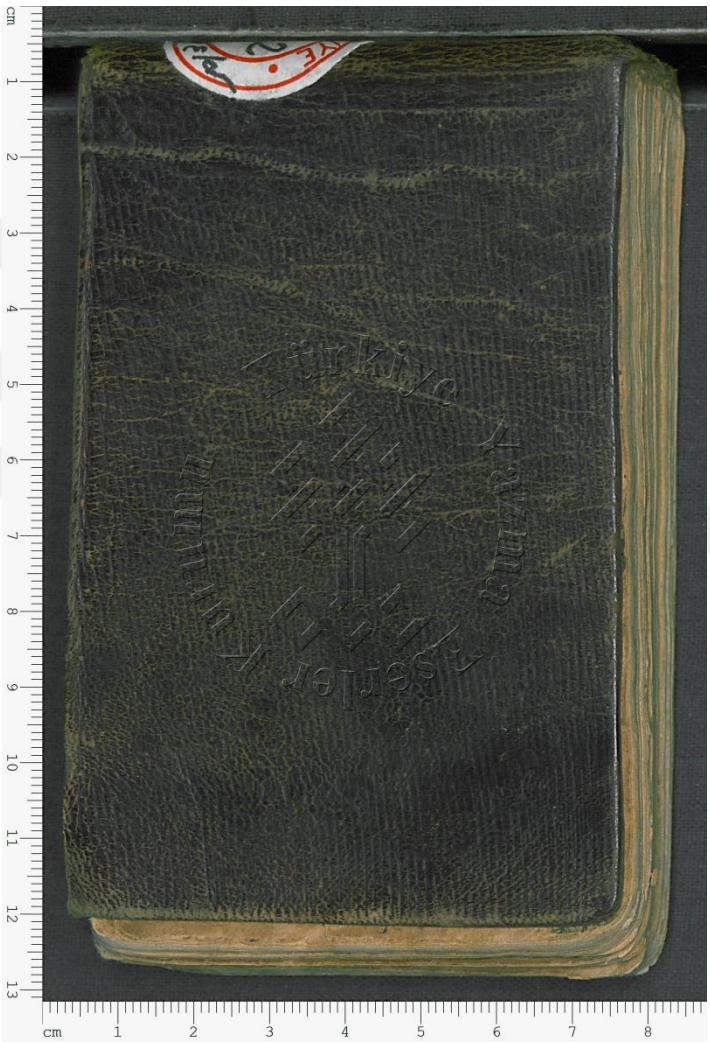

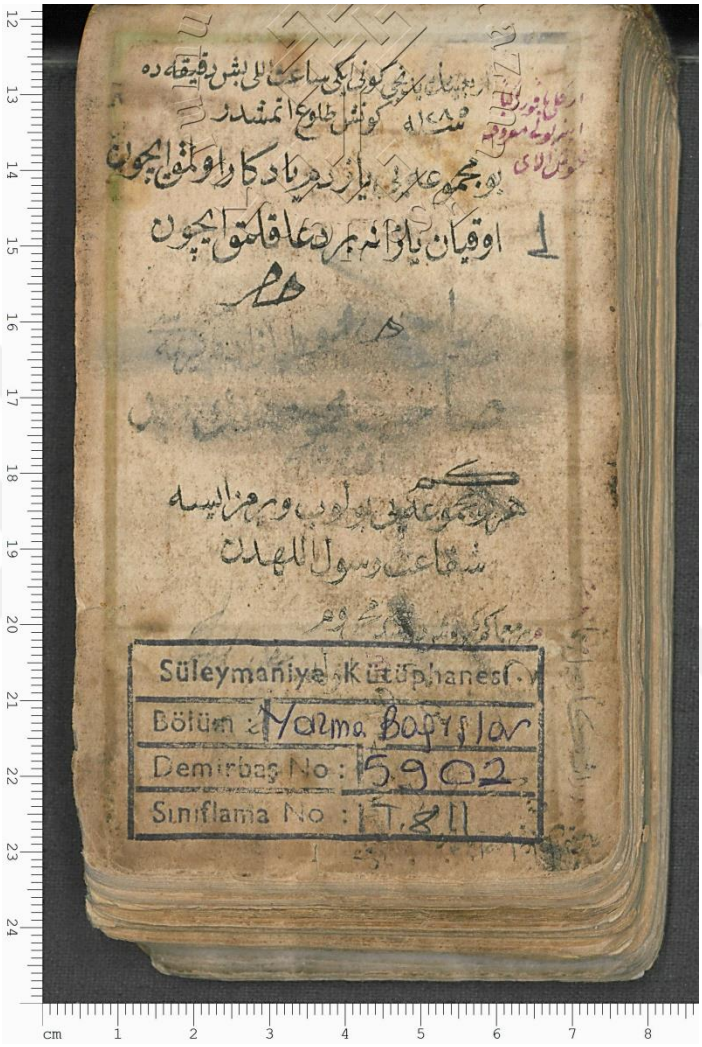
Süleymaniye Kütüphanesi
Bölüm : Yazma Bağışlar
Demirbaş No : 5902
Sınıflama No : 15.811

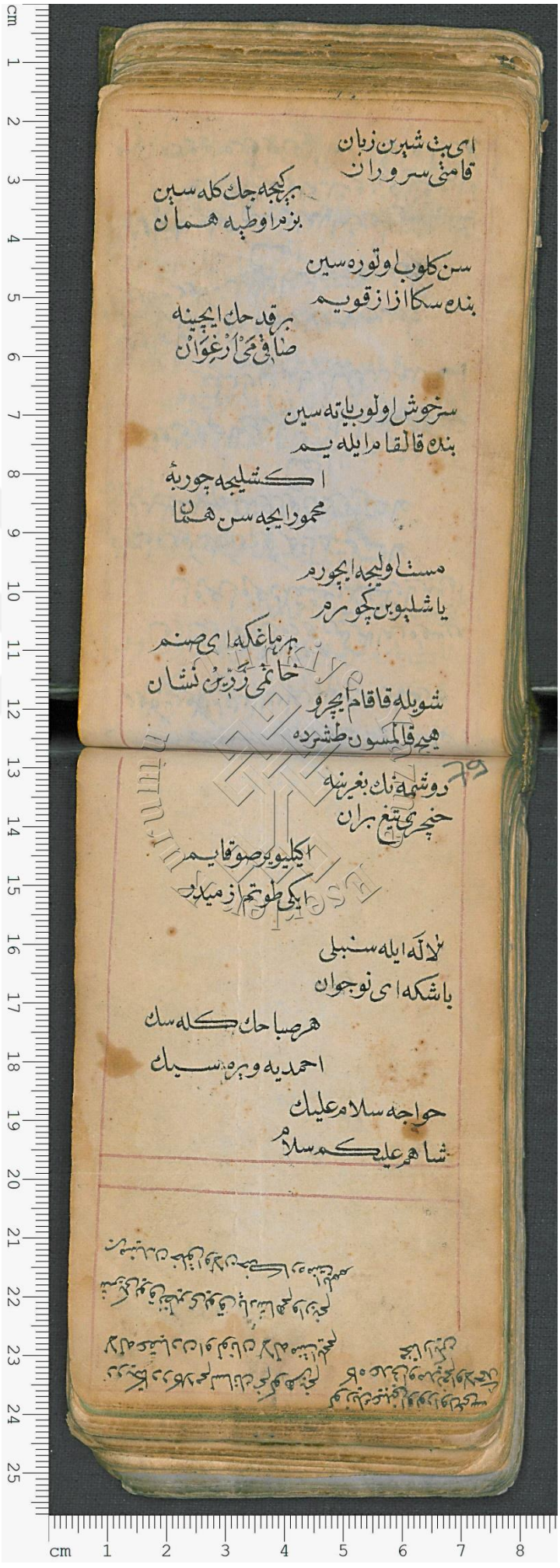

ای بت شیرین زبان
قامتی سرو روان

برکیجه جك كله سین
بزمراوطبه همان

سن كلوب اولتورد سین
بنده سكا ازقویم

برقدحك ایچینه
صافی مئی ارغوان

سرخوش اولوب یاتمه سین
بنده قالمام ایله یم

اكشیلیجه چوربه
محمود ایجه سن همان

مست اولیجه ایچورم
یاشلیوبن كچورم

هرماغكه ای صنم
خاتمی زرین نشان

شویله قاقام ایچرو
هیچ قالمسون طشرده

دوشمه تك بغیرنه
خنجر تیغ بران

ایكلیوبرصوقایمم
ایكی طوتم ازمیدان

لاله ایله سنبلی
باشكه ای نوجوان

هرصباحك كله سك
احمدیه ویره سیك

حواجه سلام علیك
شاهر علیكم سلام

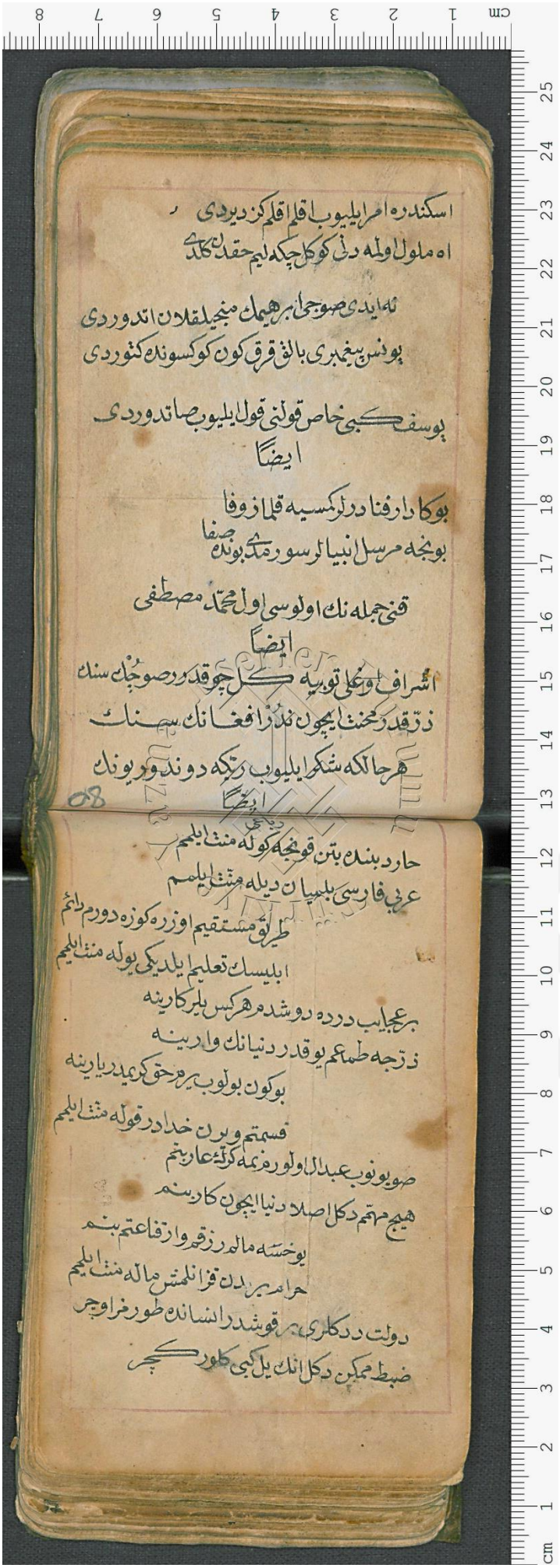

اسکندره امر ایلیوب اقلم اقلم کز دیردی
اه ملول اولمه دنی کوکل چکه لیم حقدن کلدی

نه ایدی صوجمی برهیمك منجیلقلان اندوردی
یونس پیغمبری بالق قرق کون کوکسوندہ کتوردی

یوسف کبی خاص قولنی قول ایلیوب صاندوردی
ایضاً

بوکا دار فنا در لرکسیه قلماز وفا
بونجه مرسل انبیا لرسورمدی بوندہ جفا

قنی جمله نك اولوسی اول محمد مصطفی
ایضاً

اشراف اولمکلی تویسه کل چوقدر صوجك سنك
ذرّه قدر محنت ایچون ندر افغانك سنك

هر حالکه شکر ایلیوب رتکه دوندوریونك
ایضاً

حار دبنده بتن قونجه کوله منش ایلمم
عربی فارسی بلسیان دیله منش ایلمم

طریق مستقیم اوزره کوزه دورم دائم
ابلیسك تعلیم ایلدیکی یوله منش ایلمم

بر عجایب دره دوشدم هرکس بلر کارینه
ذرّه جه طماعم یوقدر دنیانك وارینه

بوکون بولوب بر مرحق کریم دیارینه
قسمتم ویرن خدادر قوله منش ایلمم

صویونوب عبدال اولورمزمه کرك عاریتم
هیچ مهتم دکل اصلا دنیا ایچون کاریتم

یوخسه مالم رزقم وارقناعتم بنم
حرام بردن قرانلمش مالله منش ایلمم

دولت دردکاری بر قوشدر انسانده طور فراوچر
ضبط ممکن دکل انك یل کبی کلور کچر

مرد حقدر ارکورن مولای حقك قولادین
حقه ابرمك استرایسك غیریدن سودایی قو

طالب دیدار حق ایسك حقیقت ذاتیا
فارغ ازاده اول دنیا ایله عقبایی قو

دیگر دیوان ذاتی

طالبا کل دفتر مردان اوقو
عاشق ایسك قصه جانان اوقو

صرف نحو عمری ضایع ایلمه
مکتب عرفانه کل عرفان اوقو

حضرت پیره کل علم لدن درسین الـ
وار حقایق علمنی اسان اوقو

جام عشقدن جرعه سین کوثر ایلیوب
اهل عشق دستانی مستان اوقو

حسنی دلداره نظر قیل ذاتیا
مصحف دیدار نی حیران اوقو

مطلب شمعی پسندیده

پهلوانی عشق اولان باز اوده قوت کزدیریر
امتحانی خصم ایچون دستنده کسبت کزدیریر

کندی رأیله اختیار ائمز غریبی
اب دانه سر پیلور عالمده قسمت کزدیریر

وار ایسه لوح قدرده باشینه لابد قونار
بر ملك زدین قضیه مرغ دولت کزدیریر

کول دیمه ی رخشانده قوری لاف ایله کام استیان
بزم مجلس شمعیا پروانه شربت کزدیریر

شوقی

دیریبان عشق اولان اول یاره الفت کزدیریر
زلفیار حاجب اولور سنه کاره وقت کزدیریر

آتش عشقله عزم ایدن درسمت باره وارمغه
نقد جانی صرف ایدوب غفاره وصلت کزدیریر